

NOTERLERİN TESPİT İŞLERİ

MEHMET EMİN AKBULUT

ARALIK 2024

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS TEZİ

NOTERLERİN TESPİT İŞLERİ

MEHMET EMİN AKBULUT

ARALIK 2024

ÖZET

NOTERLERİN TESPİT İŞLEMLERİ

AKBULUT, Mehmet Emin

Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Süha TANRIVER

Aralık 2024, 153 sayfa

Noterlik faaliyeti bir kamu hizmetidir ve noterlerin temel işlevi hukukî güvenliği sağlamaktır. Bu işlevini hukukî işlemleri düzenleyerek yapmasının yanı sıra tespit faaliyetinde bulunarak da yerine getirmektedir. Noterlerin tespit işleri, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinde düzenlenmiştir. Bu görev, noterlerin özel olarak yapacağı bir iş niteliğine sahiptir. Bu tespitler, delil tespiti niteliğinde değildir, daha ziyade adlî idarî bir faaliyet niteliğindedir. Noterler, yapmış oldukları tespit işleri ile hukukî fiilleri ve maddi vakıalar ile ilgililerin duygu ve tasavvur açıklamaları şeklindeki irade beyanlarını belgelendirmektedir. Bu tespit tutanakları resmî belge niteliğinde olmasına karşın kesin delil değildir. Mahkeme bu belgeleri diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirecektir. Ancak, bu belgelerin resmî nitelikte olması ve aksi sabit oluncaya kadar geçerli olması, tespit tutanaklarına delillerin değerlendirilmesi aşamasında özel bir önem yüklemektedir.

Noterlerin yapmış oldukları tespitlerin kapsamı bakımından tartışma bulunmakla birlikte olması gereken hukuk (de lege ferenda) bakımından, noterler sadece özel hukuk alanına değil aynı zamanda ceza hukuku, idare hukukuna ve vergi hukukuna ilişkin tespit yapabilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Tespit tutanağı, Delil tespiti, Resmî belge, Maddî vakıa, Delil.

ABSTRACT

DETERMINATION PROCEEDING OF NOTARIES PUBLIC

AKBULUT, MEHMET EMİN

Private Law Master's Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Süha TANRIVER

December 2024, 153 pages

Notarial activity is a public service and the main function of notaries is to ensure legal security. They fulfill this function not only by regulating legal transactions but also by performing determination proceedings. Notaries' determination activities are regulated under Article 61 of the Notary Law. This duty is characterized as a particularly task to be performed exclusively by notaries. These determinations do not constitute the determination of evidence but rather have the nature of a judicial administrative activity. Through the determination proceeding they perform, notaries document legal acts, material facts, and declarations of intent, which take the form of statements of emotions and perceptions by the concerned parties. Although these minutes of determination are official documents, they are not conclusive evidence. The court shall freely evaluate these documents together with other evidence. However, the official nature of these documents and the fact that they are valid until the contrary is proved imposes a special importance on the minutes of determination during the evaluation of the evidence.

Although there is a debate as to the scope of the determinations made by notaries, in terms of de lege ferenda, notaries should be able to make determinations not only in private law but also in penal law, administrative law, and tax law.

Keywords: Determination minute, Determination of evidence, Official document, Material fact, Evidence.

İÇİNDEKİLER

TEZDE İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN SAYFASI	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	4
NOTERLİK HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	4
1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE NOTERLİK	4
1.1.1. Genel Olarak.....	4
1.1.2. Noterlik Mesleği	6
1.2. NOTERLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	8
1.2.1. Noterliğin Kökenleri ve Roma Hukukundaki Gelişimi	8
1.2.2. Noterliğin Batı Roma İmparatorluğu’nun Çöküşü Sonrası Avrupa’daki Tarihsel Gelişimi	10
1.2.3. Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Noterliğin Gelişimi	11
1.3. NOTERLERİN HUKUKÎ STATÜSÜ	15
BÖLÜM II	23
NOTERLERİN GÖREVLERİ VE ÖZEL BİR GÖREV OLARAK NOTERLERE VERİLMİŞ BULUNAN TESPİT İŞLERİ.....	23
2.1. NOTERLERİN GÖREVLERİ	23
2.2. ÖZEL ÇERÇEVEDE BİR GÖREV OLARAK NOTERLERE VERİLMİŞ OLAN TESPİT İŞLERİ	28
2.2.1. Kavramsal Çerçeve.....	28
2.2.2. Noterlerin Tespit İşlerinin Hukukî Niteliği	30
2.2.2.1. Genel Olarak	30
2.2.2.2. Noter Tespitlerinin Delil Tespiti Sayılıp Sayılamayacağı Hususu .	32
2.2.2.2.1. Genel Olarak Delil Tespiti	32

2.2.2.2.2. Noter Tespitleri Bakımından Değerlendirilmesi	34
2.2.3. Noterlerin Hangi Alanlarda Tespit İşlemi Yapabilecekleri	41
2.2.3.1. Noterlerin Özel Hukuk ile İlgili Tespit İşleri.....	41
2.2.3.1.1. Genel Olarak	41
2.2.3.1.2. Noterlerin Tespit İşlerinin Hangi Alanlarda Yapılabileceğinin Belirlenmesinde Noterlik Kanunu'nun 61. Maddesinin Noterlik Kanunu'nun 60. Maddesi ile İlişkisi	46
2.2.3.2. Noterlerin Ceza Hukuku ile İlgili Tespit İşleri	51
2.2.3.3. Noterlerin İdare Hukuku ile İlgili Tespit İşleri	61
2.2.4. Noterlerin Tespit İşlerinin Kapsamı	68
2.2.4.1. Noterlik Kanunu'nun 61. Maddesinde Sayılan Hususlar	68
2.2.4.1.1. Bir Şeyin veya Yerin Halinin, Şeklinin ve Kıymetinin Tespiti.....	68
2.2.4.1.2. İlgili Şahısların Kimlik ve İfadelerinin (Beyanlarının) Tespiti74	
2.2.4.1.2.1. Genel Olarak İlgili Şahısların Kimlik ve İfadelerinin Tespiti	74
2.2.4.1.2.2. Anglo-Sakson Kökenli Bir Kurum Olan Affidavit ve Bunun Noterlerin İlgililerin Beyanlarının Tespiti Bağlamında Değerlendirilmesi	76
2.2.4.1.3. Piyango, Kura, Seçim ve Toplantıların Belgelendirilmesi.....	79
2.2.4.2. Noterlik Kanunu'nun 198/A Maddesinde Sayılan Hususlar	85
2.2.4.2.1. Noterlerin Elektronik Ortamda Yaptıkları Tespitler	85
2.2.4.2.2. İnternet Ortamındaki Verilerin Tespiti (E-Tespit)	88
2.2.5. Noter Tespitlerinin Gerçekleştirilmesinde Tabi Olunacak Usûl	91
2.2.5.1. Yetkili Noterlik	91
2.2.5.2. Noter Tespitlerinde İzlenecek Olan Şekil ve Genel Esaslar	93
2.2.5.2.1. Noter İşlemlerinde Uygulanacak Olan Genel Hükümler	93
2.2.5.2.2. Noter Tespitlerinde İzlenecek Olan Şekil	94
2.2.5.2.3. Yabancı Ülkelerde Yapılan Noter Tespit İşlemleri.....	97
2.2.6. Noter Tespitlerinin İspat Hukuku Bakımından Durumunun Değerlendirilmesi	103
2.2.6.1. Noter Tespit Tutanaklarının Hukukî Niteliği.....	103
2.2.6.2. Noter Tespit Tutanaklarının Delil Değeri	105
2.2.7. Noterlerin Tespit İşlemleri Bağlamında Sahtelik	108

2.2.8. Noterlerin Tespit İşlerinden Doğan Sorumluluğu	111
2.2.8.1. Noterlerin Hukukî Sorumluluğu	111
2.2.8.1.1. Genel Olarak Noterlerin Hukukî Sorumluluğu	111
2.2.8.1.2. Tespit İşleri Bağlamında Noterlerin Hukukî Sorumluluğu ...	114
2.2.8.2. Noterlerin Cezaî Sorumluluğu	115
2.2.8.2.1. Genel Olarak Noterlerin Cezaî Sorumluluğu	115
2.2.8.2.2. Tespit İşleri Bağlamında Noterlerin Cezaî Sorumluluğu	117
2.2.8.3. Noterlerin Disiplin Sorumluluğu	119
2.2.8.3.1. Genel Olarak Noterlerin Disiplin Sorumluluğu	119
2.2.8.3.2. Tespit İşleri Bağlamında Noterlerin Disiplin Sorumluluğu ..	121
SONUÇ.....	123
KAYNAKÇA	127
EKLER.....	136
ÖZGEÇMİŞ.....	142

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

age.	: adı geçen eser.
agm.	: adı geçen makale.
AY.	: 1982 Anayasası.
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi.
bkz.	: bakınız.
c.	: cümle.
CD.	: Ceza Dairesi.
CGK.	: Ceza Genel Kurulu.
CMK.	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.
D.	: Daire.
dn.	: dipnot.
DMK.	: 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu.
E.	: Esas.
ET.	: Erişim Tarihi.
HD.	: Hukuk Dairesi.
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu.
HMK.	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu,
İDDK.	: İdari Dava Daireleri Kurulu.
infra	: aşağıda.
İYUK.	: 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu.
K.	: Karar.
Karş.	: Karşılaştırınız.
KHK.	: Kanun Hükmünde Kararname.
KNO Piyango	: Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Karşılığı Nakit
Yön.	Olmayan Piyangolar ve Çekilişler Hakkında Yönetmelik.
m.	: madde.
NİEOYHY.	: Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik.

Not.Taş.Sat.Yön	: Noterler Tarafından Düzenlenen Taşınmaz Satış Sözleşmelerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.
NK.	: 1512 sayılı Noterlik Kanunu.
NKY.	: Noterlik Kanunu Yönetmeliği.
No.	: Numaralı.
s. K.	: sayılı Kanun.
s.	: sayfa.
S.	: Sayı.
ss.	: sayfa aralığı.
supra	: yukarıda.
TCK.	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.
TNB.	: Türkiye Noterler Birliği.
VUK.	: 213 sayılı Vergi Usul Kanunu.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin, yazılı olarak bilinen ilk dönemlerinden itibaren toplumların zamanla daha kompleks bir sosyal ve ekonomik yapıya kavuşmaları hukukî yapıyı ve ilişkileri de etkilemiştir. Tarihsel süreç içerisinde, tarafların yaptıkları anlaşmalar yüzünden zamanla uyuşmazlıkların yahut anlaşmazlıkların doğabilmesi ve hafıza-î beşerin nisyanla malul olması sebebiyle, hukukî güvenliğin sağlanması adına hukukî ilişkilerin yazılı olarak yapılması gerekliliği ve ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimin karşılanması için tarihin eski dönemlerinden itibaren değişik coğrafyalarda, noterlik hizmetine benzer faaliyetler, toplumlardaki hukuksal yapının gelişiminin doğal seyri içerisinde kendisini göstermiştir. Bugün için de hukukî güvenliğin sağlanması ve anlaşmazlıkların önlenmesi adına noterlik hizmeti yine aynı gerekliliğini sosyal, ekonomik ve ticarî hayatta korumaktadır.

Toplumların hızla değişmesi ve gelişmesi karşısında, noterlik kurumu, ilk ortaya çıktığı zamanlardan bugüne kadar, bu değişim ve gelişime paralel olarak birçok değişikliğe uğramıştır. Noterler, en klasik görevleri olan hukukî işlemleri (ve en temelinde sözleşmeleri) düzenleme ve onaylama faaliyetlerine ek olarak, farklı görevler de üstlenmiştir. Bunlardan birisini de noterlerce gerçekleştirilen tespit işleri oluşturmaktadır.

1512 sayılı Noterlik Kanunu’nda noterlerin özel olarak yapacağı işler başlığı altında düzenlenen “Tespit işleri”, hukukumuzda ilk defa 1938 tarihli 3456 sayılı (eski) Noterlik Kanunu’nun 44. maddesinde düzenlenmişti. 3456 sayılı Noterlik Kanunu’nda bütün noterlik görevleri tek bir madde (44. madde) içinde ve noterlerin tespit işleri de bu maddenin (e) ve (f) fıkralarında ayrı ayrı düzenlenmişti. 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nda ise noterlerin görevleri, noterlerin “genel olarak yapacakları işler”, “özel olarak” yapacakları işler ve “diğer işlemler” olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Tespit işleri de bu kategorik ayırım içerisinde noterlerin özel olarak yapacağı işler arasında Noterlik Kanunu’nun 61. maddesinde düzenlenmiştir. Noterlerin yapmış olduğu tespitler, noterlerin genel olarak yapacağı işler bakımından konu,

şekil, hüküm ve sonuç açısından birçok farklılık içerdiği için kanun koyucu onu farklı bir kategori içerisinde düzenlemiştir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan noterlerin tespit işleri, noterlik uygulamasında gri bir alan olarak görülmektedir. Noterlerin hangi hususlarda tespit yapıp yapamayacağı konusu Adalet Bakanlığı ve Türkiye Noterler Birliği genelge ve mütalaaları ile doktrin ve yargı içtihatlarında farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Tezimizde bu tartışmalı alanların daha açık bir şekilde ortaya koyulmasını amaçladık.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, noterlik hizmetleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda noter kavramı, noterliğin önemi, Türkiye’de noterlik mesleğine öncelikli olarak değinilmiş; sonrasında, noterliğin kısa bir tarihçesi belirtilmiş ve noterlerin hukukî statüleri incelenmiştir.

Çalışmamızın asıl bölümünü teşkil eden ikinci bölümde ise, ilk olarak noterlerin yerine getirmiş oldukları görevler genel bir çerçevede incelenmiştir. Sonrasında ise, noterlerin özel olarak yerine getirdiği bir görev olarak tespit işleri incelenmiştir. Bu bakımdan ilk olarak noterlerin tespit işlerinin kavramsal çerçevesi çizilmiş ve bu tespitlerin hukukî niteliği belirlenmiştir. Sonraki kısımda, ilk olarak noterlerin yapmış oldukları tespitlerin, Noterlik Kanunu’nun 60. maddesinde düzenlenen noterlerin “genel olarak yapacak işler” ile bağlantısının olup olmadığı irdelenmiş ve bu bölümde uygulamadaki gri alan olarak değerlendirilen noterlerin tespit işlerinin özel hukuk, ceza hukuku ve idare hukuku bakımından kapsamı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bir sonraki kısımda ise, Noterlik Kanunu’nun 61. maddesinde düzenlenen noter tespitine konu olabilecek hususlar uygulamadaki örnekler ve değişik mevzuatlardaki düzenlemeler de dikkate alınarak somutlaştırılmıştır. 1 Mart 2016 tarihinden itibaren elektronik ortamda da noterlik işlemleri yapılabilmektedir. Bunun için 6572 sayılı Kanun’un 6. maddesi ile Noterlik Kanunu’na 198/A maddesi eklenmiştir. Bu maddeye göre, noterler 61. madde kapsamında yapmış oldukları tespitleri elektronik ortamda yapabilmektedirler. Çalışmamızda elektronik ortamda noter tespitlerinin nasıl yapıldığı, mevzuat ile uygulamadaki farklılıklar konusunda açıklamalarda bulunduk.

Noterlerin düzenlemiş olduğu belgeler, Noterlik Kanunu’nun 81. maddesi uyarınca, resmî sayıldığı için noter tespit tutanaklarının da ispat hukuku bağlamında

Özel bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Bu bakımdan, çalışmamızda noter tespit tutanaklarının hukukî niteliği ve delil değeri hakkında değerlendirmeler ve tespitlerde bulunduk. Son olarak da, noterlerin yapmış oldukları tespitlerden dolayı doğabilecek hukukî, cezaî ve disiplin sorumluluğu incelenmiştir.

Çalışmamız, incelediğimiz konu hakkında genel bir değerlendirme içeren “Sonuç” bölümü ile tamamlanmaktadır. Ayrıca çalışmamızın sonundaki “Ekler” bölümünde, noterlerin tespit yaparken uyması gerekli olan işlem formülleri ile uygulamadan tespit tutanakları örneklerine yer verilmiştir.

BÖLÜM I

NOTERLİK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE NOTERLİK

1.1.1. Genel Olarak

Noter kelimesinin kökeni, Latince “*notarius*” kavramından gelmektedir. Kelime anlamı olarak “not tutan kişi (kâtip)” anlamına gelmekle birlikte, Roma’da söylenen şeyleri özel bir steno sistemi ile not alan ve bunları tutanak şeklinde yazan kişi anlamında kullanılmaktaydı¹.

Türk hukukunda noterlik kurumu ile ilgili, temel düzenleme, 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nda² yer almaktadır. Bu Kanun’un uygulanmasını sağlamak ve Kanun’daki düzenlemeleri somutlaştırmak amacıyla Türkiye Noterler Birliği tarafından Noterlik Kanunu Yönetmeliği çıkarılmıştır³. Noterlik Kanunu’nun 1. maddesinde, noterlik mesleği ile ilgili genel bir norm sevk edilmiştir. Anılan düzenleme “*Noterlik bir kamu hizmetidir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar.*” şeklindedir.

Bireyler arasındaki hukukî işlemleri düzenlemek ve bunlara gerçeklik vasfı tanınarak hukukî güvenliği sağlamak, esas itibarıyla, devletin görevlerindendir⁴. Bununla birlikte noterlik mesleğinin faaliyet sahasına giren görevler, tarihsel açıdan, bu mesleğin kendine özgü yapısı içerisinde devletle bağı tamamen kopmamakla birlikte büyük çoğunlukla da devletin bürokratik yapısının dışında gelişmiştir⁵. Devletin bu işlevi bizatihi üstlenmemesinin temel gerekçesini, özel hukuk ilişkilerinin

¹ Detaylı bilgi için bkz.: *infra*. 1.2.1.

² Resmî Gazete, 05.02.1972, S.: 14090.

³ Resmî Gazete, 13.07.1976, S.: 15645.

⁴ Sıddık Sami ONAR ve Mustafa Reşit BELGESAY (1944), *Adliye Hukukunun Umumî Esasları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 45

⁵ Tufan ERHÜRMAN (1997), “Adalet Bakanlığı’nın Noterlik Hizmeti Konusundaki Yetkilerinin Hukuksal Niteliği”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, s. 88.

sürekli gelişip değişmesi nedeniyle bu ilişkileri hantal bürokratik yapının içine hapsederek müdahalede bulunmaktan kaçınmak istemesi oluşturmaktadır⁶. Noterler, devlet tarafından kendilerine tanınmış olan kamusal yetkileri kullanarak belge düzenleme veya tasdik etme suretiyle belgelere resmiyet kazandırmakta ve bu sayede adalet hizmetlerinin ifasına ve işleyişine katkı sağlamaktadır⁷. Bu bakımdan, noterler, ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların daha doğmadan önlenmesi amacıyla düzenlediği yahut onayladığı belgeler ile hukukî güvenliği sağladığı için yargılamanın işleyişine dolaylı bir biçimde katkıda bulunmaktadırlar⁸. Kişilerin haklarının ihlâl edildiği durumlarda, bu ihlâllerin önlenmesi için mahkemelerde dava açma hakkı bulunsa bile hakkı ihlâl edilen kişilerce dava yoluna başvurulması hem masraflı hem de uzun zaman alan süreçlerdir. Noterlerin yerine getirmiş olduğu işlev, bu ihlalin ortaya çıkmasının henüz kaynağında engellenmesini ve hukukî bir uyuşmazlık ortaya çıksa bile, mahkeme sürecinde cereyan eden bu uyuşmazlığın daha kolay bir şekilde sonuçlanmasına ve bu sayede kişinin hakkına sağlıklı ve seri bir şekilde erişebilmesine hizmet eder⁹. Bu bağlamda noterlerin düzenlenmiş olduğu senetlerin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun¹⁰ 204. maddesince kesin delil sayılması ve İcra ve İflâs Kanunu'nun¹¹ 38. maddesine göre para borcu ikrarını içeren düzenleme şeklindeki noter senetlerinin ilâm niteliğinde belge sayılması, noterleri hukuk düzeni içerisinde önemli bir konuma yerleştirmektedir. Onların düzenlediği senetlerin, bu niteliklere haiz olmaları, noterleri, koruyucu (önleyici) yargının temel unsuru haline getirmektedir¹².

Noterler, etimolojik çerçevede farklı kavramlarla adlandırılmışlardır. Bu isimlerden mukavelât muharriri, sözleşmeleri yazıya geçiren kâtip; kâtib-i adl, güvenilir niteliğe sahip kâtip ve son olarak noter, süratli yazı yazan, not tutan anlamını taşımaktadır. Bütün bu isimlendirmeler noterlerin farklı yönlerine işaret etmekle

⁶ Tufan ERHÜRMAN 1997, agm, s. 88.

⁷ Sıddık Sami ONAR ve Mustafa Reşit BELGESAY 1944, age, s. 45; Süha TANRIVER (2023), *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 100.

⁸ Süha TANRIVER 2023, age, s. 99.

⁹ Ejder YILMAZ (1997), “Noterlik İşlemlerinin Hukuk Davalarındaki ve İcra-İflâs Takiplerindeki Önemi”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, s. 41-42; Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI (2013), *Noterlik Hukuku*, 3. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, s. 5-6.

¹⁰ Resmî Gazete, 04.02.2011, S.: 27836.

¹¹ Resmî Gazete, 19.06.1932, S.: 2128.

¹² Ejder YILMAZ 1997, agm, s. 42; Süha TANRIVER 2023, age, s. 100-101; Mustafa Serdar ÖZBEK (2022), *Noter Senetlerinde Sahtelik*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 58.

birlikte, hukukumuzda noterin tanımı, doktrindeki genel olarak kabul edilen tanımlar¹³ da dikkate alınarak, şu şekilde yapılabilir: *hukukî güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları doğmadan önlemek amacıyla belge düzenleyerek yahut kendisine getirilen belgeleri tasdik ederek işlemlere resmiyet kazandıran ve kanunun öngördüğü diğer görevleri yerine getiren, belli niteliklere haiz ve kamu hizmeti gören görevliye noter denir.*

1.1.2. Noterlik Mesleği

Noterlik bir kamu hizmetidir (NK m. 1, c. 1). Ancak, noterlerin yerine getirmiş olduğu kamu hizmetinin sadece hukukçular tarafından yapılması, hukukî sorumlulukları bakımından diğer kamu hizmeti gören görevlilerden daha ağır bir rejime tabi tutulmaları, atamalarının Adalet Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmesi ve denetim ve gözetimlerinin Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet savcıları ve Türkiye Noterler Birliği'nce yerine getiriliyor olması, ilgilileri aydınlatma ve sır saklama yükümlülüklerinin bulunması, onların yerine getirmiş olduğu bu kamu hizmetinin ne kadar hayati bir önem taşıdığını ve noterlerin görevlerini yerine getirirken azamî dikkat ve özeni göstermeleri için bir çok güvencenin getirildiğini açıkça göstermektedir¹⁴. Bu özelliklerinden dolayı noterlik mesleği, kamu güvenine en ziyade mazhar mesleklerden biri konumundadır¹⁵.

Türk hukukunda noterlik mesleğinin örgütlenmesi, bizim de üyesi olduğumuz Uluslararası Latin Noterler Birliği üyesi ülkelerinin kabul etmiş olduğu Latin Noterlik Sistemi'dir. Latin Noterlik Sistemi'ne göre, noterlik bağımsız bir meslek olarak kabul edilmekte ve noter olabilmek için belirli niteliklerin bulunması gerekmektedir¹⁶. Bu sistemi kabul eden ülkelerde noterlik, meslekî bir kuruluş olarak örgütlenmektedir¹⁷. Hukukumuzda noterlik kurumu; en alta görev yapan noterlik daireleri, onların üstünde

¹³ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 5; Süha TANRIVER 2023, s. 100; Seyithan DELİDUMAN (2001), *Medeni Usul ve İcra İflâs Hukukunda Noter Senetleri*, NOTEV, Ankara, s. 31.

¹⁴ Süha TANRIVER (2013), "Bir Hukukî Güvenlik Kurumu Olarak Noterlik ve Noterlerin Denetimi Üzerine Bazı Düşünceler", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, Cilt 8, Özel Sayı, s. 2602-2603.

¹⁵ Süha TANRIVER 2013, agm, s. 2603; Sıddık Sami ONAR ve Mustafa Reşit BELGESAY, age, s. 45.

¹⁶ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 16; Cumhur RÜZGARESEN (2022), *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 232.

¹⁷ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 16; Cumhur RÜZGARESEN 2022, age, s. 232.

noter odaları ve en üstte noterliğin ülke genelinde koordinasyonundan ve işleyişinden sorumlu Türkiye Noterler Birliği olacak şekilde örgütlenmiştir.¹⁸

Bu örgütlenme içerisinde noterlik hizmetleri noterlik dairelerince yerine getirilmektedir. Noter odaları, noterlik mesleğinin gelişmesi için gereken faaliyetlerde bulunmak; noterler ile kâtip, kâtip adayı ve hizmetliler arasındaki hizmetle ilgili anlaşmazlıkları bu kişilerden birinin başvurusu üzerine çözümlmeye çalışmak; Adalet Bakanlığı'na açılacak olan noterliklerin yerinin tespitinde ve mevcut bir noterliğin yerinin değiştirilmesi konularında Adalet Bakanlığına düşüncesini bildirmek; noterlik dairelerinin iç düzeninin yönetmelik hükümlerine uygunluğunu temin etmek için gereken desteği vermek gibi bir çok görevi icra etmektedir (NK m. 181). Noter odaları, üç veya daha fazla noterlik bulunan her belediye sınırında kurulduğu (NK m. 179) için bölgesel nitelikte bir organdır (NK m. 180, I) ve ayrı bir kamu tüzel kişiliği bulunmamaktadır¹⁹. Noterlerin, faaliyet gösterdikleri bölgenin içinde bulunan noter odasına kaydolma zorunluluğu bulunmaktadır (NK m. 180, II).

Türkiye Noterler Birliği ise, noterlik sistemimiz içerisinde en üst kuruluş konumunda bulunmaktadır. Noterlik mesleğinin amaçlarına uygun bir şekilde görülmesini, noterlik mesleğin gelişmesini ve noterler arasında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak üzere yayınlar çıkarmak, konferanslar düzenlemek, gerekli çalışmalarda bulunmak, noterliği ilgilendiren konularda yetkili mercilere kendiliğinden veya istek üzerine görüşlerini bildirmek, noterler açısından uyulması zorunlu meslek kurallarını tespit ve tavsiye etmek gibi birçok görev Türkiye Noterler Birliği tarafından icra etmektedir (NK m. 163; m. 166). Türkiye Noterler Birliği, kamu tüzel kişiliği bulunan kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur (NK m. 163).

Noterliğin bu örgütlenme yapısına rağmen, Adalet Bakanlığı'nın, noterler, noter odaları ve Türkiye Noterler Birliği üzerinde sıkı bir denetim ve gözetim yetkisi bulunmaktadır (Bkz.: NK m. 164). Buna göre, Türkiye Noterler Birliği ve noter odalarının her türlü faaliyet, hesap ve işlemleri Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu'na görevlendirilecek olan adalet müfettişleri veya Cumhuriyet savcılarınca denetlenmektedir (NK m. 164, I, c. 2). Türkiye Noterler Birliği ile Adalet Bakanlığı arasında Anayasa'nın 135. maddesi gereğince idarî vesayet denetimi yetkisi

¹⁸ Süha TANRIVER 2023, age, s. 100; Tufan ERHÜRMAN 1997, agm, s. 89-90.

¹⁹ Süha TANRIVER 2023, age, s. 197.

bulunmakla birlikte, Noterlik Kanunu ile Adalet Bakanlığı'nın noterlikler üzerindeki yetkisinde bu vesayetin sınırları aşılmıştır. Buna göre, Adalet Bakanlığı'na, kimi durumlarda noterlikler üzerinde Türkiye Noterler Birliği'ni saf dışı bırakarak kimi durumlarda sadece Türkiye Noterler Birliği'nin mütalaasını alarak âdeta hiyerarşik yetki kullanımı şeklinde tasarruflarda bulunma kimi durumlarda ise, Türkiye Noterler Birliği'nin kararları üzerinde onaylama yetkisi verilmiştir²⁰. Örneğin, noterliğe atanabilmek için Adalet Bakanlığı'na başvurulması gerekmekte ve noterler Adalet Bakanlığı'nca atanmakta (NK m. 23; m. 24); noterlerin yıllık izinleri Adalet Bakanlığı tarafından verilmekte (NK m. 57); noterlerin işten el çektilmesi Adalet Bakanlığı tarafından yapılmakta (NK m. 123); Adalet Bakanlığı, Türkiye Noterler Birliği'nin mütalaasını alarak, bir yerde birden çok noterlik açabilmekte (NK m. 3, I); Türkiye Noterler Birliği Disiplin Kurulu'nun vermiş olduğu kararlar da ancak Adalet Bakanlığı'nın onayı ile kesinleşmektedir²¹.

Doktrinde, Adalet Bakanlığı'nın noterleri bu kadar yoğun bir şekilde denetlemesinin Türkiye Noterler Birliği'ni işlevsiz kılacağı yönünde eleştiriler getirilmiştir²². Bizim de kanaatimizce, noterlik kurumunun bu şekilde örgütlenmesi, noterlerin idarenin bir parçası olan Adalet Bakanlığı'nın dışarıdaki bir dairesi gibi çalıştığı izlenimini uyandırmaktadır. Bunun önlenmesi için, noterlerin denetim ve gözetiminin Türkiye Noterler Birliği ile noter odalarına bırakılması; Adalet Bakanlığı'nın denetiminin ise yalnızca Türkiye Noterler Birliği ile noter odalarının idarî ve malî faaliyetleriyle yani vesayet denetimi ile sınırlandırılması gerekmektedir²³.

1.2. NOTERLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.2.1. Noterliğin Kökenleri ve Roma Hukukundaki Gelişimi

Noterlik kurumunun ilk izlerine Sümer, Babil ve eski Mısır'da gibi eski medeniyetlerde rastlanmaktadır. Sümer yasalarında her sözleşmenin yazılı şekilde yapılması gerekmekte ve yalnızca bu sözleşmeleri yapmakla görevli Burgul adı verilen

²⁰ Tufan ERHÜRMAN 1997, agm, s. 91-92; Tekin AKILLIOĞLU (1999), “Noterlik Hukuku Açısından Kamu Hizmeti ve İdari Vesayet Kavramları”, *Noterlik Hukuku ile İlgili Bazı Sorunlar, Türk Hukuk Dili Noterlik ve Tebligat Hukuku*, NOTEV, Ankara, s.15.

²¹ Detaylı bilgi için bkz.: Tufan ERHÜRMAN 1997, agm, s. 92-94.

²² agm, s. 96.

²³ Aynı yönde, bkz.: Süha TANRIVER 2023, age, s. 210-211.

resmî görevliler bulunmaktaydı²⁴. Eski Mısır’da ise, takas ekonomisi uygulanıyordu ve takas edilecek malların değeri, işlemin koşullarını belirlemek için, üçüncü bir malla karşılaştırılarak ölçülmekte ve anlaşmayı sağlanması için bir kâtip (noter) malın ağırlığını işaretleyip işlemi onaylamaktaydı²⁵. Fakat bu kişiler, teknik anlamda noterden ziyade resmî görevli katipler olarak adlandırılabilir²⁶.

Noterlik mesleğinin kurumsal kökenleri Roma İmparatorluğu’na dayanmaktadır. Roma hukukunda noterler için *scriba*, *notarius*, *notarii*, *tabellio* ve *tabularius* gibi çeşitli terimler kullanılmaktaydı²⁷. İlk başta, devlet adına belge düzenleyen, muhasebe defterleri tutan ve buna benzer idarî ve kamu hizmeti yapan *scriba* (yazıcı) adı verilen bir meslek grubu ortaya çıkmıştı²⁸. Klasik dönemde, *scriba*, mahkemelerde görevli olan kâtipler için kullanılan genel bir kavram konumundaydı ve genellikle yazım faaliyetini gerçekleştiren herkes için kullanılmaktaydı²⁹. *Scribalar*, görevlerinin zamanla genişlemesi ve çeşitlenmesi sonucunda, yerine getirdikleri görevlere göre farklı isimlerle anılmaya başlanmıştır³⁰.

Cumhuriyet Dönemi’nin son yüzyılında, kayıtların tutulması için yeni bir yazı (steno) sistemi icat edildi; *notae tironianae*³¹ adı verilen bazı işaretler ve kısaltmalar, ortak kullanımdaki kelimelerin yerine kullanıldı³² ve bu yöntemi benimseyerek kayıt tutan kişilere *notarius* adı verildi. Bu nedenle, başlangıçta *notarius*, söylenen şeyleri steno ile not alan ve bunları tutanak şeklinde yazan kişi (kâtip) anlamında kullanılmaktaydı³³.

²⁴ Muazzez İlmiye ÇİĞ (1996), *Sümerli Ludingirra Geçmişe Dönük Bilimkurgu*, Kaynak Yayınları, İstanbul, s. 30.

²⁵ Amanda FARRELL (2022), *A Short History of Notary Public Laws*, <https://propersign.com/a-short-history-of-notary-public-laws/>, ET. 25.04.2024.

²⁶ Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 43.

²⁷ Ziynet SELDAĞ CEYLAN (2007), “Noterliğin Doğuşu”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 135, s. 58.

²⁸ Ziynet SELDAĞ CEYLAN 2007, agm, s. 59; İbrahim ÜLKER (2018), *Osmanlı Noterlik Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 33.

²⁹ James Cowie BROWN (1936), *The Origin and Early History of the Office of Notary*, W. Green & Son, Edinburgh, s. 8.

³⁰ Ziynet SELDAĞ CEYLAN 2007, agm, s. 59; İbrahim ÜLKER 2018, age, s. 33.

³¹ Bu stenografi, adını Cicero’nun sekreteri M. Tullius Tiro’dan almıştır. Tiro’nun, Cicero’nun konuşmalarını not etmek amacıyla bu stenografiyi icat ettiği ileri sürülmektedir (Nigel P. READY (1992), *Brooke’s Notary*, Sweet & Maxwell, London, s. 2 dn. 1).

³² Nigel P. READY 1992, age, s. 2; Ziynet SELDAĞ CEYLAN 2007, agm, s. 60.

³³ Stephan WENDEHORST (2009), “Notary”, *İçinde, The Oxford International Encyclopedia of Legal History, Volume 4*, Ed.: Stanley N. Katz, Oxford University Press, London, s. 237; Ziynet SELDAĞ CEYLAN 2007, agm, s. 60; Nigel P. READY 1992, age, s. 2.

Tabellio ise noterin günümüzdeki anlamına en yakın karşılığıydı. Ulpianus döneminden itibaren *tabellio*lar belirli bir ücret karşılığında sözleşme ve vasiyetname düzenlemekte ve tasdik etmekteydi³⁴. *Tabellio*lar, bu faaliyetlerini pazar yerlerinde ya da forumlarda (halk meydanlarında) yerine getirmekteydiler³⁵.

*Tabellio*ların düzenlediği belgeler, *instrumenta publice confecta* olarak adlandırılırdı ve özel kişiler tarafından düzenlenen belgelere göre daha yüksek bir öneme ve güvenilirlik derecesine sahipti. Ancak bu belgeler, Roma hukukunda resmî bir kayda veya sicile atfedilen tam bir güvenilirliğe sahip değillerdi ve kesin delil olarak kabul edilmezdi³⁶. Bu belgeler hakkında uyuşmazlık çıkması durumunda, *tabellio*ya ya da onun ölümü halinde senedin düzenlenmesine şahitlik eden tanıklara, belgedeki vakıaların doğruluğu hakkında yemin etmeleri için başvurulurdu.³⁷ Justinianus döneminde noterler, kurumsal bir yapı haline geldiler. I. Konstantin döneminde ise, *notarii*ler, imparatorluğa bağlı bir kurum haline geldiler³⁸.

1.2.2. Noterliğin Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü Sonrası Avrupa'daki Tarihsel Gelişimi

Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü sonrasında, bazı Roma hukuku kurumları varlıklarını sürdürmüştür. Bu kurumlardan birisini de noterlik oluşturmaktadır. Orta Çağ'da Bologna Üniversitesi'nin de çalışmalarıyla birlikte Roma hukukunun tekrar canlanmasının bir sonucu olarak noterlik bugün bilinen şeklini aldı³⁹.

Bürokratik devlet kurumlarının gitgide büyümesi, uluslararası ticaretin artan karmaşıklığı ve ticaretteki yeni uygulamalar gibi faktörler yazılı belgelere duyulan ihtiyacı büyük ölçüde artırmıştır⁴⁰. Bu ihtiyacın karşılanması adına, noterlikle ilgili çalışmalar da ivme kazanmış ve bu kurumun önemi gittikçe artmıştır.

³⁴ Nurettin GÜRSEL (1964), *Noterlik Mevzuat ve Tatbikatı*, 3. Baskı, Sıralar Matbaası, İstanbul, s. 5; Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 45.

³⁵ James Cowie BROWN 1936, age, s. 18.

³⁶ age, s. 18; Nigel P. READY 1992, age, s. 3.

³⁷ James Cowie BROWN 1936, age, s. 18; Nigel P. READY 1992, age, s. 3.

³⁸ age, s. 3; Ziyet SELDAĞ CEYLAN 2007, agm, s. 62.

³⁹ agm, s. 63.

⁴⁰ Kathryn L. REYERSON ve Debra SALATA (2004), *Medieval Notaries and Their Acts – The 1327-1328 Register of Jean Holanie*, Medieval Institute Publications, Michigan, s. 3.

On ikinci yüzyılda, Bologna Üniversitesi'nin de etkisiyle İtalyan noterler, yaptıkları işlemleri ve düzenledikleri belgeleri *publica* olarak tanımlamaya başladılar. Roma hukukunda yalnızca resmî mühür taşıyan belgelere atfedilen tam gerçeklik vasfını noterler, kendilerinin de düzenledikleri belgelerde ifade edilen olguların doğruluğu için iddia ettiler. Bu yeniliğin giderek yaygınlaşmasıyla birlikte kilise mahkemeleri bu uygulamaya izin vermek zorunda kaldı ve nihayetinde tüm noter senetlerine *instrumenta publica* niteliği kazandı⁴¹. On ikinci yüzyıldan itibaren, Avrupa kıtasında ve Roma hukukunun geçerli olduğu başka yerlerde, noterler, günümüze kadar sadece bazı küçük değişikliklerle muhafaza edilen nitelikleri ve işlevleri üstlenmeye başladılar.

Bu dönemde noterlik işlemlerine daha büyük bir önem atfedilmesine yönelik bir başka adım da, noterlerin, o zamana kadar yalnızca mahkeme kararlarına verilen icra edilebilirlik yetkisini elde etmek için mücadele etmiş olmaları gelmektedir. Bu yetki, on üçüncü yüzyılda kazanılmıştır ve o zamandan beri bu ülkelerde noter tarafından düzenlenmiş borç ikrarı içeren bir senet, herhangi bir dava açılmamış olsa bile, bir hüküm gibi adli bakımdan uygulanabilir olmuştur⁴². Bu gelişmeler sonucunda, yani noterce düzenlenen belgeler tam anlamıyla kamu güvenine mazhar olmaya başladıkça, noterlik müessesesi bağımsız bir hukuk mesleği haline gelmiştir⁴³.

1.2.3. Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Noterliğin Gelişimi

Osmanlı Devleti'nin hukuku, kuruluşundan itibaren şer'î hukuk ve örfî hukuk olmak üzere ikili bir yapıya sahipti. Osmanlı Devleti'nin adliye teşkilatı ise, büyük ölçüde İslam hukukundan yani şer'î hukuktan etkilenmiş ve Osmanlı Devleti tarafından kendine özgü bir biçimde geliştirilmişti⁴⁴. Bu bakımdan, Osmanlı Devleti'ndeki noterlik uygulaması incelenmeden önce, ilk olarak noterliğin İslam hukukundaki gelişimine değinilmesi gerekmektedir.

İslamiyet'te yazılı belge uygulaması, hem Peygamber Efendimiz'in, yaptığı ticarî ve hukukî muameleleri, siyasî antlaşmaları ve idarî tasarrufları kâtipleri

⁴¹ Nigel P. READY 1992, age, s. 6-7.

⁴² age, s. 7-8.

⁴³ Stephan WENDEHORST 2009, agm, s. 237.

⁴⁴ M. Âkif AYDIN (2020), *Osmanlı Hukuku Devlet-i Aliyye'nin Temeli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, s. 29.

vasıtasıyla yazılı olarak kaydettirmesi⁴⁵ hem de Kur'an-ı Kerim'de, akitlerin yazılı olarak düzenlenmesini tavsiye eden, Bakara Suresi'nin 282. ayetine dayanmaktaydı. Bu ayet ile, ileride meydana gelme ihtimali bulunan anlaşmazlıkların önüne geçilmesi amacıyla karşılıklı borç ilişkilerinin doğru, sağlam ve titiz bir biçimde kayıt altına alınması ve bu borcun gelecekte de ispat edilebilir olması istenmiştir⁴⁶.

İslam hukukunda noterlik görevi, genel itibariyle, kadılar veya kadıların görevlendirdikleri kâtipler tarafından yapılmaktaydı. İslam alimleri, bu görevi yapacak kişilerin belirli vasıfları taşımaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu özellikler, hukuk bilgisine sahip olma, adalet vasfı, güzel yazıya sahip olmaları ve yazı yazma kurallarını bilmeleridir⁴⁷. İslam hukukunda noterin esas görevi, sözleşmeleri düzenlemek ve gerektiğinde bu düzenlediği sözleşmelerin içeriği hakkında mahkeme karşısında şahitlik yapmaktır⁴⁸.

Osmanlı Devleti'nde ise, noterlik kurumu İslam hukuku esas alınmak suretiyle uygulanmakla beraber buradaki noterliğin gelişiminin, Tanzimat öncesi ve sonrası olmak üzere iki aşamada ele alınması gerekmektedir. Tanzimat öncesi dönemde noterlik mesleği kadılar, naipeler yahut mahkemece görevlendirilen katipler vasıtasıyla yapılmakla birlikte serbest olarak da icra edilebilmekteydi⁴⁹.

Osmanlı Devleti'nde noterliğin kurumsal bir kimlik kazanması ise, ancak Tanzimat sonrası dönemde gerçekleşmiştir. Bu dönemin başında noterlik işlemleri için 1868 yılında Ticaret Deavi Kalemi Nizamnamesi çıkartılarak her türlü ticarî sözleşmenin ve senedin düzenlenmesi, onaylanması, tescil edilmesi, protesto evrakı düzenlenmesi ile ticaret mahkemesine ibraz edilmesi gereken belgelerin tercümesi işleri Deavi Kalemi'ne verilmiştir⁵⁰. Ticaret Deavi Kalemi Nizamnamesi, zamanla gereken ihtiyacı karşılayamamış ve Avrupa'daki noterlik müessesine benzer bir yapılanma ihtiyacı doğmuştur⁵¹. Osmanlı hukukunda modern ve gerçek anlamda

⁴⁵ Fahrettin ATAR (2020), *İslâm Adliye Teşkilatı Ortaya Çıkışı ve İşleyişi*, 6. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, s. 292-293; İbrahim ÜLKER 2018, age, s. 50-54.

⁴⁶ Fahrettin ATAR (2013), *İslam Yargılama Hukukunun Esasları*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, s.107-108.

⁴⁷ Fahrettin ATAR 2020, age, s. 297-298.

⁴⁸ Fahrettin ATAR 2013, age, s. 112.

⁴⁹ age, s. 112.

⁵⁰ İbrahim ÜLKER 2018, age, s. 197; Seda ÖRSTEN ESİRGİN (2016), "Osmanlıdan Cumhuriyete Noterliğin Gelişimi", *II. Uluslararası Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri Cilt: I*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 54.

⁵¹ Seda ÖRSTEN ESİRGİN 2016, agm, s. 54; İbrahim ÜLKER 2018, age, s. 197.

noterlik kurumu, ancak, 1879 tarihli Mukavelât Muharrirleri Nizamnamesi'nin yürürlüğe girmesi ile başlamıştır⁵². Fakat bu Nizamname de, zaman içinde ihtiyaçları karşılayamaz hale geldiği için noterlik sistemindeki aksaklıkların giderilmesi amacıyla 1913 tarihli Kâtib-i Adl Kanun-ı Muvakkati hazırlanarak yürürlüğe girmiştir⁵³.

Kâtib-i Adl Kanun-ı Muvakkatin 1. maddesinde, kâtib-i adller, görevlerinin yanı sıra temel nitelikleri bakımından “güvenirlige layık, bilgi sahibi, vicdanî ve kanunî genel kâtip”⁵⁴ olarak belirtilmiştir. Kâtib-i Adl Kanun-ı Muvakkatin 66. maddesine göre, kâtib-i adl tarafından usûlüne uygun olarak düzenlenen her türlü belge, mahkemeler ve resmî devlet dairelerince güvenilir olarak kabul edilmekte ve ayrıca başka delil gerekmemektedir. Ancak Kanun'un belirlediği usûl ve kurallara uyulmaksızın düzenlenen veya onaylanan belgeler resmî sayılmamakta, adi senet hükmünde kabul edilmektedir⁵⁵.

Kâtib-i Adl Kanun-ı Muvakkati, Osmanlı Dönemi'ne ait bir kanun olmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde de birçok değişikliğe uğrayarak uygulanmaya devam etmişti. Ancak bu Kanun, Osmanlı dönemindeki kanunlara ve şer'î hukuka göre kaleme alındığından yeni laik hukuk düzeninde varlığını devam ettiremeyeceği için yeni bir noterlik kanunu hazırlanması gerekmiş ve Adliye Vekaletince, Neuchatel ve Vaud kantonları, Avusturya noterleri ve teşkilatı incelenmiş ve uygulamada görülen ihtiyaçları da karşılayacak hükümler getirilmek suretiyle yeni bir Noterlik Kanunu tasarısı hazırlanmıştır⁵⁶. Bu yeni düzenleme, 28 Haziran 1938 tarihinde Resmî Gazete'de 3456 sayılı “Noter Kanunu” olarak yayınlanmış ve 1 Eylül 1938'de yürürlüğe girmiştir.

Ancak, bu Kanun da zaman içerisinde birçok değişikliğe uğramasına rağmen ihtiyaçları karşılamakta zorlanmıştır⁵⁷. Bu yüzden Adalet Bakanlığı bünyesinde bir komisyon oluşturularak yeni Noterlik Kanunu tasarısı hazırlanmıştır. Bu Kanun tasarısı 18 Ocak 1972 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiş, 1512

⁵² Seda ÖRSTEN ESİRGİN 2016, agm, s. 55; Nurettin GÜRSEL 1964, age, s. 11; Yusuf Kemal ARSLANSAN (1938), “Noter Kanun Lâhiyasının Yeniden Kaleme Alınması Sebep ve Âmilleri ve Yeni Hükümler”, *Adliye Ceridesi*, Sayı 5, s. 597.

⁵³ Nurettin GÜRSEL 1964, age, s. 11; Seda ÖRSTEN ESİRGİN 2016, agm, s. 57; İbrahim ÜLKER 2018, age, s. 288.

⁵⁴ Günümüz Türkçesi: Seda ÖRSTEN ESİRGİN 2016, agm, s. 58.

⁵⁵ Kâtib-i Adl Kanun-ı Muvakkatin 67. maddesi.

⁵⁶ Yusuf Kemal ARSLANSAN 1938, agm, s. 601.

⁵⁷ Nurettin GÜRSEL 1964, age, s. 12.

sayılı “Noterlik Kanunu” olarak 5 Şubat 1972 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanmış ve 5 Mayıs 1972 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyet Dönemi’nin ilk noterlik kanunu olan 3456 sayılı Noterlik Kanunu, noterlerin görevlerini, 44. maddesinde “noterlerin yapacakları işler” başlığı altında tek bir maddede düzenlemişti. Çalışma konumuzu oluşturan noterlerin tespit işleri de hukukumuzda ilk defa bu Kanun’un 44. maddesinin (E) ve (F) bentlerinde düzenlenmişti. Buna göre, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundaki delillerin tesbiti usulünün tatbiki kabil olmayan yerlerde bir şeyin veya yerin hal ve şeklini ve alakalı şahısların hüviyetini veya ifadelerini tesbit etmek” ve “Piyango, seçim ve içtimalarda bulunarak zabıt varakaları tanzim etmek” görevleri noterlere verilmiş bulunmaktaydı.

Ayrıca, 3456 sayılı Noterlik Kanunu dönemine dair bir hususa burada işaret etmek gerekmektedir. 3456 sayılı Noterlik Kanunu döneminde, noterlere, istisnaî de olsa delil tespiti yapma yetkisi verilmekteydi. Buna göre noterler, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunundaki delillerin tesbiti usulünün tabikı kabil olmayan yerlerde bir şeyin veya yerin hal ve şeklini ve alâkalı şahısların hüviyetini veya ifadelerini tespit etmek yetkisine sahipti (3456 s.K. m. 44/E). Ancak, 21 Ocak 1942 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan 4166 sayılı Kanun ile noterlere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’na göre delil tespit etme yetkisini veren hüküm kaldırılmış ve bu hüküm “*bir şeyin veya yerin hal ve şeklini ve alâkalı şahısların hüviyet ve ifadelerini tespit etmek*” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca, yine 4166 sayılı Kanun ile 3456 sayılı Noterlik Kanunu’nun (F) bendi de “*Davet vukuunda piyango ve hususi müesseselerin kura, seçim ve içtimalarında hazır bulunarak zabıt varakaları tanzim etmek*” şeklinde değiştirilmiştir.

1972 yılında yürürlüğe giren ve günümüzde de hala yürürlükte bulunan 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nda ise noterlerin görevleri “noterlerin genel olarak yapacakları işler” ile noterlerin “özel olarak” yapacakları işler olmak üzere ikili bir ayırım yapılarak düzenlenmiştir. Noterlerin 1512 sayılı Kanun çerçevesinde yapacakları “tespit işleri” ise bu Kanun’un noterlerin özel olarak yapacakları işler bölümünde ve 61. maddesinde düzenlenmiştir. 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nun bugüne kadar herhangi bir değişikliğe uğramadan yürürlükte kalan 61. maddesi, esas itibarıyla 3456 sayılı Noterlik Kanunu’nun 4166 sayılı Kanun ile değiştirilen 41.

maddesindeki (E) ve (F) bentlerinin birleştirilerek sadeleştirilmiş halinden ibarettir. Buna göre tespit işleri 1512 sayılı (yeni) Noterlik Kanunu'nda,

“Noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit ederler ve davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur'a, seçim ve toplantılarında hazır bulunarak durumu belgelendirirler”

şeklinde düzenlenmiştir.

1.3. NOTERLERİN HUKUKÎ STATÜSÜ

Noterlerin hukukî statüsü hakkında doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre⁵⁸, noterler idare hukuku bakımından bugüne kadar yapılmış olan sınıflandırmalardan herhangi birisine girmemektedir. Noterlerin, bir kamu hizmeti görmesi ve devlete bağlı olması, ancak malî açıdan bağımsız olması sebebiyle kendine özgü (sui generis) statüleri vardır.

Bir başka görüşe göre ise⁵⁹, noterlik bir kamu hizmeti olması sebebiyle bir serbest meslek olarak değerlendirilemez. Bu görüşe göre, noterler memur olmamakla birlikte; hukukî durumları açısından Devlet memurunun en yakın komşusu konumundadır.

Diğer bir görüşe göre⁶⁰, noterler kamu hizmeti görmelerine rağmen anayasa ve idare hukuku anlamında bir kamu görevlisi olarak nitelendirilemezler. Onlar hem bir kamu hizmeti görevlisi hem de serbest meslek mensubu konumundadırlar.

Noterlerin yerine getirdiği görevin bir kamu hizmeti olduğu Noterlik Kanunu'nun 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 128. maddesine göre,

⁵⁸ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 10-11; Leyla Müjde KURT (2014), “Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVIII, Sayı 2, s. 86; Ü. Tuğçe TEKBEK (2021), “Noterin Hukuki Statüsü ve Noterlik Kanunu'nun 162. Maddesi Uyarınca Sorumluluğu Üzerine Bir İnceleme”, *İzmir Barosu Dergisi*, Cilt 66, Sayı 3, s. 76; Metin TOPÇUOĞLU (2000), “Noter ile İş Sahibi (İlgili) Arasındaki İlişkinin Niteliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 20, Sayı 4, s. 196; Neşe KIZIL ve Ömer ER (2014), “Devlet Teşkilatı İçinde Bir Kamu Görevlisi Olarak Noterin Yeri ve Önemi”, *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt 12, Sayı 135, s. 55; Ali Cem BUDAK, Varol KARAASLAN, Eylem APAYDIN ve Fatih AYDEMİR (2022), *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 173; Ersin ERDOĞAN (2016), “Noterlerin Hazırlanmasına Katılmış Oldukları Senetler Sebebiyle Zarar Gören Üçüncü Kişilere Karşı Hukukî Sorumluluğu”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Sayı 1, s. 262.

⁵⁹ Saim ÜSTÜNDAĞ (2000), *Medeni Yargılama Hukuku*, 7. Bası, Yazarın Kendi Yayını, İstanbul, s. 640.

⁶⁰ Süha TANRIVER 2023, age, s. 101.

“Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.”

Bu bakımdan, noterler de bir kamu hizmeti yerine getirdikleri için onların hukukî statüsünün belirlenmesinde öncelikli olarak, Anayasa’da belirtilen “memur” ya da “diğer kamu görevlisi” kavramlarının içine girip girmediğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Memur kavramının hukukumuzda tam ve kesin bir tanımının yapılması oldukça zordur⁶¹. Mevzuatta ve yargı içtihatlarında memurlar farklı şekillerde ele alınmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4. maddesine göre, “mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler”, memur sayılmaktadır.

Noterler, aslî ve sürekli bir kamu hizmetini ifa etmekle birlikte devlet memuru sayılmazlar. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 3. maddesinde memurluk mesleğinin temel ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkeler; sınıflandırma, kariyer ve liyakattir. Sınıflandırma ilkesine göre memurlar, görevlerinin gerektirdiği niteliklere ve mesleklere göre Devlet tarafından sınıflara ayrılmaktadır. Devlet tarafından tesis edilen bu sınıfların neler olduğu Devlet Memurları Kanunu’nun 36. maddesinde düzenlenmiştir ve bu sınıflar içerisinde noterler yer almamaktadır. Ayrıca, noterler, birçok açıdan memurlardan da ayrılmaktadır. Örneğin, memurlar Devlettten aylık adı altında maaş almaktayken (DMK m. 164), noterler Devlettten herhangi bir maaş almamaktadır; memurlar için mesleklerinde geçirdikleri yıllara göre kademe ilerlemesi (DMK m. 64) ve derece yükselmesi (DMK m. 68) öngörülmüşken noterler için sınıflar (NK m. 4; m. 4/a) öngörülmüştür; memur, bir görevi yerine getirirken kişileri zarara uğratırsa bu durumda tazminat davası ilgili kuruma açılır (DMK m. 13), ancak noterler ve noter stajyeri, kâtibî ile kâtip yardımcısının kişilere vermiş oldukları zararlardan dolayı Noterlik Kanunu’nun 162. maddesi gereği tazminat davası notere karşı açılır. Her ne kadar, Noterlik Kanunu’nun muhtelif hükümlerinde Devlet Memurları Kanunu’na atıfta bulunulmuş olmakla birlikte (örneğin, noterlik stajına

⁶¹ Cihan KANLIGÖZ (1993), “1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi Kavramının Anlamı ve Kapsamı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 43, Sayı 1-4, s. 187.

kabul edilebilmek için başvuruda bulunanın Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesine göre devlet memurluğuna atanmaya engel bir mahkûmiyeti bulunmaması gerekmekte olması (NK m. 7, I-5); noterlerin yapmaktan yasaklı olduğu işler bakımından Noterlik Kanunu'nun 50. maddesi, Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesinin birinci fıkrasındaki anlamıyla faaliyetlerde bulunamayacağı hususları) bunlar, tek başına, noteri memur olarak kabul etmek için yeterli değildir. Bu hükümler, sadece memurlar ile noterler bakımından ortak olarak uygulanır. Bu bakımdan noterlerin, hukukî statüleri bakımından memur olmadıkları konusunda şüphe bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 128. maddesinde, bir diğer kamu hizmetlerini yürüten görevli kategorisini ise "diğer kamu görevlileri" oluşturmaktadır. Noterlerin, bu kavramının içine girip girmediğini tespit etmeden önce, ilk olarak idare hukuku anlamında kamu görevlisi kavramının incelenmesi gerekmektedir. Kamu görevlisi kavramı, doktrinde, geniş anlamda kamu görevlisi ve dar anlamda kamu görevlisi olarak ikiye ayrılmaktadır.

Geniş anlamda kamu görevlisi, hukukî durumları ve yaptıkları görevin niteliklerine bakılmaksızın kamu kesiminde ve Devletin bütün organlarında görev yapan herkesi ifade etmektedir⁶². Geniş anlamda kamu görevlileri, kendilerine uygulanan hukukî rejimler bakımından farklı şekillerde ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu ayrımlar; hizmete alınma şekline göre (isteğe bağlı veya zorunlu), ücret durumuna göre (ücretli veya ücretsiz), hizmet süresine göre (devamlı veya geçici), görev türüne göre (asli veya yardımcı hizmetler) ve tabi oldukları hukuk dalına göre (kamu hukuku veya özel hukuk) yapılmaktadır⁶³.

Dar anlamda kamu görevlisi ise, devletin siyasi yapıyı oluşturan organlardaki görevliler ile özel hukuk hükümlerine tabi olarak çalışanlar dışında kalan kamu görevlilerini ifade etmektedir⁶⁴. Bu bakımdan dar anlamda kamu görevlisi kavramının içeriğini Anayasa'nın 128. maddesindeki memurlar ve diğer kamu görevlilerinin oluşturduğunu söylemek mümkündür⁶⁵. Bir başka deyişle, kamu

⁶² Metin GÜNDAĞ (2017), *İdare Hukuku*, 11. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, s. 580; Ender Ethem ATAY (2023), *İdare Hukuku*, 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 880; Şeref GÖZÜBÜYÜK (2005), *Yönetim Hukuku*, 23. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 198.

⁶³ Metin GÜNDAĞ 2017, age, s. 581; Cihan KANLIGÖZ 1993, agm, s. 181-182.

⁶⁴ Metin GÜNDAĞ 2017, age, s. 580; Ender Ethem ATAY 2023, age, s. 880.

⁶⁵ Şeref GÖZÜBÜYÜK 2005, age, s. 198.

görevlisi kavramı, memurlar ile diğer kamu görevlilerini içine alan üst bir kavram konumundadır.

Doktrinde bir görüşe göre⁶⁶, kamu hizmetleri öncelikle ve kural olarak memurlar tarafından yerine getirildiği için, “diğer kamu görevlileri” kavramının içeriği de, memur kavramı çerçevesinde belirlenmelidir. Ancak, böyle bir yaklaşım tarzı, memur kavramı ile diğer kamu görevlileri kavramının özdeş kavramlar olduğu şeklinde bir anlama gelecektir⁶⁷. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, kamu görevlileri, memur kavramını da içine alan üst bir kavramdır. Hatta kanaatimizce, “diğer kamu görevlileri” kavramının içeriği belirlenirken memur kavramı çerçevesinde belirleme yapılması, “memur” kavramını üst bir kavram, “kamu görevlileri” kavramını ise alt bir kavram olduğu şeklinde bir yoruma sebebiyet verecektir. Bu bakımdan, memurlar kavramının kapsamının belirlenmesinde kullanılan ölçütler, “diğer kamu görevlileri”nin kapsamının belirlenmesinde kullanılamaz⁶⁸.

Kamu görevlilerinin kimler olduğu hususu, birçok kez yargı kararlarına konu olmuştur. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında⁶⁹, kamu görevlisi kavramını iki unsur bakımından ele almıştır. Bu karara göre, görevlinin kamu hizmeti yüklenmesi ve bu görev karşılığında devlet bütçesinden görevliye maaş, ödenek gibi bir maddî meblağ tahsis edilmiş olması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi ise bir kararında⁷⁰, Anayasa’nın 128. maddesi bağlamında “diğer kamu görevlileri” kavramının içine kimlerin girdiğini, memurlar ve işçiler dışında kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevlerde yönetime (idareye) kamu hukuku ilişkisiyle bağlı olarak çalışanlar, şeklinde belirlemiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kararındakine benzer şekilde, Anayasa Mahkemesi bu görevliler ile idare arasındaki ilişkinin doğal sonucunu, bu kişilere bütçeden ödeme yapılması ve haklarında kamu hukukuna ilişkin özel kuralların uygulanması, olarak tespit etmiştir.

Ancak, Anayasa Mahkemesi bir kararında⁷¹, yeminli malî müşavirlerin hukukî statüsü bakımından yaptığı bir değerlendirmede, bu kişilerin idarenin daimî ve sabit

⁶⁶ Sait GÜRAN (1984), “Anayasanın 128. ve 129. Maddeleri Yönünden Kamu Görevlileri, Bakanların Durumu”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, s. 199.

⁶⁷ Süha TANRIVER (1993), *Konkordato Komiseri*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 134.

⁶⁸ age, s. 134.

⁶⁹ Yargıtay HGK, 14.09.1983, E.: 1980/4-1714 K.: 1983/803 (Yargıtay Kararları Dergisi, 1983, Cilt IX, Sayı 11).

⁷⁰ Anayasa Mahkemesi, 19.04.1988, E.: 1987/16 K.: 1988/8 (Resmî Gazete, 23.08.1988, S.: 19908).

⁷¹ Anayasa Mahkemesi, 19.03.1987, E.: 1986/5 K.: 1987/7 (Resmî Gazete, 12.11.1987, S.: 19632).

kamu hizmetleri kadrosunda yer almadığını, bürokratik yetkisi içinde bulunmadığı ve devletten maaş almadığını belirtmiştir. Ancak bu kişilerin kullandığı tasdik yetkisi bir kamu yetkisi ve yaptıkları hizmet de bir kamu hizmeti niteliğindedir. Bunun dışında, bu kişilerin devlet ile arasındaki ilişki de bir kamu hukuku ilişkisidir. Bu gerekçelerle Anayasa Mahkemesi, yeminli mali müşavirleri sahip oldukları tasdik yetkisi sebebiyle bir kamu görevlisi olarak kabul etmiştir. Bu karar ile birlikte Anayasa Mahkemesi nezdinde, bir kişinin kamu görevlisi kabul edilebilmesi için Devlet'ten mutlaka maaş yahut ücret alması gerekmemektedir.

Danıştay ise, bir kararında Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkındaki 3249 sayılı Kanun'un uygulaması yönünden⁷², başka bir kararında⁷³ ise 3403 sayılı Kanun'un uygulaması yönünden noterlerin kamu görevlisi olduğunu belirtmiştir. Danıştay kararlarında, noterlerin hukukî statüsü hakkında daha ziyade uyuşmazlık konusu kanunla ilgili şekilde değerlendirmelerde bulunulmakla birlikte, idare ve anayasa hukuku bağlamında noterlerin bir kamu görevlisi olup olmadığı konusunda bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

Doktrinde⁷⁴ kamu görevlisi kavramının ayırt edici özelliklerinin belli başlılarını, bu kişilerin kamuda yer alması ve kamusal yetkiler kullanması oluşturduğu belirtilmektedir. Bu bakımdan noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 1. maddesi gereğince kamu hizmeti niteliğinde bir görev yerine getiriyor olmaları, onlara tek başına kamu görevlisi sıfatı verilmesi için yeterli olmadığı belirtilmektedir⁷⁵. Buna göre bir mesleğin ancak bir kamu kurumu yahut kuruluşu bünyesinde yürütülmesi durumunda bu kişiler kamu görevlisi olarak kabul edilmektedir⁷⁶.

Noterlik Kanunu'na göre, ülkemizdeki noterlik sisteminin yapılanması en altta noterler, onun üstünde noter odaları ve en üstte Türkiye Noterler Birliği bulunmakla birlikte, noterler, noterlik faaliyetini serbest meslek şeklinde gerçekleştirmektedirler. Ayrıca, Noterlik Kanunu'nun birçok maddesinde noterlerle ilgili Adalet Bakanlığı'nın hiyerarşik nitelikte yetkisi öngörülmüştür⁷⁷. Ancak, bu yetkilere rağmen noterler ile

⁷² Danıştay 8. D., 10.3.1988, E: 1986/ 416, K: 1988/162.

⁷³ Danıştay 8. D., 08.04.1991, E.:1990/1672 K.: 1991/689 (Danıştay Dergisi (1992), S. 82-83, s.658).

⁷⁴ Atay 2023, age, s. 880.

⁷⁵ Kemal GÖZLER (2019), *İdare Hukuku Cilt II*, Üçüncü Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, s. 661; Ender Ethem ATAY 2023, age, s. 880.

⁷⁶ age, s. 880.

⁷⁷ Bu konudaki açıklamalar için bkz.: supra 1.1.

Adalet Bakanlığı arasında teknik anlamda hiyerarşik bir ilişkinin bulunduğu söylenemez. Adalet Bakanlığı, sadece Noterlik Kanunu'nda öngörülen konularda noterlikler hakkında işlem yapmaya yetkilidir. Bu durum, hiyerarşideki gibi genel bir emir, talimat verme şeklindeki aslî nitelikteki hakları Adalet Bakanlığı'na vermemektedir.

Bu bakımdan noterlerin atanmaları, işten el çektirilmeleri, görevden alınmaları gibi hususlarda Adalet Bakanlığı'nın yetkilendirilmiş olması, noterlik dairelerin resmî sayılması onları kamu görevlisi kavramına yaklaştırmaktayken, devletten yahut diğer kamu tüzel kişiliklerinden herhangi bir ücret veya aylık almamaları ile noter dairelerinin kira sözleşmesinin noter tarafından yapılması ve bu dairenin her türlü giderinin notere ait olması yani malî yönden bağımsız olmaları onları Anayasa'daki anlamıyla kamu görevlisi saymaktan uzaklaştırmaktadır⁷⁸. Gözler de, noterlerin idare tarafından istihdam edilmemeleri ve ücretlerinin idare tarafından değil, noterlerin hizmette bulunduğu kişiler tarafından ödenmesini gerekçe göstererek, noterlerin kamu görevlisi olmadığını belirtmiştir⁷⁹.

Ayrıca, kanaatimizce, kamu görevlisi kavramının içerisine kimlerin girip giremeyeceği belirlenirken, Anayasa'nın 128. maddesinin de içinde bulunduğu "D. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili hükümler" üst başlığının altında düzenlenmiş diğer bir madde olan 129. maddenin de göz önünde bulundurulması gerekir. Anayasa'nın 128. maddesi, memurlar ve diğer kamu görevlileri ile ilgili "genel ilkeler"i ortaya koyarken, 129. madde ise bu kişilerin "görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence"lerini düzenlemektedir. Her ne kadar, madde başlıkları Anayasa metnine dahil olmamakla birlikte, madde kenar başlıkları ilgili oldukları maddeler arasındaki sıralama ve bağlantıyı göstermesi açısından önem arz etmektedir (AY m. 176). Buna göre, Anayasa'nın 129. maddenin beşinci fıkrasına göre, memurlar ve diğer kamu görevlileri yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir. Bu bakımdan Anayasa'daki anlamıyla kamu görevlisi, tazminat yani hukukî sorumluluk davalarında doğrudan sorumluluk süjesi olamaz; eğer bir tazminat davası açılacak ise, bu dava ancak Devlet'e karşı açılabilir ve

⁷⁸ Ersin ERDOĞAN 2016, agm, s. 262.

⁷⁹ Kemal GÖZLER 2019, age, s. 661.

sonrasında Devlet, ilgili kamu görevlisine rücu edecektir. Ancak, Noterlik Kanunu'nun 162. maddesi gereğince, noterler, ilgililere vermiş oldukları zararlardan dolayı doğrudan kendileri sorumludurlar. Noterlerin sorumluluğu bakımından Devlet bir sorumluluk süjesi değildir⁸⁰. Bu açıdan da bakıldığında noterlerin, Anayasa'daki anlamıyla kamu görevlisi kavramından ayrıldığı görülmektedir.

Noterler, Noterlik Kanunu'nun 151. maddesinin birinci fıkrası gereği, görevle ilgili işledikleri suçlar bakımından kamu görevlisi sayılmakla birlikte, bu durum, noterlerin teknik anlamda kamu görevlisi olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Çünkü, Noterlik Kanunu'nun 151. maddesi gereğince noterler, görevleri sebebiyle işlemiş oldukları suçlardan dolayı Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması bakımından kamu görevlisi olarak kabul edilmektedir; yoksa, bu durum onların idare hukuku anlamında kamu görevlisi olduğu şeklinde kabul olunduğu anlamına gelmemektedir⁸¹.

Ayrıca, noterler, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 66. maddesinin ikinci fıkrasının (1.) bendine göre, serbest meslek erbabı sayılmaktadır. Ancak, burada noterin serbest meslek erbabı sayılması, onun vergilendirilmesi, yani gelir vergisinin uygulanması ile ilişkili bir kabuldür⁸². Gelir Vergisi Kanunu'nun 66. maddesinde de, zaten "bu maddenin uygulanmasında" serbest meslek erbabı sayıldığı belirtilmiştir. Bu çerçevede, noterleri tam anlamıyla bir serbest meslek erbabı saymak mümkün değildir. Şöyle ki, noterler, bir serbest meslek erbabı gibi istedikleri yerde (NK m. 3), istedikleri saatte (NK m. 51), istedikleri ücretle (NK m. 50, II) ve istedikleri kişiye hizmette bulunamazlar. Noterlik bir kamu hizmeti olduğu için onların yapmış olduğu işlerde kamunun müdahalesi oldukça fazladır. Bununla birlikte noterler, kendi gelirlerini kendilerinin kazanması, vergi hukuku ve hukukî sorumlulukları bakımından serbest meslek mensubuna yaklaşmaktadır.

Bütün bu açıklamalara göre, noterler, idare ve anayasa hukuku anlamıyla, yani teknik anlamda bir kamu görevlisi değildir. Ancak, bir kamu hizmetini yerine getiriyor

⁸⁰ Noterlerce gerçekleştirilen taşınmaz satış sözleşmeleri bakımından zarar meydana gelmesi durumunda, Noterlik Kanunu'nun 162. maddesinin ikinci fıkrasında, noterlerin de sorumlu olduğu belirtilmiştir. Buna göre, bu tür zararlarda tazminat davası doğrudan Devlet'e karşı açılabilir gibi notere karşı da açılabilir. Ancak, bu hüküm noterleri kamu görevlisi kavramına yaklaştırmamaktadır. Çünkü Anayasa'nın 129. maddesine göre, tazminat davaları ancak idare aleyhine açılabilir. Fakat, Noterlik Kanunu'ndaki bu düzenleme ile idare dışında ayrıca notere karşı da tazminat davası açılabilir hükmü getirilmiştir. (Ayrıca, NK m. 162, II hükmü için bkz.: 7413 sayılı Kanun'un 13. madde gerekçesi)

⁸¹ Mustafa Serdar ÖZBEK 2022, age, s. 62.

⁸² Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 10.

olmaları ve idareyle birçok yönden bağı bulunması noterleri kamu görevlisine yaklaştırmasına rağmen, Devlet'ten maaş yahut ücret almamaları ve görevlerini ifa ettikleri dairelerinin her türlü masraflarının (bu bakımdan sadece kira ve kırtasiye masraflarının değil, aynı zamanda personel masraflarının) kendilerine ait olması nedeniyle malî yönden bağımsız olmaları ve ayrıca vermiş oldukları zararlardan dolayı açılacak olan tazminat davaları bakımından Devletin değilde kendilerinin sorumlu olmaları onları daha çok serbest meslek mensubuna yaklaştırmakta ve kamu hizmeti ifa eden görevliler içerisinde onlara özel bir konum vermektedir. Bu bakımdan, *Tanrıver*'in de haklı olarak belirttiği gibi⁸³, noterlerin hukukî statüleri itibarıyla hem bir serbest meslek mensubu hem de bir kamu hizmeti görevlisi konumunda olduğu söylenebilir.

Bu başlık altında son olarak, yabancı memleketlerde noterlik işlerinin konsoloslar tarafından yapılması sebebiyle konsolosların da hukukî statüsünün ortaya konulması gerekmektedir. Konsoloslar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda genel idare hizmetleri sınıfı içerisinde düzenlenmiştir. Konsoloslar, bu Kanun'un I Sayılı Cetveli'nin "Genel İdare Hizmetleri Sınıfı" bölümünün (g) maddesindeki "Dışişleri Meslek Memurları ile Konsolosluk ve İhtisas Memurları" şeklinde belirlenen ünvan içerisinde yer almaktadırlar. Bu bakımdan konsoloslar, hukukî statüleri bakımından devlet memurlarıdır. Bundan dolayı, Noterlik Kanunu'nun 193. maddesinde, noterlerin devlet memurlarının tabi olduğu hukukî rejimden farklılaşan Noterlik Kanunu hükümlerinin (örneğin, hukukî sorumluluk ve disiplin sorumluluğu) konsoloslar bakımından uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

⁸³ Süha TANRIVER 2023, age, s. 101.

BÖLÜM II

NOTERLERİN GÖREVLERİ VE ÖZEL BİR GÖREV OLARAK NOTERLERE VERİLMİŞ BULUNAN TESPİT İŞLERİ

2.1. NOTERLERİN GÖREVLERİ

Noterlik işlemleri, Noterlik Kanunu'nun "Noterlerin Görevleri" başlıklı Sekizinci Kısımında; noterlerin genel olarak yapacağı işlemler ise Noterlik Kanunu'nun 60. maddesinde düzenlenmiştir. Bu işlemler niteliği itibariyle düzenleme, onaylama ve tescil etme şeklindedir⁸⁴. Noterlerin genel olarak yapacağı işler Noterlik Kanunu'nun 60. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

"a. Yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan her nevi hukuki işlemleri düzenlemek,

b. Kanunlarda resmi olarak yapılmaları emredilen ve mercileri belirtilmemiş olan bütün hukuki işlemleri bu kanun hükümlerine göre yapmak,

c. Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi yapmak ve bu sözleşmeyi taraflardan birinin talep etmesi, harç ve giderleri ödemesi hâlinde tapu bilişim sistemi vasıtasıyla tapu siciline şerh vermek, taşınmaz satış sözleşmesi yapmak⁸⁵,

⁸⁴ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 155.

⁸⁵ Noterler taşınmaz satış sözleşmelerini Noterlik Kanunu'nun 61/A maddesi hükmüne çerçevesinde yapmaktadırlar. Buna göre, noterler, kendisine taşınmaz satışı için başvurulduğunda öncelikli olarak başvuru belgesi düzenlemektedirler (NK m. 61/A, II). Ayrıca, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından, tapu bilişim sistemi aracılığıyla tapu kayıt örneği ve diğer belgeler noterlerle paylaşılır (NK m. 61/A, III). Taşınmaz satış sözleşmesinin yapılması için noterliğe başvuru, sadece e-Devlet kapısı üzerinden Türkiye Noterler Birliği'nin "e-randevu/başvuru" uygulaması kullanılarak yapılır (Not.Taş.Sat.Yön. m. 5). Bu başvuru üzerine noterin, öncelikli olarak taşınmazın satışını kısıtlayıcı veya satışa engel hukukî bir durumun bulunmadığını tespit etmesi gerekir. Taşınmaz satış sözleşmesi taraflarca imzalandığı anda, noter tapu bilişim sisteminden (TAKBİS) yevmiye numarası alarak sözleşmeyi bu sisteme kaydeder (NK m. 61/A, IV, c. 1; Not.Taş.Sat.Yön. m. 8, IV, c. 1). Taşınmaz satış sözleşmesinin TAKBİS'e kaydından sonra tapu müdürlüğü tarafından taşınmazın tapu siciline tescili yapılır (NK m. 61/A, IV, c. 2; Not.Taş.Sat.Yön. m. 8, IV, c. 2). Taşınmaz satış sözleşmesiyle ilgili işlemlerin bizzat noter tarafından yapılması gerekmektedir (NK m. 61/A, V; Not.Taş.Sat.Yön. m. 8, I). Bu bakımdan, noter kâtabi yahut noterlik stajyerinin taşınmaz satış sözleşmesi düzenlemesi ve satış ile ilgili diğer işlemleri yapması mümkün değildir.

d. Bu kanuna uygun olarak dışarda yazılıp getirilen kağıtların üzerindeki imza, mühür veya herhangi bir işareti veya tarihi onaylamak,

e. Bu kanun hükümlerine göre yapılan işlemlerin dairede kalan asıl veya örneklerinden veya getirilen kağıtlardan örnek çıkarıp vermek,

f. Belgeleri bir dilden diğer dile veya bir yazıdan başka bir yazıya çevirmek⁸⁶,

g. Protesto⁸⁷, ihbarname ve ihtarname göndermek,

h. Kanunen tescili gereken işlemleri tescil etmek⁸⁸,

ı. Bu ve diğer kanunlarla verilmiş sair işleri yapmak.”

Noterlik Kanunu’nda belirtilen bu görevlerden (a) ve (b) bentlerinde genel ifadeler kullanılmış olmakla birlikte Noterlik Kanunu Yönetmeliğinin 7. maddesinde bu işlemler somutlaştırılmıştır⁸⁹. İlgili yönetmelik maddesine göre, evlenme sözleşmesi, zilyetlik devri sözleşmesi, miras taksimi sözleşmesi, şirket sözleşmesi, irtifak hakkı vaadi ve ortak mülkün idaresi sözleşmesi, sükna hakkı sözleşmesi, kaydı hayat ile irat bağlanması sözleşmesi, ölünceye kadar bakma sözleşmesi, kira sözleşmesi, menkul mallarda hibe sözleşmesi, taksim ve ifraz sözleşmesi, evlat edinme sözleşmesi, temlik, taahhütname, kefaletname, vasiyetname, vakıf senedi, aile vakfi senedi, tanıma senedi, muvafakatname, yeddiemin senedi, rehin senedi, borç senedi, fesihname, ibraname, beyanname, şahadetname gibi işlemler noterler tarafından gerçekleştirilebilir.

⁸⁶ Noterlik Kanunu’nun 103. maddesine göre, bir dilden diğer dile veya bir yazıdan başka bir yazıya çevirme halinde, noter tarafından metnin altına bir şerh verilir. Bu şerhin, noter yeminli tercüman kullanmışsa, tercümanın kimliğini ve adresini içermesi ve şerhin altına, noter tarafından tarih yazılıp imzalanarak mühürlenmesi gereklidir. Çeviri işlemleri kural olarak yeminli tercümanlara yaptırılır, buna karşılık istisnai olarak noter bizzat çeviri de yapabilmektedir (Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mahmut YURDAGÜL (1993), “Çeviri İşlemleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 79, s. 35).

⁸⁷ Kabul etmeme ve ödememe protestolarının noterlikçe düzenlenmesi gerekmektedir. Bu husus, ayrıca, Türk Ticaret Kanunu’nun 715. maddesinde de düzenlenmiştir.

⁸⁸ Buna örnek olarak mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış sözleşmesi verilebilir. Türk Medeni Kanunu’nun 764. maddesine göre, başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmî şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur.

⁸⁹ Ali Cem BUDAK, Varol KARAASLAN, Eylem APAYDIN ve Fatih AYDEMİR 2022, age, s. 216.

Noterlerin özel olarak yapacakları işlerini ise tespit işleri (NK m. 61), emanet işleri (NK m. 62 vd.), defter onaylama (NK m. 68), vasiyetname ve ölüme bağlı tasarruflarla ilgili işler (NK m. 69) ve tebligat işleri (NK m. 70) oluşturmaktadır. Noterlerin tespit işleri, çalışmamızın da konusu olduğu için, burada sadece belirtmekle yetiniyoruz.

Noterlerin özel olarak yapacakları işlerden biri de emanet işleridir. Noterler, saklanmak veya bir şahsa verilmek üzere getirilen emanetleri, Noterlik Kanunu hükümlerine göre muhafaza ederler. Emanet edilen şey, para veya paranın dışında her türlü taşınır mal, hisse senedi, tahvil, kıymetli evrak, ziynet eşyası olabileceği gibi kapalı vasiyetname veya kanunlarında noterliklerce saklanması öngörülen evrak, defter ve beyanname gibi şeyler de olabilir (NKY m. 106, I). Noterin emanet verenle arasındaki ilişki borçlar hukuku anlamında esas itibariyle bir saklama sözleşmesi niteliğindedir⁹⁰.

Her türlü emanet, Noterlik Kanunu'nun 101. maddesine göre düzenlenecek bir tutanak ile kabul edilir (NKY m. 107, I). Ancak bulundurulması ve taşınması kanunla yasak edilmiş şeylerle, zamanla bozulması muhtemel maddeler emanet olarak kabul edilmemektedir (NKY m. 106, II). Noterliklere verilen her türlü emanetler noterlerce tutulan emanet defterine kaydedilir (NKY m. 48, I). Emanetin konusu para olduğu takdirde, noter bu parayı teslim aldığı tarihten sonraki en geç ertesi gün bankadaki noterlik emanet cari hesabına hak sahibinin adı, soyadı ve adresini de göstermek suretiyle yatırır. Emanet paranın tahsil ve ödenmesinde makbuz kullanılır. Para hak sahibine, noterlikçe verilecek çek karşılığında bankaca ödenir (NK m. 64). Uygulamada noterlere emanet olarak, genellikle, kapalı vasiyetname, tasfiye edilmiş şirket ve kooperatif evrak ve defterleri, kiracının ev anahtarı bırakılmaktadır⁹¹.

Noterlerin yapacakları bir diğer özel işleri ise defter onaylamaktır. Noterler Türk Ticaret Kanunu ve diğer kanunlar hükümlerine göre tutulması gereken defterleri bu kanunlar uyarınca onaylarlar (NK m. 68). Noterlerin defter onaylama şekilleri Noterlik Kanunu Yönetmeliğinde dörtlü bir ayrıma tabi tutulmuştur⁹². Bu onayla

⁹⁰ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 177; Metin TOPÇUOĞLU 2000, agm, s. 200; Mustafa Sırrı ATLI (1989), "Noterlerin Emanet Kabulü ve Emanetlerin Tasfiyesi", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 61, s. 23.

⁹¹ Gülten BAŞOL (2022), *Noterlik Hukuku & Tebligat Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 125.

⁹² Süha TANRIVER 2023, age, s. 143.

şekilleri; açılış onaylaması (NKY m. 101), görülme kaydı ile onaylama (NKY m. 102), ara (yenileme) onaylaması (NKY m. 103) ve kapanış onaylamasıdır (NKY m. 104).

Noterlerin özel olarak yapacağı görevlerden olan vasiyetname ve ölüme bağlı tasarruflarla ilgili işler ise, noterlerin resmi vasiyetname düzenlemesi (TMK m. 532, II), el yazılı vasiyetnamenin saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere bırakılması (TMK m. 538, II) ve miras sözleşmesi düzenlenmesi (TMK m. 545) şeklindedir. Noterler bu ölüme bağlı tasarruflarla ilgili olarak Noterlik Kanunu'nun 101. maddesine uygun olarak bir tutanak düzenler (NK m. 69, I, c. 1). Noter tarafından düzenlenen yahut notere saklanması için bırakılan vasiyetname veya ölüme bağlı tasarrufu yapan kişinin ölümü halinde, noterler kendilerine bilgi verilmesi ve ölümü halinde durumdan haberdar olmaları için, bu kişilerin ölüme bağlı tasarruf yaptıklarını kayıtlı oldukları nüfus dairelerine yazı ile bildirirler (NK m. 69, I, c. 2). Notere, ölüme bağlı tasarrufta bulunan ilgilinin ölümü nüfus idaresi tarafından ihbar edilir veya resmî bir belge ile ispat edilirse; noterler, yetkili sulh hukuk hakimine verilmek üzere, noterlik dairelerinde saklı bulunan vasiyetnamelerin ve noterlikçe düzenlenmiş ölüme bağlı tasarruf senetlerinin onaylı örneklerini Cumhuriyet savcılığına tevdi ederler (NK m. 69/II).

Tebliğat işlerinde ise, noterler, tebliği istenen her çeşit kâğıdı, Tebliğat Kanunu hükümlerine göre muhatabına tebliğ eder. Tebliğ tutanağı, noterlik dairesindeki nüshaya bağlanır. Tebliğin yapılıp yapılamadığı hususu ilgilisine verilecek nüshasına yazılıp onaylanır (NK m. 70). Ayrıca, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, noterler kendi memurları eliyle de tebliğat yapabilmektedirler⁹³.

Noterlerin yapacakları diğer işlemler ise 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 14. maddesi ile Noterlik Kanunu'na eklenen 71/A, 71/B ve 71/C maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, terk eden eşin ortak konuta davet edilmesi ve mirasçılık belgesi verilmesi de noterlikler tarafından yapılabilecektir. Bu işlemlerin yapılmasına ilişkin usûl ve esaslar ise, Mirasçılık Belgesi Verilmesi ve Terk Eden Eşin Ortak Konuta Davet Edilmesi İşlemlerinin Noterler Tarafından Yapılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

⁹³ age, s. 147.

Noterler, bu işlemleri ilgilinin başvurusu üzerine, bir tutanak düzenlemek suretiyle yapmaktadırlar. Bu Yönetmeliğin 4. maddesine göre, noterler tarafından verilecek olan mirasçılık belgesi sadece murisin nüfus kayıtlarına dayanarak verilmektedir; noter, kendisine başvuran ilgilinin yasal mirasçı olup olmadığını nüfus kayıtlarını inceleyerek tespit eder ve ilgiliye miras payını da gösterir şekilde mirasçılık belgesini ve suretlerini verir. Ancak, noterden talep edilen mirasçılık belgesinin verilmesinin yargısal bir incelemeyi gerektirmesi halinde yahut nüfus kayıtlarındaki bilgilerin ilgiliye mirasçılık belgesi verilmesi bakımından yeterli olmaması veya bu belgenin yabancılar tarafından noterden talep edilmesi durumunda, mirasçılık belgesi noterler tarafından verilemez (NK m. 71/B, III). Bu bakımdan, örneğin muris ile mirasçılık belgesi talep eden ilgilinin aralarında soy bağının tespit edilememesi durumunda; mirasçılık belgesi talep eden ilgilinin murisin yasal mirasçısı olmayıp vasiyetname ile atanmış mirasçısı olması durumunda; vefat eden kişinin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının belirlenememesi durumunda; murisin ya da mirasçılardan herhangi birisinin hakkında birlikte ölüm karinesinin varlığı halinde; murisin ya da mirasçılardan herhangi birisinin gaip olması gibi durumlarda mirasçılık belgesi noter tarafından düzenlenemez. Bu hallerde noter bir yargılama makamı olmadığı için kimin mirasçı olup olmadığına karar veremez. Böyle bir durumun söz konusu olduğu zaman noter, mirasçılık belgesi talep eden ilgiliye gerekçesini de bildiren bir “red belgesi” verir ve bu kişiyi sulh hukuk mahkemesine yönlendirir⁹⁴.

Noterler, Noterlik Kanunu’nun 71/A maddesine göre, terk eden eşin ortak konuta daveti için terk edilen eşin talebi üzerine ihtarname düzenleyebilir. Bu ihtarnamenin şekli, yukarıda belirtilen Yönetmeliğin 8. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, noterın çekeceği ihtar, “İhtar gönderen eşin ad, soyad ve adresi; ihtar gönderilen eşin ad, soyad ve adresi; davet edilen ortak konutun adresi; davet edilen eş ve yanında çocukları varsa bunların ortak konuta dönmesi için gereken giderler ile konuta kabul edilmemesi halinde dönüş için yol ve konaklama giderlerini karşılayacak yeterli paranın konutta teslim şeklinde gönderilmesi durumunda buna ilişkin açıklama; davet edilen konuta ait anahtarın bulunduğu yeri; iki ay içinde dönmesi gerektiğini, dönmemesi halinde hakkında Türk Medenî Kanununun 164. maddesine göre boşanma

⁹⁴ TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2024), *Mirasçılık Belgesi*, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/MirasçilikHiz.aspx>, ET. 10.12.2024.

davasının açılabilceğı” hususlarını içermektedir. Noter tarafından yapılan bu ihtarlar, Tebligat Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilir.

Noterler, Noterlik Kanunu’nun 71/A maddesinde belirtilen işlemleri bizzat kendileri yaparlar. Ancak, noterlik dairesinde imza yetkisi verilmiş hukuk fakültesi mezunu görevli veya noter stajyeri bulunuyorsa, bu işlemler onlar tarafından da yapılabilecektir (NK m. 71/B, II).

2.2. ÖZEL ÇERÇEVEDE BİR GÖREV OLARAK NOTERLERE VERİLMİŞ OLAN TESPİT İŞLERİ

2.2.1. Kavramsal Çerçeve

Tespit kelimesi, sözlükte⁹⁵ “bir şeyi sağlam bir biçimde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme, bir durumu şüpheyne yer bırakmayacak şekilde görüp gösterme, belirleme, saptama” anlamlarına gelmektedir ve Arapça sübût (muhakkak ve müspet olma, şüphe ve tereddüte yer vermeyecek şekilde açık olma, meydana çıkma) kelimesinden türemiştir⁹⁶.

Noterler de tespit yaparak, bir durumu, vakıayı o anki haliyle saptamaktadırlar. Noterlerin “Tespit İşleri” ni düzenleyen Noterlik Kanunu’nun 61. madde metnine göre,

“Noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit ederler ve davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur’a, seçim ve toplantılarında hazır bulunarak durumu belgelendirirler.”

Kanundaki bu ifade, açık bir şekilde, iki eylem içermektedir. Bunlardan ilki “tespit etmek”, ikincisi ise “belgelendirmek” tir. Kanuna göre, noterler, bir şeyin veya yerin durumunu yahut bir kimsenin kimlik ve ifadesini tespit etmekte; piyango, kur’a, seçim veya toplantıları ise belgelemektedir. Kanundaki bu hükmün düzenleniş şekli, şöyle bir sonucu düşündürmektedir: Noterler, kanundaki cümlelerin ilk kısmında belgelendirme faaliyetinde bulunmamakta, sadece tespit yapmakta; kanundaki cümlelerin ikinci kısmında ise, tespit yapmamakta, sadece belgelendirme faaliyetinde

⁹⁵ Ferit DEVELLİOĞLU (2023), *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat Eski ve Yeni Harflerle*, İş Bankası Kültür Yayınları, 35. Basım, İstanbul, s. 1269; İlhan AYVERDİ (2010), *KUBBEALTI LUGATI Asırlar boyu târihi seyri içinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Seçil Ofset, İstanbul, s. 1245; TÜRK DİL KURUMU KOMİSYON (2023b), *Türkçe Sözlük Cilt 2, K – Z*, 12. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 3271; Ejder YILMAZ (2023), *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları, 11. Baskı, Ankara, s. 1404.

⁹⁶ Ferit DEVELLİOĞLU 2023, age, s. 1269; İlhan AYVERDİ 2010, age, s. 1245; Şemseddin SAMİ (2019), *Kamu-ı Türkî*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu, Ankara, s. 1110.

bulunmaktadır. Bu yüzden de piyango, kur'a ve toplantı tutanağı düzenlenmesinin bu başlık altında düzenlenmiş olması ilgisiz bir durum gibi gözükmemektedir.

Esasında bu durumun sebebini, noterlerin tespit işlerinin düzenlendiği 61. maddenin, 3456 sayılı (eski) Noterlik Kanunu'nun 44. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki “Bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini ve alâkalı şahısların hüviyet ve ifadelerini tespit etmek” hükmü ile (f) bendindeki “Dâvet vukuunda piyango ve hususî müesseselerin kur'a, seçim ve icimalarında hazır bulunarak zabıt varakaları tanzim etmek” hükmünün günümüz Türkçesiyle ifade edilerek birleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan, kanaatimizce, bu ifade tarzı bilinçli bir tercihin ürünü değildir. Bundan dolayı, “tespit etme” ile “belgelendirme” faaliyetlerinden ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması gerekmektedir.

Kanun koyucu, “tespit etme” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini, yani noterlerin tespit faaliyetiyle ne yaptıklarını açıklamamış, sadece tespit işlemine konu olabilecek durumları madde metninde düzenlemekle yetinmiştir. Bununla birlikte, 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 102. maddesinde, 61. maddedeki işlemlerin, noter tarafından tutanak düzenlemek suretiyle yapıldığı belirtmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere, noterlerin yaptıkları tespitler de, esas itibarıyla, bir belgelendirme faaliyetidir. Noterler, yaptıkları tespitlerde gördükleri ve duydukları hususları tutanağa kaydederek belgelendirmektedirler. Zaten, noterin bu belgelendirme faaliyeti olmadığı müddetçe yapmış oldukları tespitlerin herhangi bir anlam ve önemi bulunmayacaktır. Bu bakımdan burada “tespit etme” ile “belgelendirme” faaliyetlerini birbirinden ayrı bir şekilde değerlendirmemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Bu bağlamda açıklığa kavuşturulması gereken diğer bir husus da, iş ve işlem kavramlarıdır. İş (amel) kavramının sözlükteki anlamlarından bazıları, “bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma; bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma; yapılan şey, davranış”⁹⁷ olarak ifade edilmektedir. İş kavramından türetilmiş olan işlem (muamele) kavramı ise, sözlükte, “bir işi tamamlamak için yapılan iş ve uygulamaların hepsi; bir amaca ulaşmak için tutulan yol, prosedür”⁹⁸ anlamlarını taşımaktadır.

⁹⁷ TÜRK DİL KURUMU KOMİSYON (2023a), *Türkçe Sözlük Cilt 1, A-J*, 12. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 1749; İlhan AYVERDİ 2010, age, s. 581.

⁹⁸ TÜRK DİL KURUMU KOMİSYON 2023a, age, s. 1758; Ejder YILMAZ 2023, age, s. 669; İlhan AYVERDİ 2010, age, s. 584.

İş kavramı hukukumuzda farklı şekillerde kullanılmaktadır. İş hukukunda işçinin işverene vermiş olduğu hizmet edimleri; medenî usûl hukukunda mahkemelerin dava dışında yapmış oldukları çekişmesiz yargı faaliyetleri için iş kavramı kullanılmaktadır. Noterlik Kanunu'nda ise iş kavramı, işlem kavramından daha geniş bir çerçevede kullanılmaktadır. Bu bakımdan, iş kavramı, işlem kavramına göre daha genel bir kavramdır. Noterlik Kanunu'nda "iş" kavramı daha ziyade noterlerin yerine getirmiş oldukları görevlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Noterlik Kanunu'nda kullanıldığı şekilde "işlem" kavramı ise, noterlerin görevlerinin yerine getirilmesi, noterlik işlerinin görülmesi için Noterlik Kanunu göre yapılan her türlü usûl, prosedür ve kuralları ifade etmektedir. Bu kavramları noterlerin yaptıkları tespitler bakımından somutlaştırırsak, Noterlik Kanunu noterlerin tespit işinden söz ederken, aslında, noter tarafından gerçekleştirilen bir görevi, işlevi yani noterlik faaliyetini ifade ederken; işlem kavramı bakımından ise, noterin tespit faaliyetinde bulunabilmesi için yapmış olduğu bütün fiil ve eylemler ifade edilmektedir. Bu bakımdan, noterin tespit yaparken vakıaları yahut ilgililerin beyanlarını tutanak düzenlemek suretiyle belgelendirmesi, bir yerin tespiti bağlamında o yerin fotoğraflarını çekmesi, elektronik ortamda yapılan tespitleri onaylaması gibi bütün faaliyetleri işlem olarak ifade edilebilir.

Sonuç olarak bir tanım yapılacak olursa; noterlerin tespit işleri, hukukî güvenliği sağlamak amacıyla noterlerin maddî vakıaları, bir yerin mevcut durumunu, ilgili kişilerin kimlik ve beyanları ile davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur'a, seçim ve toplantılarını resmî bir belge niteliğindeki tespit tutanağını düzenlemek suretiyle yapmış oldukları belgelendirme faaliyetini ifade etmektedir.

2.2.2. Noterlerin Tespit İşlerinin Hukukî Niteliği

2.2.2.1. Genel Olarak

Hukukumuzda noterlerin üstlenmiş oldukları görevler birçok makale ve monografide incelenmiş olmakla birlikte, noterlerin bu görevleri bakımından yapmış oldukları işlemlerin hukukî niteliklerinin ne olduğu konusunda bir belirlemede bulunulmamıştır.

Noterler tarafından yerine getirilen bireyler arasındaki hukukî işlemleri düzenlemek ve bunlara gerçeklik vasfı tanınarak hukukî güvenliği sağlamak, esas

itibariyle, devletin görevlerindendir. Ancak, Devlet bu işlerin yapılmasını noterlere bırakmış bulunmaktadır. Bu bakımdan öncelikli olarak, noterlerce gerçekleştirilen işlemlerin (çalışmamız özelinde “tespit işleri”nin) idarî bir işlem olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

Hukukumuzda idarî işlemlerin tek yanlı olma, icrai özellik taşıma, hukuka uygunluk karinesinden yararlanma ve yargısal denetime tabi olma şeklinde belirli özellikleri bulunmaktadır⁹⁹. Noterlerin yapmış oldukları tespitler idarî işlemlerden bazı hususlar açısından ayrılmaktadır. Buna göre, noter tespitlerinin idarî işlemler gibi icrai bir özelliği bulunmamaktadır. Noter tespit tutanakları, Noterlik Kanunu’nun 82. maddesine göre resmî sayılmaktadır. Ancak bu tespit tutanaklarının yargısal denetimi idarî işlemler gibi idarî yargıda gerçekleşmemektedir. Bu tespit tutanaklarının içeriklerinin doğru olup olmadığı, uyumsuzluğa konu olması durumunda uyumsuzluğu gören mahkemece incelenip değerlendirilmektedir. Bu bakımdan kanaatimizce noterlerin yapmış oldukları tespitler hukukî nitelikleri itibariyle idarî işlem değildirler.

Noterlerin yapmış oldukları tespitler her ne kadar adlî sahaya ilişkin olsa da yargısal bir işlem niteliğinde de değildir. Yargısal işlemler, yargı mercilerince yargısal usûller dairesinde yerine getirilen yargılama faaliyeti ve işlemleridir¹⁰⁰. Noterlerin yargı mercii olmaması ve işlemlerini gerçekleştirirken yargısal usûlleri değil, Noterlik Kanunu’nda öngörülmüş olan usûlleri uyguladığı için noterlerin yapmış oldukları işlemleri yargısal işlem olarak değerlendirmek mümkün değildir.

Bununla birlikte, ileride de detaylı olarak belirteceğimiz üzere, noterler hem adlî hem de idarî sahaya ilişkin olarak birçok tespit yapmaktadırlar. İlgililer, noter tespitlerini özellikle adlî süreçlerde delil olarak kullanmak amacıyla yaptırmaktadır. Bu bakımdan noter tespitleri genellikle adlî sahaya ilişkin olarak sonuç doğurmakla birlikte, mevzuat bazında birçok düzenleme ile noterler idarî faaliyet niteliğinde de tespit yapmaktadırlar¹⁰¹ ve bu tespitler, idarî işlerde de sıklıkla kullanılmaktadır. Bütün bu hususlar gözetildiğinde, noterlerin Noterlik Kanunu’nun 61. maddesine göre yapmış olduğu tespitler, adlî-idarî nitelikte bir faaliyetlerdir.

⁹⁹ Metin GÜNDAĞ 2017, age, s. 123; Ender Ethem ATAY 2023, age, 467-494.

¹⁰⁰ Celâl ERKUT (2015), *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Tıpkı Basım, Danıştay Yayınları, Ankara, s. 105.

¹⁰¹ Bkz.: *infra* 2.2.3.3. ve 2.2.4.1.3.

2.2.2.2. Noter Tespitlerinin Delil Tespiti Sayılıp Sayılamayacağı Hususu

2.2.2.2.1. Genel Olarak Delil Tespiti

Noter tespitlerinin hukukî niteliğinin delil tespiti olmadığı yönünde 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu döneminde görüş birliği bulunmaktaydı. Ancak, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün getirilmesiyle birlikte doktrinde, noter tespitlerinin hukukî niteliğinin delil tespiti olduğu hususunda görüşler ileri sürülmüştür. Bu bakımdan, ilk olarak, medenî usûl hukukumuzdaki delil tespiti kavramının ortaya konulması gerekmektedir.

Delil tespiti, derdest bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş veyahut kişinin ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakıanın tespiti yapılmadığı durumda o delilin kaybolması veya ileride gösterilmesinin önemli ölçüde güçleşmesi tehlikeleri bulunan hallerde, yargılamanın taraflarınca talep edilmesi halinde o delillerin mahkeme tarafından hemen toplanması, incelenmesi ve güvence altına alınmasını sağlayan geçici bir hukukî korumadır¹⁰². Bu bağlamda, delil tespiti yapılmasını isteyen taraf, hakkında delil tespiti istenen vakıa ile ilgili olarak keşif veya bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını için talepte bulunmaktadır (HMK m. 400, I).

Delil tespiti, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenleniş biçimi bakımından hukukî niteliği itibarıyla bir geçici hukukî korumadır¹⁰³. Bu bakımdan, delil tespiti de diğer geçici hukukî korumalar gibi ancak mahkemece yapılacak inceleme sonucunda alınacak bir karar ile gerçekleştirilen yargısal nitelikte bir işlemdir¹⁰⁴.

Mahkemece, delil tespiti talebinin kabul edilebilmesi için belirli bazı şartların oluşması gerekmektedir. Buna göre; hakkında tespit talep edilen delilin davada henüz

¹⁰² Süha TANRIVER 2022, age, s. 237; Baki KURU ve Burak AYDIN (2021b), *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt II*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 1299. Farklı tanımlar için bkz.: Leyla AKYOL ASLAN (2011), *Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre)*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 27-29; Birce ARSLANDOĞAN (2020) *Medeni Yargılama Hukukundaki Delil Tespiti*, 2. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 13-15.

¹⁰³ Evrim ERİŞİR (2013), *Geçici Hukukî Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 130; Birce ARSLANDOĞAN 2020, age, s. 65; Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 37; Muhammet ÖZEKES (2017), *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku*, 3. Cilt, 15. Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, age, s. 2562-2563; Baki KURU ve Burak AYDIN 2021b, age, s. 1299.

¹⁰⁴ Birce ARSLANDOĞAN 2020, age, s. 159; Evrim ERİŞİR 2013, age, s. 130; Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 72; Süha TANRIVER (2006), "Noterlerin Tespit İşleri", *Legal Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, Sayı 3, s.593.

incelenme sırasının gelmemiş olması (HMK m. 400, I) ve delil tespiti talep eden tarafın hukukî yararının bulunması (HMK m. 400, II) gerekmektedir¹⁰⁵.

Delil tespiti talebi, yargılamanın taraflarınca mahkemeye verilecek bir dilekçe ile yapılır. Bu dilekçede tespiti istenen vakıa, tanıklara veya bilirkişilere sorulması istenen sorular, delillerin kaybolacağı veya gösterilmesinde zorlukla karşılaşılabileceği kuşkusunu uyandıran sebepler ile aleyhine delil tespiti istenen kişinin ad, soy ad ve adresi yer alır (HMK m. 402, I). Mahkeme tarafından kendisinden tespiti istenen vakıanın hangi delille tespit edileceğine karar verilmişse, bu kararın yerine getirilmesinde o delilin toplanmasına ilişkin hükümler uygulanır (HMK m. 404). Bu hükme göre, delil tespitinin icrası evresinde, hangi delile dayanılmışsa o delile ilişkin hükümlere yollama yapılması suretiyle delil tespiti yapılacaktır. Örneğin, keşif incelemesinin delil tespiti yoluyla yapılması mahkemeden istenmişse, mahkeme bu keşfi Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda "keşif" delilinin düzenlendiği 288 ilâ 292. maddelerdeki hükümlere göre gerçekleştirecektir.

Delil tespiti talebi, mahkeme tarafından basit yargılama usûlüne göre incelenir ve karara bağlanır (HMK m. 316, I-c). Mahkeme, delil tespiti talep edilen vakıa hakkında, bu şartların bulunduğu hususunda kanaat getirirse delil tespiti talebini kabul ederek tespitini yapılmasına karar verir (HMK m. 402, III). Bu talebi inceleyen mahkemenin delil tespiti kararı verebilmesi için, aranan şartların varlığı hakkında ispat ölçüsü bakımından yaklaşık ispatın yeterli olduğu kabul edilmektedir¹⁰⁶.

Delil tespiti talebi mahkeme tarafından haklı bulunması halinde, mahkemenin delil tespitine ilişkin vermiş olduğu karar, dilekçeyle birlikte karşı tarafa da tebliğ edilir. Mahkemenin bu kararında, delil tespitinin icrası esnasında karşı tarafın da hazır bulunabileceği, varsa itiraz ve ilave soruların bir hafta içinde bildirilmesi gerektiği belirtilir (HMK m. 402, III). Ancak, delil tespiti talebinde bulunan tarafın haklarının korunması bakımından zorunluluk bulunması durumunda, karşı tarafa tebligat yapılmaksızın da mahkeme tarafından delil tespiti yapılabilir. Bu durumda, delil

¹⁰⁵ Birce ARSLANDOĞAN 2020, age, s. 120-122; Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 53-57; Süha TANRIVER 2022, age, s. 238; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY ve Muhammet ÖZEKES (2023), *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 11. Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 610; Baki KURU ve Burak AYDIN 2021b, age, s. 1300.

¹⁰⁶ Birce ARSLANDOĞAN 2020, age, s. 187; Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 90-91; Süha TANRIVER 2022, age, s. 240; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY ve Muhammet ÖZEKES 2023, age, s. 611; Baki KURU ve Burak AYDIN 2021b, age, s. 1303.

tespitinin icrasında sonra delil tespiti dilekçesi, mahkemenin vermiş olduğu delil tespiti kararı, delil tespiti sonucunda düzenlenmiş olan tutanak ve varsa bilirkişi raporunun bir örneği mahkeme tarafından karşı tarafa re'sen tebliğ olunur ve karşı taraf, bu tebliğden itibaren bir hafta içinde delil tespiti kararına itiraz edebilir (HMK m. 403).

Delil tespiti kararlarının icrası kapsamında, keşif incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınmasında, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda delil tespitinin düzenlendiği kısımda doğrudan herhangi bir hüküm bulunmamasına rağmen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 404. maddesinin yapmış olduğu yollama gözetildiğinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda keşif bakımından keşfe katlanma zorunluluğu ve tanıklık bakımından da çağrıya uyma zorunluluğu bulunduğu için, hâkimin, delil tespitinin icrası sırasında zor kullanma yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir¹⁰⁷.

2.2.2.2.2. Noter Tespitleri Bakımından Değerlendirilmesi

Noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında yapmış oldukları tespitlerin hukukî niteliği hakkında doktrindeki¹⁰⁸ ve bu konudaki yargı içtihatlarındaki¹⁰⁹ hakim görüş, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (ve 1086

¹⁰⁷ Birce ARSLANDOĞAN 2020, age, s. 216-217.

¹⁰⁸ Süha TANRIVER 2023, age, s. 139; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY ve Muhammet ÖZEKES 2023, age, s. 610; Murat ATALI, İbrahim ERMENEK ve Ersin ERDOĞAN (2023), *Medenî Usûl Hukuku*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 727; Süha TANRIVER (2022), *Medenî Usûl Hukuku Cilt II*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 241; Ali Cem BUDAK, Varol KARAASLAN, Eylem APAYDIN ve Fatih AYDEMİR 2022, age, s. 225; Gülşen BAŞOL 2022, age, s. 124; Birce ARSLANDOĞAN 2020, age, s. 159; Muhammet ÖZEKES 2017, age, s. 2564-2565; Nur BOLAYIR (2014), *Hukuk Yargılamasında Delillerin Toplanmasında Tarafların ve Hâkimin Rolü*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 501, dn. 515; Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 35; Yavuz ALANGOYA, M. Kâmil YILDIRIM ve Nevhis DEREN-YILDIRIM (2011), *Medenî Usul Hukuku Esasları*, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, s. 378; Ahmet BAŞÖZEN (2008), "Noter Tespitlerinin Delil Değeri", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 137, s. 40; Süha TANRIVER 2006, agm, s. 595; Sedat YÖRÜK (2003), "Noterlik Uygulamasında Tespit İşleri", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 119, s. 67; Mehmet BAYIR (2002), "Tespit İşlemleri", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 116, s. 47; Baki KURU (2001), *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 4. Cilt, 6. Baskı, Demir Demir Yayıncılık, İstanbul, s. 4478; Ejder YILMAZ (2001), *Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri*, 2. Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 1375; Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 240; Murat YAVAŞ (1999), *Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 53-54; Ejder YILMAZ 1997, agm, s. 51.

¹⁰⁹ "...Noterlerin yaptıkları tesbitin, hukuk mahkemelerince yapılan ve HUMK'nın 368-374.maddeleri arasında düzenlenen delil tesbiti ile bir ilgisi olmamakla ve tek başına hukuki değer taşımamakla birlikte diğer kanıtlarla doğrulanması halinde mahkemelerde delil olabileceğini kabul etmek gerekir." Yargıtay 15. HD., 24.05.2007, E. 2006/6746 K. 2007/3495 (UYAP); "Noterlik Kanununda, Noterin görev ve yetkileri belirlenmiş olup, bunlar arasında ancak mahkemelerce yapılması mümkün olan delil tespiti görevi noterlere verilmemiştir..." Yargıtay 19. HD., 12.09.1996, E. 1996/10758, K. 1996/7530, Aktaran Ejder YILMAZ ve H. Ümit YILMAZ (2006), *Hukuk Rehberi (Adli Yazı ve Yazışma Usulleri)*

sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu) bağlamında delil tespiti olmadığı yönündedir.

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde noterlerin yaptıkları tespitlerin delil tespiti olmadığı yönünde görüş birliği bulunmakla birlikte, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun, delil tespitinde görev ve yetkiyi düzenleyen 401. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Noterlerin, 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu uyarınca yapacağı vakıa tespitine ilişkin hükümler saklıdır.*” hükmü gerekçe gösterilerek delil tespiti işlemlerinin bir kısmının noterlerce yapılabileceği yönünde de doktrinde bir görüş ileri sürülmüştür¹¹⁰.

Bir başka görüşe göre ise¹¹¹, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasındaki hükümle, henüz dava açılmamış olan hallerde, delil tespitinin mahkemeden isteneceği kuralına bir istisna getirilmiş; böylece noterlerin de dava açılmadan önce delil tespiti yapabileceği ileri sürülmüştür.

Bu bağlamda diğer bir görüşün¹¹² gerekçesinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasının, noterlerce Noterlik Kanunu uyarınca yapılacak vakıa tespitine ilişkin hükümlerin saklı olduğunu söylemesinin noterlerce yapılacak diğer delil tespitlerinin hükme esas alınabilmesi olanağını ve gereğini ortadan kaldırmaz, denilerek noterlerin yapmış olduğu bütün tespitleri, delil tespiti olarak addedilmiştir.

Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 1314; “...Hükme esas alınan rapor davada önce davacı yanca yaptırılan “noter tespit tutanağına” dayanılarak hazırlanmıştır. HUMK.368 ve ardından gelen maddelerince ilerde ikamesi müşgöl olan ya da ibrazı mümkün olmayacak delillerin tespiti görevi mahkemelere verilmiş olup, Noterlik Kanununun 60.maddesince bu işlemi noterler yapamaz. Yapılmış ise hükme dayanak alınamaz.” Yargıtay HGK., 14.06.1995, E. 1995/15-410, K. 1995/641, Aktaran Ejder YILMAZ ve H. Ümit YILMAZ 2006, age, s. 1316-1317; “HUMK.nun 368 ve sonraki maddelerine göre, görülmekte olan bir davada inceleme ve araştırılmasına henüz sıra gelmemiş bulunan veya ileride açılacak bir davada dayanılacak olan tanıkların ifadesinin alınması keşif yapılması ya da bilirkişi mütalaasının tespit olunması veya diğer bir delilin toplanması, hakimden istenebilir. Açıklanan işlerin kazai nitelik taşıdığı ve mahkemelerin kazai görevi içinde bulunduğu açıktır. T.C. Anayasasının 9. maddesine göre “yargı yetkisi, ancak bağımsız mahkemelerce kullanılabilir.” Az önce açıklanan ve usulün 368. maddesinde yer alan işlemler [Delillerin Tespiti] Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi ile noterlere verilen görevlerden değildir.” Yargıtay HGK., 14.03.1990, E. 1990/2-31, K. 1990/169 (LegalBank).

¹¹⁰ Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN (2013), *Türk Medeni Yargılama Hukuku*, Barış Yayınları, İzmir, s. 301.

¹¹¹ Handan BAYKAM (2008), “Çekişmesiz Yargı ve Delil Tespiti İşlerinde Noterlerin Görevleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 140, s. 84.

¹¹² Bilge UMAR (2014), *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 1170.

Doktrinde sadece vergi davalarında tanık beyanı bakımından ileri sürülen bir görüşe göre¹¹³, noterler, vergi davalarında tanık beyanlarını tutanak düzenlemek suretiyle tespit ederek bir anlamda delil tespiti yapmaktadırlar.

Türkiye Noterler Birliği'nin 12.06.2019 tarihli “Tespit iş ve işlemleri” hakkındaki 19 numaralı Birleştirilmiş Genelgesinde¹¹⁴ de, noterlerin delil tespiti yapabileceğine ilişkin şu ifadeler yer almaktadır:

“Ancak, HMK'nın 401'inci maddesinin ikinci fıkrasında, noterlerin, 18.1.1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu uyarınca yapacağı vakıa tespitine ilişkin hükümlerin saklı olduğu hükmüne yer verilmiş bulunduğundan; açılacak bir davaya ilişkin olmayan, hâkim gözetiminde bir inceleme, bilirkişi vasıtasıyla bir değerlendirme yapılmasını ve tarafların sorumluluklarına ilişkin düşünce açıklanmasını gerektirmeyen durumlara (vakıalara) ilişkin, delil tespitleri noterler tarafından yapılabilir.”

Bütün bu görüşler gözetildiğinde, öncelikle, noterlerin yapmış oldukları tespitlerin Hukuk Muhakemeleri Kanunu bağlamında delil tespiti sayılıp sayılamayacağı hususunun değerlendirmesi gerekmektedir.

Delil tespiti, hukukî niteliği itibarıyla bir geçici hukukî korumadır ve geçici hukukî korumalar, ancak yargı organlarınca gerçekleştirilebilecek faaliyetlerdir. Ancak, noter bir yargı organı değildir; noterlerce gerçekleştirilen iş ve işlemler de yargısal bir faaliyet olarak nitelendirilemez¹¹⁵.

Ayrıca, mahkemelerden delil tespiti talebinde bulunulması durumunda hakkında tespit talep edilen delilin henüz incelenme sırasının gelmemiş olması ve delil tespiti talep eden tarafın hukukî yararının bulunması şeklinde belirli şartların oluşması gerekmektedir. Ancak, noterden tespit yapılması talebinde bulunulduğunda noter böyle bir inceleme yapamaz; onlar sadece tespiti istenen hususun kanuna aykırı olup olmadığını ve görevi dahilinde bulunup bulunmadığını incelemektedirler. Bu bakımdan, delil tespitine ilişkin şartlar noterler tarafından yapılan tespitlerde

¹¹³ Yusuf KARAKOÇ (2021), *Vergi Yargılaması Hukuku Ders Kitabı*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 338-339. Ayrıca vergi davalarında tanık beyanları hakkında bilgi için bkz.: *infra* 2.2.3.3.

¹¹⁴ TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2019), *Birleştirilmiş Genelge No. 19, s. 3-4, (Hukuki Danışmanlık – 26463, Ankara, 12.06.2019)*, <https://portal.tnb.org.tr/Lists/BirlestirilmisGenelgelerListesi/Attachments/20/Birlestirilmis%20Genelge%202019.pdf>, ET. 29.07.2024. (Türkiye Noterler Birliği'nce yayınlanan bu Birleştirilmiş Genelge'yi çalışmamızın devamı boyunca kısaca “Genelge” olarak adlandıracamız).

¹¹⁵ Bkz. *infra* 2.2.2.1.

incelenmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Yani, noterler tespiti istenen vakıanın bir davada henüz incelenme sırasının gelip gelmediğini ve bu tespit talebinde bulunan kişinin hukukî yararının bulunup bulunmadığını inceleyemez. Bununla bağlantılı olarak, noterlerden tespit talebinde bulunulması halinde, tespiti istenen hususla ilgili olarak delil tespitindeki şartların gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde yaklaşık ispatta bulunulması gibi bir durum da söz konusu olamaz. Ayrıca, yukarıda değindiğimiz Türkiye Noterler Birliğinin Birleştirilmiş Genelgesi'ndeki "*açılacak bir davaya ilişkin olmayan, ..., delil tespitleri noterler tarafından yapılabilir*" ifadesi de, delil tespitinin, kişinin ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakıanın tespiti yapılmadığı durumda o delilin kaybolması veya ileride gösterilmesinin önemli ölçüde güçleşmesi tehlikelerinin bertaraf edilmesine yönelik işlevini tamamen göz ardı etmektedir. Bu bakımdan, Genelge'deki bu ifade, delil tespiti kavramı ile açık bir şekilde çelişmektedir.

Noter tespitlerinin delil tespitleri ile ayrıldığı bir diğer nokta da, mahkemece delil tespiti kararlarının icrası gerçekleştirilirken, aleyhine delil tespiti yapılan karşı tarafın hazır bulunabilmesidir. Ancak noterlerce yapılan tespitler, ortada bir dava bulunmadığı ve bu yüzden, doğal olarak bir karşı taraf da olmadığı için yalnızca tespit talebinde bulunan kişinin huzurunda gerçekleştirilir.

Ayrıca, delil tespitinin icrası kapsamında, hâkimin zor kullanma yetkisi bulunmakla beraber, noterler bakımından kanun koyucu tarafından böyle bir zor kullanma yetkisi öngörülmemiştir¹¹⁶. Bu bakımdan noter tespitine konu olabilecek husus başka bir kimsenin zilyetliğinde yahut mülkiyetinde ise, ancak o kişinin rızası ile noter tarafından tespit işlemi gerçekleştirilebilecektir.

Burada ayrıca, delil tespitine konusu ile noter tespitlerinin konusunun da karşılaştırılması gerekmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 400. maddesine göre, delil tespitinde mahkeme bir vakıa ile ilgili deliller tespit edilmekte ve toplanmaktadır. Ancak, noterlerin tespit işlerinde, tespitin konusu bizzat vakıanın kendisidir. Bu bakımdan, bir vakıaya ilişkin delillerin tespiti konu olması ile vakıanın kendisinin tespiti konu olması birbirinden farklı hususlardır. Delil tespitinde mahkeme, bir vakıanın tespiti amacıyla keşif yapma, bilirkişi incelemesi yaptırma ya da tanık ifadelerinin alma gibi işlemler gerçekleştirmekte ve bunları Hukuk

¹¹⁶ Süha TANRIVER 2006, agm, s. 593-594.

Muhakemeleri Kanunu'nda öngörülen yargısal usûllere uygun olarak yerine getirmektedir. Ancak, noterler tespit işlemini yaparken Hukuk Muhakemeleri Kanunu anlamında ne keşif yapabilmekte ne bilirkişi incelemesi yaptırabilmekte¹¹⁷ ne de tanık dinleyebilmektedir. Noterler sadece kendisinde tespiti istenen bir şeyin, bir yerin durumunu ve halinin ne olduğunu tespit etmekte, ancak bunu yargısal usûllere göre yapmamakta ve mahkeme gibi tespit edilen hususlarla ilgili olarak herhangi bir değerlendirme yapmamaktadır.

Bütün bu değerlendirmelerimiz sonucunda, noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi bağlamında yapmış oldukları tespitler, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na düzenlenen, teknik anlamda, delil tespiti olarak kabul edilemez. Ayrıca, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasında da, noterlerce yapılan tespitlerinin delil tespiti olarak değil, "vakıa tespiti" olarak belirtmesi, kanun koyucunun da noterlerce yapılan tespitlerin delil tespiti olmadığını kabul ettiğini göstermektedir¹¹⁸. *Tanrıver*'e göre¹¹⁹, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na bu düzenlemenin getirilmesiyle delil tespiti ile noterlerin tespit işleri arasında bir bağ, bir ilişki kurulmak istenmiştir. Gerçekten de noterliğin, bir kamu hizmeti olması; noterlerin, hukukî güvenliğin sağlanmasını ve hukukî anlaşmazlıkları önlenmesini kendilerine görev edinmeleri, onlara, önleyici yargının aslî unsuru olmaları¹²⁰ bağlamında, önemli misyonlar yüklemektedir. Bu bakımdan, delil tespiti ile noterlerin tespitleri arasında bağ kurularak, delillerin toplanması ve değerlendirilmesi aşamalarında ispat faaliyeti bakımından noterler, mahkemelere önemli ölçüde yardımcı olacaklardır.

¹¹⁷ Noterler kimi tespit faaliyetlerinde bilirkişiye başvurabilmekte ise de, buradaki inceleme teknik anlamda bir bilirkişi incelemesi değildir. Buradaki inceleme daha teknik anlamda uzman görüşü niteliğindedir. Bu uzman kişiler, noter tespitlerinde sadece üzerinde tespit yapılan şeyin o anki hali üzerinde o şeyin durumunu beyan etmektedir. Örneğin, bir sürücü kursuna alınan çift debriyaj ve çift fren sistemli arabada bu sistemin mevcut olup olmadığı ve çalışıp çalışmadığını beyan etmektedirler. Bu bakımdan, mahkeme tarafından atanan bilirkişiler gibi inceleme ve değerlendirmelerde bulunmamaktadırlar. Bu bakımdan örneğin, inşaat hukuku alanında bir yapıdaki meydana gelen zarar veya eksiklikler yahut kaza yapmış bir araçta meydana gelen değer kaybı gibi hususlar bu uzman kişiler tarafından tespit edilemezler. Bu hususlar, ancak, mahkemece atanan bilirkişi incelemesi ile delil tespiti yoluyla belirlenebilir.

¹¹⁸ Süha TANRIVER 2022, age, s. 241..

¹¹⁹ Süha TANRIVER (2011), "Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın Noterleri İlgilendiren Hükümlerinin Tespiti ve Değerlendirilmesi", *Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler (1993-2011)*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 175.

¹²⁰ Süha TANRIVER 2013, agm, s. 2602.

Her ne kadar, noterlerin Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi bağlamında yapmış oldukları tespitler, delil tespiti olamamakla birlikte, noterlere de delil tespiti yapma yetkisi verilmesi hususunda birçok kez yasama faaliyeti bağlamında çalışmalarda bulunulmuştur. Bu konuda, “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” adı altında 15.02.2007 tarihinde TBMM Başkanlığına verilen kanun teklifinde,

“Bir dava açılmadan önce delil tespiti noterler tarafından da yapılabilir. Bu tespit sırasında, 71/B maddesi hükmü ile 18/06/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır.”

denilmekte ve teklifteki bu maddenin atıfta bulunduğu yine aynı kanun teklifi içerisindeki 71/B maddesinin ikinci fıkrasına göre ise,

“Noterler, işin özelliğine göre keşif ve bilirkişi incelemesi yapabilir; tanık dinleyebilirler. Bu konularda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır. Noterlerin bu işlemleri yaptıkları sırada kolluk görevlileri talep üzerine kendilerine yardım etmekle yükümlüdür.”

şeklinde düzenlemeler getirmekteydi. Ancak bu hükümler sonrasında Adalet Alt Komisyonu'nda tekliften çıkarılmış ve bu Kanun Teklifi'nin tamamı daha sonrasında hükümsüz hale gelmiştir. Noterlere delil tespiti yetkisi verilmesine ilişkin bir diğer yasal düzenleme getirme çalışması da, 05.04.2023 tarihli ve 32154 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 7445 sayılı “İcra ve İflas Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan kanun teklifin ilk halinde gerçekleştirilmiştir. Bu Kanun Teklifinin 15. maddesinde,

“Delil tespiti işlemleri noterler tarafından da yapılabilir. İleride açılacak bir davada ileri sürülecek bir vakıanın tespiti amacıyla talep üzerine noterlik dairesinde veya daire dışında noterler tarafından keşif yapılabilir, yemin ettirilmek suretiyle bilirkişi incelemesi yaptırılabilir ve tanık ifadesi alınabilir. Yapılan tüm işlemleri ve beyanları içeren bir tutanak düzenlenir ve varsa bilirkişi raporu ile diğer belgeler tutanağa eklenir. Bu işlemler; niteliğine uygun düştüğü ölçüde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun delil tespitine ilişkin hükümleri uyarınca bizzat noterler veya noterlik dairesinde imza yetkisi verilmiş hukuk fakültesi mezunu görevli veya noter stajyeri tarafından yapılabilir. Bu işlemler konsoloslar tarafından yapılamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Adalet Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

şeklinde düzenleme getirmişti, ancak bu madde de, kanun teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul’unda görüşülürken, tekliften çıkartılmıştır. Bu iki kanun teklifi, esas itibariyle, birbiriyle paralel düzenlemeler içermektedir. Kanaatimizce, her iki teklifin de bu halleriyle yasalaşmaması isabetli olmuştur. Çünkü, ilk belirttiğimiz Kanun Teklifi’ndeki

“Noterler, işin özelliğine göre keşif ve bilirkişi incelemesi yapabilir; tanık dinleyebilirler. Bu konularda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri kıyasen uygulanır.”

hükmü ile ikinci teklifteki *“Bu işlemler; niteliğine uygun düştüğü ölçüde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun delil tespitine ilişkin hükümleri uyarınca”* noterler tarafından yapılacağı hükmü, noterler ile yargı organlarını bir tutmak demektir. Çünkü, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (yahut Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu) hükümleri, hukuk mahkemelerde gerçekleştirilen yargılamalar için uygulanacak yargısal usûlleri düzenlemektedir. Noterlerin ise, bir yargı organı olmaması sebebiyle, gerçekleştirecekleri işlemler için Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri dairesinde işlem yapması beklenemez. Bu hususun yumuşatılması adına, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin “kıyasen” yahut “niteliğine uygun düştüğü ölçüde” uygulanması da kanaatimizce mümkün değildir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi, noterden notere göre değişen delil tespiti uygulamaları ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

Bununla birlikte, kanaatimizce, olması gereken hukuk açısından, noterlere belirli şartlar altında ve belli başlı bazı hususlar hakkında delil tespiti yapma yetkisinin verilmesi mahkemelerin iş yükünün azaltılması açısından büyük bir ihtiyacı karşılayacaktır. Bu bakımdan özellikle, noterlerin tanık beyanı alırken, Anglo-sakson hukukundaki affidavit kurumuna benzer şekilde, ilgililere yemin verme yetkisinin getirilmesi noter tespitlerine daha işlevsel bir nitelik kazandıracaktır. Ayrıca noterlere, teknik anlamda, delil tespiti yapma yetkisi verilecekse, *Tanrıver*’in de isabetle belirttiği üzere, bu hususta gerekli altyapı kurumlarının oluşturulması ve noterlerin yapacakları delil tespitleri için özel usûl hükümleri getirilmesi gerekmektedir¹²¹.

¹²¹ Süha TANRIVER 2023, age, s. 212.

2.2.3. Noterlerin Hangi Alanlarda Tespit İşlemi Yapabilecekleri

2.2.3.1. Noterlerin Özel Hukuk ile İlgili Tespit İşleri

2.2.3.1.1. Genel Olarak

Noterlerin, özel hukuka ilişkin hususlarda tespit yapabileceğine dair hiçbir şüphe bulunmamakla birlikte, hangi durumlarda tespit yapabileceği, yaptıkları bu tespitlerin hangi şartlarda mahkemelerce kabul edileceği hususu Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararına da konu olmuştur.

Söz konusu karara¹²² konu olan dava, ilk olarak İzmir 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde 25.10.1988 tarihli ve 316-834 dosya numaralı "terk sebebiyle boşanma" davası olarak açılmıştır. İlk derece mahkemesince yapılan inceleme sonucunda, somut olayda evi terk eden eşe ihtar yapılmış; ihtardan sonra terk eden eş eve geri dönmüş, ancak kapı kendisine açılmadığı için bu durumu notere tespit ettirmiştir. Mahkeme de terk sebebiyle açılan davayı, bu tutanağa dayanarak reddetmiştir. Davacı tarafından, dava temyiz edilmiş ve Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 09.03.1989 tarihli ve 12542-211 sayılı kararında

"...İstek, terk sebebiyle boşanmaya ilişkindir. Davalı eve gittiğini ve fakat kapı kilitli olduğu için içeriye giremeyip döndüğünü savunmuş, mahkemece savunmanın dayanağı olarak kabul edilen noter tespit tutanağına dayanılarak dava reddedilmiştir. 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinde, noterlere bazı konularda tespit işlemi yapmak yetkisi tanınmıştır. Bu yetki, aynı kanunun 60. maddesiyle sınırlandırılmıştır. Buna göre yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan hukuki işlemler, noterlerin yetki alanı içine alınmıştır.

HUMK.nun 368 ve sonraki maddelerine göre, görülmekte olan bir davada inceleme ve araştırılmasına henüz sıra gelmemiş bulunan veya ileride açılacak bir davada dayanılacak olan tanıkların ifadesinin alınması keşif yapılması ya da bilirkişi mütalaasının tespit olunması veya diğer bir delilin toplanması, hâkimden istenebilir. Açıklanan işlerin kazai nitelik taşıdığı ve mahkemelerin kazai görevi içinde bulunduğu açıktır.

T.C. Anayasasının 9. maddesine göre "yargı yetkisi, ancak bağımsız mahkemelerce kullanılabilir." Az önce açıklanan ve usulün 368. maddesinde yer alan işlemler

¹²² Yargıtay HGK., 14.03.1990, E.: 1990/2-31 K.: 1990/169 (LegalBank).

Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi ile noterlere verilen görevlerden değildir. O halde noterlikçe düzenlenen tespit tutanağı hukuki değer taşımaz. Buna rağmen anılan belgenin başlı başına bir ispat vasıtası olarak kabul edilmesi ve hükmün buna dayandırılması isabetsizdir. Öte yandan, davalı tarafın aynı kolaylıkla mahkemece durumu tespit ettirmek imkanı varken, yetkisiz mercie başvurulması da isabetli olmamıştır.

Bir an için noter görevli sayılsa bile, düzenlenen tutanak hükme esas alınamaz. Şöyle ki; mahalline giden noterin görevi bizzat araştırılıp müşahade etmek ve gördüklerini tutanağa geçerek tevsik etmektir. Oysa olayda noter fiilen hiçbir işlem yapmamış, sadece davalının kendisine söylediklerini tutanağa geçirmiştir. Oysa, gerçekten, evde kimse yoksa, kapıcıdan veya yakın dairelerden bilgi alınmalı, böylece davalının gerçekten oraya geldiğini onların da öğrenmelerini sağlamalı böylece durum pekiştirilmelidir.

Öte yandan, kadın gerçekten zile dokundu mu ya da dokunur mu göründü? Bunların noter tarafından kontrol edilmesi, hatta bizzat kendisinin zile basması gerekirdi. Bunlar yapılmamış, yapılmış bile olsa, tutanağa geçirilerek tevsik olunmamıştır. Diğer yandan, zilin cereyanı bozuk, kesik olabilir. Bu itibarla kapıya sert bir şeyle vurulup evde kimse olup olmadığı bu yolla da kontrol edilebilirdi. Az önce belirtildiği üzere komşulardan tahkik gibi basit bir özen gösterilmemiştir. Yasak savar gibi zile basıp hemen gitmemelidir. Çünkü evdeki kişi tuvalette, banyoda meşgul olup çıkması uzayabilir. Tam giyinik olmayabilir. Kapıya çıkabilmesi için az da olsa zamana ihtiyacı bulunabilir. Bu ve benzer çeşitli mazeretli kapının açılması gecikebilir. İşte Noter, bu ihtimali gözeterek makul bir süre beklemeli idi. Bütün bunlar tutanağa ayrıntısı ile geçirilmeli idi. Tutanakta bu hususlarda bir açıklık yoktur.

O halde noter bir an için görevli sayılsa bile yapılan tespit yeterli değildir.

Davalı taraf tutanağı düzenleyen noteri görgü tanığı olarak dinletmediği için mahkemece o yolla da bir durum tespiti yapılmamıştır.

Şu durumda eve dönme olgusu ispat olunamamıştır...”

gerekçesiyle bozma kararı vermiş ve dosyayı ilk derece mahkemesine göndermiş; yeniden yapılan yargılama sonucunda ise, ilk derece mahkemesi, önceki kararında direnmiştir.

Direnme kararının temyizi üzerine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise, yaptığı inceleme sonucunda şu kararı vermiştir:

“Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, mahkeme kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle, dava terk sebebine dayalı boşanma isteğine ilişkindir. Yerel mahkeme ile Özel Daire arasındaki uyuşmazlık, davet edilen eve yasal süresinde giden ve kapının açılmadığını noter aracılığı ile tevsik eden davalı eşin, bu belirlemesinin ihtar icabet etmiş sayılması için yeterli olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki, müşterek hayatın devamına imkân verecek biçimde tefriş edilmiş, maddi, manevi bağımsızlığı taşıyan eve, müşterek yuvayı terk eden eşi davet eden koca, ihtar döneminde, eşi eve geldiğinde hiçbir sıkıntıya uğramadan içeriye girebilmesini sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür. Bunun içinde, ihtar talebinde bulunurken, anahtarın kolaylıkla alınabileceği yerin, ihtar kararına yazılıp tebliğ edilmesini istemeli ve bu açıklığı taşıyan ihtar kararını eşine tebliğ ettirmelidir. Aksi halde, bir aylık yasal süre içinde ya kendisi evde bizzat beklemeli ya da eşi eve geldiği takdirde onu bahanesiz eve alacak bir kimseyi sırf bu amaçla hazır bulundurmalıdır.

*Uyuşmazlığın niteliği gereği bu koşulları gerçekleştirmeyen kişi, ihtarla uyup gelen ve eve girme imkanı bulamadan geri giden eşini kınama hakkına sahip değildir. Ancak, ihtarla uyarak davet edildiği eve gelen eşe düşen görevde; içeriye giremediğini, ya da alınmak istenmediğini belgelendirmektir. **Bu belgelendirme hakime başvurularak HUMK.nun 368 ve sonraki maddeleri uyarınca delil tespiti yolu ile yapılabileceği gibi zabıtaya veya muhtarlığa başvuruda bulunularak, onların tutacağı tutanakla tevsik biçiminde de olabilir. Gerekirse bu hususu noter aracılığı ile de tespiti mümkündür.** Bütün bunların mümkün olmaması halinde, eş beraberinde getirdiği tanıkları veya olayı gören kişileri dinletmek suretiyle iddiasını ispatlamalıdır (Bkz. Esat Şener, açıklamalı İçtihatlı Türk Medeni Kanunu 1989 Baskı Sahife 263-264). Yine ihtar süresi içerisinde davacının evini, karısının her an gelmesini düşünerek ya açık bulundurması ya da anahtarı muhtar gibi emniyetli birine tevdi etmesi ve kadını haberdar etmesi lazımdır (Bkz. Dr. Fevzi Feyzioğlu Aile Hukuku 2. bası sh. 322).*

İhtarda eşlere düşen yükümlülüklerle ilişkin öğretideki bu görüşler yargısal kararlarda da ilke olarak devamlı biçimde yer almıştır.

*Somut olayda, davalı eş ihtara uyarak yasal süre içerisinde davet edilen eve gelmiş ve kapının ısrarla çalınmasına rağmen açılmadığını noter aracılığı ile düzenlenen tutanakla tespit ettirmiştir. **Noter aracılığı ile yapılan bu tespit Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine aykırı olmadığı bir yana, fiili durumu belirleyen bir belge niteliğindedir.** İhtara uyarak eve gittiğini, ancak kapının açılmadığını belgeleyen eş, bu konudaki kanuni yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır.*

Hal böyle olunca, yerel mahkemece mevcut kanıtların değerlendirilmesi suretiyle davanın reddedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığından direnme kararı onanmalıdır.”

Bu kararda, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, burada yapılan noter tespitlerini delil tespiti olarak nitelendirmiş ve hukuken geçerliliği olmadığını belirtmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, noterlerce yapılan tespitlerinin delil tespiti ile aynı konuya ilişkin olduğu ve bu yüzden de noterin, mahkemenin görev alanına girdiği, yani bir yargı organı gibi davrandığı yönünde bir yaklaşım sergilemiştir. Fakat, noterlerin yapmış oldukları tespitlerin konusu maddî vakıalar olmakla birlikte, delil tespitinin konusu maddî vakıalara ilişkin delillerdir. Bu bağlamda, yukarıda da belirttiğimiz üzere, delil tespiti ile noterlerin yaptıkları tespitler arasında temel farklılıkları vardır: noterler, bilirkişi incelemesi yaptıramaz ve tanık dinleyemez¹²³; keşif yapamaz¹²⁴. Noterler, yapmış oldukları tespit faaliyetleri çerçevesinde, sadece, o anki fiilî durumu belgelendirmektedirler; mahkemeler gibi hukukî bir değerlendirme yapmamaktadırlar. Ancak, noter tespitleri, teknik anlamda, delil tespiti olmamakla birlikte, bu tespitlerin yaptırılmasında ilgililerin, asıl amacı, yargısal süreçler içerisinde kullanmak için delil elde etmektedir¹²⁵. İşte bu nedenle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasında, noterlerin yapmış oldukları vakıa tespitlerinden bahsedilerek, noter tespitleri ile delil tespitleri arasında bir bağ ve ilişki kurulmak

¹²³ Ayrıca bkz.: aça. 2.2.4.1.2.

¹²⁴ Her ne kadar, noterler, Noterlik Kanunu'nun 83. maddesi gereği, daireleri dışında da işlem yapabilseler de, bu yapılan işlemler Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda keşfe ilişkin usûller dairesinde gerçekleşmediği için teknik anlamda keşif olarak nitelendirilemez.

¹²⁵ Süha TANRIVER (2010), “Tartışmalar”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu: XI-XII-XIII-XIV-XV*, NOTEV, Ankara, s. 102.

istenmiştir¹²⁶. Aslında, bu düzenleme olmasaydı bile, noter tespitlerinin aksi sabit oluncaya kadar geçerli olması (NK m. 82, III) ve tespit tutanaklarının resmî belge niteliğinde olması (NK m. 82, I) nedeniyle diğer takdirî delillere nispeten inandırıcılık ve güvenilirlik açısından özel bir öneme sahip olacağı yadsınamaz bir gerçektir¹²⁷. Belirttiğimiz kararda da, Hukuk Genel Kurulu, 2. Hukuk Dairesi'nin aksine noter tespitlerinin delil niteliğinin bulunduğu dikkat çekmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunda da, böyle bir düzenleme yapılarak, yargı kararlarında bu yönde çıkan tereddütler ortadan kaldırılmak istenmiştir.

Noterlerin tespit yapacakları zaman aralığı ise, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasının düzenleniş biçiminden de anlaşılacağı üzere, ancak hakkında dava açılmamış bir hususa ilişkin olması halinde mümkündür. Davanın açılmasından sonraki evrede, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, her türlü delil tespiti talebi sadece davaya bakan mahkemeye yapılacağı için, yani esas hakkında yetkili ve görevli başka mahkemece dahi delil tespiti yapılamayacağı için, noterler bu durumda tespit faaliyetinde bulunamazlar. Ancak, noter, tespiti istenen hususun açılmış bir davaya ilişkin olup olmadığını kendiliğinden anlaması çoğunlukla mümkün olmamaktadır. Bu durumda, noter, tespiti istenen hususun derdest bir davaya ilişkin olduğundan şüpheleniyorsa, bu durumda ilgilinin beyanını alacak; eğer açılmış bir davaya ilişkinse tespit yapmaktan kaçınacak, değilse noter ilgilinin beyanını da tutanağa geçirerek tespit işlemini yapacaktır¹²⁸.

Noterlerin, yaptıkları işin bir kamu hizmeti olması ve ayrıca Noterlik Kanunu'nda da öngörülmüş olması sebebiyle, yapacakları işlemlerde kanunun emredici hükümlerine uyma zorunlulukları bulunmaktadır. Bu bakımdan, Noterlik

¹²⁶ Süha TANRIVER 2011, agm, s. 175. Hatta, Yargıtay bir kararında, noter tespitleri için yapılan harcamaları yargılama gideri olarak değerlendirmiştir: “Davacı, davalıdan satın almış olduğu konutta çıkan eksik ve ayıplı işler bedeli olan 6800 TL ile 226,45 TL noter tespit masrafları, 289,06 TL ihtarname masrafları ile tespit dosyası masraflarının davalıdan tahsiline karar verilmesi istemiyle eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davacı tarafından yaptırılan tespit, eksik ve ayıplı işler giderilme bedeli olan 6.800 TL ile tespit masraflarını veNoterliği'nin makbuzundaki 226,45 TL.yi isteyebileceği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. 6100 sayılı H.M.K.'nin 323.maddesinde yargılama giderlerinin kapsamı düzenlenmiş, aynı maddenin ç bendinde ise; geçici hukuki koruma tedbirleri ile ihbar ve ihtarnameye ilişkin giderlerin yargılama giderlerinden olduğu düzenlenmesine yer verilmiştir. Mahkemece, ihtarname ve tespit masraflarına ilişkin yapılan giderlerin yargılama giderleri içerisinde değerlendirilmesi gerekirken müddeabihe katılarak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., 02.10.2017, E.: 2015/20234 K.: 2017/8825 (HukukTürk).

¹²⁷ Süha TANRIVER 2006, agm, s. 595; Baki KURU 2001, age, s. 4478.

¹²⁸ Süha TANRIVER 2010, age, s. 98.

Kanunu'nun 53. maddesine göre, noterler, kanunun emredici hükümlerine aykırı olarak tespit işlemi yapamazlar. Örneğin, noterler, bir kişinin bilgisi olmadan yanında bulunup onun söylediklerini tespit edemezler¹²⁹; hukuka aykırı ve gizlice alınmış ses kayıtlarının çözümünü yaparak tutanak altına alamazlar¹³⁰; erişimi mahkemece engellenmiş olan bir internet sitesine VPN (sanal özel ağ) gibi programlar kullanılarak giriş yapıp internet ortamında tespit yapamazlar.

2.2.3.1.2. Noterlerin Tespit İşlerinin Hangi Alanlarda Yapılabileceğinin Belirlenmesinde Noterlik Kanunu'nun 61. Maddesinin Noterlik Kanunu'nun 60. Maddesi ile İlişkisi

Noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi bağlamında yapmış oldukları tespit işlerinin kapsamının, Türkiye Noterler Birliğince yayınlanan Birleştirilmiş Genelge'de¹³¹, Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi ile sınırlı olduğu belirtilmiştir. Bu Genelge'ye göre,

“noterlerin yapabilecekleri tespit işleri, Noterlik Kanunu'nun 60'uncü maddesi ile sınırlandırılmıştır. Noterlerin görevlerinin sayıldığı bu maddenin birinci ve ikinci fıkrası hükümlerine göre;

a) *Yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmiş olan,*

b) *Kanunlarda resmi olarak yapılması emredilen ve mercileri belirtilmiş olan, hukuki işlemleri noterler yapamazlar.”*

¹²⁹ Nurettin Gürsel (1972), Noterlik Kanunu ve Uygulaması, Güven Matbaası Ankara, s. 40.

¹³⁰ “Dava konusu olayda; davacı avukatın, önceki vekil edeni olan dava dışı A.'ün hile ile avukatlık ücret sözleşmesi imzalatıldığını kanıtlamak amacıyla, davacının evinde isteği dışında gizlice sesini kaydettiği, daha sonra davacının ses kaydı bulunan CD'yi davalının avukatı B.'e vermiştir. Davalı avukat, konuşmaların gizlice kaydedilmesi nedeni ile CD'nin Ceza Muhakemesi Yasası'nın 206/2- a ve 217/2 maddeleri uyarınca hukuka uygun elde edilmiş delil niteliği taşımadığını bilmesi gerekir. Buna rağmen davalı A.E.'a ait İ... 27. Noterliği'ne başvurarak CD'nin çözümünü yaparak emanete alınmasını istemiştir. Davalı noter başkatibi E. daire dışında notlar alıp çözümü yapmış, davalı noter katibi H. de tutanaklara geçirmiş, çözümleme ve emanet tutanağı noter başkatibi tarafından imzalanarak saklanmak üzere CD'yi emanete almıştır. ... Dosyadaki kanıtlardan; ses kaydının yasaya aykırı olarak, gizlice elde edildiği anlaşılmaktadır. Gizli yollardan ses kaydedilmesi, davacının gizli kalması gereken ve açıklanmasında kamu yararı bulunmayan özel yaşamı ile ilgili sırların dışarıya yansıtılması, davacının kişilik haklarına saldırı oluşturur. ... Davalı noter, genelgeye uygun işlem yapmayan katip ve başkatip üzerinde gerekli denetim ve gözetim, hatta onları bilgilendirme görevlerini yerine getirmediğinden kusurludur. Noter başkatibi E. ise, CD'nin daire dışında deşifre edilmiş çözümlerini tutanaklara geçirip noter adına imzaladığı için sorumlu bulunmaktadır...” Yargıtay 4. HD., 23.06.2010, E.: 2009/8119 K.: 2010/7573 (HukukTürk).

¹³¹ Türkiye Noterler Birliği Birleştirilmiş Genelge No. 19, s. 1.

Türkiye Noterler Birliği'nin, noterlerin tespit işlerinin kapsamının sınırlarının ortaya konulmasına ilişkin bu tutumu, yukarıda belirttiğimiz Birleştirilmiş Genelge'nin yayınlanmasından öncesinden beri süregelenmektedir. Hatta bu hususu içeren Türkiye Noterler Birliği'nin bir genelgesi¹³² iptal davasına da konu kılınmıştır. Davaya konu olan bu genelgede ise,

“Noterlerce yapılan tespit işleri ise Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinde düzenlenmiş olup, bu maddede; ...Noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit ederler..... denilmek suretiyle noterlere bazı konularda tespit işlemi yapmak yetkisi tanınmıştır. Ancak bu yetki aynı Kanunu'nun 60. maddesi ile sınırlandırılmıştır. Noterlerin görevlerinin sayıldığı bu maddenin birinci ve ikinci fıkrasının hükümlerine göre, yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmiş olan hukuki işlemleri düzenlemek ile kanunlarda resmi olarak yapılmaları emredilen ve mercileri belirtilmiş olan hukuki işlemleri yapmak noterlerin görevleri dışındadır. İnternet yayınlarının tespiti işi de, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 368. maddesi anlamında delil tespiti mahiyetinde olup, bu yetki ve görev aynı Kanunu'nun 370. maddesi gereğince mahkemelere verildiğinden, bu tür tespit işlerinin noterlerce yapılması mümkün değildir.”

denilmiştir. Söz konusu genelge, Danıştay 8. Dairesi'nce¹³³ hukuka uygun bulunmuş ve dava reddedilmiştir. Daha sonrasında, bu karar, temyiz edilerek Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'na¹³⁴ incelenmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ise, Danıştay 8. Dairesi'nin verdiği kararı hukuka uygun bularak oy çokluğuyla onamıştır. Bununla birlikte, Danıştay İdari Dava Daireleri'nin kararındaki karşı oy yazısı¹³⁵ ise dikkate değerdir. Buna göre,

“...İnternet yayınlarının tespiti taleplerinin noterliklerce yerine getirilmesinin mümkün olmadığına ilişkin dava konusu Genelge'nin gerekçesi olarak, 1512 sayılı Noterlik Kanununun "Noterlerin Genel Olarak Yapacakları İşler" başlıklı 60. maddesinin 1. ve 2. bentlerinde yer alan ve mercileri belirtilmiş hukuki işlemleri noterlerin yapamayacağına ilişkin olan kısıtlayıcı hükümler gösterilmiş ise de, madde

¹³² Türkiye Noterler Birliğinin 09.07.2004 gün ve 27 no.lu Genelgesi.

¹³³ Danıştay 8. D. 21.12.2005 tarihli E.:2004/4293, K.:2005/5312 sayılı kararı; Danıştay 8. D. 27.3.2006 tarihli E.:2004/4294, K.:2006/1190 sayılı kararı (UYAP).

¹³⁴ Danıştay İDDK. 21.10.2010 tarihli E.: 2006/683, K.: 2010/1440 sayılı kararı; Danıştay İDDK. 21.10.2010 tarihli E.: 2006/2340, K.: 2010/1441 sayılı kararı (UYAP).

¹³⁵ Bu karşı oy, yirmi dokuz üyeden oluşan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun karara katılmayan on üç üyesi tarafından kaleme alınmıştır.

metninden anlaşılabilirliği gibi anılan hükümler "hukuki işlemler"e yönelik düzenlemeler içermektedir.

Aynı Yasanın 61. maddesinde, noterlerin özel görevleri arasında sayılan ve bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini tespit etmek ve belgelendirmek amacıyla yapılan "tespit işleri"ne yönelik olarak benzer bir kısıtlamaya yer verilmemiş olup, bir başka maddede noterlerce yapılabilecek "hukuki işlemler"e yönelik olarak getirilen kısıtlayıcı hükümlerin "tespit işleri" hakkında uygulanması hukuken olanaklı değildir. Bu durumda; noterlerin internet yayınlarının hal ve şeklini tespit etmeleri ve belgelendirmelerinin mümkün olduğu sonucuna varılmakta olup, Yasa hükmünü aşar nitelikte kısıtlayıcı kurallar getiren dava konusu Genelgede hukuka uyarlık görülmediği..."

sebebiyle Danıştay 8. Dairesi'nin verdiği kararın bozulması gerektiği karşı oyda belirtilmiştir.

Buna göre, noterlerin yapmış oldukları tespitlerin kapsamı belirlenirken, öncelikli olarak, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinin, bu Kanun'un 60. maddesi ile bir ilişkisinin olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir. Bunun için de, ilk olarak, hukukî işlem kavramını incelememiz gerekmektedir. Bu inceleme gerçekleştirilirken, ilk başta, hukukî işlemin üst kavramı olan hukukî fiile değinilmesi gerekmektedir.

Hukukî fiil¹³⁶, kişilerin bilinçli bir iradesi sonucunda meydana gelen ve hukuk düzeninin kendisine hukuki sonuç bağladığı davranışlar, olaylardır¹³⁷. Geniş anlamda hukukî fiiller ise, hukuka uygun fiiller ve hukuka aykırı fiiller olarak ikiye ayrılmaktadırlar. Hukukî işlemler, bu ikili ayrım içerisinde hukuka uygun fiiller¹³⁸ içerisinde yer almaktadır. Hukuka uygun fiiller ise, kendi içerisinde tasavvur (bilgi, görüş) açıklamaları, his (duygu) açıklamaları ve irade açıklamaları olarak üçlü bir

¹³⁶ Geniş anlamda hukukî fiil kavramı.

¹³⁷ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU (2017), *Borçlar Hukukuna Giriş Hukukî İşlem Sözleşme*, 7. Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 83; Fikret EREN (2023), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 28. Baskı, Legem Yayınevi, Ankara, s. 163; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU (2017), *Borçlar Hukuku I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 6; Selahattin Sulhi TEKİNAY, Sermet AKMAN, Halûk BURCUOĞLU ve Atillâ ALTOP (1993), *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 36.

¹³⁸ Dar ve teknik anlamda hukukî fiiller, sadece hukuka uygun fiillerdir (Fikret EREN 2023, age, s. 164). Alman hukukunda ise, hukuka aykırı fiiller ile hukukî işlemler dışındaki bütün hukukî fiillere, dar anlamda hukukî fiil denilmektedir (Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 87)

ayrıma tabi tutulmaktadır¹³⁹. Tasavvur (bilgi, görüş) açıklamaları, bir kişinin, bir olay veya konu hakkında kanaat, bilgi ve görüş beyanında bulunmasıdır. Bununla birlikte, his (duygu) açıklamalarında, kişi bir duygusunu veya hissini açığa vurmaktadır¹⁴⁰. İrade açıklamaları ise, insan iradesini dış dünyada açığa vuran fiillerdir ve bunlar hukukî işlemler, hukukî işlem benzeri fiiller ve maddî fiiller olmak üzere kendi içerisinde üçlü bir şekilde ayrılmaktadır¹⁴¹. Hukukî işlemler, belirli bir hukukî sonuç doğurmaya yönelik irade beyanlarıdır. Hukukî işlemlerin en önemli özelliğini, ortaya konulan irade beyanına uygun, yani tarafça arzu edilen, bir şekilde hukukî sonucun gerçekleşmesi oluşturmaktadır¹⁴². Hukukî işlem benzeri fiiller de esasında hukukî bir sonuca yönelmiş irade beyanı olmasına rağmen, burada hukuk düzeni bu iradeye bir hukukî sonuç bağlamakta, ancak irade beyanında bulunan kişinin hukukî sonucu bilmesine ve istemesine ihtiyaç yoktur¹⁴³. Burada irade beyanında bulunan tarafça arzu edilsin ya da edilmesin kanun tarafında o iradeye belirli hukukî sonuçlar bağlanmaktadır. Maddî fiillerde, irade, maddî ve fiilî bir sonuca yönelmekle birlikte, hukukî sonuç irade açıklamasına değil dış alemdeki maddî değişikliğe bağlanmaktadır¹⁴⁴. Maddî fiillerde örneğin, yazarın yazdığı roman üzerinde fikrî hak kazanması veya mermerin işlenerek heykelin yapılmış olması durumunda mülkiyet hakkı, irade açıklamasına değil bir maddî sonuca dayanmaktadır¹⁴⁵.

Yapmış olduğumuz bu kavramsal ve kategorik çerçeve içerisinde, noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında yapmış oldukları tespitlerin, Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi bağlamında hukukî işlemlerin belgelendirilmesi olamayacağı açıktır. Noterler tespit işleri kapsamında, bir şeyin veya bir yerin hal ve

¹³⁹ age, s. 84; Fikret EREN 2023, age, s. 164; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU 2017, age, s. 7; Selahattin Sulhi TEKİNAY, Sermet AKMAN, Halûk BURCUOĞLU ve Atillâ ALTOP 1993, age, s. 36.

¹⁴⁰ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 86; Fikret EREN 2023, age, s. 167; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU 2017, age, s. 7; O. Gökhan ANTALYA (2019), *Borçlar Hukuku Genel Hükmeler Cilt: V/1, 1, 2*. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 137.

¹⁴¹ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 84-85; Fikret EREN 2023, age, s. 164-166; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU 2017, age, s. 7-9.

¹⁴² Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 84; Fikret EREN 2023, age, s. 165; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU 2017, age, s. 9; Selahattin Sulhi TEKİNAY, Sermet AKMAN, Halûk BURCUOĞLU ve Atillâ ALTOP 1993, age, s. 38; O. Gökhan ANTALYA 2019, age, s. 136.

¹⁴³ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 84; Fikret EREN 2023, age, s. 165; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU 2017, age, s. 8; O. Gökhan ANTALYA 2019, age, s. 136.

¹⁴⁴ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 85; Fikret EREN 2023, age, s. 166-167; Turhan ESENER ve Fatih GÜNDOĞDU 2017, age, s. 8.

¹⁴⁵ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 2017, age, s. 85.

şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit ederler. Buradaki belgelendirilen husus, hukukî işlem değil, mevcut bir durum yani vakıalardır. Noterlere, ifadelerini tespit ettirmek isteyen ilgililer, bu tespit sonucunda hukukî bir sonuç meydana getirmek için bir irade beyanında bulunmamakta; daha ziyade, yukarıda da belirttiğimiz kategorik ayrım içerisinde, tasavvur yahut his açıklamasında bulunmaktadır. Bu bakımdan da, yine, ortada bir hukukî işlem bulunmamaktadır. Bunların dışında, noterlerin bir diğer tespit görevi de, davet edildikleri piyango ve özel kuruluşların kur'a, seçim ve toplantılarında hazır bulunup durumu belgelendirmektir. Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinin ikinci cümlesindeki, noterlerin piyangoyu ve kur'aları tespit faaliyeti de yine bir hukukî işlem teşkil etmemektedir. Buradaki çekilişlerde ortaya çıkan hukukî sonuç bir irade beyanından değilde bir maddî vakıadan (örneğin, piyango çekilişinde sayı yazılı topların piyango çekiliş makinesinden çıkarak ardı ardına sıralanmasından) ortaya çıktığı için hukukî bakımdan, yukarıda belirttiğimiz kategorik ayrım içerisinde, ancak maddî fiil olarak nitelendirilebilir. Noterlerin, özel kuruluşların seçim ve toplantılarında hazır bulunup durumu belgelendirmeleri ise, bu seçimlerde yahut toplantılarda alınan "karar"lar, hukukî nitelik açısından, hukukî işlem olsalar da, burada da yapılan tespit faaliyeti Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi anlamındaki bir hukukî işlem belgelendirme faaliyeti değildir. Çünkü, her ne kadar, 60. maddede belirtilen hukukî işlemlerin belgelendirilmesi ile 61. maddede belirtilen tespit işlemi düzenleme biçiminde tutanak ile yapılırsa da, bu tutanakların hüküm ve sonuçları birbirinden farklıdır. Noterlik Kanunu'nun 60. maddesine göre düzenlenen işlemler, o işlemin noter tarafından düzenlenmesi ile hüküm ve sonuç doğurmakla birlikte Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında düzenlenen tutanaklarda belli hususların tespit edilmesinin, o hususların geçerliliği veya hüküm ve sonuç doğurması ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Buradan da anlaşılabacağı üzere, noter, tespit işlemi yaparken 60. madde anlamında herhangi bir hukukî işleme resmîyet vermemekte, sadece fiilî yahut bir olguyu, bir durumu belgelendirmektedir.

Adalet Bakanlığı'nın bu konudaki yanlış tutumu, Noterlik Kanunu Yönetmeliğinin 7. maddesinde de kendisini göstermektedir. Şöyle ki, bu maddede noterlerin yapacağı işler "genel olarak yapılacak işler" ile "özel olarak yapılacak işler" şeklinde ikiye ayrılmakta; noterlerin tespit işleri özel olarak yapılacak işler arasında

düzenlenmekte birlikte, tespit tutanağı, ifade (tespit) tutanağı ve piyango - kur'a ve toplantı tutanağı ise genel olarak yapılacak işler arasında düzenlenmektedir. Bu hatalı bakış açısı, noterlerin tespit işleri ile noterler tarafından yapılan tespit sonucunda belge düzenlenmesinin birbirinden farklı şeyler olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Ancak, noterlerin yapmış olduğu tespitler ancak belgenin yani tutanağın düzenlenmesi ile bir anlam ifade etmektedir. Bu bakımdan, tespit işleri kavramı, aslında, tespit tutanaklarını düzenlemeyi de içinde bulunduran daha genel bir kavram niteliğindedir. Bu bakımdan, kanaatimizce, noterlerin tespit işleri ile bu bağlamda düzenledikleri tespit tutanaklarını Noterlik Kanunu Yönetmeliği içerisinde tek bir çatı altında “tespit işleri” başlığı içinde ve Yönetmeliğin “özel olarak yapılacak işler” kısmında düzenlenmesi daha doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır.

2.2.3.2. Noterlerin Ceza Hukuku ile İlgili Tespit İşleri

Noterlerin, ceza hukuku ile ilgili hususlarda, tespit işlemi gerçekleştirip gerçekleştiremeyecekleri hususunda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre, noterler ceza hukuku ile ilgili konularda tespit faaliyetinde bulunamayacaklardır. Bu yöndeki görüşün dayanakları ve gerekçeleri şunlardır¹⁴⁶:

Bir gerekçeye göre, Noterlik Kanunu’nun 72. maddesinde, noterlerin hukukî işlemleri belgelendirecekleri açıkça belirtilmiştir. Bu maddenin bulunduğu bölümün başlığının “Noterlik İşlemlerinde Uyulması Gerekli Genel Hükümler” olması hasebiyle, bu hükme rağmen, Noterlik Kanunu’nun 61. maddesinin metnine bakılarak, Noterlik Kanunu’nda yalnızca hukukî konularda tespit yapılacağına ilişkin bir hüküm bulunmadığı iddia edilemeyecektir.

Bir diğer gerekçeye göre, Noterlik Kanunu’nun 60. maddesinde “Noterlerin genel olarak yapacakları işler” başlığı altında sayılan bütün işlemlerin hukukî konulara taalluk etmesi ve buradaki işlemlerin herhangi birisinde ceza hukukuna ilişkin bir konu bulunmaması hasebiyle, noter tespitlerinin hukuk alanında kalması gerekmektedir.

Üçüncü bir gerekçeye göre ise, Noterlik Kanunu’nun 60. maddesinde, noterlerin “yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan her nevi hukuki işlemleri düzenlemek” görevinden bahsederken de yine “hukukî işlem”

¹⁴⁶ Aktarılan görüşler için bkz.: Asım KAYABEKMAN (1975), “Noterlik Nedir, Ne Olmalıdır?”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 7, s. 36-37; Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 69; Süha TANRIVER 2006, agm, s. 598-599; Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 174-175.

kavramı kullanılmıştır. Buna göre noterler, ancak “yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan” işlemleri yapabileceklerdir; buna karşılık, cezaî konularda herhangi bir tespit yapılacaksa bu hususlar Cumhuriyet savcıları ve ceza hakimlerince gerçekleştirilecektir.

Doktrinde bu yönde görüş ileri süren başka bir yazar da gerekçesinde¹⁴⁷, “Noterlik Kanunu ne bir ceza hukuku ne de bir idare hukuku yasasıdır; Noterlik Kanunu Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu gibi dar anlamda hukuk deyimi içine giren, kişi ilişkilerini düzenleyen bir kurallar manzumesi olması sebebiyle, bu sayılan kanunlarla, kişiler arasında ceza hukuku yönünden doğan bir ilişkinin düzenlenmesi nasıl imkansız ise, Noterlik Kanunu’nda belirtilen tespit işlerinin ceza hukuku alanına girmesi de mümkün değildir” demiştir.

Adalet Bakanlığı’nın muhtelif zamanlarda yayınladığı genelge ve görüşler ile Türkiye Noterler Birliği’nin tespit işleri ile ilgili en son yayınladığı Birleştirilmiş Genelge de, noterlerin cezaî konularda tespit yapamayacağı yönündedir.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre, noterler ceza hukuku ile ilgili konularda tespit faaliyetinde bulunabileceklerdir. Bu yöndeki görüşün dayanakları ve gerekçeleri ise şunlardır¹⁴⁸:

İlk gerekçeye göre, Noterlik Kanunu’nun hiçbir maddesinde, noterlerin sadece hukukî konularda tespit yapacaklarına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Noterlik Kanunu’nun 61. maddesinde herhangi bir ayırım yapılmaması sebebiyle hem hukukî hem de cezaî konularda tespit yapılabilmesi mümkündür.

Diğer bir gerekçeye göre ise, bazı durumlarda noterlerden öylesine girift hususlarının tespiti istenmektedir ki, bu tespiti istenen hususun hangi alana girdiği kesinlikle anlaşılamamaktadır. Bazı hallerde ise, noterden tespiti istenen hususun, hem hukuk hem de ceza davasına konu kılınabilecek bir niteliği bulunmaktadır. Gerçekten, noterlerin yapmış oldukları bazı tespitlerde, tespiti istenen hususun hem özel hukuka hem de ceza hukukuna ilişkin boyutları bulunması ve bunların kimi zaman karmaşık bir şekilde iç içe geçmiş olması yadsınamaz bir gerçektir¹⁴⁹. Böyle bir durumla

¹⁴⁷ Asım KAYABEKMAN 1975, agm, s. 37.

¹⁴⁸ Aktarılan görüşler için bkz.: agm, s. 36; Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 70; Süha TANRIVER 2006, agm, s. 599; Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 175.

¹⁴⁹ Süha TANRIVER 2006, agm, s. 599.

karşılaşan noterlerin, ceza hukuku ile ilgili konularda tespit yapamayacağını savunmak, onları zor bir durumda bırakarak işlev göremez hale getirmek anlamına gelecektir.

Son olarak, Noterlik Kanunu'nda, noterlerin, cezaî konularda tespit yapamayacağına ilişkin açıkça herhangi bir yasaklama yer almamasına rağmen, onların cezaî konularda tespit yapamayacağını ileri sürmek, noterlere güven duyulmamasından ileri gelmekte olduğu belirtilmiş ve en temel işlevi hukukî güvenliği sağlamak olan noterlerin cezaî konularda tespit yapamayacağının, bu yüzden kabul edilemeyeceği gerekçesi ileri sürülmüştür.

Kanaatimizce, noterlerin, ceza hukuku ile ilgili konularda tespit işlemi yapamayacakları yönündeki görüşün gerekçelerine katılmak mümkün değildir. Şöyle ki, noterlerin, yukarıda belirttiğimiz, ceza hukuku ile ilgili konularda tespit işlemi yapamayacağına ilişkin görüşün ilk üç gerekçesi birbirine benzetmekle birlikte, birbiriyle bağlantılı iki husus bakımından hatalıdır. İlk olarak, Noterlik Kanunu'nun 60. ve 72. maddelerinde, noterlerin, hukukî işlemleri düzenlendiği gerekçesiyle hukukî konularda tespit yapılabileceği, bu bakımdan tespit işlemleri hukuk alanında kalması gerektiği ileri sürülmektedir. Ancak yukarıda da değindiğimiz üzere¹⁵⁰, noterler, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında fiilî bir durumu veya bir vakıayı tespit ederek belgelendirmektedirler. Noterlerin bu bağlamda yapmış olduğu faaliyetlerin, hukukî işlem düzenlemekle herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere, noterler 61. madde kapsamında herhangi bir hukukî işlemi tespit etmemektedirler. Bu bakımdan, noterlerin Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında yaptığı faaliyetin Noterlik Kanunu'nun 60. ve 72. maddesi bağlamında değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Hatta, “Noterlik İşlemlerinde Uyulması Gerekli Genel Hükümler” bölüm başlıklı 72. maddesindeki, “Noterler, ilgililerin istemi üzerine, hukuki işlemleri belgelendirirler” hükmünü doğrudan bütün noterlik işlemlerinin hukukî işlemleri belgelendirme faaliyeti olduğu olarak algılanması halinde, tespit işleri dışında, noterlerin emanet işlerini, tebligat işlerini, mirasçılık belgesi verilmesi ve terk eden eşin ortak konuta daveti gibi işlerini açıklamak mümkün olmayacaktır. Çünkü bütün bu sayılan işlemlerin hiçbirisi bir hukukî işlem değildir. İkinci olarak ise, noterlerin hukukî işlemleri düzenlediği, bu

¹⁵⁰ Bkz. supra 2.2.3.1.2.

bakımdan da hukukî konularda tespit yapamayacağı belirtilmiştir. Ancak, burada belirtilen, hukukî işlemleri belgeleme ile hukukî konularda tespit yapma birbirinden farklı hususlardır¹⁵¹. “Hukukî işlem” kavramını “hukukî konu” ile özdeş bir şekilde kullanarak yorum yapmak, hukukî kavramların gelişigüzel bir şekilde kullanımı anlamına gelir ki, bu durum hukuk mantığına tamamen aykırıdır. Bu görüşü savunanların düştüğü bir diğer yanılgı ise, Noterlik Kanunu’nun 60. maddesi hükmünü, noterlerin yapmış olduğu bütün işlemler için uyulması gereken genel bir esas olarak telakki etmektir. Bu yüzden de bu görüşü savunanlar, hukukî işlem kavramını bütün noterlik işlemleri olarak kabul etme hatasına düşmektedirler.

Kayabekman’ın görüşüne göre, Noterlik Kanunu’nun bir ceza hukuku ve bir idare hukuku kanunu olmadığını, onun Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu gibi kişi ilişkilerini düzenleyen bir kurallar manzumesi olmasından dolayı, Noterlik Kanunu’nda belirtilen tespit işlerinin ceza hukuku alanına girmesi de mümkün değildir. Bu görüş de iki açıdan hatalıdır. Şöyle ki, Noterlik Kanunu, “kişi ilişkilerini düzenleyen bir kurallar manzumesi” değildir. Noterlik Kanunu, noterlik mesleğini ve yapılanmasını, noterlerin hukukî güvenliği sağlamak amacıyla gerçekleştirmiş oldukları işlemleri ve bunların nasıl yapılması gerektiğine dair usûl hükümlerini, noterlerin hakları ve yükümlülükleri ile sorumluluklarını yani kısaca noterlik kurumunu düzenleyen bir kanundur. Bu bakımdan bu görüşün çıkış noktası, henüz başlangıcında hatalıdır. Bir an için öyle olmadığını kabul edersek, yazar, bu görüşünde, esas itibarıyla, amaçsal bir yorum yapmaktadır. Bu yorum türü, kuralın anlamının ortaya konulamaması halinde objektif amaçsal ölçütler çerçevesinde kuralın yorumlanmasını gerçekleştirilmektedir¹⁵². Buna karşın, noterlerin tespit işlerini düzenleyen Noterlik Kanunu’nun 61. maddesinin, yorum gerektirmeyecek kadar açık metni karşısında sadece özel hukuka ilişkin tespit yapılabileceği yönünde sınırlama yapılabilmesi mümkün değildir¹⁵³.

Bu konuda başka bir görüşe göre¹⁵⁴ ise, noterler ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, ceza hukukunu ilgilendiren konularda tespiti yapabilmeli; tespiti istenen hususun aynı anda hem ceza hukukunu hem de özel hukuku ilgilendirmesi

¹⁵¹ Ahmet BAŞÖZEN 2008, agm, s. 38.

¹⁵² O. Gökhan ANTALYA (2021), *Hukuk Metodolojisi Cilt II*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 274.

¹⁵³ Süha TANRIVER 2023, age, s. 140.

¹⁵⁴ Cumhuriyet RÜZGARESEN 2022, age, s. 290.

durumunda noter, konunun özel hukuku ilgilendiren kısmına yönelik tespit yapabilmeli, ceza boyutuna ilişkin tespiti ise ilgili mercilere bırakmalıdır. Bu duruma örnek olarak; bir başkasının malına kasten zarar vermek hem ceza hukukunu hem de özel hukuku ilgilendirmekte, eğer kişi malına zarar veren hakkında ceza yargısına başvurmuyacaksa, notere yaptırdığı tespiti dayanarak medenî yargıda tazminat davası açabilir ve noterin düzenlemiş olduğu tespit tutanağını delil olarak kullanabilir. Ancak noterin bu tutanağı, gecikmesinde sakınca olan bir durum olmadığı sürece, ceza yargısında kullanılamayacaktır. Kanaatimizce, yazarın bu görüşünün pratik bakımdan uygulanması mümkün değildir. Şöyle ki, noter, herhangi bir hususun tespitinin gecikmesinde sakınca bulunup bulunmayacağına karar verecek makam değildir; bu husus hakkında karar vermek, esas itibarıyla, mahkemelerin görevidir. Yazarın, tespit konusu olayın hem ceza hukukunu hem de özel hukuku ilgilendirmesi durumunda noterin konunun özel hukuku ilgilendiren kısmına yönelik tespit yapabilmesi, ceza hukukuna ilişkin ise tespit yapmaması görüşü ise, tamamıyla tespit faaliyetinin doğasına aykırıdır. Çünkü noter, bu faaliyeti gerçekleştirirken vakıaları parça parça değil, bir bütün olarak tespit etmektedir; zaten tespiti konu kılınan olayların birçoğunda, özel hukuka ve ceza hukukuna ilişkin hususlar kompleks bir şekilde birbirinin içine geçmiş oldukları için bunların ayrı ayrı tespit edilebilmesi mümkün değildir. Ayrıca yazarın, bu hususla ilgili verdiği örnek de, kendi görüşünü destekler nitelikte değildir. Yazar'ın örneğine göre, noter, hem ceza hukukuna hem de özel hukuka ilişkin yaptığı bir tespiti sadece özel hukuka ilişkin davalarda kullanabilecek, aciliyeti yoksa ceza davalarında ise kullanamayacaktır. Ancak, doktrinde ve yargı kararlarında tartışılan ve Türkiye Noterler Birliğinin Birleştirilmiş Genelgesi'nde belirtilen asıl mesele, noter tespitlerinin ceza yargılaması içerisinde kullanılıp kullanılamayacağı değil; ceza hukukunu ilgilendiren konularda tespit yapıp yapılamayacağıdır. Bu bakımdan, kanaatimizce, yazarın görüşlerinin herhangi bir tutarlılığı bulunmamaktadır.

Danıştay'ın ise noterlerin ceza hukukuna ilişkin hususlarda tespit yapıp yapamayacağı hakkında farklı yönde kararları bulunmaktadır. Danıştay, bir kararında¹⁵⁵, Noterlik Kanunu'nun hukukî ve cezaî konu şeklinde herhangi bir ayrımı

¹⁵⁵ “Adana Dördüncü Noteri olan davacı tarafından bir hırsızlık olayına tanık olan kişilerin kimlik ve ifadesi tesbit edildiğinden, cezaî konularda kimlik ve ifade tesbitine noterlerin yetkili olmadıkları gerekçesiyle davalı birlik disiplin kurulu kararıyla kınama cezası verildiği ve anılan disiplin cezasının

içermemesine işaret etmekte ve bu yönde yapılan bir tespiti hukuka aykırı bulmamaktadır. Ancak Danıştay'ın daha ileri tarihli bir kararında ise¹⁵⁶, noterlerin ceza davalarına ilişkin tespit yapamayacağına ilişkin Türkiye Noterler Birliği'nin bir genelgesine karşı açılan iptal davasına ilişkin olarak, noterlerin cezaî konuda tespit yapamayacağını ve genelgedeki bu hususun hukuka uygun olduğunu belirtilmiştir.

Bizim görüşümüze göre, noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında ceza hukukuna ilişkin konularda tespit yapılabilmesi mümkün olmalıdır¹⁵⁷. Ancak, bu alana ilişkin tespitlerin, çok sınırlı bir kısmı noterler tarafından yapılabilecektir. Şöyle ki, noterlerin ceza hukukuna ilişkin konularda yapacak olduğu tespitlerin büyük bölümü, Ceza Muhakemesi Hukuku anlamında "koruma tedbirleri"ne vücut verecektir. Bu tedbirler, kişi hak ve özgürlüklerine müdahaleyi gerektirmesinden dolayı, ancak bir karara dayanılarak gerçekleştirilmektedir¹⁵⁸. Bu tedbirler, kural olarak, hâkim veya mahkeme kararı ile; bazı koruma tedbirlerinde ise, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısı kararı ile; çok istisnaî

iptali dileğiyle bu davanın açıldığı anlaşılmaktadır. 1512 sayılı Noterlik Kanununun, noterlerin özel görevlerini belirleyen tesbit işleri başlıklı 61 nci maddesi, «Noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tesbit ederler ve davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur'a, seçim ve toplantılarında hazır bulunarak durumu belgelendirirler» hükmünü taşımaktadır. Belirtilen yasa hükmünün, hukukî ve cezaî konu ayırımı yapmaması karşısında bu madde uyarınca görev yapan davalı notere, disiplin cezası verilmesinde hukukî isabet bulunmadığı gibi, davaya neden olan ifade tesbitinin davalı noterce 20.5.1975 tarihli davalı Birlik Genelgesinden daha önceki bir tarihte yani 28.10.1974 de yapıldığı da sabit olduğundan bu yönden de hukukî dayanağı bulunmayan dava konusu işlemin iptaline, ... oybirliğiyle karar verildi.» Danıştay 8. D., 26.04.1976, E.: 1975/2587 K.: 1976/1446 (Danıştay Dergisi, Sayı 24-25, 1977, ss. 348-39)

¹⁵⁶ "Davacı K... Noteri tarafından Türk Noterler Birliğinin 9.4.1993 gün ve 4428 sayılı genelgesinin iptali istenmektedir. Dava konusu genelgede Noterlerin ..., ceza ve idari davaları ilgilendiren konularda tesbit yapamayacakları belirtilmektedir. İptali istenen genelgede yer alan noterlerin ceza soruşturması veya kovuşturmasına konu teşkil eden olaylarda tespit yapamayacakları yolundaki Bölümle ilgili olarak suç teşkil eden olaylarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu gibi yasalarda yetkili idari ve Adli makamlar açıkça belirtildiğinden (CUM.Savcılar, Sulh Hakimleri, Zabıta Makamları gibi) kanunun yukarıda açıklanan kural uyarınca, Noterlerin bu konularda tesbit yapma yetki ve görevinin bulunmadığının kabulü gerekmektedir. ... Her ne kadar, Noterlik Kanununun 61.maddesinde noterlerin bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini kıymetini kimlik ve ifadelerini tesbit edecekleri öngörülmüşse de bu kuralın başka yasalarla belirli makamlara verilmeyen yetki ve görevlerle ilgili olduğu açıktır. Bu durumda, genelgenin bu konularla ilgili Bölümünde hukuka aykırılık bulunmadığından, bu bölüme ilişkin olarak davanın reddine..." Danıştay 8. D., 01.06.1994, E.: 1993/1657 K.: 1994/1646 (Lexpera).

¹⁵⁷ Aynı yönde görüşler için, bkz.: Ömer ULUKAPI (1999), "Noterlerin Genel Olarak Görevleri", *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, s. 17; Baki KURU 2001, age, s. 4478; Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 70; Süha TANRIVER 2006, agm, s. 604; Ahmet BAŞÖZEN 2008, agm, s. 39; Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 176; Süha TANRIVER 2023, age, s. 140.

¹⁵⁸ Cumhuriyet ŞAHİN ve Neslihan GÖKTÜRK (2023), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 291, 293.

durumlarda ise, kolluk tarafından verilebilmektedir¹⁵⁹ ve bu koruma tedbirlerinin uygulanması da, ancak, adli mercilerce gerçekleştirilmektedir. Bu koruma tedbirleri vasıtasıyla elde edilen deliller ise, ancak mahkeme tarafından değerlendirilmektedir. Bu, münhasır bir yetkidir ve bu mercilerce verilmiş bir karara dayanmadan elde edilen delil, hukuka aykırı olarak değerlendirilmekte ve mahkemece, davanın ispatında dikkate alınmamaktadır.

Nitekim, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına konu olmuş bir davada¹⁶⁰ da, noter, bir işyerinde sahte markalı olarak satıldığı iddia edilen saati, müşteri gibi satın

¹⁵⁹ Cumhuriyet ŞAHİN ve Neslihan GÖKTÜRK 2023, age, s. 293-294.

¹⁶⁰ “Özel Daire ile Yerel Mahkeme arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyumsuzluk; 22.12.2010 tarihli noter tespit tutanağının hukuka aykırı yöntemle elde edilen delil niteliğinde olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir...Uyuşmazlığın isabetli bir çözüme kavuşturulabilmesi için, öncelikle konuyla ilgili “noterlik mesleği”, “noterlerin genel ve özel olarak yapacakları işler” ve “tespit işleri” kavramları ile konuyla ilgili kanuni düzenlemeler üzerinde durulması gerekmektedir...Noterlik Kanunu’nun “Özel olarak” üst başlıklı sekizinci kısmının ikinci bölümünde “Tespit işleri” başlığı altında bulunan 61. maddesinde; “Noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit ederler ve davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur’a, seçim ve toplantılarında hazır bulunarak durumu belgelendirirler.” hükmü ile noterlerin özel olarak yapacakları işlemler arasında bulunan tespit işleri açıklanmıştır. Noterlik Kanunu Yönetmeliği’nin “Noterlerin genel ve özel olarak yapacakları işlemler” başlıklı 7. maddesinde; ...Noterlik Kanunu Yönetmeliği Noterlik Kanunu’ndan farklı olarak bu başlık altında noterlerin yapacakları işlemleri mahiyetine göre bir ayrıma tâbi tutmakta ve “genel olarak yapılacak işler” ve “özel olarak yapılacak işler” şeklinde bir ayrıma gitmektedir. Tespit tutanağı noterlerin genel olarak yapacakları işler arasında sayılmışken, tespit işleri noterlerin özel olarak yapacakları işler arasında yer almıştır. Noterlik Kanunu’nun “Noterlik işlemlerinin şekli” üst başlıklı dokuzuncu kısmının birinci bölümünde noterlik işlemlerinde uyulması gerekli genel hükümler açıklanmıştır. Kanun’un aynı bölümünde yer alan 72. maddesinde; “Noterler, ilgililerin istemi üzerine, hukuki işlemleri belgelendirirler. Belgelendirme, bu kısım hükümleri ile diğer kanunlar ve yönetmelikte gösterilen şekilde yapılır.” düzenlemesine yer verilmiş, 82. maddesindeki; “Bu kanun hükümlerine göre belgelendirilen işlemler resmi sayılır. ... “Diğer işlemler” üst başlıklı beşinci bölümde yer alan 100. maddede; ikinci, üçüncü, dördüncü bölüm hükümleri dışında kalan noterlik işlemlerinin, bu bölüm hükümlerine göre yapılacağı belirtilip, 101. madde de tutanağın kapsamında bulunması gereken hususlar açıklandıktan sonra 102. madde de ise “Bu kanunun 61 ve 62’nci maddelerinde yazılan işlemler tutanak şeklinde yapılır.” hükmüne yer verilerek tespit işlerinin tutanak şeklinde düzenleneceği belirtilmiştir. ...Türkiye Noterler Birliğince hazırlanan ve karar tarihinde yürürlükte bulunan Noterliklerde yapılan tespit işlemleri hakkındaki 05.10.2016 tarihli ve 25 sayılı genelgenin “Ceza davalarına konu tespitlerin yapılamayacağı” başlığı altında; “Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 160. maddesi uyarınca, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenen Cumhuriyet savcısının, kamu davası açmaya gerek olup olmadığı konusunda karar verebilmesi için, gerçeği araştırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Suçların araştırılması, suçla ilgili işlemlerin yapılması 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri doğrultusunda yapılması gerektiğinden, ceza soruşturma veya kovuşturmasına konu teşkil eden olaylar ile ilgili konularda noterlerin tespit işlemi yapmaları mümkün bulunmamaktadır.” şeklinde açıklamalara yer verilmiş olup Türkiye Noterler Birliği tarafından noterliklere Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek, herhangi bir konuyu aydınlatmak, bir duruma dikkat çekmek gibi amaçlarla hazırlanan anılan genelge ile ceza soruşturma veya kovuşturmasına konu teşkil eden olayla ilgili konularda noterlerin tespit işlemi yapmalarının mümkün bulunmadığı, bu görevin CMK’nın 160. maddesi uyarınca Cumhuriyet savcılarının verildiği mütalaa edilmiştir. Anılan genelgede; noterlerin ceza soruşturma veya kovuşturmasına konu teşkil eden olayla ilgili konularda tespit işlemi yapamayacakları hususuna 12.12.2014 tarihli ve 29203 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 6572 sayılı

Kanun'un 6. maddesi ile 1512 sayılı Noterlik Kanunu'na eklenen 198/A maddesi uyarınca bir istisna getirildiği belirtilmiş olup bir donanımda veya internette bulunan her türlü verinin, hukuk, ceza ve idari davaya konu olup olmayacağı dikkate alınmadan tespitinin yapılabileceği ifade edilmiştir. ...CMK'nın 206. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde; ortaya konulmak istenen delilin kanuna aykırı olarak elde edilmesi hâlinde reddolunacağı belirtilmiş, 217. maddesinin ikinci fıkrasında ise, yüklenen suçun, hukuka uygun olarak elde edilmiş her türlü delille ispat edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Madde metninden anlaşılacağı üzere, hukuka uygun olarak elde edilmeyen deliller, ceza yargılama sistemimizde ispat aracı olarak kullanılamayacaktır. CMK'nın 230. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, hükmün gerekçesinde delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan veya reddedilen delillerin belirtilmesi, bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi zorunludur. Ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğe ulaşabilmek için, delil elde edilmesi aşamasında şahsi ve toplumsal değerlerin korunması da gereklidir. Kanun koyucu bu amaçla, delil serbestliği ilkesine, öğreti ve uygulamada "Delil yasakları" olarak adlandırılan birtakım sınırlamalar getirmiştir. Delil yasakları; "Delil elde etme" ve "Değerlendirme" yasakları olarak ikiye ayrılmaktadır. Delillerin elde edilme şekline ilişkin yasaklara "delil elde etme yasakları" hukuka uygun olarak elde edilmiş bulunsu bile bir delilin yargı mercilerince ortaya konulup değerlendirilebilmesine ilişkin yasaklara ise "Delil değerlendirme yasakları" denilmektedir. İfade alma ve sorgunun yasak usullerle gerçekleştirilmesi, tanıklıktan çekinme hakkı olanlara bu hakkın hatırlatılmaması, aramanın herhangi bir karara dayanmadan yapılması, ses veya görüntülerin montajlanması delil elde etme yasağına; tanıklıktan çekinen şahidin önceki ifadelerinin okunamaması, iletişimin denetlenmesi sırasında tesadüfen elde edilen delillerin CMK'nın 135. maddesinin sekizinci fıkrasında sayılanlar dışındaki bir suçun soruşturma ve kovuşturulmasında kullanılamaması ise delil değerlendirilmesi yasaklarına örnek olarak gösterilebilir. Diğer taraftan, ceza muhakemesinin amacı, her somut olayda kanuna ve usulüne uygun olarak toplanan delillerle maddi gerçeğe ulaşp adaleti sağlamak, suç işlediği sabit olan faili cezalandırmak, kamu düzeninin bozulmasının önüne geçebilmek ve bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmektir. Gerek 1412 sayılı CMUK, gerekse 5271 sayılı CMK, adil, etkin ve hukuka uygun bir yargılama yapılması suretiyle maddi gerçeğe ulaşmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle ulaşılma imkânı bulunan bütün delillerin ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle adaletin tam olarak gerçekleşebilmesi için, maddi gerçeğe ulaşma amacına hizmet edebilecek tüm kanuni delillerin toplanması ve tartışılması zorunludur.

Bu bilgiler ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Katılan ... vekili tarafından İ... Noterliğine gidilerek hak sahibi oldukları ... markalı saatlerin taklitlerinin sanık ...'a ait ... isimli iş yerinde satıldığı belirtilip söz konusu iş yerinde böyle bir durumun var olup olmadığının incelenmesi, satışı yapılan taklit ürünlerin varlığı tespit edilirse fatura karşılığında satın alınarak tutanağa geçirilmesi ve belgelendirilmesinin istenilmesi üzerine, İ... Noterinin katılan vekili ve ... A.Ş. çalışanı M... O... ile birlikte sanığa ait iş yerine gittikleri, katılan vekilinin kendisini müşteri gibi gösterip yanında bulunanın noter olduğunu belirtmeden vitrinde beğenilen iki adet ... marka saati satın almak istediğini sanığa söylediği, katılan vekilince sorulması üzerine sanık tarafından saatlerin orijinal olduğu ve garanti kapsamında bulunduğunun belirtildiği, katılan vekili tarafından sanığa ait iş yerinden toplamda 800 TL karşılığında ... markalı, ... ve ... kodlu iki adet saat satın alındığı, aynı markalı ambalaj ve kutu içerisinde iki adet saat, garanti belgeleri, fişler, kredi kartı slipleri teslim alınarak İ... Noterliğinde 22.12.2010 tarihli ve ... yevmiye no'lu düzenleme şeklinde tespit tutanağının tanzim edildiği, satın alınan iki adet saat ve diğer belgeler noter tarafından mühürlenerek katılan vekiline teslim edildiği, katılan vekili tarafından 19.01.2011 tarihinde B... Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat edilerek sanık hakkında taklit saat satışı yaptığından bahisle şikâyetçi olunduğu ancak suça konu saatlerin 17.02.2011 tarihli dilekçe ile birlikte Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği anlaşılan olayda; Katılan vekili tarafından sanığa ait iş yerinden saat satın alınmasına ilişkin vakanın noter huzurunda gerçekleştiğini gösteren tespit işleminin Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen arama tedbiri niteliğinde olmadığı, noter tarafından yapılan tespit işleminin 1512 sayılı Kanun'un 61. maddesinde tanımlanan ve aynı Kanun'un 102. maddesine göre tutanak şeklinde yapılması gereken tespit işlemlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Noterlik Kanunu'nun "Noterlerin genel olarak yapacakları işler" başlıklı 60. maddesinin 1. bendinde "yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan her nevi hukuki işlemleri düzenlemek" ve 2. bendinde "kanunlarda resmî olarak yapılması emredilen ve mercileri belirtilmemiş olan bütün hukuki işlemleri bu kanun hükümlerine göre yapmak" şeklinde açıklanan hususlar, noterlerin görevlerini yerine getirirken dikkat etmesi gereken genel bir çerçeve çizmektedir. Bu sebeple 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun "Noterlerin Görevleri" üst başlıklı sekizinci kısmının birinci, ikinci ve üçüncü bölümlerinde açıklanan genel, özel

almış ve bu yapmış olduğu satın alma işlemi ile alınan saatin bilgilerine ilişkin tespitleri tutanağa geçirmiştir. Noterin yapmış olduğu bu tespit, esas itibariyle hukukî açıdan kişinin işyerinde gerçekleştirilen arama tedbiri niteliğinde bir işlemdir. Bu koruma tedbiri, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 119. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesine, ancak, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Ayrıca bu koruma tedbiri, ancak, adli kolluk vasıtasıyla gerçekleştirilecektir. Ancak, burada herhangi bir hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emrinin olmaması ve noterlerin koruma tedbirlerini uygulamak bakımından herhangi bir yetkisinin bulunmaması sebebiyle yapılan işlemin hukuka aykırı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yüzden, noterlerin bu hususlarda tespit faaliyetinde bulunmaları mümkün değildir.

Yaptığımız irdelemeler sonucunda, noterler, ancak, koruma tedbiri niteliğinde olmayan ve koruma tedbirine ihtiyaç duyulmayan durumlar ile bu tedbirin uygulanma kabiliyetinin bulunmadığı ölçüde, ceza hukukuna ilişkin konularda sınırlı bir biçimde

*ve diğer işlemlerin kapsamını aynı Kanun'un 60. maddesinin 1. ve 2. bendi belirleyecektir. Ayrıca noterler aynı Kanun'un 53. maddesi uyarınca kanunların emredici hükümlerine aykırı hususlarda işlem yapamayacağı gibi genel ahlaka, kamu düzenine veya kişilik haklarına aykırı bir işlem de yapamayacaktır. Noterlik Kanunu'nun 60. maddesinin 1. bendine göre noterlerin yapılması kanunla başka bir makam, merci veya şahsa verilmemiş olan her nevi hukuki işlemleri düzenleyebileceği ancak kanunla bir hukuki işlemi düzenlemek görevinin münhasıran başka bir makam, merci veya şahsa verilmesi durumunda noterlerin tayin edilen görevle ilgili yetkisi bulunmadığı, öte yandan CMK'ya göre bir suç işlendiğine ilişkin ihbar veya şikâyetin Cumhuriyet Başsavcılığına veya emrinde bulunan kolluk birimlerine yapılması gerektiği, bir suçun işlendiği iddiasıyla ilgili olarak şüphelinin lehine ve aleyhine olan delillerin araştırılması, toplanması, tespiti veya muhafazası görevinin, şüphelinin ve mağdurun temel haklarını korumak, maddi gerçeğe ulaşmak ve delillerin güvenilirliğini sağlamak için münhasıran Cumhuriyet savcılarının veya emrinde bulunan kolluk görevlilerine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle şikâyet tabi olan marka hakkına tecavüz suçunun işlendiğine ilişkin iddianın katılan vekili tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına veya emrindeki kolluk birimlerine bildirilmesi gerektiği, somut olayda katılan vekilinin taklit saat satıldığı iddiasını notere beyan ederek böyle bir durumun var olup olmadığının incelenmesini ve tutanağa bağlanmasını talep ettiği, ceza soruşturmasını ilgilendiren bu talebin noter tarafından reddedilmesi gerektiği, Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 158, 160 ve 161. maddeleri uyarınca ceza soruşturma veya kovuşturmasına konu teşkil eden olaylar ile ilgili konularda noterlerin tespit işlemi yapmalarının mümkün bulunmadığı dikkate alındığında, 22.12.2010 tarihli noter tespit tutanağının hukuka aykırı yöntemle elde edilen delil niteliğinde olduğu, bu yönüyle direnme gerekçesi isabetli olmakla birlikte dosyada mevcut bulunan diğer delillerin karar yerinde gösterilip tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği kabul edilmelidir. **Bu itibarla, Yerel Mahkemenin direnme kararına konu hükmünün hukuka aykırı yöntemle elde edilen delil niteliğinde olan 22.12.2010 tarihli noter tespit tutanağının değerlendirme dışında bırakılmasından sonra, dosyada mevcut bulunan diğer delillerin karar yerinde gösterilip tartışılması gerektiği hususunun gözetilmemesi isabetsizliğinden bozulmasına karar verilmelidir.**" Yargıtay CGK., 26.03.2019, E.: 2017/19-1165 K.: 2019/263 (UYAP).*

tespit yapabileceklerdir¹⁶¹. Nitekim, Yargıtay'ın bir kararında¹⁶² da, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine göre düzenlenen noter tespit tutanaklarının ceza yargılamasında dikkate alınması gerektiği hususu belirtilmiştir. Söz konusu karara konu olan olaya göre, bir fabrikada çalışan işçilerin, davadaki şüpheliler tarafından çalışmalarının engellenmesi hususu noter tarafından tutanak ile tespit edilmiştir. İşveren tarafından iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu (TCK m. 117) işlendiği gerekçesiyle şikâyetle bulunulmuş, ancak soruşturma aşamasında bu tutanak delil olarak dikkate alınmamıştır. Yargıtay ise, bu durumu soruşturmaya ilişkin bir eksiklik olarak değerlendirmiş ve verilen kararın hukuka uygun olmadığını belirtmiştir. Ceza yargısı uygulamasında, noter tespit tutanakları, ancak diğer delillerle desteklenmesi suretiyle, kararda, dikkate alınmaktadır¹⁶³.

Son olarak, noterlerin, ceza hukukuna ilişkin bir hususta olmamakla beraber özel hukuka ilişkin olarak düzenlemiş olduğu bir tespit tutanağının, ceza

¹⁶¹ Süha TANRIVER 2006, agm, s. 604; Süha TANRIVER 2023, age, s. 140.

¹⁶² “Çalışma özgürlüğünü sınırlama suçundan şüpheliler A..., M..., M..., S..., Ö..., A..., A... ve E... hakkında yapılan soruşturma sonucunda Ü... Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karara karşı yapılan itirazın reddine dair K... Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığınca verilip kesinleşen 4.7.2006 günlü karar aleyhine, Adalet Bakanlığının, 17.10.2006 gün 47874 sayılı yasa yararına bozma isteğini içeren, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, 9.11.2006 gün ve ...sayılı tebliğnamesiyle dava dosyası Daireye gönderilmekle incelendi ve gereği görüldü...İncelenen dosyada, yakınan şirket temsilcisinin, şikâyet dilekçesi ve 28.03.2006 tarihli ifadesinde şüphelilerin fabrikada, çalışan işçileri tehdit ederek iki gün süreyle üretim yapılmasını engellediklerini faaliyetin durdurulduğunu noter aracılığıyla tespit ettirdiklerini belirttiği ancak Ü... Cumhuriyet Başsavcılığınca, C.Y.Y.'nin 160. maddesinde öngörülen yetki çerçevesinde bir araştırma yapılmadan, anılan işyerinde çalışan kişiler belirlenerek olaya ilişkin bilgileri ve anlatımları saptanmadan ve varsa ileri sürülen diğer kanıtlar toplanmadan takipsizlik kararı verildiği görülmektedir. Yakınanın itirazının, olayın aynı zamanda mağduru olan fabrikadaki işçiler tanık sıfatıyla dinlenmemesine, tanık E... 'nin anlatımının ve Ü... 7. Noterliğinin 28.03.2006 tarihli tespit tutanağının dikkate alınmamasına ve işyerinde bulunan güvenlik kamera kayıtları ile Ü... Cumhuriyet Başsavcılığının 2006/... hazırlık sayılı dosyalarının incelenmemesine yönelik olduğu görülmektedir. İtirazı inceleyen ağır ceza mahkemesi başkanının, açıklanan soruşturma eksikliğini, C.Y.Y.'nin 173/3 maddesinde belirtilen yönetime göre gidermeden, yetersiz gerekçeyle verdiği itirazın reddi kararının, hukuka uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.” Yargıtay 4. CD., 07.02.2007, E.: 2006/9253 K.: 2007/1293 (UYAP).

¹⁶³ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi'nin 12. Ceza Dairesi'nin 10.01.2022 tarihli E.: 2021/361 K.: 2022/138 sayılı kararında da “Sanık vekilinin istinaf dilekçesine ekli noter tespit tutanağı içeriğine göre tanık olarak dinlenen M... T... 'nin 18.04.2019 ve 19.04.2019 tarihlerinde kullandığı sosyal medya hesaplarında yaptığı paylaşımlarda B... konumunu verdiğinin anlaşılması karşısında, istinaf dilekçesine ekli noter tespit tutanağının aslı veya onaylı bir örneğinin dosya içerisine alınması, sanık ile katılanların kullandığı GSM hatlarının 18-19/04/2019 tarihleri arasındaki HTS kayıtlarının getirilmesi, hangi tarihte görüşme yapıldığının belirlenmesi ve tanık M... T... 'nin kullandığı GSM hattının 18-19/04/2019 tarihleri arasındaki HTS kaydının getirilerek suçun işlendiği yerden sinyal alıp almadığı hususlarının tespiti ile sonuca göre sanığın hukuki durumunun tespiti gerekirken eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle sanık hakkında atılı suçtan mahkumiyet hükmü kurulması, ... Bozmayı gerektirmiştir” şeklinde, noter tarafından düzenlenen ifade tespit tutanağının da diğer delillerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

yargılamasında serbest delil ilkesi¹⁶⁴ geçerli olduğu için kullanılabilme imkânı vardır. Örneğin, bir suç işlediği iddiasıyla hakkında ceza davası açılan bir kişinin, suçun işlendiği tarihte suç mahallinde olmadığını, çalıştığı işyerinde o gün kimlerin işe gelip gelmediği hususunda noterce bir tespit tutanağı düzenlenmişse ve tespit tutanağında işyerinde o kişinin bulunduğu tespit edilmişse, sanık konumunda bulunan kişi, delil olarak, bu tespit tutanağına dayanabilecektir.

2.2.3.3. Noterlerin İdare Hukuku ile İlgili Tespit İşleri

Noterlerin, idare hukuku ile ilgili konularda tespit yapıp yapamayacağına ilişkin olarak, yargı içtihatları, Türkiye Noterler Birliği Genelgesi ve doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Genelge’de idare hukuku alanında yapılan noter tespitleri, idarî davalara ilişkin delil tespiti yönünden ve idarenin özel hukuk hükümlerine tabi olarak yaptığı tasarruflara ilişkin olarak, iki açıdan incelenmiştir.

İdarî davalar yönünden noterler tespitleri Genelgede aşağıda belirtilen şekilde düzenlemiştir¹⁶⁵:

“2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 58/1 maddesinde, “Taraflar idari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak davaya bakan Danıştay idare ve vergi mahkemelerinden isteyebilirler” hükmüne yer verildiğinden, Noterlik Kanunu’nun 60’ıncı maddesi hükmü gereğince noterlikler görülmekte olan idari davalara ilişkin tespitleri yapamazlar.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda, dava açılmadan önce yapılacak delillerin tespiti hususu düzenlenmemiştir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31/1 maddesi, bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki ilgili hükümlerin uygulanacağını belirttiğinden, idari dava açılmadan önce yapılacak delillerin tespiti hususunda, Hukuk Muhakemeleri Kanunun 400’üncü maddesi hükümleri doğrultusunda uygulama yapılması gerekmektedir. Buna göre; açılacak dava nedeniyle yapılacak delil tespitinde, hâkim gözetiminde bir inceleme, bilirkişi vasıtasıyla bir değerlendirme yapılması veya tarafların sorumluluklarına ilişkin düşünce açıklanması söz konusu olduğundan, noterler tarafından bu tür tespitler yapılamaz.”

¹⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Cumhuriyet ŞAHİN ve Neslihan GÖKTÜRK 2023, age, s. 409-411.

¹⁶⁵ Birleştirilmiş Genelge No. 19, s. 4-5.

Danıştay'ın 8. Dairesi de, bir kararında¹⁶⁶, noterlerin idarî davalara ilişkin olarak tespit yapamayacaklarına işaret edilmiştir.

Doktrinde ise, bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre¹⁶⁷, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinin metninin yorum gerektirmeyecek kadar açık olması ve bu maddede, özel hukuk, ceza hukuku ve idare hukuku bakımından herhangi bir kategorik ayırım yapılmadığı için, noterler idare hukukuna giren hususlarda da tespit yapabilirler.

Başka bir görüşü savunan yazara göre¹⁶⁸, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasındaki hükmün henüz dava açılmayan hallerle sınırlı olduğu belirtilmiş. Noterlerin, idari yargı yerlerine intikal etmemiş işlerde tespit yapabileceğini kabul edilmiştir.

Diğer bir görüşte ise¹⁶⁹, noter tespitlerinin delil olarak kabul edilmesinin idarî yargılama hukuku bakımından son derece işlevsel bir etkisi olacağına işaret edilmiştir. Bu görüşü savunan yazara göre, pek çok idarî işlem ve eylemin, gerçekleştiği anda tespit edilmesi önem taşımaktadır. Ancak, delil tespiti yoluna başvurulması halinde gecikmelerin yaşanması muhtemel olduğu için, hem Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun da noter tespitlerine yüklediği anlam hem de işlevsel açıdan bazı vakıaların kısa süre içerisinde tespitinin gerekliliği, noter tespitlerine önemli bir rol yüklemektedir.

Bu konuda ileri sürülen bir başka görüşte ise¹⁷⁰, idarî yargıya ilişkin olarak noter tespitlerini sadece tanık ifadesi alınması bakımından değerlendirilmiş ve idari

¹⁶⁶ “Davacı K... Noteri tarafından Türk Noterler Birliğinin 9.4.1993 gün ve 4428 sayılı genelgesinin iptali istenmektedir. Dava konusu genelgede Noterlerin ..., ...idari davaları ilgilendiren konularda tesbit yapamayacakları belirtilmektedir...İdari Yargılama Usulü Yasasının 58. maddesinde "Taraflar idari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tesbitini ancak davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi Mahkemelerinden isteyebilirler" denilmektedir. Belirtilen bu yasal durum karşısında, ceza ve idari davalarda delillerin toplanması, gerekli tesbitlerin yapılması davayı gören yargı mercilerine ait bulunduğundan, bu konuda noterlere verilmiş bir görev bulunmamaktadır. Dava konusu genelgenin, Noterlerin idari ... davalarda tesbit yapamayacakları yolundaki 3. ve 4. maddesindeki düzenlemede yasa ve hukuka aykırılık görülmemiştir.” Danıştay 8. D., 01.06.1994, E.: 1993/1657 K.: 1994/1646 (UYAP).

¹⁶⁷ Süha TANRIVER 2006, agm, s. 603; Süha TANRIVER 2023, age, s. 140.

¹⁶⁸ Gürsel KAPLAN (2020), *İdari Yargılama Hukuku*, 7. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, s. 510.

¹⁶⁹ Melikşah YASİN (2015), *İdari Yargılama Usulünde İspat*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 149-150.

¹⁷⁰ Zuhul BEREKET (1996), “İdari Yargılama Usulünün Yazılılık Özelliği ve Tanık İfadelerinin Noterlerce Alınması”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 92, s. 37.

yargıda takdiri delil niteliğinde tanık ifadesinin noter tarafından alınmasının ihtimal dahilinde olduğunu belirtilmiştir.

Bu bağlamda diğer bir görüş ise¹⁷¹, sadece Türkiye Noterler Birliği Genelgesine atıf yaparak, noterlerin, idari dava kapsamına giren konularda delil tespiti yapamayacağını belirtmiştir.

Bir başka yazar ise¹⁷², Noterlik Kanunu'nun idare ve ceza kanunu olmadığını belirterek, üstü kapalı bir şekilde idari konularda noter tespiti yapılamayacağını ileri sürmektedir.

Diğer bir yazara göre ise¹⁷³, idari yargı bağlamında, idare mahkemeleri görevli kılınmış olması sebebiyle noterlerin delil tespiti yapmasına gerek yoktur.

Doktrindeki bir diğer görüşe göre¹⁷⁴, noter tespitlerinin kapsamı bakımından hukuk, ceza ve idare hukuku şeklinde bir ayırım yapmak pratik bakımdan faydalı değildir. Hukukî, cezaî veya idarî hususların iç içe geçtiği kompleks yapıdaki olayların bulunması, tespit işlerinde noterlerin karar alma imkânını azaltmakta ve noterleri tespit yapamaz hale getirmektedir; bu durum da ilgililerin hak kaybı yaşamasına sebep olacaktır.

Kanaatimizce, idarî yargıya ilişkin konularda, noterler, tespit yapabilmelidir. Şöyle ki, idarî yargıda dava açılmasından sonra delil tespitinin nereden isteneceği hususunda İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 58. maddesinde bir belirlemede bulunulmuştur. Buna göre, idari yargıda, davanın tarafları, dava açıldıktan delil tespiti taleplerini ancak bu davaya bakan idarî yargı merciinden isteyebilirler (İYUK m. 58, I). Bu bakımdan, idarî yargıda dava görüldüğü sırada, noterin, dava konusuna ilişkin olarak herhangi bir tespit yapabilme yetkisi yoktur. Bununla birlikte, idarî yargıda, dava açılmasından önceki evre hakkında, İdari Yargılama Usulü Kanunu herhangi bir belirlemede bulunmamıştır. Bu bakımdan, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesindeki atıf dikkate alınarak, dava açılmadan önce yapılan delil tespitleri hakkında Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Doktrinde¹⁷⁵, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yollamada

¹⁷¹ Handan BAYKAM 2008, agm, s. 80.

¹⁷² Asım KAYABEKMAN 1975, agm, s. 37.

¹⁷³ Kenan GÖZTAŞ (2011), *İdari Yargıda İspat*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 101.

¹⁷⁴ Ahmet BAŞÖZEN 2008, agm, s. 39.

¹⁷⁵ Metin GÜNDAY (2022), *İdari Yargılama Hukuku*, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 150.

bulunduğu hallerde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun hükümlerinin, ancak, idarî yargılamanın niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanacağı belirtilmiştir. İdarî yargıda, her ne kadar, re'sen araştırma ilkesi geçerli olmakla birlikte, bu durum tarafların herhangi bir araştırmada ve delil toplama faaliyetinde bulunamayacakları anlamına gelmemektedir; aksinin kabulü, hukukî dinlenilme hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlâli anlamına gelecektir. Bu bakımdan, idarî davalarda, idarenin karşısındaki (güçsüz) tarafın delil toplama faaliyeti içerisinde noterlere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında, tespit yaptırması mümkün olmalıdır. Çünkü, bazı durumların, bir idarî eylemin gerçekleştiği anda, kısa bir süre içerisinde tespiti gerekebilmektedir¹⁷⁶.

Bunun dışında, noterlerin düzenlemiş olduğu ifade tespit tutanakları, idarî yargı bakımından özel bir öneme sahiptir. Ancak, idarî yargı bakımından, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda tanık delilinin düzenlenmemesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıflar içerisinde tanık delilinin bulunmaması ve idarî yargıda yazılılık ilkesinin egemen olması gerekçe gösterilerek Danıştay içtihatlarında ve idarî yargı uygulamasında tanık beyanı delil olarak kabul edilmemektedir¹⁷⁷. Ancak kimi zaman, idarî yargıda, bir idarî işleme sebep olan vakıalar hakkında tanık beyanlarına başvurma gereksinimi doğabilmektedir.

Hondu'nun aktardığı¹⁷⁸, Konya İdare Mahkemesi'nin E: 1988/592, K: 1988/964 sayılı ve 14.12.1988 günlü kararında; “Davacının katılmadığı 27.5.1988 gününde yapılan Kamu Maliyesi telafi sınavı ile yeniden sınava alınması yolundaki ... başvurusunun reddine ilişkin” işleme karşı açılan davada iptal kararı verirken davacı

¹⁷⁶ Melikşah YASİN 2015, age, s. 149. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 5. İdare Dava Dairesi de 03.07.2020 tarihli E. 2018/2099 K. 2020/1703 sayılı kararında “İstanbul 13. İdare Mahkemesinin 07/05/2018 tarih ve E:2017/1256, K:2018/788 sayılı kararı ile; “ ... yapı tatil tutanağının tanziminden sonra tespiti konu aykırılıkların bir kısmının davacı tarafından kaldırılarak projeye uygun hale getirildiğinin **noter tespit tutanağı ve eki fotoğraflar ile tespit edildiği**, bir kısmının da tadilat ruhsatıyla ruhsata bağlandığı sabit olup gerek noter tespit tutanağının tarihi, gerekse tadilat ruhsatı eki projenin onay tarihi ve ruhsat harcının ödendiği tarih dikkate alındığında, tesis edildiği tarih itibarıyla konusu ortadan kalkan dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı” gerekçesi ile dava konusu işlemin iptaline” karar vermesini hukuka uygun bulmuştur.

¹⁷⁷ Metin GÜNDAY 2022, age, s.433-434. Doktrinde, idarî yargılamalarda tanık deliline başvurulmaması eleştirilmektedir. Bu konudaki eleştiriler için, bkz.: Serkan ASKER (2023), *İdari Yargıda Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 168-188; Sezin ÖZTOPRAK (2021), “Yargı Kararları Işığında İdari Yargılama Usulünde Tanık”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, ss. 1363-1404.

¹⁷⁸ Selçuk HONDU (2010), “İdari Yargılama Usulünde Deliller ve “Şahit””, *Günışığında Yönetim II Yargısal Koruma* (İl Han Özyay), Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 300.

tarafından arkadaşının noter huzurunda alınan ifadesine itibar edilmiş ve kararda bu husus

*“Nitekim davacının savunmaya cevap dilekçesi elindeki aynı okul öğrencisi.....
noterde verdiği ifadesinde, davacı öğrenci ile birlikte sınavın yapıldığı tarihte sınavın hocasının gelip gelmediği ve sınavın yapılıp yapılmayacağını okuldaki görevlilere sordukları, ancak bir sonuç alamadıkları, saat 17.00-17.30 civarında okuldan ayrıldıklarını belirtmekle davacı öğrencinin iyi niyetli olarak gerekli araştırmayı yaptığı anlaşılmaktadır.”*

şeklinde yer almıştır.

Uygulamada, Danıştay da bazı davalarda, tanık ifadelerine itibar etmekte, tanık beyanlarının delil olarak kabul edildiği hallerde de, ancak noter marifetiyle tespit edilmiş olan yahut başka yargı merciince (örneğin, sulh hukuk mahkemesince) alınmış, yani sadece resmî bir makam tarafından yazılı hale getirilmiş bulunan tanık ifadelerine değer atfetmektedir¹⁷⁹. Bu şekilde, Danıştay, idarî davalarda tanık beyanına delil olarak başvurulamayacağı yönündeki görüşünü bir ölçüde yumuşatmış bulunmaktadır. Bu sayede, idarî yargıdaki tanık ifadelerine olan ihtiyaç, tanık beyanlarının noter marifetiyle tespit ettirilerek dava dosyasına konulması yoluyla, idari yargının yazınlığı ilkesinden de taviz verilmeden giderilmeye çalışılmaktadır¹⁸⁰.

Vergi yargılamasına ilişkin davalarda ise, tanık ifadeleri delil olarak kabul edilmektedir. Ancak, vergi hukukunda, her türlü tanık ifadesi delil olarak kabul görmemektedir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nda da belirtildiği üzere, tanık ifadesinin vergi yargılamasında delil olarak kabul edilebilmesi, ancak tanığın vergiyi doğuran olay ile tabii ve açık bir ilgisinin bulunmasına bağlıdır (VUK m. 3, B, II). Kanunda, tanık ifadesi ile vergiyi doğuran olay arasında tabii (doğal) ve açık bir ilginin bulunduğunu tanımlamadığı için, Danıştay kararlarında ve doktrinde bu husus hakkında, tanığın vergiyi doğuran olayla doğrudan doğruya bir iktisadi ilişkisinin bulunmasının gerekli olduğu ölçütü getirilmiştir¹⁸¹. Bu bakımdan, rastlantısal bir ilişkinin varlığı, tanık ifadesinin delil olarak kabul edilebilmesi için yeterli değildir. Bu yüzden, vergiyi doğuran olay ile iktisadî açıdan herhangi bir bağı bulunmayan,

¹⁷⁹ Süheylâ Şenlen SUNAY (1997), *İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler Karşısında İsbat ve Delil Hususları*, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, s. 60-61.

¹⁸⁰ Zuhale BEREKET 1996, agm, s. 35.

¹⁸¹ Bkz.: Selim KANETİ (1989), *Vergi Hukuku*, 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 60 ve dn. 20a.

olaya tesadüfen tanık olan kimselerin ifadeleri, vergi hukukunda delil olarak kabul edilmemektedir¹⁸².

Ancak, vergi yargılamasında tanıkların nasıl dinlenileceği hakkında, vergi usûl hukuku açısından, mevzuat bazında yapılmış olan herhangi bir düzenlenmenin bulunmaması sebebiyle duruşmalarda tanıklar dinlenilmemektedir¹⁸³. Danıştay'ın birçok içtihadına göre, vergi yükümlüleri ile işlem yapan ve onlarla herhangi bir husumeti bulunmayan kimselerin inceleme elemanı¹⁸⁴ tarafından tutanakla tespit edilen ve birbirini teyit eden beyanları, vergi tarhına dayanak olabilecek delil niteliği taşımaktadır¹⁸⁵. *Karakoç*'un da belirttiği üzere, inceleme elemanlarının aldığı ifadeler yeterli bir delil olarak kabul edilirken, noterin yaptığı tespit sırasında alınan beyanın delil olarak kabul edilmemesi mümkün değildir¹⁸⁶. Danıştay'ın da kabul ettiği üzere, vergi yargılaması uygulamasında, mahkemede tanık dinletilemediği için tanığın beyanları noter huzurunda tespit ettirilmekte ve noterin düzenlemiş olduğu tespit tutanağı dava dosyasına konulmaktadır¹⁸⁷.

Danıştay'ın 7. Dairesi de bir kararında¹⁸⁸, noter tespitlerinin vergi yargılaması bakımından delil olma niteliğini, şu şekilde belirtmiştir:

“1512 sayılı Noterlik Kanununun 61’ncı maddesinde, Noterlerin, bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini tespit edecekleri belirtilmiş; aynı Kanunun 82’inci maddesinin 2’inci fıkrasında, Noterler tarafından düzenlenmiş olan hukuki işlemlerin, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olduğu hükme bağlanmıştır.

¹⁸² age, s. 61.

¹⁸³ Hasan ORAL (2020), “Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanı (Türkiye Uygulamasının Avrupa Yaklaşımı Işığında Değerlendirilmesi)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 177, s. 88; Burak PINAR (2015), “Vergi Denetiminin Hukuka Uygunluğunun Yargı Yoluyla Sağlanmasında Hukukî Dinlenilme Hakkı (Teori - Uygulama ve Sorunlar)”, *Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Özel Sayı 2014, s. 4385; Yusuf KARAKOÇ (1997), “Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanının Delil Olması”, *Prof. Dr. Şükrü Postacıoğlu’na Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları*, s. 475.

¹⁸⁴ Vergi Usul Kanunu’nun 135. maddesine göre, inceleme elemanları; vergi müfettişleri, vergi müfettiş yardımcıları, ilin en büyük mal memuru veya vergi dairesi müdürlerinden oluşmaktadır.

¹⁸⁵ Selim KANETİ 1989, age, s. 299; Yusuf KARAKOÇ 1997, agm, s. 475.

¹⁸⁶ agm, s. 485. Aynı yönde, bkz.: Gamze GÜMÜŞKAYA (2024), *Vergi Hukukunda İspat*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 337; Mehmet TANK (2016), *Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Vergi Yargılama Hukuklarında Delillerin Değerlendirilmesi*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, s. 158-159. Krş.: Serkan ASKER 2023, age, s. 178-179.

¹⁸⁷ Burak PINAR 2015, agm, s. 4385; Hasan ORAL 2020, agm, s. 88.

¹⁸⁸ Danıştay 7. D., 12.04.2004, E. 2001/4013 K. 2004/963 (HukukTürk).

Olayda, davacı Şirkete ait yevmiye defterinin yapraklarının boş olduğuna dair olup, vergi incelemesine esas alınan Noter tespiti, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa dayalı bir inceleme olmayıp, Noterlik Kanununun yukarıda sözü edilen 61'inci maddesi uyarınca, Noterlere verilmiş bir görevdir. Bu nedenle, Noterlerin, inceleme yapmaya yetkili kişilerden olmamakla birlikte, kendilerine kanunla verilen yetkilerini kullanmaları suretiyle yaptıkları tespitlerin, vergi incelemesine esas alınmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

*...Buna göre, işlemlerini 213 sayılı Kanunun 219'uncu maddesinin (b) bendi uyarınca yürüttüğüne ilişkin bilgi ve belge sunmayan davacı Şirket adına, mal alış belgelerini 213 sayılı Kanunda öngörülen on günlük kayıt süresi içerisinde defterine kaydetmediğinin **Noter tespiti ile sabit olması karşısında**, mal alış belgelerinin ilgili vergilendirme döneminde yasal defterlere kaydedilmesi koşulunun yerine getirilmemesi nedeniyle, indirimlerinden hareketle yapılan tarh ve ceza kesme işlemlerinde hukuka aykırılık bulunmadığından, aksi yolda verilen temyize konu mahkeme kararında isabet mevcut değildir.”*

Noterlerin, idarî yargı (ve ayrıca vergi davaları) dışında, ayrıca Türkiye Noterler Birliği'nin konu ile ilgili Genelge'sinde idarenin özel hukuk hükümlerine tabi olarak yaptıkları tasarruflar bakımından da, tespit yapabilecekleri belirtilmiştir. Sözü edilen Genelge'ye göre¹⁸⁹,

“İdari mercilerin özel hukuk hükümlerine tabi olarak yaptıkları tasarruflarla ilgili olarak (1 inci maddede yapılan açıklamalar doğrultusunda) noterliklerde tespit işleminin yapılması mümkün bulunmaktadır.”

Burada, her ne kadar, idarî mercilerin yapmış oldukları tasarrufların noterler tarafından tespit edilmesinin mümkün olduğu belirtilmişse de, bu tasarruflar (örneğin, idarenin özel hukuk sözleşmesinden kaynaklanan bir işlem yahut tasarruf) özel hukuk hükümlerine tabi olması sebebiyle, doğacak olan uyuşmazlık zaten hukuk mahkemelerinde görülecektir. Bu nedenle noter tarafından yapılan bu tespitlerin, esas itibarıyla, idare hukukunun değil özel hukukun kapsamında olduğu söylenebilir.

Genelge'ye göre¹⁹⁰, noterlerin tespit yapabileceği diğer bir faaliyet alanı, kamu kurum ve kuruluşların yapmış olduğu ihalelerdir. 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu uyarınca yapılan ihalelere noterlerin, katılıp tespit

¹⁸⁹ Birleştirilmiş Genelge No. 19, s. 10.

¹⁹⁰ Birleştirilmiş Genelge No. 19, s. 11.

yapması hususunda kanun koyucu herhangi bir zorunluluk getirmemiştir. Ancak, ihaleyi yapan Kamu İhale Kanunu kapsamındaki kurum ve kuruluşların (yani, idarenin (bkz. 4734 s. K. m. 2)) veya Devlet İhale Kanunu kapsamındaki daire, kurum ve kuruluşların (yani, idarenin (bkz. 2886 s. K. m. 1, I)) daveti üzerine noterlerin, yasal bir engel bulunmaması nedeniyle, ihale toplantılarına katılmaları ve ilgili kurum veya kuruluşun talebi doğrultusunda, katıldıkları ihalede durum tespiti yapmaları mümkündür.

Ayrıca, noterler, yapım işleri ihaleleri bakımından Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği'nin 41. maddesinin üçüncü fıkrasındaki hüküm ve hizmet alımı ihaleleri bakımından da Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği 41. maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereğince, ihale konusu işin yürütülmesi için işyerinde bulundurulması öngörülen tesis, makine, teçhizat ve diğer ekipmanın ruhsat, demirbaş veya amortisman defterinde kayıtlı olup olmadığına ilişkin de tespit yapabilmektedir ve noterce tespit olunan bu bilgilere ihale sözleşmesinin taslağında yer verilmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz, noterlerin ihalelere ilişkin yapmış oldukları tespitler, esas itibarıyla, idarî niteliktedir. Her ne kadar, idarenin yaptığı ihale sözleşmeleri özel hukuka tabi olmakta ise de, sözleşmenin imzalanmasından önceki evre, idare hukuku kurallarına tabidir. Bu bakımdan, noterlerin ihale süreçlerinde yapmış oldukları bu tespitlerin, idarî alana ilişkin bir faaliyet olduğu söylenebilir.

2.2.4. Noterlerin Tespit İşlerinin Kapsamı

2.2.4.1. Noterlik Kanunu'nun 61. Maddesinde Sayılan Hususlar

2.2.4.1.1. Bir Şeyin veya Yerin Halinin, Şeklinin ve Kıymetinin Tespiti

Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine göre, “noterler, bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini” tespit ederler. Bu maddede kullanılan “şey” kavramının içeriği hakkında, Noterlik Kanunu veya Noterlik Kanunu Yönetmeliği'nde herhangi bir belirlemede bulunulmamıştır. “şey” kavramı, sözlükte¹⁹¹, “madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz” olarak tanımlanmaktadır. Sözlükteki tanımda da belirtildiği üzere, böylesine içeriği belirsiz olan bir kavramın kanunda kullanılmış olması, kanaatimizce, kanun yapma tekniği açısından hatalı bir

¹⁹¹ İlhan AYVERDİ 2010, age, s. 1168.

durumdur. Bu açıdan bakıldığında, her türlü madde veya eşya için kullanılan “şey” kavramı aslında, 61. maddenin devamındaki “yer” kavramını da, doğal olarak, içine almaktadır.

“Şey” kavramının sözlükteki bu tanımından hareketle, noterler, bir maddenin yahut eşyanın halini (durumunu), şeklini veya kıymetini tespit edebildikleri gibi, somut olmayan fikrî bir hakkın da¹⁹² tespitini yapabileceklerdir. “Şey” kavramına yüklenebilecek başka bir anlam bakımından, noterler, bir olayın veya durumun¹⁹³ halini de tespit edebilirler. Bir olayın halinin (durumunun) tespiti, esas itibarıyla, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 401. maddesinin ikinci fıkrasında da belirtilen “vakıa tespiti” olarak da nitelendirilebilir.

Noterler, bir yerin de halini, şeklini ve kıymetini tespit edebilir. Hatta, hem bir yerin tespiti yapılırken aynı zamanda başka bir şeyin de tespiti yapılabilmektedir.

Uygulamada¹⁹⁴, bankalar, müşterileri ile yaptıkları kasa kiralama sözleşmeleri kapsamında, para, mücevherat, hisse senedi, tahvilat, kıymetli evrak, önemli belgeler gibi değerleri saklayabilmektedirler. Ancak, müşteriler banka ile yaptıkları sözleşme şartlarına uymadığında veya tebligata rağmen bulunamadığında, bankalar noterliklere başvurarak müşterilerin kiraladıkları kasaların noter huzurunda açılmasını ve

¹⁹² “Davacı vekili, **müvekkilinin telefon abonelerinin tarifelerini kendilerinin belirleyebileceği bir proje geliştirip noterden tespit ettirdiğini**, davalının ortaklık vaadine inanarak projesini davalı ile paylaştığını, ancak davalının izinsiz olarak projeyi kullandığını ileri sürerek fikri mülkiyet haklarını saklı tuttuğunu belirtip belirsiz alacak davası olarak şimdilik 5.000,00 TL maddi ve 40.000,00 TL manevi tazminatın faiziyle birlikte vekaletsiz iş görme hükümlerine göre davalıdan tahsilini Asliye Hukuk Mahkemesinden talep ve dava etmiştir...” Yargıtay 11. HD., 15.09.2014, E.: 2014/10544 K.: 2014/13771 (HukukTürk); “Davacı vekili, müvekkilinin davalılardan E... A.Ş.’de 01/03/1996’dan itibaren çalışmaya başladığını; ancak daha önceden planlayıp, hazırladığı “D... Show” adlı yarışma programını, 29/01/1996 tarihinde davalı TV kuruluşuna teklif ettiğini; ancak davalı şirketin kendisine sözlü olarak ayrı bir sözleşme yapılacağı vaadinde bulunduğu halde kendisini yapımcı ve kameraman olarak çalıştırdıklarını, yarışma için ödeme yapmadıklarını, oyaladıklarını ve 1996 yılı Haziran ayında işten çıkardıklarını, **müvekkilinin, işe girmeden önce noterde “D... Show” yarışma programının tespitini yaptırdığını**; ancak programı kendisini işten çıkaran davalı şirketin izinsiz olarak kullandığını ve kendi üretimleri gibi göstermek için de müvekkilinin tespitinden haberleri olmadığı için noterde başka birinin düzenlemesiymiş gibi tespit yaptırdığını, diğer davalı T... A.Ş. de bu yarışmaya sponsor olduğunu, müvekkilinin; mali ve manevi haklarının ihlal edildiğini, davalı kuruluşların telif hakkını ihlal ettiklerini, 50 adet programın yayımlandığını, ağır bir zararın söz konusu olduğunu ileri sürerek, 1.000,00 YTL maddi, 4.000,00 YTL. manevi tazminatın davalılardan tahsilini talep ve dava etmiştir.” Yargıtay 11. HD., 03.11.2008, E.: 2008/5996 K.: 2008/12126 (UYAP).

¹⁹³ “...davacı yanında davaya katılmak isteyen S...’nin davacı şirketin hamiline muharrer **100 hisse karşılığı hisse kuponunun elinde bulunduğu dair noter tespit tutanağı sunmuş olması** ve bu nedenle görülmekte olan bu davada hukuki yararı bulunduğu anlaşılmış olması karşısında müdahillliği yönünde hüküm kurulması gerekirken, bu isteminin 11/09/2013 tarihli ara karar ile reddi doğru olmamıştır...” Yargıtay 11. HD., 06.10.2015, E.: 2014/12697 K.: 2015/10020 (HukukTürk).

¹⁹⁴ Bkz.: Türkiye Noterler Birliği’nin 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelgesi, s. 13.

içindekilerin tespit edilmesini talep etmektedir. Kiralık kasanın açılması sonucu kasadan çıkan eşyalar, özellikleri ve değerleri bakımından bilirkişi incelemesi gerektirmesi durumunda kıymet tespiti, altın gibi kıymetli eşyalar söz konusu ise kuyumcular odasına kayıtlı bir kuyumcuya yemin verdirilmesi suretiyle yaptırılmaktadır. Bu eşyaların nitelikleri, çağrılan kuyumcunun beyanları doğrultusunda noterce, tutanakta ayrıntılı olarak tespit edilmekte ve tespit işlemi sonucunda eşyalar işleme katılan banka yetkililerine teslim edilmektedir¹⁹⁵. Bu yapılan tespitlerde, noterler, hem bir yerin durumunu hem de buradaki şeylerin niteliklerini ve kıymetlerini tespit etmektedir.

Yine noterlerin bu bağlamda yapacağı bir diğer tespit de, sporcuların antrenman saatinde, antrenmana katılıp katılmadığının, antrenmanda hazır bulunup bulunmadığına yöneliktir. Noter bu tespiti, antrenmana katılan sporcuların sayısını ve kimliklerini belirleme suretiyle yerine getirmektedir¹⁹⁶. Ayrıca, uygulamada, noterler işverenin talebiyle işyerinde bulunarak, orada çalışan işçilerin işe gelip gelmediğini de tespit edebilmektedirler¹⁹⁷. Noterler bu tespiti, yine, işe gelen işçilerin sayısını ve

¹⁹⁵ Noterlerin bu hususta tespit yapabilmeleri hususunda, kullanım hakkı müşteriye ait olan kiralık banka kasalarının açılabilmesi için bankaların bu konuda yetkili olmaları gerekmektedir. Bu konuda kendisinden tespit yapması talebinde bulunulan noter, Noterlik Kanunu'nun 53. maddesi gereği hukuka aykırı işlem yapamayacağı için, öncelikli olarak bankanın böyle bir yetkisinin bulunup bulunmadığını araştırmakla yükümlüdür.

Adalet Bakanlığı, noterlerin, bu konuda tespit yapmasından önce belirli hususları araması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre, "Belirtilen bu yetki;

- Sözleşmeden kaynaklanmakta ise, sözleşmenin taraflarını, tarihini ve yetkiyi veren maddeleri,
- 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 62'nci maddesi uyarınca zamanaşımı süresinin dolmasından dolayı ise bu durumu, gösteren ve içinde "kasanın açılmasına ilişkin yetki ve sorumluluğun bankaya ait bulunduğunu" belirten bir talep yazısının alınmasından sonra tespit işlemine başlanması uygun olacaktır."

"Eğer banka kasasını kiralayan kişi ölmüşse genellikle banka ile kiracı arasındaki sözleşmede mevcut hükümler doğrultusunda işlem yapılmakta ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu 23'üncü maddesinde yer alan "Bankalar nezdlerindeki kiralık kasa sahiplerinden birinin ölümü halinde (Sulh hakimi tarafından yapılacak tespit hariç) vergi dairesinin yetkili bir memuru hazır bulunmadıkça kasanın açılmasına ve bu memur huzurunda tespit edilmedikçe muhteviyatının mirasçıları veya kanuni temsilcileri veya vekilleri tarafından alınmasına müsaade edemezler." hükmü uyarınca mirasçılar veya kanunî temsilcileri ya da vekilleri ile vergi dairesinin yetkili memuru huzurunda banka görevlileri tarafından kasa açılmaktadır.

Talep edildiği takdirde, bu nitelikteki kasa açılması işleminin belirtilen kişilerin huzurunda noter tarafından da yapılması mümkün bulunmaktadır. Ancak, mirasçıların bilinmemesi veya hazır bulunmaması halinde tespit işleminin tereke hâkimliğince yapılması gerektiğinden, bu durumda talep kabul edilmeyecek ve tereke hâkimliğine başvurmaları icap ettiği ilgililere bildirilecektir." (Türkiye Noterler Birliği'nin 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelgesi, s. 13.)

¹⁹⁶ Bkz.: Türkiye Noterler Birliği'nin 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelgesi, s. 14.

¹⁹⁷ "DavalıA.Ş vekili, davacının iş akdinin diğer davalı şirketçe haklı nedenle feshedildiğini, işverenin çuval üretimi yaptığını ve kış aylarında siparişlerin artması sebebiyle üçlü vardiya çalışıldığını, 17.11.2014 tarihinden itibaren hafta tatilinin hafta içine alındığını ve davacının bu şekilde 17.11.2014-22.11.2014 tarihleri arasında çalıştığını, 7'li vardiya sistemi ile çalışılması gereken ilk

kimliklerini belirlemek suretiyle yapmaktadır. Ancak burada, noterce, işçilerin kimlik tespitinin yapılması Noterlik Kanunu'nun 61. maddesindeki "...ilgili şahısların kimliklerinin tespiti" olarak değerlendirilemez; çünkü bu noterlik işleminde ilgili sıfatı, işçiye değil işverene aittir.

Uygulamadaki bir diğer durum tespiti de, kurban kesimlerine ilişkindir. Kızılay, Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı gibi kurum ve kuruluşlar, vatandaşlar tarafından kendilerine bağışlanan kurbanların kesimlerinde, kurbanların kesileceği yerlere noterleri çağırarak ve bu kesimler noter tarafından tespit edilebilmektedir¹⁹⁸.

Noterler tarafından yapılan bir diğer durum tespiti de, şirketler hukukunda pay senetlerinin iptali ve imhasına ilişkin olarak gerçekleştirilmektedir. Bu husus, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Ortaklıktan Çıkarma ve Satma Hakları Tebliği'nin¹⁹⁹ 5. maddesinin on birinci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre, bir şirketler topluluğunda, payları borsada işlem görmeyen şirketler varsa, hâkim şirket²⁰⁰, bu şirketleri ortaklıktan çıkarma hakkına sahiptir. Hâkim şirket tarafından ortaklıktan çıkarma durumu söz konusu olduğunda, bu şirketin paylarının iptal edilmesi ve pay senetlerinin de imhası lüzumu doğmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu'nun tebliğine göre, bu pay senetleri ve bunların ilgili kuponları noter huzurunda fiziki olarak iptal ve imha edilir; noter de, bu durumu, tespit tutanağı düzenleyerek belgelendirmektedir.

Pazar günü olan 23.11.2014 günü her vardiyada 6'şar kişi çalışması gerekirken 3'er işçi geldiğini ve 2 makine yerine 1 makinenin çalıştığını, 24.11.2014 tarihinde davacı ve birlikte hareket eden 7 kişilik grubun 7'li vardiya şeklinde çalıştığını ancak bu şekilde çalışmak istemediğini, bu 7 kişilik grubun 25.11.2014 tarihinde 08:00-16:00 vardiyasına gelmeyerek işi durdurduğunu, devam eden 16:00-24:00 vardiyasına da 3 kişinin gelmediğini, eksik personel sebebiyle üretim yapılamadığını ve bu hususun noter marifetiyle tespit edildiğini..." Yargıtay 7. HD., 06.10.2016, E.: 2016/7753 K.: 2016/15984 (HukukTürk); "Dosya içeriğine göre, davacı işçinin davalı işyerinde 23.11.2005-4.7.2012 tarihleri arasında genel menajer olarak çalıştığı, iş sözleşmesinin davalı işveren tarafından 4.7.2012 tarihli fesih bildirimi ile işçinin yönetim kurulu üyelerinin değişmesi sonrası yapılan görev dağılımında M. A.'un Basketbol Şube Başkanlığına seçilmesinin ardından ben bu adamla çalışmam diyerek işe gelmemeye başladığı ve 29.6.2012 tarihinde işe gelmediğinin noter görevlilerince tespit edildiği... Somut olayda, fesih nedeni yapılan eylemler haklı fesih nedeni oluşturacak ağırlıkta olmasa da davacının, işe gelmediğinin noter aracılığı ile tespit edilmiş olması ve yöneticisine karşı söylediği tehditvari sözler bir bütün olarak değerlendirildiğinde işyerindeki iş akışının olumsuz etkileneceği ve işverence iş sözleşmesinin devamı beklenemeyeceği dikkate alınarak iş sözleşmesinin feshinde geçerli sebebin varlığının kabul edilmesi gerekirken mahkemece aksi kanaatle yazılı şekilde karar verilmesi bozma sebebidir." Yargıtay 22. HD., 06.12.2013, E.: 2013/34186 K.: 2013/28421 (HukukTürk). Aynı yönde yargı kararları için bkz.: Yargıtay 22. HD., 21.03.2017, E.: 2017/15345 K.: 2017/5722; Yargıtay 22. HD., 30.04.2014, E.: 2013/8627 K.: 2014/10786.

¹⁹⁸ Bkz.: Türkiye Noterler Birliği'nin 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelgesi, s. 12.

¹⁹⁹ Bkz.: 12.10.2014 tarihli ve 29173 Sayılı Resmî Gazete.

²⁰⁰ Hâkim şirket kavramı için bkz.: Türk Ticaret Kanunu m. 195.

Şirketler hukukuna ilişkin olarak noterlerin yapabileceği başka bir durum tespiti, sermaye şirketlerinde sermaye artırımları hallerinde yapılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 456. maddesinin birinci fıkrasına göre, sermaye artırımları yapılabilmesi, ancak payların nakdî bedellerinin tamamen ödenmesine bağlıdır. Bu sermayenin tamamının ödendiği hususunun belirlenmesi, uygulamada, serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerce hazırlanan raporlarla yapılmakla beraber; Türkiye Noterler Birliği Genelgesi'ne göre²⁰¹, noterlerin de, kendilerinden talep edilmesi halinde, sermayenin tamamının ödendiği hususunun tespiti mümkündür. Ancak bu tespit işlemi yapılırken, bilirkişi olarak, serbest muhasebecilerin veya mali müşavirlerin yahut yeminli mali müşavirlerin hazır bulundurulması gerekmektedir.

Ayrıca, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendindeki hükme göre, *“Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.”* Noterler, bu nezaretleri sırasında, mevcut durumu tespit edip tutanak düzenlemek suretiyle belgelendirirler. Ayrıca, televizyonda yayınlanan bazı yarışma programlarında, hangi yarışmacının başarılı olduğu hususunun izleyicilerin SMS oylarıyla belirlendiği durumlarda, bu oylamaların tespiti de, yine noter huzurunda gerçekleştirilmekte ve noter tarafından tespit tutanağı düzenlenmektedir.

Noterlerin yapmış olduğu bir diğer durum tespiti ise, son kullanım tarihi geçmiş gıdaların, kendi huzurlarında imha edilerek bunun bir tespit tutanağı ile belgelendirilmesi işlemidir. Türkiye Noterler Birliği Genelgesi'ne göre²⁰², noterler, bu tespitleri imha edilecek gıdanın üretim ve son kullanma tarihine, üretici firma hakkında bilgilere yer vermek ve tespitin açılmış bulunan herhangi bir davaya ilişkin olmadığına dair ilgililerin beyanlarını almak suretiyle gerçekleştirecektir.

Uygulamada sıkça noterler tarafından, yolcu taşımacılığı yapan veya turizmle uğraşan şirketler ile sürücü kurslarının, bu faaliyetleri kapsamında aldıkları otomobil, otobüs gibi araçların durumlarının tespiti yapılmaktadır²⁰³. Noterler, bu konudaki tespitleri, yeminli bilirkişiler huzurunda gerçekleştirmekte ve bilirkişilerin, tespite

²⁰¹ Türkiye Noterler Birliği'nin 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelgesi, s. 11.

²⁰² TNB 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelge, s. 14.

²⁰³ Bkz.: EK 2'deki tespit tutanağı.

konu araçların uygun olup olmadığı (örneğin, sürücü kurslarında kullanılan otomobillerin çift fren ve çift debriyaj tertibatının bulunup bulunmadığı) hakkındaki beyanları, noter tarafından, tespit tutanağında belirtilmektedir.

Uygulamada noterlere sıkça tespiti için başvuru hususlarından biri de, bir yerin hal ve şeklini tespitidir. Genellikle kiralanan taşınmazlarla ilgili olan bu tespitler, ev sahibinin kiralanan taşınmazı, kiracısından, hasarlı (örneğin, evdeki kapıların, duvarların, parkelerin yahut pencerelerin hasara uğramış olması gibi şekillerde) yahut sözleşmede kararlaştırılana aykırı bir şekilde teslim aldığına ilişkin olmakta²⁰⁴; kimi durumlarda kiralanan taşınmazın sözleşmede belirtilen nitelikleri taşımadığına ilişkin olmakta²⁰⁵; başka bir olayda ise, reklam panosunun asılması için bir taşınmazın kiralınması halinde sözleşme süresinin bitmesine rağmen reklamın taşınmazdan çıkartılmaması hususu tespiti konu olabilmektedir²⁰⁶. Ayrıca, kira sözleşmesinin feshi veya başka bir şekilde kira ilişkisinin sona ermesi durumunda, kiracılar da, kiralanan taşınmazı tahliye ederken mevcut yerin durumunun tespitini yaptırabilmektedir²⁰⁷. Bu

²⁰⁴ “...sözleşmenin özel şartlar bölümünde taşınmazın yeni ve sağlam daire olarak teslim edildiği anlaşılmaktadır. Davacı kiraya aldığı daireyi hasarsız ve aldığı şekilde iade ile yükümlüdür. Davalı tarafından yaptırılan **noter tesbit tutanağından da, taşınmazın hasarlı olarak iade edildiği anlaşılmaktadır.** Mahkemece, noter tespit tutanağında belirlenen hasarın giderilmesine ilişkin bilirkişice uygun görülen sürenin Mart ayı başından ilave edilip kalan süreye ilişkin davacı tarafından ödenen kiranın davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken, bu yön gözardı edilerek yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” Yargıtay 13. HD., 04.03.2003, E.: 2022/13276 K.: 2003/2235 (UYAP); aynı yönde yargı kararı için bkz.: Yargıtay 3. HD., 20.01.2020, E.: 2019/3339 K.: 2020/375.

²⁰⁵ “...Sözleşmenin 4.ve 5.maddelerinde; kira süresinin kiralanan yerin kullanılır durumda kiracıya tesliminden başlamak üzere bir yıl olduğu, mecurun kiraya veren tarafından en geç 01.12.2007 tarihinde, dış cephe doğramaları takılmış, iç duvar ve tavan sıvaları yapılmış, elektrik, ısınma ve su tesisatları tamamlanmış ve taban şapı atılmış olarak teslim edileceği kararlaştırılmıştır. Davacı kiralananın sözleşmede taahhüt edilen işler yapılmaksızın fiili olarak 01.12.2007 tarihinde teslim edildiğini, eksik işlerin kendisi tarafından yapılarak işyerinin 14.10.2008 tarihinde faaliyete açıldığı ve buna bağlı olarak zarara uğradığı iddiasındadır. **Davacı bu iddiasına dayanak teşkil etmek üzere noter tespiti yaptırmış olup dosya içinde bulunan 23.07.2008 tarihli noter tespit tutanağında; sözleşmenin 4.maddesinde kiralayan tarafından yapılması taahhüt edilen işlerin hiçbirinin kiralanda mevcut olmadığı anlaşılmıştır...**” Yargıtay 6. HD., 01.10.2013, E.: 2013/898 K.: 2013/13328 (HukukTürk).

²⁰⁶ “Taraflar arasında düzenlenen 22.11.1999 başlangıç tarihli kira sözleşmesinin 11. maddesinde sözleşme kira süresi sonunda yenilenmezse kiracının reklamı çıkarıp, reklam alanını eski hale getireceği yazılıdır. **Reklamın halen kiralanan duvarda bulunduğu uyumsuzluk konusu olmadığı gibi bu husus dosya içindeki 12.9.2001 ve 15.2.2002 tarihli noter tespit tutanakları kapsamında da açıkça anlaşılmaktadır.** Davalı, reklamın çıkarılmasına davacının engellediğine ilişkin savunmasını ispat edemediği gibi bu savunmaya davacı 6.11.2001 günlü dilekçesi ile karşı çıkmıştır. Bu durumda ... Büyükşehir Belediyesince çıkarılan yönetmelik hükümlerine uyulmamak suretiyle davalının kiralanan reklamı kaldırılmadığından davaya konu kira borcundan sorumludur.” Yargıtay 13. HD., 24.09.2002, E.: 2002/6974 K.: 2002/9409 (HukukTürk).

²⁰⁷ “...davalı tarafça sözleşmenin haklı nedenle 14.2.2012 tarihinde feshedildiğini, kiralanan taşınmazın tahliye edilip anahtarların 7.3.2012 tarihinde davacı şirketin binada görevli güvenlik personeline teslim edildiğini, ayrıca davalının ... nın kullandığı yerler dışındaki üst katların ve çatının boş olduğunu ... 18.Noterliğince 14.3.2012 tarihinde tespit ettirildiğini, anahtar teslim tutanağı ve noter tespitinin

sayede, kiraya veren ile kiracı arasında uyuşmazlık çıkması durumunda, taşınmazın hangi tarihte ve nasıl bir şekilde tahliyesinin gerçekleştirildiği tespit tutanağı ile belgelenmektedir.

Ayrıca, bir yerin tespiti bağlamında, yüklenici ile yapılan bir eser sözleşmesine aykırı davranıldığı (örneğin, zemin kaplamalarının düzgün yapılıp yapılmadığı, bir yere döşenmesi gereken boruların bulunup bulunmadığı gibi hususların) iddiası ile iş sahibi, notere, o yerin tespitinin yapılması için başvurabilmektedir²⁰⁸.

Noterler, bu gibi durumlarda, bir yerin tespitini yaparken tespiti yapılacak olan yere gitmekte, hiçbir şeyi değiştirmeden o yerin o anki durumunun fotoğraflarını çekmekte ve tespit sonucunda düzenlediği tutanağa bu fotoğrafları eklemektedir.

2.2.4.1.2. İlgili Şahısların Kimlik ve İfadelerinin (Beyanlarının) Tespiti

2.2.4.1.2.1. Genel Olarak İlgili Şahısların Kimlik ve İfadelerinin Tespiti

Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine göre, noter tespitlerine konu olabilecek hususlardan biri de, ilgili şahısların kimlik ve ifadeleridir.

Noterler, kendilerine ifadelerinin tespiti suretiyle belgelendirilmesi için başvuran ilgililerin, öncelikli olarak kimliklerini, adreslerini, ehliyetini (temyiz kudretine sahip olup olmadığını) öğrenmekle yükümlü kılınmıştır (NK m. 72). Noterlerin, bu belgelendirme talebinde bulunan ilgili ile noterlik işlemine katılan diğer kimselerin kimlik tespitini yapabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartı veya nüfus cüzdanı, bunlara dayalı olarak resmî makamlarca verilmiş olan pasaport, ehliyet gibi ilgilinin kimliğini belirten belgeleri araması gerekmektedir (NKY m. 90, I).

Noter, kendisine ifadesinin tespit edilmesini isteyen ilgilinin irade beyanının, öncelikli olarak, başka bir noterlik işlemine vücut verip vermediğini öğrenmesi gerekmektedir. Örneğin, ilgili, notere ifade tespit tutanağı düzenlettirirken aynı zamanda, vasiyeti hakkında tasarrufta bulunuyorsa, bu durumda noter, ilgiliyi bilgilendirmelidir. Resmî vasiyetname düzenlenmesi, 61. madde kapsamında ifade tespiti olmayacağı için, belgelendirme faaliyetinin şekli ve hükümleri farklı olacaktır. İlgili, eğer Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi bağlamında hukukî sonuç doğurmaya

davacıya 20.3.2012 tarihli ihtar ile bildirildiği...” Yargıtay 6. HD., 13.05.2014, E.: 2014/2024 K.: 2014/6153 (HukukTürk); aynı yönde yargı kararı için bkz.: Yargıtay 3. HD., E.: 2017/9846 K.: 2018/8629. Ayrıca, bkz.: EK 3'teki noter tespit tutanağı.

²⁰⁸ Bkz.: EK 4 ve 5'teki noter tespit tutanakları.

yönelik bir irade beyanında bulunuyorsa (yani hukukî işlem niteliğindeyse), bu durumda tutanak 84. maddedeki şekil gözetilerek düzenlenecektir; ancak, sadece beyanlarının tespitini istiyorsa, bu durumda 101. maddedeki şekil gözetilerek tutanağın düzenlenmesi gerekmektedir.

Noter, bir yargı organı olmadığı için, beyanını tespit ettiği kişiye yemin verme yetkisi bulunmamaktadır. Yine, noter, beyan tespiti yaparken herhangi bir yargısal faaliyette bulunmadığı, yani kendisine beyanlarının tespiti için başvuran ilgilinin sadece beyanda bulundukları hususları tutanakla belgelendirdiği için, ifadesini tespit ettiği kişiye ifadesinde anlattığı hususla ilgili herhangi bir soru soramaz. Ancak, beyanlarının tespitinin yapılmasını isteyen kişi, noterin yanına başka bir kişiyle gelmiş ve gelen kişi, beyanlarını tespit ettiren kişiyi yönlendirmekteyse ya da söyleyeceklerini dikte ettirmekteyse, kanaatimizce, Noterlik Kanunu'nun 72. maddesinin üçüncü fıkrası ile Noterlik Kanunu Yönetmeliği'nin 91. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, yani noterin tespit işlemini yaptırmak için başvuran kişinin gerçek iradesini serbestçe ve kendi isteğine uygun olarak beyan etmesi ve noterin de bunu tamamen öğrenmekle yükümlü olması nedeniyle, noter ya ilgilinin yanında gelen kişiyi uyarması ya o kişinin bulunmadığı bir ortamda tespit işlemini gerçekleştirmesi ya da bunlar sağlanamıyorsa, tespit faaliyetinde bulunmaktan kaçınması gerekmektedir.

Uygulamada, noterlerin, 61. madde kapsamında düzenlemiş oldukları ifade tespit tutanaklarına, yargılamalarda delil olarak sıkça başvurulmaktadır. Noter tarafından düzenlenen ifade tespit tutanakları, sadece hukuk yargılamalarında değil, yukarıda da belirttiğimiz üzere²⁰⁹, idarî yargı ve özellikle vergi yargılamasına ilişkin davalarda da kullanılmaktadır.

Bir yargılamada ileri sürülmesi halinde, mahkeme, bu tutanakları, serbestçe değerlendirecektir. Ancak, ilgili, notere ifadelerini tespit ettirirken bir borç ikrarında bulunmuşsa, bu tutanak, artık kesin delil niteliği taşıyacaktır. Bu çeşit, ikrar, esas itibarıyla, mahkeme dışı ikrar özelliği taşımasına rağmen, ikrarda bulunan ilgilinin, Noterlik Kanunu'nun 101. maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendine göre,

²⁰⁹ Bkz.: supra 2.2.3.3.

tutanağın altında imzasının bulunması gerektiği için, bu belge artık kesin delil niteliğinde bir senet olacaktır^{210 211}.

Noterler, hakkında özel düzenleme bulunan hallerde, belirli bir göreve yemin etmek suretiyle başlayacak kişilerin, yemine ilişkin beyanlarını da tespit edebilmektedir. Bu bağlamda, 2918 sayılı Kanuna Göre Kurulması Öngörülen Yeminli Özel Teknik Bürolar Yönetmeliği'nin 6. maddesine göre, yeminli özel teknik büro elemanları, mevzuata uygun bir şekilde faaliyet göstereceklerine dair yeminlerini noter huzurunda yaparak faaliyetlerine başlamak durumundadır. Noterler, yeminin icrasına ilişkin bu beyanları, Noterlik Kanunu'nun 101. maddesine göre, ifade tespit tutanağı düzenleyerek belgelendireceklerdir²¹². Yeminli özel teknik büro elemanları bakımından, Yönetmelik hükmü gereğince, bu yeminin noter huzurunda yapılması zorunluluk arz etmektedir.

2.2.4.1.2.2. Anglo-Sakson Kökenli Bir Kurum Olan Affidavit ve Bunun Noterlerin İlgililerin Beyanlarının Tespiti Bağlamında Değerlendirilmesi

Burada ayrıca, Türk noterlik hukuku bakımından hakkında yasal bir düzenleme bulunmamakla beraber doktrinde ve uygulamada kendisine yer verilen "affidavit" müessesesine de değinmek gerekmektedir. Affidavit, Anglo-Sakson hukukunun uygulandığı ülkelerde bulunan, noter veya başka bir yetkili resmî görevlinin huzurunda, bir kimsenin kendi rızası ile yaptığı ve bunu yapan kişinin yeminiyle veya

²¹⁰ Süha TANRIVER (2024), *Medenî Usûl Hukuku Cilt I*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 854.

²¹¹ *"Somut olayda, özellikle davalının doğrudan başvurarak notere düzenlettiği "Düzenleme ifade Tespit Tutanağı" başlıklı belge önem kazanmaktadır. Gerçekten bu belgede davalı, yine noterde isimlerini verdiği, bu arada davacılarında isimleri zikredilen 112 kişi ile ilişkiye girdiğini, ifade tespit tutanağında yazılı gerek müstakil gerekse paydaşı olarak maliki olduğu taşınmaz malların listede isimleri yazılan kişilerin gösterdikleri güvenle paraları onlardan sağlanarak satın alındığını, tüm taşınmazların aslında listede isimleri yazılı kişilerin müşterek malı olduğunu, tapu kayıtları adına bulunsa da, taşınmazların gerçek malikinin kendisi olmadığını ifade etmiştir. Davacının dava dilekçesindeki açıklamaları, davalının yukarıda özetlenen belgedeki anlatımı dikkate alındığında, taraflar arasındaki ilişkinin bir adi ortaklık ilişkisi olmadığı, inançlı sözleşme ilişkisi olduğu açıkça görülür. Bu bakımdan mahkemece ilişkinin adi ortaklık ilişkisi olduğunun kabulü yanılgıya dayalıdır. HUMK.nun 236. maddesi uyarınca, mahkeme dışındaki ikrar niteliğindeki bu belgede geçen beyanlarını davalı imzalamış olduğundan bu ikrarı aleyhine senet niteliğinde olacağından kati delil sayılır. Kaldı ki; HUMK.nun 295. maddesi gereğince de noterlerde düzenlenen bu tür belgeler, aksi ispat edilinceye kadar, aleyhine kati delil teşkil eder. Bunlardan çıkan sonuca göre de, davacılar az yukarıda sözü edilen İçtihadı Birleştirme Kararı doğrultusunda iddialarını yazılı delille kanıtlamıştır. Açıklanan bu durum karşısında davacının ikrara konu taşınmazlar yönünden temyiz itirazları yerindedir."* Yargıtay 14. HD., 27.12.2005, E.: 2005/9581 K.: 2005/12400 (HukukTürk).

²¹² TNB 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelge, s. 10.

tasdiki suretiyle teyit edilen, ilgilinin yazılı olarak beyanlarını içeren belgedir²¹³. Affidavitte yeminli olarak ifadesi alınan kişinin görüp tanıklık ettiği, yani bildiği olaylar belgelendirilmektedir²¹⁴.

Mahkemelerdeki yargılamalarda kullanılan affidavitler, mahkemece delil olarak kabul edilebilmesi için kişisel bilgiye dayalı olmalı, yargılamayla ilgili olayları konu almalı ve ifadeyi veren kişinin affidavitte yer alan konularda tanıklık etmeye yetkin olduğunu göstermelidir²¹⁵. Affidavitin düzenlenmiş olması, mahkemece mutlak olarak bu belgenin kullanılacağı, tanığın ifadesine artık başvurulmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu bakımdan, mahkeme, eğer gerekli görürse, yani affidavitteki beyanları yeterli görmezse, tanıkları kendisi de dinleyebilmektedir²¹⁶.

Affidavitin konu bakımından kapsamı kişisel bilgiye dayalı hususlar olan, medenî usûl hukukunda bakımından takdirî delil niteliğindeki, tanık beyanı ile sınırlı olarak algılanmamalıdır. Burada aynı zamanda, belirli bir uzmanlığı gerektiren konuda bilgisine başvurulmuş uzman tanıkların (expert witness) ifadeleri (mütalaaları) de affidavit düzenlenmesi suretiyle belgelendirilebilmektedir²¹⁷.

Türk noterlik hukuku bakımından, affidavitle ilişkilendirilebilecek bir düzenleme Noterlik Kanunu'nun 75. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almaktadır²¹⁸. Bu maddeye göre noterler, bir noterlik işlemini gerçekleştirirken, tanık, tercüman veya bilirkişi bulunması durumunda, bu kişilere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na uygun bir şekilde yemin verdirebilmektedir. Bu maddede belirtilen tanıktan maksat, noterlik işlemi sırasında tanıklığına başvurulmuş kişidir; bir olaya tanıklık etmiş olup bu hususları ifade tespit tutanağına geçirtmek isteyen "ilgili", bu bağlamda tanık olarak değerlendirilemez. Bu bakımdan, ilgililerin ifadeleri, noter tarafından, yeminli olarak tespit edilememektedir. Ancak Türkiye Noterler Birliği'nin de kabul ettiği²¹⁹ ve uygulamada da sıkça karşılaşıldığı üzere, noter tarafından bir şeyin yahut yerin durumunun yahut kıymetinin tespiti yapılırken, bu konuların belirli bir uzmanlık

²¹³ Yaşar KARAYALÇIN (1986), "“Affidavit” ve Türk Hukuku", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 13, Sayı 3-4, s. 48; Alfred E. PIOMBINO (1998), *Notary Public Handbook: Principles, Practices & Cases*, East Coast Pub; National edition, s.77.

²¹⁴ Yaşar KARAYALÇIN 1986, agm, s. 50.

²¹⁵ Alfred E. PIOMBINO 1998, age., s. 77-78.

²¹⁶ Yaşar KARAYALÇIN 1986, agm, s. 50.

²¹⁷ agm, s. 51.

²¹⁸ agm, s. 55.

²¹⁹ TNB 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelge, s. 10.

alanına girmesi durumunda, bilirkişiler, yemin verdirilerek dinlenebilmektedir. Bu hususun dayanaklarını, Noterlik Kanunu'nun 75. maddesinin üçüncü fıkrası ile tespit tutanağının şeklini düzenleyen 101. maddesinin birinci fıkrasının (5). bendinde belirtildiği üzere, tutanakta ilgilinin ve varsa tercüman, bilirkişi veya tanıkların imzasının bulunması, oluşturmaktadır. Yukarıda da²²⁰ belirttiğimiz üzere, banka kasalarının açtırılması sonrasında içindekilerin kıymetlerinin belirlenmesi; sürücü kurslarının satın almış olduğu arabalarda çift fren ve çift debriyaj mekanizmasının bulunup bulunmadığı ya da bir turizm şirketinin aldığı aracın uygun olup olmadığı gibi hususlarda bilirkişilerin yardımına başvurulmaktadır. Bilirkişilerin dinlenilmesi gereken bu gibi durumlarda, uygulamada, tespit yaptırılmasını talep eden ilgili veya (her ne kadar kanunî bir dayanağı bulunmamakla birlikte) noter, bilirkişiyi seçmektedir. Noter, bilirkişiye yemin verdirdikten sonra, bilirkişinin tespit konusu ile ilgili yaptığı inceleme sonucundaki beyanları tutanak altına almaktadır²²¹. Ancak, bu yapılan inceleme, teknik anlamda, bilirkişi incelemesi değildir. Bu husus, daha ziyade, Anglo-Sakson hukukundaki uzman tanık (expert witness) ifadesine yahut bizim hukukumuzdaki uzman görüşüne benzemektedir. Ayrıca, Noterlik Kanunu'nun 101. maddesine göre, noterin yaptığı tespite katılan tanık veya tercümanın ifadelerine de yer verebilmektedir ve Noterlik Kanunu'nun 75. maddesi bağlamında, noter bu kişilere de yemin verdirebilmektedir. Noterlik hukukumuz bağlamında, bu düzenlemeler, affidavit müessesesine işlerlik kazandırılması bakımından önemli ve müspet adımlar olmasına karşın yeterli değildir. Noterlerin, ilgililerin beyanlarının tespitini yaparken de, yemin verdirebilmesi hukukumuz açısından gereklilik arz etmektedir. Şöyle ki, yukarıda da belirttiğimiz üzere²²² özellikle vergi davalarında, dava dosyasına konulacak olan tanık beyanları, noter tarafından tespit edilebilmektedir. Bazen bir vakiya tanık olan kişinin, yakın zamanda yurtdışına çıkması ve uzun süre orada bulunmasının gerekebilir. Böyle bir durumda, tanık beyanının delil tespiti yoluyla alınması sağlanmaya çalışılsa bile bunun kısa süre içerisinde yapılması mümkün olamayabilmektedir. Bu gibi durumlarda noter tarafından ifade tespiti yapılabilmeyle beraber, bu beyanlar ancak yeminle teyit

²²⁰ Bkz.: supra 2.2.4.1.1.

²²¹ Hatta, kanaatimizce, bilirkişi (uzman kişi) beyanlarının belgelendiği bu tespitlerde, tespit işlemini âdeta bilirkişi yapmakta; noter, sadece kendisine beyan edilen hususları tutanak altına almaktadır.

²²² Bkz.: supra 2.2.3.3.

edilmeleri halinde ahlakî, hukukî ve özellikle de cezaî açıdan daha güvenilir bir seviyeye çıkacaktır²²³. Bu yönde bir düzenlemenin yapılması halinde, noterin, ifadesini tutanağa geçirdiği kişinin yalan beyanda bulunması durumunda, Türk Ceza Kanunu’nun 272. maddesine bağlamında yalan tanıklıktan cezalandırılacağı uyarısını yapması da o kişide doğruyu söyleme yönünde psikolojik bir baskı oluşturacaktır. Aynı zamanda, bu yönde ilgilinin yeminli beyanının alınması, özellikle adlî işler bağlamında zamandan, masraftan ve emekten tasarruf edilmesini sağlayacaktır²²⁴. Bu yüzden, hukukî güvenlik kurumu olan noterlere, gerekli yasal değişiklik yapılarak, yeminli ifade alma yetkisinin verilmesi, önemli bir ihtiyacın karşılanmasını sağlayacaktır²²⁵.

2.2.4.1.3. Piyango, Kura, Seçim ve Toplantıların Belgelendirilmesi

Noterlerin, Noterlik Kanunu’nun 61. maddesine göre tespit faaliyetinde bulundukları bir diğer konu da, davet edildikleri piyango ile özel kuruluşlarca yapılan kur’a, seçim ve toplantılarda hazır bulunarak durumun belgelendirilmesidir. Noterlerin, piyango, kur’a veya seçimlere katılıp bunları belgelendirmesiyle, onların önleyici adaletin en önemli görevlisi olma özelliğinin bir yansıması olarak bu işlemlere herhangi bir hile karışmadan, dürüst ve objektif bir şekilde yapılması amaçlanmaktadır²²⁶. Noterler, katıldıkları piyango, kur’a, seçim ve toplantılarda, Noterlik Kanunu Yönetmeliği’nin 7. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen piyango - kura ve toplantı tutanağını düzenleyeceklerdir.

Piyangolar, Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bağlı Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından ya da onun izniyle özel kişiler tarafından tertip edilmektedir. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü’nün teşkilat yapısını düzenleyen 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin²²⁷ 284. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine göre, piyango, bastırılmış numaralı biletlerin satılarak, adet ve tutarları önceden

²²³ Yaşar KARAYALÇIN 1986, agm, s. 54.

²²⁴ agm, s. 54.

²²⁵ Aynı yönde, bkz.: Süha TANRIVER 2006, agm, s. 604; Yaşar KARAYALÇIN 1986, agm, s. 56.

²²⁶ Şaban SÖNMEZ (1992), “Piyango ve Çekilişler”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 76, s. 30.

²²⁷ “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” Resmî Gazete, 15.07.2018 tarihli, Sayı: 30479

belirlenmiş ikramiyeleri kazanacak numaraların belirli günde çekilecek kura ile saptanması esasına dayanan şans oyununu ifade etmektedir.

320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre piyangolar, karşılığı nakit olan piyangolar ve karşılığı nakit olmayan piyangolar olmak üzere ikiye ayrılırlar. Karşılığı nakit olan piyangoların plânlama, hazırlama ve çekiliş düzenleme hakkı münhasıran Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'ne aittir (320 sayılı KHK m. 41, I); bundan dolayı, hiçbir kurum veya kuruluş, karşılığı nakit olan piyango çekilişi yapamaz yahut yaptıramaz²²⁸. Ancak 320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye 02.01.2017 tarihli 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 82. maddesiyle eklenen Ek Madde 2'ye göre, karşılığı nakit olan piyangolara ilişkin lisans Türkiye Varlık Fonuna verilmiştir. Bu maddeye göre, piyango oynatılmasına ilişkin lisans üçüncü kişilere devredilmesi halinde Milli Piyango İdaresi lisansa konu şans oyunlarını düzenleyemeyecektir. Bu lisans ise, Türkiye Varlık Fonu tarafından 320 Sayılı Millî Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Kapsamındaki Şans Oyunlarının Düzenlenmesiyle İlgili Bazı İş ve Hizmetlerin Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Özel Hukuk Sözleşmesiyle Yaptırılmasına İlişkin Sözleşme kapsamında, Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nün denetimine tabi olmak şartıyla bir anonim şirkete 10 yıl süreyle verilmiştir²²⁹. Bu bakımdan, bugün için karşılığı nakit olan piyangolar Milli Piyango İdaresi tarafından değil mezkûr Şirket tarafından gerçekleştirilecektir. Bunun dışında kalan karşılığı nakit olmayan piyangolar, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü dışında ayrıca özel veya tüzel kişiler tarafından da düzenlenebilir. Bu piyangoların usûl ve esasları, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Karşılığı Nakit Olmayan Piyangolar ve Çekilişler Hakkında Yönetmelik'te²³⁰ düzenlenmiştir.

Karşılığı nakit olmayan piyangolar, ticarî, sosyal, yardım ve benzeri amaçlı düzenlenebilmektedir. Bu piyangolara katılım, doğrudan bilet veya kupon satın alınması şeklinde mümkün olabildiği gibi, bir malın yahut hizmetin satışı sonucunda bilet ya da kuponun bedelli yahut bedelsiz verilmesi şeklinde de mümkündür. Bu piyangolarda, piyango düzenleyicisi tarafından taahhüt edilen nakit olmayan her

²²⁸ Şaban SÖNMEZ 1992, agm, s. 29; Çetin ÖZEK (1993), "Piyango ve Çekilişler", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 77, s. 18.

²²⁹ Bkz.: <https://www.sisalsans.com/tr/hakkimizda>, ET. 26.11.2024.

²³⁰ Resmî Gazete, 04.10.2006 tarihli, Sayı: 26309.

türlü eşya, hak ve benzeri ikramiyeleri kazanacak kişiler, yapılacak çekilişle belirlenir (KNO Piyango Yön. m. 4, I/g). Anılan yönetmeliğin 6. maddesine göre, “ticarî faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişiler, kamu kurum ve kuruluşları, dernekler, vakıflar, cemaatler, emeklilik ve yardımlaşma sandıkları, spor kulüpleri, okul aile birlikleri” karşılığı nakit olmayan piyangolar düzenleyebilirler. Bu kişilerin, karşılığı nakit olmayan bir piyango düzenleyebilmeleri için, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü’nden izin almaları zorunludur (320 sayılı KHK m. 41, II). Piyango düzenlemek isteyen kişiler, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü’ne başvurarak, buradan bir izin yazısı almak durumundadırlar ve bu çekilişlerin, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü’nün izin yazısında belirtilen usûl ve esaslar dairesinde gerçekleştirilmesi zorunluluk arz etmektedir. Gerekli izin alınarak yapılacak olan piyango çekilişlerinin, piyangoyu düzenleyenlerin yetkililerinden oluşan bir heyet tarafından noter huzurunda gerçekleştirilmesi zorunludur (KNO Piyango Yön. m. 18, IV, c. 1). Yapılan çekiliş sonucunda ikramiye kazanan numaralar ile ikramiyeyi kazananlar noter tarafından düzenlenecek olan piyango çekiliş tespit tutanağıyla belirlenir. Bu tutanaklar, en az üç örnek şeklinde düzenlenir, çekiliş heyeti tarafından imzalanır ve son olarak, noter tarafından da onaylanır. Ayrıca, bu düzenlenen tutanağın bir nüshası çekiliş tarihini müteakip Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü’ne gönderilir.

Bu çekilişlerin, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü’nün izin yazısında belirtilen usûl ve esaslar dairesinde yapılması zorunlu olduğu için, noterlerin tespit yapmadan önce, ilk olarak, bu izin yazısını aramaları gerekmektedir. Eğer izin yazısı bulunmuyorsa, bu durum, kanuna aykırı bir çekiliş teşkil edeceği için, Noterlik Kanunu’nun 53. maddesi gereğince, noterlerin, bu çekilişe katılmamaları gerekmektedir²³¹. Piyango düzenleyicileri tarafından gerekli izin yazısı alınmışsa, noterler, ancak bu durumda ve bu izin yazısındaki usûl ve esaslara uygun olarak tespit faaliyetinde bulunacaklardır. Piyango düzenleyicileri, izin yazısına uygun olarak piyangoyu düzenleseler bile, sonrasında bu yazıda belirtilen hususları (örneğin ikramiye teslim süresi, ikramiyelerin cins ve tutarları gibi) izin almadan değiştirerek piyango çekilişini gerçekleştirirlerse, çekilişe nezaret eden noter, bu izne aykırı durumu tespit etmeli ve çekilişe katılmaması gerekmektedir. Yine, noterlerin,

²³¹ Şaban SÖNMEZ 1992, agm, s. 30-31.

mevzuata aykırı bir şekilde gerçekleştirilen çekilişlere de katılmamaları hukukî bir zorunluluk teşkil etmektedir²³².

Karşılığı nakit olmayan çekilişler için Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nden izin alınması zorunluluk arz etmekle birlikte, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Karşılığı Nakit Olmayan Piyangolar ve Çekilişler Hakkında Yönetmeliğin 2. maddesinde belirtilen bazı durumlar, bu Yönetmeliğin kapsamına girmemektedir. Bu haller Yönetmelikte şu şekilde sayılmıştır:

a) Kamu kurum ve kuruluşları, dernekler, vakıflar, spor kulüpleri, okul aile birlikleri, emeklilik ve yardımlaşma sandıkları ve cemaatlerin eğlence, anma, kutlama gibi amaçlarla düzenledikleri toplantılarda, münhasıran toplantıya katılanlar arasında düzenlenen ve toplantı süresi içinde başlatılıp sonuçlandırılan karşılığı nakit olmayan piyango ve çekilişler.

b) Firmaların münhasıran başbayı ve bayileri arasında, mal ve hizmet satışlarını artırmak amacıyla, ciro primi niteliğinde vereceği ikramiye ve hediyelerin tespitine yönelik yapacağı çekilişler.

c) Çekiliş yapılmaksızın önceden belirlenen ve ilan edilen şartları taşıyanların tamamına ikramiye verilmesi şeklindeki düzenlemeler.

ç) Katılımcılardan herhangi bir bedel talep edilmemesi ve bir mal veya hizmetin pazarlama veya satışı amacına yönelik olmaması kaydıyla Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Karşılığı Nakit Olmayan Piyangolar ve Çekilişler Hakkında Yönetmeliğin yarışma olarak tanımladığı düzenlemeler.

d) Yarışma veya bu mahiyetteki düzenlemelere katılacak olanların çekiliş ya da kura yöntemine başvurmaksızın, önceden ilan edilen şartlara göre seçildiği düzenlemeler ile aday olanların huzurunda sadece bunlar arasından çekiliş veya kura yöntemiyle belirlendiği düzenlemeler.

e) Bir hak, hizmet veya imkândan yararlanacak olanların seçimine veya öncelik sıralarının belirlenmesine yönelik olarak yapılan ve ikramiye taahhüdü içermeyen düzenlemeler.

f) Bir kişinin kazanabileceği ikramiyenin rayiç bedelinin 8/6/1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4. maddesinin (e) fıkrasında belirtilen istisna tutarının % 2'sinin altında kaldığı düzenlemeler.

²³² agm, s. 30.

g) Sosyal amaçlı piyangolar.

Bu durumlarda, Yönetmelik hükümleri uygulanmamakta ve Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nden de izin alınması gerekmemektedir. Bu bakımdan, piyangoların noter huzurunda gerçekleştirilmesi gerekmemekle beraber, talep edilmesi halinde noterlerin bu çekilişlere katılmaları mümkündür²³³.

Bunların dışında, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Bilet Satış, Çekiliş ve İkramiye Yönetmeliği'nin²³⁴ 16. maddesinin ikinci fıkrasına göre, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünce yapılacak olan (karşılığı nakit olan) piyango çekilişlerinde (bugün için kendisine piyango çekilişi yaptırılması için lisans verilen anonim şirket tarafından gerçekleştirilen çekilişlerde) zorunluluk bulunmamakla birlikte, talep edilmesi (görevlendirilmesi) halinde noter huzurunda da çekiliş gerçekleştirilebilir.

Noterler, davet edildiklerinde özel kuruluşların düzenledikleri kur'a çekilişlerinde de tespit yapabilmektedirler. Uygulamada sıkça, yapı kooperatiflerinin²³⁵ veya yapı ortaklıklarının²³⁶ yapmış olduğu dairelerin dağıtımı için noterin de hazır bulunduğu bir ortamda kur'a çekilişi yapılmaktadır.

Bunların dışında, kamu kurum ve kuruluşları için işçi alımlarında da kur'a çekilişi, noter huzurunda gerçekleştirilmektedir. Bu husus, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İşçi Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiş bulunmaktadır. Anayasa'nın 124. maddesi uyarınca çıkarılacak olan yönetmeliklerin kanunî bir dayanağının bulunması şarttır. Mevzuat bazında yapmış olduğumuz araştırma bağlamında bu Yönetmelik'teki bu düzenlemelerin herhangi bir kanunî dayanağının bulunmadığı tespit edilmiştir. Hukuka uygunluğu ve geçerliliği bağlamındaki tartışmalar saklı kalmak kaydıyla, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İşçi Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin²³⁷ 2. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen kamu kurum ve kuruluşları, işe alacakları kişileri, Türkiye

²³³ Ünal TOKCAN (2008), "Kur'a, Piyango ve Çekilişler", ET. <http://www.noterlikrehberi.net/rehber/index.html?tesbit-tutanak-hak-makaleler-2.html>, 16.08.2024.

²³⁴ Resmî Gazete, 04.10.2006 tarihli, Sayı: 26309

²³⁵ Bu bağlamda çıkan uyuşmazlıklar ilgili olarak verilmiş bulunan Yargıtay kararları için bkz.: Yargıtay HGK, 19.12.2019, E.: 2017/14-1745 K.: 2019/1421; Yargıtay 23. HD., 25.09.2018 E.: 2016/771 K.: 2018/4318; Yargıtay 23. HD., 29.11.2011 E.: 2011/1797 K.: 2011/2151.

²³⁶ Bu bağlamda çıkan uyuşmazlıklar ilgili olarak verilmiş bulunan Yargıtay kararları için bkz.: Yargıtay 3. HD., 03.12.2014, E.: 2014/16617 K.: 2014/15786.

²³⁷ Resmî Gazete, 09 Ağustos 2009, Sayı: 27314.

İş Kurumu'nun merkez ve taşra teşkilatının göndereceği listedeki adaylar arasından, yazılı veya sözlü yahut her ikisini de kullanarak yapacağı sınav ile belirlemektedir. Sınava alınacak olan asıl adayların listesi, belirtilen kamu kurum ve kuruluşlarınca, Türkiye İş Kurumu'nun gönderdiği ve bütün şartları sağlayan başvuru sahipleri ile öncelik hakkına sahip başvuranların tamamının bulunduğu listeler esas alınarak, açık bulunan iş sayısının dört katı miktarında, listedeki kişiler arasından kur'a çekimi ile tayin edilir. Anılan Yönetmeliğin 12. maddesinin birinci fıkrasına göre, "Kamu kurum ve kuruluşlarınca, ortaöğretim ve daha alt eğitim düzeyinde istihdam edilecek işçilerle, temizlik hizmetlerinde, güvenlik ve koruma hizmetlerinde, bakım ve onarım hizmetlerinde, eğitim şartı aranmaksızın kömür ve maden işletmelerinin yeraltı işlerinde çalıştırılacak işçilerle ilgili listeler, başvuranlar arasından çekilecek kur'a ile belirlenir"²³⁸. Kur'a çekimi, talebi veren kamu kurum ve kuruluşu tarafından iş ilanında belirtilen gün, saat ve adreste noter huzurunda yapılır." Bu çekilişlerde hak kazananlar, asil ve yedek olmak üzere belirlenmekte ve kur'aya nezaret eden noter tarafından bütün hususlar kur'a çekiliş tutanağında belirtilmektedir"²³⁹. Ayrıca, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Açıktan Kura ile Atanacak Sağlık Personelinin Atama Usûl ve Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin²⁴⁰ 7. maddesinin ikinci fıkrasına göre de, kamu kurum ve kuruluşlarının tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile uzman tabip, uzman diş tabibi, uzman eczacı, tabip, diş tabibi ve eczacı kadro ve pozisyonlarına ilk defa veya yeniden açıktan kura ile yapılacak yerleştirme ve atamalarda, kura çekilişleri noter huzurunda yapılır.

Noter huzurunda gerçekleştirilen bu çekilişler, fiziki ortamda gerçekleştirilebileceği gibi bilgisayar ortamında veya bir makine aracılığıyla da gerçekleştirilebilir. Bilgisayar programı veya bir makine aracılığıyla gerçekleştirilen çekilişlerde, programın veya makinenin hata yapması veya hileli sonuç çıkarması (örneğin, programın sadece belirli isimlerin çekilişte çıkmasını sağlaması) ihtimaline karşılık çekiliş öncesinde noter tarafından gerekli incelemenin yapılması veya bu konunun uzmanları aracılığıyla yaptırılması gerekmektedir"²⁴¹.

²³⁸ Ayrıca bu kamu kurum ve kuruluşlarının, kuraya tabi olarak aday listesi belirlenen işçi taleplerinde, bu işler için işe alınacak işçilerin sınava girmeden sadece noter kurasıyla da belirlenmesi mümkündür.

²³⁹ Örnek tutanak için bkz.: EK 6 Kura Çekiliş Tutanağı.

²⁴⁰ Resmî Gazete, 10.07.2015, S.: 29412.

²⁴¹ TNB 19 No.lu (Birleştirilmiş) Genelge, s. 2.

Noterler, davet edildikleri diğer seçim ve toplantılarda da hazır bulunarak durumu tespit edip belgelendirebilmektedirler. Noterlerin bu toplantılara katılarak düzenlemiş oldukları tespit tutanakları, bu toplantıların hukuka uygun bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği, alınan kararların kanuna ve şirket esas sözleşmesine uygun bir şekilde alınıp alınmadığı konusunda herhangi bir uyuşmazlık çıkması ve bunun yargıya intikal etmesi durumunda, önemli bir delil niteliği taşımaktadır²⁴².

2.2.4.2. Noterlik Kanunu’nun 198/A Maddesinde Sayılan Hususlar

2.2.4.2.1. Noterlerin Elektronik Ortamda Yaptıkları Tespitler

Teknolojinin büyük bir hızla gelişmesi, devlet tarafından gerçekleştirilen kamusal hizmetlerin de elektronik ortamda yapılmasını gerekli kılmıştır²⁴³. Bu bağlamda, ülkemizde 18 Aralık 2008’te uygulanmaya başlayan e-Devlet kapısı sayesinde devlet tarafından yerine getirilen bazı hizmetlerin vatandaşların ihtiyaçları gözetilerek elektronik ortamda gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Adalet hizmetlerinin ifasında ise, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) ile Adalet Bakanlığı ile bağlı kuruluşların bünyesinde yürütülen faaliyetlerin ve yargı sistemiyle ilgili işlevlerin, bilgisayar yardımıyla tam entegre bir şekilde otomasyona geçilmesi sağlanmıştır²⁴⁴. Bu şekilde, Devletin gerçekleştirdiği kamusal hizmetlerin elektronik ortama da taşınması, hayatın her alanında dijitalleşmenin ve internetin hâkim olmasıyla noterlik işlemlerinin de elektronik ortamda yapılması bakımından kaçınılmaz olmuştur²⁴⁵. Bu bağlamda, elektronik ticaretin yaygınlaşması ile ticarî hayattaki hukukî güvenliğin sağlanması bakımından önemli bir yeri olan noterlik işlemlerinin de elektronik ortamda yapılması ihtiyacı²⁴⁶, noterlik işlemlerinin elektronik ortamda daha hızlı ve

²⁴² Bu hususta örnek bir Yargıtay kararı için bkz.: “Davacıların ... gündemli çağrıya uyarak toplantıya katıldıklarını, ... 17.Noterliğin 06.03.2012 tarihli, ... sayılı düzenleme şeklindeki tespit tutanağında belirtildiği üzere hazirun ve gündem tespiti yapıldığını, aynı zamanda azınlık pay sahiplerinin gündem maddesi hakkında şirket müdürüne noter yetkilisi tarafından sorulan soruya şirket müdürünün duymadım/duymuyorum şeklinde cevaplar verdiğinin tutanağa geçirildiğini, böylece şirket müdürünün kanuna aykırı davranışının tespit edildiği...” Yargıtay 11. HD., 15.01.2017, E.: 2016/3992 K.: 2017/6210 (UYAP).

²⁴³ İnci BİÇKİN (2005), “Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılmasının Gerekliliği”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 126, s. 120.

²⁴⁴ İnci BİÇKİN 2005, agm, s. 121.

²⁴⁵ Ülkemizde elektronik noterlik üzerine çalışmalar ve tartışmalar uzun bir geçmişe sahiptir. Bu konuda bkz.: Orhan TURHAN (2001), “Noterlik İşlemleri ve Elektronik”, *Elektronikteki Gelişmeler ve Hukuk*, NOTEV Yayınları, Ankara, s. 190-192

²⁴⁶ Çağlar ÖZEL, M. Kemal ÖKTEM ve Gökçeçek TATLARI (2004), “Kamu Yönetimi ve Hukuk Ekseninde E-Noterlik Olgusuna Bir Bakış”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 121, s. 23.

verimli bir şekilde yapılması gerekliliği elektronik noterlik uygulamasının hayata geçmesinde etkili olmuştur.

Bunların sağlanması adına 6572 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un²⁴⁷ 6. maddesi ile Noterlik Kanunu'na 198/A maddesi eklenerek, elektronik ortamda noterlik işlemlerinin yapılması düzenlenmiştir. Noterlik Kanunu'na eklenen 198/A maddesinin uygulanmasına ve elektronik ortamda noterlik işlemlerinin yapılmasına ilişkin usûl ve esaslar ise Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik²⁴⁸ ile düzenlenmiştir.

Bu düzenleme ile Noterlik Kanunu'na göre düzenlenen işlemlerin, elektronik ortamda da yapılabilmesine olanak verilmiştir. Buna göre, Ticaret Bakanlığı denetiminde Türkiye Noterler Birliği tarafından hizmet sağlayan Taşınır Rehni Sicili (TARES) sisteminde rehin koyma ve sicil sorgulama işlemleri elektronik ortamda yapılabilmekte; Serbest Muhasebeci Mali Müşavir tarafından elektronik ortamda defter bilgi giriş işlemleri yapılabilmekte; e-Randevu/Başvuru Sistemi üzerinden, ilgililer, noterlikte ıslak imza yahut elektronik imza ile imzalayacakları işlemleri için önceden randevu alabilmekte veya noterin huzuruna gelmeden önce işlem başvurusu yapabilmekte ve bu sayede ilgililer, noterliğe gitmeden işlem belgesini hazırlatabilmekte, hazırlanan belgeye ait ücreti işlemi yapan noterliğin IBAN adresine yatırarak, bu belgeyi elektronik olarak imzalatabilmekte²⁴⁹; son olarak, çalışma konumuzu da teşkil eden, elektronik ortamdaki verilerin tespiti (e-tespit) de yapılabilmektedir. Türkiye Noterler Birliği, e-Başvuru ve e-Tespit hizmetlerinin uygulamasına 1 Mart 2016 tarihinde başlamıştır.

Noterlik Kanunu'nun 198/A maddesinin ikinci fıkrasında, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinde düzenlenen tespit işlerinin güvenli elektronik imza ile elektronik ortamda da yapılabilmesi düzenlenmiştir (Ayrıca, NİEOYHY m. 5, V). Aynı şekilde, yine güvenli elektronik imza aracılığı ile elektronik ortamdaki durum, görüntü, işlem veya benzeri her türlü verinin tespiti de yapılabilmektedir.

²⁴⁷ Resmî Gazete, 02.12.2014, (Mükerrer) S.: 29203.

²⁴⁸ Resmî Gazete, 11.07.2015, S.: 29413.

²⁴⁹ TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (????), *Uzaktan İşlem (Noterliğe Gelmeden İşlem Yapma)*, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/UzaktanHiz.aspx>, ET. 31.08.2024.

Burada yapılan, bir donanımda ya da internet ortamında bulunan verinin tespit edilmesi işlemi, o verinin belirli bir anda ya da zaman aralığındaki o anki durumunun değişmez bir şekilde belirlenmesini, tekrar edilebilir şekilde kaydedilmesini ve saklanmasını ifade etmektedir (NİEOYHY m. 5, VI/a). Donanım kavramı, Yönetmelik'te, üzerindeki verinin elektronik ortamda tespitine imkân veren cihazlar olarak tanımlanmıştır (NİEOYHY m. 4, I/ç). Bu tanıma göre, bir donanımdaki verinin sadece bilgisayar ortamında olması gerekmez. Bilgisayar dışındaki diğer cihazlar da (örneğin, telefon), Yönetmeliğe göre donanım olarak kabul edilmektedir. Buradaki tek önemli kıstas, üzerindeki verinin elektronik ortamda²⁵⁰ tespitinin mümkün olmasıdır.

Noter tarafından tespit edilecek veri (internet dışında) bir donanımda ise, elektronik ortamdaki tespit işlemi, malikin ya da zilyedin rızasıyla noterlikte veya mahallinde gerçekleştirilebilir (NİEOYHY m. 5, VI/b). Yukarıda da belirttiğimiz üzere²⁵¹, noterlerin, tespit yaparken zor kullanma yetkileri bulunmadığı için, donanımlarda yapılacak olan tespitler, ancak, o donanımın maliki veya zilyedinin rızası ile mümkün olacaktır. Bununla birlikte, tespit edilecek verinin internet ortamında bulunması durumunda ise, o verinin sahibinin rızası aranmadan tespit yapılabilecektir²⁵².

İşleme katılanlar tarafından, güvenli elektronik imza kullanılarak elektronik ortamda yapılan bir işlem için talep edilmedikçe fizikî olarak belge düzenlenmez ve bu işleme ilişkin olarak elektronik ortam dışında bir saklama yapılmaz (NİEOYHY m. 9, I, c. 1). Bu hüküm, uygulamada, elektronik ortamda yapılan hukukî işlemler bakımından uygulanmaktadır; elektronik ortamdaki noter tespitleri, güvenli elektronik imzayla yapılırsa dahi, yine noter tarafından bu işlemin onaylanması gerekmektedir.

Elektronik ortamda tespit işlemi yapıldığında ilgilinin güvenli elektronik imzası ile imzalanan bir belgenin fizikî örneğinin çıkartılması gerektiği hâllerde (örneğin, bir mahkeme dosyasına delil olarak konulması gerekmesi halinde) belgenin aslının aynı olduğu belirtilerek noter tarafından imzalanır, mühürlenir ve ilgisine

²⁵⁰ Elektronik ortam kavramı geniş anlamda, verilerin sayısallaştırılarak aktarıldığı, yani dijital olarak depolanabildiği, her türlü ortamı ifade etmekte, dar anlamda ise kapalı ve açık bilgisayar ağlarını özellikle interneti ifade etmektedir (Sinan Sami AKKURT (2011), “Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukuki Özellikleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 60, Sayı 1, s. 19).

²⁵¹ Bkz.: supra 2.2.2.2.2.

²⁵² Mustafa Serdar ÖZBEK ve Mehmet Ertan YARDIM (2016), “Elektronik Noterlik İşlemleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 1, Yıl: 3, Ankara, s. 107.

verilir (NİEOYHY m. 15). Elektronik ortamda yapılan tespite ilişkin tutanak, noterlik tarafından, ancak, noterliğe ilişkin mevzuatta öngörülen çalışma saatlerinde düzenlenir (NİEOYHY m. 6, I/ç).

Noterlik Kanunu'nun 198/A maddesinde düzenlenen, elektronik ortamda yapılan noterlik tespitleri hakkında, Adalet Bakanlığı, noterlerin tespit işleri hakkındaki daha önceki mütalaalarında farklı olarak, elektronik ortamdaki tespitlerin hukuk, ceza ve idari davaya konu bir husus olup olmadığını hususu dikkate alınmadan, bir donanımda yahut internet ortamında bulunan verilerin tespitinin yapılabileceği yönünde görüş bildirmiştir²⁵³.

Tespit faaliyeti (internet ortamında dışında) bir donanımda, yani üzerinde bulunan verinin elektronik ortamda tespitine olanak veren bir cihazda bulunması durumunda da gerçekleştirilebilir. Bu bakımdan, bir bilgisayardaki program yahut bir telefondaki veri²⁵⁴ (örneğin, Whatsapp yahut Telegram gibi uygulamalar üzerinden yapılan mesajlaşmalar²⁵⁵) ya da bir CD veya harddisk'te bulunan bilgiler de noterce tespit edilebilir.

2.2.4.2.2. İnternet Ortamındaki Verilerin Tespiti (E-Tespit)

Elektronik ortamda yapılacak tespit işleminde, tespit edilecek veri internet ortamında ise, bu durumda tespit işlemi Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi kullanılmak suretiyle yapılacaktır (NİEOYHY m. 5, VI/c). Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi üzerinden güvenli elektronik imza aracılığı ile yapılan tespit işlemleri noter huzurunda bulunulmadan yapılabilir (NİEOYHY m. 6, I/c). Bu şekilde yapılacak

²⁵³ Bkz.: Birleştirilmiş Genelge No. 19, s. 2.

²⁵⁴ “Ancak, davacılar TFF ile yaptıkları yayın hakkı devir sözleşmesi uyarınca kendilerine ait olan ... isimli TV kanalında naklen yayını gerçekleştirdikleri futbol karşılaşmalarındaki gol görüntülerinin; izinsiz olarak kaydedildikten sonra davalının kullandığı teknoloji sayesinde internet üzerinden cep telefonu abonelerine izlettirilmesi nedeniyle oluşan tecavüzün önlenmesine ve tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir. Nitekim, dosyada mevcut 10.03.2003 tarihli noter tespit tutanağına göre, davalının hareketli görüntü almaya elverişli cep telefonu abonelerine gol haberini içeren servis mesajı gönderildikten sonra; aboneler dava konusu futbol karşılaşmalarının gol görüntülerini davacılar ait ... 'den izinsiz olarak kaydeden internet sitesine bağlanarak söz konusu ... logolu gol görüntülerini cep telefonu ekranından izlemek imkanına kavuşmaktadırlar.” Yargıtay 11. HD., 03.07.2007, E.: 2006/6793 K.: 2007/10140 (UYAP).

²⁵⁵ Bu programlardaki mesajların noter tarafından tespit edilmesinin önemini, mesajın gönderilmesinden sonra o mesajı gönderen kişinin iki taraf için de mesajı silme riskinin bulunması teşkil etmektedir. Ayrıca, bu uygulamalar üzerinden yapılan mesajlaşmalar internet ortamından da görüntülenebildiği için, aynı zamanda Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi üzerinden e-tespit de yapılabilme olanağı bulunmaktadır.

tespitler, <https://e-hizmet.tnb.org.tr/tespit/> web sitesinden, e-Devlet Kapısı sistemi ile entegre bir şekilde giriş yapılmak suretiyle gerçekleştirilmektedir. Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi'nin web sitesi aracılığıyla internet ortamında tespit yapılabilmesi için, öncelikle "Tespit Edilecek İnternet Sayfası" penceresindeki alana tespiti yapılmak istenen internet sayfasının adresi girilir ve tespit işlemine başlanılır. Türkiye Noterler Birliği'nin internet ortamında e-tespit yapılması için kullanıcılara sunduğu sistemde, sadece, tespit için adresi girilen internet sayfasındaki ekran görüntüsünün alınması ile internet sayfasındaki bir dosyanın indirilmesi şeklinde tespit yapılabilir. E-Tespit yapılırken indirilen dosya, (bugün için Türkiye Noterler Birliği sisteminin desteklediği) en fazla 5 MB boyutunda olabilecektir. İlgili, eğer, internet ortamından ekran görüntüsü değilde bir videonun tespitini yaptırmak istiyorsa, bu durumda, ancak noterlik dairesine giderek bu tespiti yaptırabilecektir. Ayrıca, internet ortamından indirilmek istenen dosyanın boyutu 5 MB'den fazla ise, bu tespitin de, yine, noterlik dairesinde yapılması gerekmektedir.

İnternet ortamında, Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi'nden tespit yapılmasında sonra, işlemin yapıldığı sistemde tespit belgesi oluşturulmaktadır ve ilgili, sistem üzerinden verilen "Tespit Başvuru Numarası" ile noterliğe başvurarak E-Tespit Tutanağı düzenlettirmesi gerekmektedir. İlgilinin başvurduğu noter tarafından kendisine ibraz edilen "Tespit Başvuru Numarası" sisteme girilerek bu tutanak düzenlenir. Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi aracılığıyla yapılan bu tespitler, noterliklerde, bu şekilde, onaylatılmadığı müddetçe herhangi bir resmiyet kazanmamaktadır²⁵⁶.

Elektronik ortamda yapılan tespitler çok çeşitli konulara ilişkin olabilmektedir. Uygulamada sıkça, marka hakkına saldırı durumunda elektronik ortamda noterlik tespiti yapılmakta ve bu tespitlerin delil olarak yargılamalarda kullanılması söz konusu olmaktadır²⁵⁷. Bununla birlikte, sosyal medyanın da günümüzde oldukça

²⁵⁶ Ayrıca, e-Devlet aracılığıyla yapılan e-Tespit sisteminin nasıl kullanıldığına ilişkin bilgi için, bkz.: http://cdn01.tnb.org.tr/uzaktanegitim/198A/tespit/edevlet_araciligiyla_etespit.pdf.

²⁵⁷ "Somut olayda davacı vekiline, müvekkili adına tescilli iki adet yatak teşhir standı tasarımının davalıya ait showroomda kullanıldığı ileri sürülerek, tasarıma tecavüzün tespiti, meni, ref'i isteminde bulunulmuştur. Davalı vekili, müvekkilinin, noterde tespit edilen e-tespit tutanağındaki görüntülerle alakası olmadığını, söz konusu internet adresindeki kullanımda Samsun adresine yer verildiğini savunmuştur. Mahkemece 19.04.2018 tarihli celsede whois bilgilerine göre e-tespit tutanağına konu "http// www.com" adresinin 25.02.2010 tarihi itibarıyla A... adına kayıtlı olduğu tutanağa geçirilmiştir. Davacı vekiline e-tespit tutanağına konu görüntülerdeki işyeri ile davalı arasındaki irtibat hakkında beyanda bulunmak üzere süre verilmiş, davacı vekiline, e-tespit tutanağındaki internet

yaygınlaşması ile bu tür mecralarda sık sık bireylerin, kişilik hakları ihlâl edilmektedir. Bu tür ihlâllerin gerçekleşmesinin ardından, kişilik hakkı ihlâl edilen kişi tarafından internet paylaşımları elektronik ortamda tespit edilmekte ve bu paylaşımlar daha sonra silinse bile Türkiye Noterler Birliği Sisteminde kayıtlı kalmaktadır. Bu durum, açılacak davalarda tespit işlemini yaptıran kişiye davanın ispatı bakımından önemli bir hukuki güvence sağlamaktadır²⁵⁸. İnternet ortamında yapılan kişilik hakkı ihlallerinin, hakaret (TCK m. 125) yahut özel hayatın gizliliğinin ihlâli (TCK m. 134) suçlarına vücut vermesi yahut belirli bir kişinin kişilik hakkını ihlâl etmemekle birlikte, halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma (TCK m. 217/A) suçunun internet ortamında işlenmesi

sayfasında görünen "... ibarelerinden oluşan davalı şirket adına .../... sayılı marka başvurusu bulunduğu, web sitesinin davalı şirket ortağı A... 'ya ait olduğu ve web sitesinin iletişim kısmında geçen adres ile davalı şirketin adresinin bire bir aynı olduğu yönünde deliller sunulmuştur. ...dosyadaki delillere göre noterde yapılan e-tespit tutanağına konu web sayfasının başlığındaki web adresinde davalı şirketin ...'deki adresine yer verilmiş olduğu, web adresinin davalı şirket ortağı ve yöneticisine ait olduğunun tespit edildiği ve web adresiyle aynı olan ve web görüntüsünde markasal olarak kullanılan "... ibaresinin davalı şirket adına marka başvurusunun yapıldığı dikkate alındığında davalı şirket ile tecavüz eyleminin gerçekleştiği showroom arasında fiili bir bağlantı bulunduğu anlaşılmakla tasarımı tecavüzün varlığına dair bilirkişi raporu benimsenerek davanın kabulüne dair verilen kararda bir isabetsizlik görülmemiştir.” İzmir BAM 11. HD., 26.10.2021, E.: 2018/2632 K.: 2021/1255 (UYAP); “Davacı vekili tarafından, ... 7. Noterliğinin 16/10/2018 tarihli ... yevmiye numaralı E- tespit tutanağı ile tespit yaptırıldığı, E... P... başlığı ile yapılan internet aramasında davalı tarafın iş yerinin tanıtımının yapıldığı, "E..." ibaresi yazılı p... tatlı tabağı, peçete, iş yeri tabelası ve "E... P..." logosu ile birlikte, www.com internet sitesinin alan adının görsellerinin çıktığı, davalı ".../... sayılı ... " şeklinde tescilli olduğu, ancak markanın tescil edildiğinden farklı olarak E... ve E... P... ibaresinin kullanıldığı, 6769 sayılı SMK 155.madde gereğince davalı markasının 03/08/2012 başvuru tarihli olduğu, davacı tarafa ait tescilli markaların tescil başvuru ve koruma tarihleri göz önüne alınarak tescilli marka kullanımının hukuka uygunluk sebebi olarak ileri sürülemeyeceği, mahkeme kararının yerinde olduğu kanaatiyle davalı vekilinin istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir.” İstanbul BAM 16. HD., 28.12.2018, E.: 2018/3754 K.: 2018/275 (UYAP). Aynı yönde yargı kararları için bkz.: İstanbul BAM 16. HD., 22.06.2023, E.: 2023/816 K.: 2023/992; Ankara BAM 20. HD., 17.02.2023, E.: 2023/300 K.: 2023/160.

²⁵⁸ “Davacı vekili cevap dilekçesinde özetle; müvekkili şirketin oteli 01/04/2014 tarihinde devraldığını, davacının da yeni bir iş sözleşmesi ile bu tarihten itibaren çalışmaya başladığını, davacının Eğlence Müdürü olarak çalıştığı müvekkili otelde animasyon olarak çalışan İ... M... ile evli olduğunu, davacının genel müdür olarak yer aldığı web sitesinde eşinin de M... takma adı ile genel müdür yardımcısı olarak fotoğrafı ile birlikte yer aldığını, müvekkili şirketin üst düzey bir yetkilisinin duyum üzerine [90](http://... .com/adli... uzantılı internet sitesine baktığında ... Production isimli bir yapıda davacının genel müdür, eşi İ... M... 'nin genel müdür asistanı olarak yer aldığını gördüğünü, davacıya 30/09/2016 tarihinde yazılı olarak bu konu hakkında savunmasının sorulduğunu, davacının böyle bir şeyin var olmadığını iddia ettiğini, davacının bilmediğini iddia ettiği şeyi ... 3. Noterliğinden 30/09/2016 tarihinde ... yevmiye numarası ile tespit ettirildiğini, bu tespitten bir gün sonra internet sitesini kontrol ettiklerinde sitedeki diğer tüm görüntü ve yazıların aynı kaldığı halde eşine ait fotoğraf ve isim ile kendisinin isminin siteden silindiğini gördüklerini, davacının müvekkili şirket ile yaptığı iş sözleşmesine aykırı hareket ettiğini, 03/10/2016 tarihinde fesih sebebi de belirtilmek suretiyle yapılan yazılı bildirimini imzadan imtina etmesi üzerine tutanak düzenlendiğini ve iadeli mektupla fesih bildirimini kayıtlı posta adresine gönderildiğini savunarak, davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir. ... Sonuç itibarıyla; davalının feshinin haklı nedene dayandığı ve feshin hak düşürücü süre içerisinde yapıldığı anlaşılmakla davanın reddi yerine kabulü hatalıdır.” Yargıtay 9. HD., 16.10.2018, E.: 2018/785 K.: 2018/18391 (UYAP).</p></div><div data-bbox=)

halinde, suça konu olan paylaşım yahut görüntü gibi her türlü veri elektronik tespitle güvence altına alınması sayesinde, soruşturma evresinde delillerin toplanılması bakımından Cumhuriyet savcılığına ve sulh ceza hâkimine büyük kolaylık sağlamaktadır²⁵⁹.

2.2.5. Noter Tespitlerinin Gerçekleştirilmesinde Tabi Olunacak Usûl

2.2.5.1. Yetkili Noterlik

Noterlerin, yer itibariyle yetkisi, Noterlik Kanunu'nun 2. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir noterlik, her asliye ve münferit sulh mahkemesinin bulunduğu yerde kurulur ve o mahkemenin yargı çevresinde noterlik faaliyetlerini gerçekleştirmeye yetkilidir (NK m. 2, I).

Ancak, bir ilin belediye sınırları içerisinde birden fazla sayıda noterlik bulunması durumunda, her noterlik, bağlı olduğu asliye mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlı olmaksızın, il belediyesi sınırları içinde bütün noterlik işlerini görmeye yetkili olacaktır (NK m. 2, III). Bu sayede, noterlerin yetki çevreleri genişletilmiş olmaktadır. Kanun koyucu noterliklerin yetki çevresini, belediye sınırlarına göre belirlediği için, burada öncelikli olarak, (büyükşehir olmayan) il belediyesi ile büyükşehir belediyesinin ayrımının yapılması gerekmektedir.

Büyükşehir belediyelerinde, belediyenin sınırları, il mülki sınırlarını da kapsadığı için, burada bulunan noterliklerin her biri, o ilin sınırlarının tamamında faaliyet gösterebilecektir (5216 s. K. m. 3/a)²⁶⁰. Örneğin, Ankara'da Ulus'ta bulunan bir noterlik, Polatlı'daki bir noterlik işlemini gerçekleştirebilecektir. Bu bakımdan, büyükşehir belediyeleri açısından, noterlerin yer bakımından yetkisinin belirlenmesinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

Büyükşehir olmayan il belediyelerinde ise, il belediyesinin sınırı ile il mülki sınırı birbirinden farklıdır. Yani, il belediyesinin sınırları, o ilin mülki sınırlarının tamamını kapsamamaktadır. Bu yerlerde, birden fazla noterlik bulunması durumunda, il belediyesi sınırı içindeki farklı ilçelerde yer alan noterler, il belediyesi sınırlarının tamamında faaliyet gösterebilecektir. Fakat buralarda bulunan noterler, o ilin belediye

²⁵⁹ Mustafa Serdar ÖZBEK ve Mehmet Ertan YARDIM 2016, agm, s. 108.

²⁶⁰ Bkz.: Türkiye Noterler Birliği'nin 7 No.lu (Birleştirilmiş) Genelgesi, s. 12. (Hukuki Danışmanlık – 26447; Ankara, 12.06.2019), <https://portal.tnb.org.tr/Lists/BirlestirilmisGenelgelerListesi/Attachments/7/Birlestirilmis%20Genelge%207.pdf>, ET. 24.08.2024.

sınırı dışındaki yerlerde faaliyette bulunamayacaktır. İl belediyesi dışında yapılacak olan noterlik işlemleri için, yine o yerde bulunan asliye mahkemesinin yargı çevresinde bulunan noterlik, işlem yapma yetkisine sahip olacaktır. Büyükşehir olmayan bir ilin sadece merkezinde asliye hukuk mahkemesi bulunması ve belediye sınırları dışında bir ilçede noterlik bulunması halinde, bu noterlik sadece o ilçenin noterlik işlemlerini yapacaktır.

Noterlerin yer bakımından yetki çevrelerinin belirlenmesi, tespit işleri bakımından, sadece, bir yerin hal ve şeklinin tespiti ile piyango, kura, seçim ve toplantıların belgelenmesi açısından önem arz etmektedir²⁶¹. Bu bakımdan, ifade tespitleri yapılması halinde, kişi, istediği her noterlikte, tespit yaptırabilecektir.

Bununla birlikte, yetkisiz bir noterlikte işlem yapılması halinde hangi yaptırıma tabi olunacağı hususunda Noterlik Kanunu'nda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Bir görüşe göre²⁶², noterliğin işlem yapacağı bir konuda özel yetkisi kesin olarak belirlenmişse, yetkisiz bir noterlikte yapılması halinde yapılan işlem geçersiz olur; özel yetkinin bulunmadığı hallerde ise, yetkisiz bir noterde yapılsa dahi diğer geçerlilik şartlarını taşıması kaydıyla işlem geçerli olacaktır; ancak bu iki durumda dahi yapılan işlem kötüniyetle, dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde yapılmaktaysa işlemin geçersiz sayılması gerekmektedir.

Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise²⁶³, Noterlik Kanunu'nda yetkisiz noterde yapılan işlem hakkında herhangi bir yaptırım öngörülmemiş olduğu için yetkisiz noterlikte yapılan işlemler de yine geçerliliğini koruyacaktır. Ancak, mevzuatta düzenlenmiş olan bir işlem için yetkisiz noterliklerde yapılması halinde herhangi bir yaptırım öngörülmüşse, o işlemle ilgili mevzuatın getirdiği yaptırım uygulanacaktır.

Bu bakımdan, noterlerin tespit işleri bağlamında işlemin yer bakımından yetkisiz bir noterde yapılması durumu için herhangi bir müeyyide getirilmediği için yapılan işlem yine geçerli olacaktır. Uygulamada da, noterliklerin yargı organı

²⁶¹ Yavuz PAŞAMEHMEDOĞLU (1976), “Noterliğin Yetki Çevresi”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 9, s. 69; Mahmut Yılmaz SEPETÇİOĞLU (1978), “Noterliklerin Yetki Çevresi”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 19, s. 39.

²⁶² agm, s. 39.

²⁶³ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 38-39.

olmaması sebebiyle, yer bakımından yetkileri konusunda katı davranılmamaktadır²⁶⁴. Ancak bu durum, noterlerin yetki kurallarına aykırı davranabilecekleri anlamına asla gelmemelidir. Noterlerin yetki kurallarına uymadan işlem yapması onların disiplin sorumluluğunun ve ortaya bir zarar çıkması durumunda ise onun hukukî sorumluluğunun doğmasına sebep olacaktır²⁶⁵.

2.2.5.2. Noter Tespitlerinde İzlenecek Olan Şekil ve Genel Esaslar

2.2.5.2.1. Noter İşlemlerinde Uygulanacak Olan Genel Hükümler

Noterlik işlemlerinin yapılması sırasında uyulması gereken genel esaslar, Noterlik Kanunu'nun Dokuzuncu Kısımında 72 ilâ 83. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Noterlerin temel faaliyet alanı, kendilerine başvuran ilgililerin (yani, noterden belgelendirme talebinde bulunan kişinin) talepleri doğrultusunda işlemlerin belgelendirilmesidir. Bu belgelendirme faaliyeti, Noterlik Kanunu hükümleri ile diğer kanunlar ve Noterlik Kanunu Yönetmeliği'nde gösterilen şekilde yapılır (NK m. 72, I). Noterler, kendisinden bir işlem yaptırmak isteyen kimselerin kimliklerini, adres ve temyiz kudretine sahip olup olmadığını ve gerçek iradesiyle isteklerini tamamen öğrenmekle yükümlüdür (NK m. 72, II).

Bununla birlikte, noterlerce gerçekleştirilecek olan işlemler, kanunların emredici hükümlerine aykırı konularda olamaz (NK m. 53). Bu bakımdan ilgililerin gerçek iradeleri kanunların emredici hükümlerine aykırılık taşıyor ise, noter bu işlemleri yapmaktan kaçınmak zorundadır.

Noterlik işlemlerine yönelik olarak, Noterlik Kanunu'nun 76. maddesinde bazı yasaklılık halleri öngörülmüştür. Bu maddede öngörülen hallerde noter, noterlik işlemine şahit olan tanık, tercüman ve bilirkişi (uzman tanık) noterlik işlemine katılamaz. Bu yasaklılık hallerinin gerçekleşmesi durumunda noter herhangi bir işlem yapamaz ve o yerde de başka bir noter bulunmazsa, noterlik işlemi asliye hukuk hâkimi tarafından, o da yoksa sulh hukuk hâkimi tarafından Noterlik Kanunu hükümlerine uygun bir şekilde gerçekleştirilecektir (NK m.77).

²⁶⁴ “Noterin yetki çevresini aşarak düzenlediği vasiyetname sırf bu nedenle iptal edilemez. Vasiyetname diğer yasal koşulları taşıdığından geçerlidir.” Yargıtay HGK., 22.01.1986, E.: 1984/2-8261 K.: 1986/25 (LegalBank)

²⁶⁵ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 38-39.

Noterlerce belgelendirilen bütün işlemler Noterlik Kanunu'nun 82. maddesine göre resmî sayılırlar. Ancak, bu belgelerin hükümleri bakımından, kanun koyucu, işlemin türüne göre kategorik ayrımlarda bulunmuştur. Buna göre, noterlerce Noterlik Kanunu'nun 84 ilâ 89. maddelerine uygun bir biçimde “düzenleme” şeklinde yapılan hukukî işlemler sahtelikleri sabit oluncaya kadar geçerli kabul edilmektedir (NK m. 82, II). Bununla birlikte, noterlerin Noterlik Kanunu'nun 90 ilâ 93. maddelerine uygun bir biçimde “onaylama” şeklinde yapmış oldukları işlemlerde, sadece noter tarafından onaylanan imza ve tarih sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli kabul edilmektedir; ancak buradaki onaylama işlemi notere getirilen hukukî işlemin içeriğini kapsamamaktadır (NK m. 82, III). Fakat, burada şu husus da belirtilmelidir ki, noterler kanunların emredici hükümlerine aykırı işlemler yapamayacaklardır. Noterlerce gerçekleştirilen “onaylama” işlemleri hakkında emredici hükümlere uyma zorunluluğu, o işlemin içeriğini de kapsamaktadır (NK m. 53, c. 2). Bu bakımdan, notere onaylaması için getirilen bir hukukî işlem eğer kanunların emredici hükümlerine aykırılık taşıyorsa noter bu işlemi onaylamaktan kaçınacaktır. Noterlerin gerçekleştirdikleri “düzenleme” ve “onaylama” dışında kalan işlemler ise, aksi sabit oluncaya kadar geçerli kabul edilmektedir (NK m. 82, IV).

Son olarak, noterlik işlemlerinde eğer bir ekleme yahut düzeltme şeklinde çıkıntı yapılacaksa, bu ancak noterin onayını ve ilgilinin de imzasını taşıması durumunda geçerli olacaktır (NK m. 81, I). Noterce bir işlem gerçekleştirildikten sonraki evrede, o işlem eğer değiştirilecekse, fesih yahut iptal edilecekse ilk başta yapılan işlemin şeklinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (NK m. 81, II). Bu hususlar, emredici nitelikte olduğu ve hukukî güvenlik açısından büyük bir önem arz ettiği için aksine bir işlem yapılması kesin hükümsüzlük sonucunu doğuracaktır.

2.2.5.2.2. Noter Tespitlerinde İzlenecek Olan Şekil²⁶⁶

Noterlik işlemlerinin yapılması sırasında uyulması gereken şekil kuralları, Noterlik Kanunu'nun Dokuzuncu Kısımında (NK m. 72 ilâ 108) düzenlenmiştir. Buna göre, noterlik işlemlerinde şekil ile ilgili hükümler “Düzenleme” (NK m. 84 ilâ 89),

²⁶⁶ Bu başlık altında sadece fizikî ortamda yapılan noter tespitlerinde izlenecek olan şekil hükümleri incelenmiştir. Elektronik ortamda yapılan noter tespitlerinde izlenecek olan şekil hakkında bkz.: supra 2.2.4.2.

“Onaylama” (NK m. 90 ilâ 93), “Örnek Verme” (NK m. 94 ilâ 99) ve “Diğer İşlemler” (NK m. 100 ilâ 108) şeklinde kategorik olarak ayırım yapılarak düzenlenmiştir.

Noterler, Noterlik Kanunu’nun 61. maddesi bağlamındaki tespit faaliyetini de bu Kısım’daki “Diğer İşlemler” hakkındaki hükümlere göre yapacaklardır (NK m. 100). Noterler, tespit işlerini Noterlik Kanunu’nun 102. maddesi gereğince, 101. maddede belirtilen içeriğe uygun bir şekilde tutanak düzenleyerek yapacaklardır. Ayrıca, Türkiye Noterler Birliği, noterlik işlemlerinin doğru bir şekilde düzenlenmesi için işlem formülleri de yayınlamaktadır²⁶⁷ (Bkz.: NK m. 200).

Noter tarafından düzenlenecek tutanakta şu hususlar yer almaktadır (NK m. 101):

1. Tutanağın düzenlendiği yeri ve tarihi (Rakam ve yazı ile).
2. İlgilinin kimliği, adresi ve vergi kimlik numarasını.
3. İlgili noter tarafından tanınmıyorsa, kimliği hakkında getirilen ispat belgesi.
4. Tutanağın konusu.
5. İlgilinin, varsa tercüman, bilirkişi ve tanıkların imzaları ile noterin imza ve mührü.

Noter, ilgilinin ve işleme katılan diğer kişilerin (bilirkişi, tanık ve tercüman²⁶⁸) kimliğini tespit edebilmek için T.C. Kimlik Kartını, nüfus cüzdanını, resmî mercilerce verilmiş bulunan pasaport, ehliyet gibi belgeleri aramak durumundadır. Sayılan belgelerin gösterilememesi yahut noterin gerekli görmesi durumunda tanık dinlenerek de kimlik tespiti yapılabilir (NKY m. 90). Tespit talebinde bulunan ilgili, Türk vatandaşı gerçek kişi ise, T. C. Kimlik numarası; yabancı gerçek kişi ise, yabancılara mahsus kimlik numarası, yoksa aldıkları veya alacakları vergi kimlik numarası; tüzel kişi ise vergi kimlik numarası tutanağa yazılır.

Tüzel kişiler bakımından ise, müvekkil yahut temsil olunan adına işlem yaptırılması halinde, bunlar adına tespit yaptıran kişiler, sıfat ve yetkileri ile işlemi yaptırmaya izinli olduklarının gösteren belgeyi notere ibraz etmekle yükümlüdürler (NK m. 79, I). Bu belgenin, tespit işlemi ilgili kısımlarının örneklerinin tutanağa eklenmesi zorunludur. Vekil ve mümessilin temsil ettikleri kişiler birden çoksa, temsil

²⁶⁷ Tespit Tutanağı İşlem Formülü için bkz.: EK 1.

²⁶⁸ Ayrıca, noter tarafından, bilirkişi, tanık ve tercümana, tespit işlemi yaptırılmadan önce, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na uygun olarak yemin verdirilir.

ettikleri bütün kişilerin ad ve soyadlarının tespit tutanağına yazılması ve ibraz olunan belge veya belgelerin bu kişileri tamamen kapsamaması gerekmektedir (NKY m. 92, I).

Noter, kendisine tespit yaptırmak için başvuran ilgilinin fiil ehliyetinin bulunduğu kanaat getirmesi gerekir (NKY m. 91, I). Noter, ilgilinin, yaşlılığından, hastalığından yahut dış görünüşünden dolayı fiil ehliyetinden şüphe duyarsa, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı doktor raporu ile saptanır. Bu durumda, tespit tutanağında, bu rapor belirtilir ve raporun aslı, noterde kalan tespit tutanağı nüshasına eklenir.

Tespit işlemi yapılırken belirli haller için, noter ile bilirkişi, tercüman veya tanık bakımından, Noterlik Kanunu bazı yasaklılık halleri öngörmüştür. Buna göre, noter, bilirkişi, tanık ve tercüman;

1. Kendisi bizzat ilgili ise veya bir ilgili onun vekili olarak hareket ediyorsa,
2. Aralarında evlilik birliği kalmamış olsa bile ilgililerden birinin karı veya kocası ise,
3. İlgililerden biri ile aralarında sıhrî dahi olsa usûl veya fûrû veya kan hısımlığında üçüncü, sıhrî hısımlıkta ikinci derecede (bu dereceler dahil) civar hısımlığı veyahut evlat edinme ilişkisi varsa,
4. İlgililerden biri noterin kâtip veya hizmetlisi ise,
5. İlgililerden biri aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişki bulunan bir şahsın vekili olarak hareket ediyorsa,
6. Noterlik işlemi, kendi yararına veya aralarında iki, üç ve dördüncü numaralarda yazılı ilişkiler bulunan bir kimse yararına bir tasarrufu kapsıyorsa, tespit işlemine katılamazlar (NK m. 76).

Ayrıca, noter tespitine katılacak olan tanığın ergin olması, kısıtlı olmaması, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre yeminli olarak dinlenilmesinin mümkün olması (Bkz.: HMK m. 257) ve tespiti gerçekleştiren noterin kâtip veya hizmetlilerinden olmaması gerekmektedir (NK m. 78).

Noterlerin düzenledikleri tespit tutanaklarının, Kanunda belirtilen şekil şartlarına uymaması durumunda, hangi hükümlere tabi olacağına da burada değinilmesi gerekmektedir. 3456 sayılı (eski) Noterlik Kanunu'nun 51. maddesine göre, Noterlik Kanunu'ndaki yazılı şartlara ve hükümlere göre tanzim ve tasdik olunmayan kağıtlar resmî sayılmayıp adî senet hükmünde kabul edilmekle beraber,

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 82. maddesinin birinci fıkrasına göre ise, sadece, Noterlik Kanunu'na göre belgelendirilen işlemlerin resmî sayılacağı belirtilmekle yetinilmiştir.

Noterlerin Kanunu'ndaki şekle ilişkin getirilen hükümler, noterlik işleminin sıhhati, yani geçerliliği bakımından getirilmiş sıkı şartlara bağlı düzenlemelerdir²⁶⁹. Bu bakımdan noterlerin görevleri gereğince yapmış oldukları işlemler için uymak durumunda bulundukları şekil kuralları, düzenleniş biçimi bakımından emredici hüküm niteliğindedir. Noterlik işlemlerinin geçerli bir biçimde yapılabilmesi için bu şekil kurallarına uyulması gerekmektedir. Bundan dolayı, noterlerin yapmış olduğu tespitler açısından bir değerlendirme yapılacak olursa, şekle ilişkin kuralları emredici nitelikte olması sebebiyle, bu hususlara riayet edilmemesi halinde, yapılan tespit geçerlilik taşımayacak, yani kesin hükümsüz olacaktır. Ayrıca, noterce şekil kurallarına aykırı bir biçimde düzenlenen tespit tutanağının geçersizliğinden dolayı eğer ilgililer zarara uğrarsa, noterlerin hukukî sorumluluğu ve disiplin sorumluluğu gündeme gelecektir.

2.2.5.2.3. Yabancı Ülkelerde Yapılan Noter Tespit İşlemleri

Yabancı ülkelerde yapılan noterlik işlemleri Noterlik Kanunu'nun 191 ilâ 195. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Noterlik Kanunu yabancı ülkelerde yapılan noterlik işlemlerini, Türk konsoloslugu tarafından yapılan (NK m. 191 ilâ 194) ile yabancı ülke noteri tarafından yapılan (NK m. 195; ayrıca, HMK m. 224) noterlik işlemleri olarak ikiye ayırarak düzenlemiştir.

Konsoloslukların görevleri uluslararası sözleşmeler ile belirlenmiştir. Bu konuda, Türkiye'nin 1901 sayılı Kanun'la uygun bulup onaylayarak iç hukukumuzun bir parçası haline getirdiği çok taraflı uluslararası sözleşme olan 24 Nisan 1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin²⁷⁰ 5. maddesinde, konsolosluk görevleri belirlenmiştir. Bu maddenin (f) bendine göre, konsolosların görevlerinden birisi de, noterlik işlemleri yapabilmektir. Noterlik Kanunu'nda ise, konsoloslukların noterlik faaliyeti detaylı olarak açıklanmıştır.

²⁶⁹ Şaban ERSÖZ (1976), "Noterlik Kanunundaki Şekil Şartlarına Uyulmazsa Ne Olur?", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 9, s. 84.

²⁷⁰ Resmî Gazete, 29.05.1975, S.: 15249.

Buna göre, yabancı ülkede bulunan Türk vatandaşlarının noterlik işlemleri, o ülkede bulunan Türk konsoloslugu tarafından yerine getirilecektir (NK m. 191)²⁷¹. Konsolos tarafından bu görev yerine getirilirken Noterlik Kanunu'nun uygulanacak olan hükümleri 193. maddede belirlenmiştir. Buna göre, konsoloslar, noterlik görevleri bakımından, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında tespit işleri de yapabileceklerdir.

Konsoloslar, 61. madde kapsamında, tespit işlemlerini, konsolosluk binası içinde yapmak durumundadırlar. Ancak 193. maddenin yapmış olduğu atıf gereğince, konsoloslar, gerekli durumlarda, özellikle bir yerin hal ve şekli ile kıymetinin tespiti ile toplantı, seçim, kur'a çekilişi gibi durumlarda, konsolosluk binasının dışında da tespit yapabileceklerdir (NK m. 83, I; m. 193).

Konsolosların yapmış oldukları tespitlerin tutanak düzenlenmesi suretiyle belgelendirilmesinde de, Noterlik Kanunu'nun 101. maddesinde belirtilen şekil uygulanacaktır. Konsoloslar, tespit tutanağını, noterlerin uyması gereken genel hükümlere (NK m. 72 ilâ 83 (77. madde hariç)) uygun bir biçimde düzenlemek zorundadırlar. Bu bakımdan, konsoloslar da, noterler hakkında düzenlenen işlemlerdeki yasaklılık hallerine tabi olacaklardır. Konsolosların düzenlemiş oldukları tespit tutanakları da resmî belge hükmünde olacaktır ve bu tutanaklar, aksi sabit oluncaya kadar geçerli olacaktır (NK m. 82, I, III).

Konsoloslar tarafından yabancı devletlerde yerine getirilen bir diğer noterlik hizmeti de, Noterlik Kanunu'nun 198/A maddesinde düzenlenen, elektronik ortamda yapılan noterlik işlemleridir (NK m. 193). Buna göre, yabancı ülkelere konsoloslar tarafından yerine getirilen elektronik ortamdaki noter tespitleri, Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik'te gösterilen usûl ve esaslara göre, güvenli elektronik imzayla da yapılabilecektir (NİEOYHY m. 12, I; NK m. 198/A, IX). Ancak, yabancı ülkelere yapılacak olan elektronik ortamdaki noterlik işlemleri için gerekli teknik altyapı ve idarî şartları ilişkin usûl ve esaslar Türkiye Noterler Birliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında yapılacak protokolle belirlenecektir (NİEOYHY m. 12, II). Türkiye Noterler Birliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında elektronik noterlik işlemlerinin yabancı ülkelere yapılması konusunda bir protokol yapılmış bulunmakla birlikte, şu an için yabancı ülkelerdeki Türk konsolosluklarınca,

²⁷¹ Süha TANRIVER 2023, age, s. 170.

“Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik” hükümleri uygulaması sınırlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Elektronik ortamda yapılacak tespitler bakımından, şu an için sadece, Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi kullanılmaktadır. Bu sistem ile konsoloslukların noterlik işlemleri için kullanmış olduğu sistemlerin birbirinden farklı olması ve elektronik ortamdaki tespitlerin yabancı ülkelerde gerçekleştirilmesi bakımından böyle bir bilişim sistemi getirilmemesinden dolayı, mevzuat bazında yabancı ülkelerde elektronik ortamda tespit yapılması mümkün olmasına karşın teknik sebeplerle yapılamamaktadır. Ayrıca, konsolosluklarda yapılan tüm noterlik işlemleri bağlamında fizikî ortamda düzenlenen belgeler, Türkiye Noterler Birliği Bilgi Sisteminde de arşivlenmektedir²⁷².

Yabancı ülkelerde noterlik hizmetini yerine getiren konsolosluklar tarafından, yaptıkları işlemin altına ilgili konsolosluğun mührü basılmaktadır (NKY m. 63, II). Konsolosluklar yaptıkları noterlik işlemleri için ayrıca noterlik ücreti almamaktadırlar (NK m. 194).

Noterlik Kanunu’nun 193. maddesine göre, konsoloslar noterlik görevleri dolayısıyla hukuka aykırı bir işlem yapar, ilgililere zarar verir veya bu görev kapsamında suç işlerse, Noterlik Kanunu’nun 121 ila 162. maddeleri uygulanmaz. Bu nedenle, konsolosların noterlik işlemlerinden doğan hukukî, cezaî ve disiplin sorumlulukları memurlar hakkındaki sorumluluk hükümlerine tabidir.²⁷³

Noterlik Kanunu’na göre, yabancı ülkede gerçekleştirilen noterlik işlerinin diğer bir çeşidini de, yabancı ülke noterlerince yapılmış olan işlemler oluşturmaktadır. Yabancı ülkelerde noterlerinin düzenlemiş olduğu belgelerin, Türkiye’de de resmî belge vasfına haiz olabilmesi için taşıması gereken şartlar Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 224. maddesi ile Noterlik Kanunu’nun 195. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, yabancı devletlerde usûlüne uygun bir şekilde yapılan noterlik işlemlerinin Türkiye’de de hüküm ve sonuç doğurabilmesi için, belgenin verildiği devletin yetkili makamı veya ilgili Türk konsolosluk makamı tarafından onaylanması gerekmektedir (HMK m. 224, I; Karş.: NK m. 195). Bu onaylama işlemine karşılık Noterlik Kanunu’nun 195. maddesinde, özel kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. Bu hususta özel bir hüküm niteliğinde olan Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda 224.

²⁷² TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2024), *Konsolosluk İşlemleri (Yurtdışı Noterlik İşlemleri)*, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/KonsoloslukHiz.aspx>, ET. 28.08.2024.

²⁷³ Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 213; Süha TANRIVER 2023, age, s. 170.

maddesinin ikinci fıkrasında, yabancı resmî belgelerdeki bu tasdik zorunluluğuna karşılık, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerin hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

Bu konuda, yabancı resmî belgelerin uzun süren ve masraflı olan elçilik veya konsolosluk tarafından onaylanması işleminin kaldırılmasına yönelik olarak uluslararası alanda 05.10.1961 tarihinde Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkında La Haye Sözleşmesi imzalanmış²⁷⁴ ve Türkiye de 3028 sayılı Kanunla uygun bularak, onaylayıp bu Sözleşmeyi iç hukukumuzun bir parçası haline getirmiştir²⁷⁵. Bundan dolayı, yabancı resmî belgeler hakkında Sözleşme'ye taraf olan devletler²⁷⁶ bakımından öncelikli olarak bu Sözleşme hükümleri uygulanacaktır²⁷⁷.

Sözleşme'nin 1. maddesinin ikinci fıkrasında hangi resmî belgelerin tasdik mecburiyetinin bulunmadığı düzenlenmiştir. Buna göre: “1) Savcı, zabıt kâatibi veya adliye memuru tarafından verilmiş belgeler de dahil olmak üzere, Devletin bir yargı organına veya mahkemesine bağlı bir makam veya görevli memur tarafından düzenlenmiş olan belgeler, 2) İdarî belgeler, 3) Noter senetleri, 4) Kişilerce özel sıfatla imzalanmış belgeler üzerine konulmuş olup belgenin kaydının veya belirli bir tarihte mevcut olduğunun ve imzaların doğruluğunun resmî makam ve noterlerce onaylanması gibi resmî beyanlar”ın diplomatik temsilciler yahut konsolosluk tarafından tasdik edilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Öte yandan, diplomatik temsilciler ile konsolosluklar tarafından düzenlenmiş resmî belgeler bu Sözleşmenin kapsamı dışındadır (Sözleşme m. 1, III/a). Bu bakımdan, bu memurların düzenlemiş oldukları resmî belgeler, tasdik işlemine tabi olacaktır. Ancak, bu tasdik zorunluluğunun kaldırılması adına, Avrupa Konseyi üyesi ülkeleri tarafından 1968 yılında “Diplomasi ve Konsolosluk Memurlarınca Düzenlenen Belgelerde Onay İşleminin Kaldırılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi” imzalamışlardır. Türkiye de bu

²⁷⁴ Gülören TEKİNALP (1986), “Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki ve Tasdik (Legalisation) Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkında La Haye Sözleşmesi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Sayı 2, s. 159.

²⁷⁵ Resmî Gazete, 29.06.1984, S.: 18446.

²⁷⁶ Bu Sözleşme, bugün için 127 ülke tarafından imzalanmıştır. (Âkit devletler için, bkz.: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=41>).

²⁷⁷ Bu Sözleşmeye taraf olmayan devlet açısından ise, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 224. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, öncelikli olarak, bu konuda Türkiye ile ikili bir sözleşmesinin bulunup bulunmadığına bakılacak, eğer bu konuda böyle bir sözleşme bulunmuyorsa, bu durumda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 224. maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanacaktır.

Sözleşme'yi 01.09.1980 tarihinde imzalamış ve Sözleşme 23.09.1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir²⁷⁸. Bu Sözleşme ile, herhangi bir ülkede görevlerini ifa etmekte olan Âkit Devletlerin diplomasi ve konsolosluk memurlarının resmi sıfatlarına dayanarak düzenledikleri, diğer bir Âkit Tarafın ülkesinde veya bu Sözleşme'ye taraf olmayan bir Devletin toprakları üzerinde görev yapmakta olan bir başka Âkit Tarafın diplomasi ve konsolosluk memurlarına ibraz edilecek resmî belgeler tasdikten muaf olacaktır (Sözleşme m. 2 ve 3). Bu Sözleşme bugün için 27 ülke tarafından imzalanmıştır²⁷⁹.

Sözü edilen belgelerin, Sözleşmeyi imzalayan diğer devletlerce ispat vasıtası olarak kullanılabilmesi için, düzenlendiği devletin yetkili makamı tarafından²⁸⁰ belge üzerine apostille (tasdik şerhi) konulması gerekmektedir²⁸¹. Apostille verilmesinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu kapsamındaki tasdik işleminden belirli farklılıkları vardır. Bu Sözleşme'de Apostille verilmesinin öngörülmesi suretiyle tasdik işlemi basitleştirilmiştir ve sözü edilen şerh, belgenin kullanılacağı devletin, belgenin resmiyet kazandığı ülkedeki temsilcileri tarafından değil; mahallî makamlarınca gerçekleştirilmektedir²⁸².

Apostille verilmesi ile resmî belgedeki imzanın doğruluğu, belgeyi imzalayan kişinin hangi sıfatla imzaladığı ve gerektiğinde bu resmî belge üzerindeki mühür veya damganın aslı ile aynı olduğu hususları teyit edilmektedir (Sözleşme m. 5, II). Bu şerh, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 224. maddesindeki yetkili makam veya konsoloslüğün onayının yerine geçmektedir²⁸³.

Noterlerin tespit işleri bakımından, Sözleşme'nin 1. maddesinde, noter senetleri de, âkit devletler arasında tasdik zorunluluğunun bulunmadığı resmî belgelerden biri olarak sayılmış bulunmaktadır. Bu bağlamda, noterlerin yapmış oldukları tespit faaliyetleri sonucunda düzenlemiş oldukları tutanakların bu Sözleşme

²⁷⁸ Bkz.: Resmî Gazete, 12.04.1987, S.: 19429.

²⁷⁹ Âkit Devletler için, bkz.: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=063>.

²⁸⁰ Türkiye'de Apostille şerhi vermeye yetkili makamlar: İdarî belgeler için illerde valilikler, valiler, vali adına vali muavinleri ve hukuk işleri müdürleri, ilçelerde kaymakamlıklar; adlî belgeler için ise ağır ceza mahkemesi kuruluşu olan merkezlerdeki adalet komisyonu başkanlıklarıdır. (Sözleşmeyi imzalayan yabancı devletlerin Apostille şerhi vermeye yetkili makamları için, bkz.: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=41>)

²⁸¹ Cemal ŞANLI, Emre ESEN ve İnci ATAMAN-FİĞANMEŞE (2024), *Milletlerarası Özel Hukuk*, 11. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, s. 601.

²⁸² Gülören TEKİNALP 1986, agm, s. 161-162.

²⁸³ Cemal ŞANLI, Emre ESEN ve İnci ATAMAN-FİĞANMEŞE 2024, age, s. 601.

kapsamına girip girmediği hususunun öncelikli olarak açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Noterlerin düzenlemiş oldukları tespit tutanakları, hukukî anlamda senet olarak nitelendirilemez; bu bakımdan, noter senedi değildir²⁸⁴, ancak resmî bir belge niteliğindedir. Ancak, Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkında La Haye Sözleşmesi'nin resmî metninde, Türkçeye noter senetleri olarak çevrilen kavram, Fransızca metinde “les actes notariés” ve İngilizce metinde ise “notarial acts” olarak ifade edilmiştir. “Les actes notariés” kavramı da “notarial acts” kavramı da esas itibarıyla, sadece noterlik senetlerini değil; bütün noterlik işlemlerini ifade etmek için kullanılmaktadır²⁸⁵. Bundan dolayı, Sözleşme'nin Türkçe çevirisindeki, senet kavramının geniş anlaşılması gerekmektedir²⁸⁶. Bu bakımdan, kanaatimizce, noter tespit tutanaklarını da Sözleşme kapsamındaki resmî belgelerden biri olarak değerlendirilmesi ve Apostille verilmesinin getirdiği güvenceden mahrum bırakılmaması gerekmektedir.

Ayrıca, Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkında La Haye Sözleşmesi dışında, Türkiye'nin bazı Devletlerle hukukî ve adlî

²⁸⁴ Bkz.: *infra* 2.2.6.1.

²⁸⁵ Sözleşme'nin 15. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, Sözleşme metinleri arasında farklılıklar bulunması halinde Fransızca metnin temel alınması gerekmektedir. Sözleşme'nin işleyişi hakkında âkit devletlerin bilgilendirilmesi adına Uluslararası Özel Hukuk Lahey Konferansı (Hague Conference on Private International Law (HCCH)) tarafından Apostille El Kitabı çıkartılmış ve bu el kitabına göre, notarial acts, bir noterin düzenlediği ve bir borcun, vakıanın veya anlaşmanın hukuken geçerli hale getirildiği, kaydedildiği veya doğrulanabildiği bir belge veya sertifika anlamına gelmektedir. Noter tarafından imzalanıp resmi mühür/damga ile tasdik edildiğinde, noterlik işlemi, Sözleşme'nin 1. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendi uyarınca kamu belgesi sayılmaktadır (Apostille Handbook - Practical Handbook on the Operation of the Apostille Convention (2023), 2nd Edition, The Hague Conference on Private International Law – HCCH Permanent Bureau, Netherlands, s. 54). Ayrıca, yine El Kitabına göre, noter huzurunda yeminli olarak (noterin affidavit düzenlemesi suretiyle) yapılan çevirilere, Apostille verilerilebilir (Apostille Handbook - Practical Handbook on the Operation of the Apostille Convention 2023, age, s. 65). Noter onaylı çeviriler, senet olmamakla birlikte yine Apostille şerhinden faydalanabilmektedir. Bu bakımdan, Sözleşmede belirtilen “notarial acts” yahut “les actes notariés” kavramları sadece noter senetleri olarak algılanmamalıdır.

²⁸⁶ Geniş anlamda senet kavramından, kişilerin fikir ve düşüncelerinin yazı yahut belirli işaretler aracılığı ile maddileştirilmesini yani somut hale getirilmesini ifade eder (Necmeddin M. BERKİN (1948), *Usul Hukukunda Senetler ve Senetlerin İspat Kuvveti*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, s. 9; Serdar NART (2007), “Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, s. 207; Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 4). Bu açıdan, geçmişte gerçekleştiren bir olayı temsil eden her türlü şey senet olarak değerlendirilebilir (Seyithan DELİDUMAN 2001, age, s. 4-5; Serdar NART 2007, agm, s. 207). Bu tanım çerçevesinde, noter tespit tutanakları da geniş ve genel anlamda senet kavramı içerisinde değerlendirilebilir.

alanlarda yapmış olduğu ikili işbirliği anlaşmaları ile de noterlik belgelerine herhangi bir tasdik şerhi verilmesi zorunluluğu tamamen kaldırılmıştır²⁸⁷.

2.2.6. Noter Tespitlerinin İspat Hukuku Bakımından Durumunun Değerlendirilmesi

2.2.6.1. Noter Tespit Tutanaklarının Hukukî Niteliği

Noter tespitlerinin delil değeri ve ispat hukuku bakımından öneminin anlaşılabilmesi için, öncelikli olarak tespit tutanaklarının hukukî niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Noterler, yapmış oldukları tespitleri bir tutanak düzenlemek suretiyle belgelendirmektedirler. Usûlüne uygun olarak düzenlenmiş bu tutanaklar, Noterlik Kanunu'nun 82. maddesi gereğince, resmî bir nitelik taşımaktadır. Resmî nitelikteki bu tutanakların delil niteliğinin belirlenebilmesi için, öncelikli olarak, senet olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu, üst bir kavram olan ve senet kavramını da içine alan belge kavramının tanımını yapmasına rağmen senet kavramını tanımlamamıştır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 199. maddesine göre, belge, uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcılarına denilmektedir. Bu tanımdan anlaşıldığı üzere, belgenin iki ana unsuru bulunmaktadır. Bunlar: uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli olması ve bilgi taşıyıcı olmasıdır. Buna göre, belgenin yazılı olması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Senet ise, bir kimsenin kendisinin aleyhine delil teşkil etmek üzere kendi iradesiyle vücuda getirdiği yazılı belgeye denilmektedir²⁸⁸. Senetler, konusu

²⁸⁷ Bu devletler için bkz.: Türkiye Noterler Birliği (Birleştirilmiş) Genelge No. 25 (Ankara 15.09.2019, Hukuki Danışmanlık – 45606), s. 5-8. Sözleşme metinleri için, ayrıca bkz.: <https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/ikili.html>.

²⁸⁸ Necip BİLGE ve Ergun ÖNEN (1978), *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 554; İlhan E. POSTACIOĞLU (1975), *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 6. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 596; Baki KURU ve Burak AYDIN (2021a), *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt I*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 670; Murat YAVAŞ (2020), *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 148; Süha TANRIVER 2024, age, s. 938; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY ve Muhammet ÖZEKES 2023, age, s. 385; Murat ATALI, İbrahim ERMENEK ve Ersin ERDOĞAN 2023, age, s. 502.

bakımından genellikle soyut bir borç ikrarı olmakla birlikte, bir hukukî işleme ilişkin (örneğin, noter tarafından düzenlenen bir vakıf senedi ya da vasiyetname) olabildiği gibi, bir vakıya, hukukî bir duruma ilişkin de (örneğin, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkını gösteren tapu senedi) olabilir²⁸⁹.

Bir belgenin, senet olarak adlandırılabilmesi için birtakım unsurlara sahip olması gerekmektedir. Buna göre²⁹⁰; senedin somutlaşmış yani dış dünyaya yansıyacak şekilde varlık kazanmış bulunması, yazılı olması, bir hukukî işlem yahut vakıya ilişkin irade açıklamasını içermesi ve son olarak, senet kimden sâdır olduysa o kişinin (yani aleyhine delil olarak kullanılacak kişinin²⁹¹) imzasının bulunması gerekmektedir.

Senetler, hukukumuzda, kesin delil sayılmaktadır (HMK m. 204; m. 205). Senedin bu özelliğinden dolayı kanun koyucu, senede karşı tanıkla ispat yasağı ve senede karşı senetle ispat zorunluluğu getirmiştir (Bkz.: HMK m. 200; m. 201).

Bütün bu hususlar gözetildiğinde, noterlerin düzenlemiş oldukları tespit tutanaklarının birçok açıdan senet kavramından ayrıldığı görülmektedir. Tespit tutanakları, dış dünyada varlık kazanmaları ve yazılı olmaları itibariyle senetlere benzemekle beraber; ilişkin bulundukları konu bakımından, senetlerden ayrılmaktadır. Öncelikli olarak, yukarıda da belirttiğimiz üzere²⁹², noter tespit tutanakları hukukî bir işleme ilişkin değildirler. Bazen, noter tespit tutanakları, belirli bir vakıya ilişkin bulunsa bile, bunun belgelendirilmesi, ilgilinin aleyhine delil olması için değil; tam tersine lehine delil olarak kullanabilmesi için yapılmaktadır. Aynı şekilde, ilgili, ifade tespit tutanağı ile kendi aleyhine değil, lehine olacak bir durumu, hatta kimi durumda kendisiyle hiçbir ilişkisi bulunmayan bir hususu belgelendirmesini noterden talep etmektedir²⁹³. Bu nedenle, noter tespit tutanakları, bir hukukî işleme değil; bir hukukî fiile, hukukî olaya ya da bir irade açıklamasına (tasavvur (bilgi) yahut his (duygu)

²⁸⁹ Süha TANRIVER 2024, age, s. 940.

²⁹⁰ age, s. 939-940; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY ve Muhammet ÖZEKES 2023, age, s. 386; Murat ATALI, İbrahim ERMENEK ve Ersin ERDOĞAN 2023, age, s. 502-503; Evren KOÇ (2021), *Medeni Usul Hukukunda Belge Kavramı*, Sümer Kitabevi, İstanbul, s. 31-33; Necmeddin M. BERKİN 1948, age, s. 9.

²⁹¹ Baki KURU ve Burak AYDIN 2021a, age, s. 670.

²⁹² Bkz.: supa 2.2.3.1.2.

²⁹³ Ancak, ilgili, ifade tespit tutanağı düzenlettirirken bir borç ikrarında bulunursa, bu durumda, o tespit tutanağı bir senet hükmünde olacaktır. Bkz.: supra 2.2.4.1.2.1. ve özellikle dn. 211.

açıklamasına) ilişkin olduğundan senet olarak addedilemezler. Bu bakımdan, noter tespit tutanakları, kesin delil özelliğine de sahip değildir.

Noterlerce düzenlenen tespit tutanakları, senetten de geniş bir kavram olan belge kavramı içerisinde girmektedir. Bu tutanaklar, düzenlendiği vakıya ilişkin olarak ispata elverişli bir bilgi taşıyıcısı nitelikte olması, onun belge niteliğinde olduğunu açıkça göstermektedir. Noterlik Kanunu'nun 82. maddesinin birinci fıkrasına göre, noterlerin Noterlik Kanunu'na göre yapmış oldukları işlemler resmî sayılacağı için, noterlerce düzenlenen tespit tutanakları da resmî belge niteliğinde olacaktır.

2.2.6.2. Noter Tespit Tutanaklarının Delil Değeri

Noterlik Kanunu'nun 82. maddesi, noterlik işlemlerinin ispat gücüne ilişkin olarak, düzenleme ve onaylama şeklindeki noterlik işlemleri ile bu iki şekil dışındaki diğer noterlik işlemleri için farklı hükümler getirmiştir. Buna göre, noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 84 ilâ 89. maddeleri arasındaki “düzenleme” şeklinde yapmış olduğu hukukî işlemler, sahtelikleri sabit oluncaya, yani ispat edilinceye kadar geçerlilik taşımaktadır (NK m. 82, II). Noterlik Kanunu'nun 90 ilâ 93. maddeleri arasında düzenlenen “onaylama” şeklindeki işlemlerde ise, noter tarafından onaylanan hukukî işlemdeki sadece imzanın ve tarihin, sahteliği sabit oluncaya, yani ispat edilinceye kadar geçerli olacaktır. Yani, bu işlem sadece onaylanan imzanın ilgiliye ait olduğunu belgelendirmedir (NK m. 82, III). Noterlerin, bunların dışında yapmış olduğu işlemler ise, ancak aksi sabit oluncaya kadar geçerli olacaktır (NK m. 82, IV). Bunun dışında, noterlik işlemlerinin ispat gücü, ayrıca Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 204. maddesinde düzenlenmiştir. Bu bakımdan, düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahtelikleri ispat olununcaya kadar kesin delil niteliğine sahiptirler (HMK m. 204, I). Ayrıca, ilgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetler ile diğer yetkili memurların görevleri gereğince usûlüne uygun olarak düzenledikleri belgeler ise, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil niteliğine sahiptirler (HMK m. 204, II).

Buna göre noter tespit tutanakları da, aksi sabit oluncaya kadar içerikleri doğru kabul edilir ve resmî belgeler arasında yer alır (NK m. 82, IV; m. 102). Bu tutanaklar, noter senetleri gibi kesin delil niteliğine sahip değildirler. Noter tarafından yapılan

tespitin maddî vakıaları ispata yeterli olup olmadığı hususunun takdiri ancak mahkemeye aittir²⁹⁴.

Doktrinde noter tespit tutanaklarının içerikleri aksi ispat edilinceye kadar doğru kabul edileceği için mahkemeler nezdinde, bir vakıanın ispatı açısından, takdirî delillere oranla, inandırıcılık ve güvenilirlik açısından kuvvetli bir delil niteliğine sahip olacağı belirtilmektedir²⁹⁵.

Kanaatimizce, vakıaların ispatı bakımından hukukumuzda kuvvetli delil ve zayıf delil şeklinde bir ayırım bulunmamaktadır. Bu hususta yapılabilecek olan bir ayırım, ancak ispat ölçüsüne göre tam ispat ve yaklaşık ispat şeklinde yapılmakta ve bu ispat ölçüsünün sağlanması adına kesin delil ve takdirî delil şeklinde bir ayırım yapılmaktadır. Noter tespit tutanakları ise, yukarıda da belirttiğimiz²⁹⁶ üzere kesin delil teşkil etmemektedir. Bu tutanaklar takdirî bir delil niteliğindedirler. Ancak noter tespit tutanaklarının resmî belge niteliğinde olması ve bu belgeleri düzenleyen kişilerin asıl görevlerinin hukukî güvenliği sağlamak olması, bu belgeleri diğer takdirî delillere oranla daha üst bir konuma yerleştirmektedir²⁹⁷. Mahkeme bu belgeleri kolay kolay göz ardı edemeyecektir. Bu bakımdan, eğer mahkemece bu belgelere itibar edilmeyecekse, bunun iyi bir şekilde gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Aksinin kabulü, hukukî dinlenilme hakkının bir unsuru olan dikkate alınma hakkının (mahkemenin de dikkate alma yükümlülüğünün) ihlâli anlamına gelecektir. Kanaatimizce mahkeme, herhangi bir gerekçe göstermeden noter tespit tutanaklarındaki hususları göz ardı etmiş, gerekçesinde bu tespit tutanaklarını hiç değerlendirmeden tespit tutanağındaki hususlara aykırı bir şekilde karar vermişse, bu durum, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin değerlendirilmemiş olması sebebiyle mutlak istinaf sebebi oluşturacaktır (HMK m. 353, I-a/6).

Noter tespit tutanakları, resmî belge niteliğinde olmakla birlikte, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda kesin deliller ve takdirî deliller başlığı altında düzenlenmiş

²⁹⁴ Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 71.

²⁹⁵ Baki KURU 2001, age, s. 4478; Leyla AKYOL ASLAN 2011, age, s. 73; Murat YAVAŞ 1999, agt, s. 55.

²⁹⁶ Bkz.: supra 2.2.6.1.

²⁹⁷ Toraman'a göre, noter tarafından yapılan vakıa tespitleri, bilirkişiler tarafından yapılanlar kadar ispat gücüne sahiptirler (Barış TORAMAN (2017), *Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi İncelemesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 109).

değildirler. Bu bakımdan, bu tutanaklar Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 192. maddesinde belirtilen, Kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere kategorisine girmektedir. Bu maddeye göre, kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğunu öngörmediği hâllerde, Kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilecektir. Bu bakımdan, noter tespit tutanakları ancak kesin delille ispat (senede karşı senetle ispat) zorunluluğu bulunmayan hallerde uygulama alanı bulacaktır.

Noter, yapmış olduğu tespit ile ancak bir şeyin yahut yerin o anki durumunu yahut şeklini tespit etmektedir. Bununla birlikte, çoğu zaman davaya konu olan vakıanın yahut vakıaların birden fazla veçhesi bulunmaktadır. Mahkeme, yargılama faaliyeti boyunca bütün delilleri birlikte değerlendirerek gerçeğe ulaşmaya çalışmaktadır. Örneğin, bir vakıanın ortaya doğru bir şekilde konularak mahkemece dikkate alınabilmesi için teknik bir inceleme gerekebilir. Noter tespit işlemini yaparken mahkeme gibi bir delil tespiti yapmadığı için sadece ilgilinin talepte bulunduğu şekilde işlemi gerçekleştirmektedir, bundan dolayı noter tespit tutanakları da her zaman vakıaları ispat etmek için yeterli olamayabilmektedir²⁹⁸.

Noterler, yaptıkları tespitlerde zaman zaman bilirkişiye (uzman görüşüne) başvursalar da, noterin yaptığı tespit yalnızca uzman kişinin incelemesi sonucunda ortaya koyduğu beyanların tutanağa geçirilmesidir; bu nedenle, bu tespit, uzman görüşünün doğruluğu veya gerçekliği konusunda bir iddia taşımaz. Mahkeme, bu

²⁹⁸ “Oysa, **uyuşmazlığın çözümünün teknik bir bilgiyi gerektirdiği kuşkusuz olup**, mahkemece, dava konusu edilen tarihlerde davacının yayını alamamasının nedeninin sözleşme hükümlerini ihlal ettiği iddia edilen davalıdan kaynaklanıp kaynaklanmadığı, bu bağlamda yayının alınamamasının nedeni ya da nedenleri ile ilgili olarak, uyuşmazlık konusunda uzman bilirkişi kurulu oluşturularak, sözleşme hükümlerini de irdeleyen denetime elverişli rapor alınmak ve sonucuna göre karar verilmek gerekirken, **teknik bir veri veya bilgiyi içermeyen düzenleme şeklindeki noter tespit tutanağının ve bu noktada tanık beyanlarının hükme esas alınması doğru görülmemiştir.**” Yargıtay 11. HD., 26.05.2008, E.: 2007/4847 K.: 2008/6855 (UYAP); “... taraflar arasında akdedilen ilk sözleşmede de, bir ruloda kaç adet etiket olacağına ilişkin özel bir şart konulmadığı, bu yöndeki tek tanımlamaya 01.02.2015 başlangıç tarihli sözleşmede yer verildiği, davacı-birleşen dosya davalısının, sözleşme çerçevesinde üstlenmiş olduğu işi üçüncü kişiye fason imalat yaptırılmasının sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerini kısmen ya da tamamen üçüncü kişilere devir, temlik veya ciro ettiği anlamına gelmediği, noter tarafından hazırlanan tespit tutanağında, tespiti sunulan lamine termal barkot etiketlerinin uyuşmazlığı çözecek şekilde tanımlanmadığı, incelenen ruloların uyuşmazlığa konu olan lamine termal barkot etiketi olduğunu açıklamadığını, noter tutanağında ifade edilen “ilgililer”, davalı ...’nın ilgilileri olup, tespiti yapılan rulolar notere bu ilgililer tarafından sunulduğu ilgili noter tutanağının ekinde bulunan koli fotoğraflarının da tespiti sunulan ruloları tanımlamakta yetersiz olduğu...” Yargıtay 19. HD., 05.05.2010, E.: 2009/6919 K.: 2010/5546 (UYAP).

uzman görüşünün yetersiz olduğunu belirterek de bu tespitin aksine karar verebilir²⁹⁹. Aynı şekilde, bir kişi ifade tespit tutanağı ile kendi lehine olan hususları notere tespit ettirmesi, kişinin beyanlarının doğru olduğu gibi bir anlama da gelmez³⁰⁰; noter tespit tutanağı ile sadece o tarihte o kişinin tutanağa geçirilen cümleleri beyan ettiğini belge altına alınmaktadır.

Sonuç olarak, noter tespitlerinin, yargılamaya ilişkin vakıaları temsil kabiliyeti yahut ispat gücü ancak mahkemece yapılacak değerlendirme ile ortaya konulabilecektir. Ancak, mahkeme tarafından bu değerlendirme yapılırken noter tespit tutanağının bir resmî belge olması ve aksi ispat edilinceye kadar geçerli olması sebebiyle mahkeme nezdinde diğer takdirî delillerden daha büyük bir öneme sahip olduğu hususu hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir.

2.2.7. Noterlerin Tespit İşlemleri Bağlamında Sahtelik

Noterlik Kanunu, noterlerin tespit tutanaklarının aksi sabit oluncaya yahut ispatlanıncaya kadar geçerli olduğunu belirtmekle beraber, bu tutanakların aksinin nasıl ispat edileceği hakkında herhangi bir düzenleme içermemektedir.

Sözü edilen tespit tutanakları, tamamen noter tarafından düzenlenen bir resmî belge olduğu için, bu tutanaklar eğer bir yargılama süreci içerisinde delil olarak kullanılacaksa ve karşı taraf noter tespit tutanağının içeriğinin doğru olmadığını iddia ediyorsa, sadece bu resmî belgeyi inkârı etmesi yeterli olmayıp, ayrıca noter tespit

²⁹⁹ “Mahkemece, iddia, savunma, toplanan kanıtlar ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, taraflar arasındaki sözleşme tarihinde 406 sayılı Yasa'nın 1 inci maddesi hükmü uyarınca işaret, sembol, ses ve görüntünün ve elektrik sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin kablo, telsiz, optik, manyetik, elektro kimyasal, elektro mekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınması hususlarında davacının tekel hakkı bulunduğu, davalı şirketin davacı ile yaptığı sözleşmelere aykırı davranışıyla internet servis sağlayıcı cihazlar vasıtasıyla yurt dışı konuşmalar yönlendirdiği ve davacı zararına sebebiyet verdiği hususunun kanıtlanamadığı, noter tespit tutanağında kurulu cihazların birbirlerine bağlantı durumlarının açıklanmadığı, anılan cihazların ses ve data iletişimini sağlayıcı cihazlar olması halinde dahi bu cihazlarla davalının yönlendirme yaptığının tespit edilemediği, noter tespit bilirkişisi raporunun yetersiz olduğu, sunulan haberleşme konfigürasyonlarından da bu tespitin yapılamayacağı, bundan sonra da bu tespitin yapılmasının fiilen imkan dahilinde bulunmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.” Yargıtay 11. HD., 07.11.2005, E.: 2004/12939 K.: 2005/10568 (HukukTürk).

³⁰⁰ “25.02.1994 tarihli adi yazılı belgede, S... A... 'nın kooperatif üyeliğini davacı Ş... K... 'ye devrettiği yazılıdır. 26.09.1997 tarihli düzenleme şeklindeki noter tespit tutanağında ise, davacı S... A... tek taraflı verdiği ifadesinde, "ortaklığı 25.02.1994 tarihinde değil, 25.02.1995 tarihinde Ş... K... 'ya devrettiğini, adi yazılı devir sözleşmesindeki tarihin sehven 25.02.1994 olarak yazıldığını" beyan etmiştir. ... Davacı S... 'in 26.09.1997 tarihinde noter huzurundaki tek taraflı beyanı da, 20.02.1995 tarihinde S... 'in davalı kooperatif üyesi olduğunu kanıtlamak için yeterli değildir.” Yargıtay 11. HD., 28.02.2006, E.: 2004/15355 K.: 2006/2008 (HukukTürk).

tutanağının sahteliğinin de ileri sürülmesi gerekmektedir³⁰¹. Bu belge, noter tarafından düzenlendiği için tutanağın içeriği, imza ve tarihi sahtelik iddiasına konu olacaktır. Sahtelik iddiasını nasıl yapılacağına ilişkin olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 208. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında, sahteliği ileri sürülen belgenin niteliğine göre farklı usûl hükümleri öngörülmüştür. Anılan düzenlemeye göre, yargılamada delil olarak kullanılan bir belgenin sahteliği iddia ediliyorsa, sahtelik iddiasında bulunan kişi bunu yargılamayı gören mahkemede bir ön sorun olarak ileri sürebileceği gibi, bu senet hakkında ayrıca sahtelik davası da açabilir (HMK m. 208, III). Ancak, sahtelik iddiası resmî bir senet üzerindeki yazı veya imzaya ilişkin ise, sahtelik iddiası ancak söz konusu belgeye resmiyet kazandıran kişinin de taraf gösterilmesi suretiyle açılacak olan ayrı bir davada incelenip karara bağlanabilir (HMK m. 208, IV).

Bu hükme göre, noter tespit tutanaklarının hukukî nitelik itibarıyla resmî bir senet olmayıp, resmî bir belge niteliğinde olmasından dolayı, aksinin ispat edilmesi için yapılan sahtelik iddiasının mahkemede bir ön sorun olarak ileri sürebileceği gibi, bu tutanak hakkında ayrıca sahtelik davası açılabilir gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır. Ancak, Postacıoğlu’nun da haklı olarak belirttiği üzere,

*“noterler, âmme itimadını haiz resmi memurlar olduğu ve muayyen bir statüye dâhil bulundukları için kendilerinden sâdır olan muamelelerin hilâfi uluorta isbata mevzu teşkil etmez. Bunlar hakkında behemehal sahtelik dâvasının ikamesi lâzımdır”*³⁰².

Gerçekten de noterlik belgeleri, alelade belgelerden değildir. Noterler, kamu güvenine en ziyade mâzhar bir konumda bulunan görevli oldukları için, onların düzenlemiş olduğu belgeler hakkındaki sahtelik iddiası, ön sorun olarak ileri sürülemez. Noterlik Kanunu’nda getirilen, noterlik belgeleri hakkında “sahteliği sabit oluncaya kadar” ve “aksi sabit oluncaya kadar” geçerli şeklindeki ayırım, o belgelerin ispat gücü açısından getirilmiştir³⁰³. Her noterlik işlemi, aynı ispat gücüne sahip değildir. Noter senetleri, resmî bir senet konumunda bulunduğu için, (kesin hükümden sonra) en önemli kesin

³⁰¹ Murat YAVAŞ 1999, agt, s. 55.

³⁰² İlhan E. POSTACIOĞLU 1975, age, s. 618-619.

³⁰³ Ayrıca, bir diğer fark da, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelerde işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından getirilmiştir. Türk Ceza Kanunu’nun 204. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, bu suçun, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelerde işlenmesi durumunda fail hakkında daha ağır bir ceza öngörülmüştür.

delil niteliğine sahiptirler. Ancak, her ne kadar noter tespit tutanakları, kesin delil niteliğinde olmasa da hukukçu kimliği ağır basan ve temel görevi hukukî güvenliği sağlamak olan noter tarafından düzenlenmiş olması, ona diğer takdirî delillere göre daha özel bir önem ve konum kazandırmaktadır.³⁰⁴ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasında da, noter tespitleri ile delil tespitleri arasında bağ ve ilişki kurulmuş olması da bunun göstergesidir. Noterlik belgelerinin ispat gücünden dolayı, kanun koyucu, böyle bir kategorik ayrımlaşmaya gitmiştir. Ancak, bu belgeler hakkında sahtelik iddiasının ileri sürülmesi bakımından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Bu bakımdan, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 208. maddesinin dördüncü fıkrasındaki resmî senet kavramını, noter tespit tutanağını da içine alacak şekilde geniş anlamda değerlendirmemiz gerekmektedir.³⁰⁵

Bu çerçevede, noter tespit tutanaklarının üzerindeki yazılar (tutanağın içeriği), imzalar ve tarih, bir yargılama sırasında inkâr edilecek olursa, bu durumda hâkim, inkâr eden tarafa sahtelik davası açması için iki haftalık kesin süre verecek ve inkâr eden taraf, tutanağı düzenleyen noteri de taraf göstererek ayrı bir sahtelik davası açacaktır. Bu sahtelik davasında, noterin dinlenilmesi de bir zorunluluk arz etmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 208. maddesinin gerekçesinde de,

“Mevcut dava içinde de böyle bir sahtelik iddiasının karara bağlanması mümkün değildir. Zira, mevcut davanın tarafları dışında, evrakı düzenleyenin de asıl uyuşmazlıkla ilgisi olmadığı hâlde taraf gösterilerek, dava içinde tarafları farklı yeni bir davanın görülmesi şeklinde bir usul, yargılama hukukumuzda mümkün değildir.”

denilerek bu husus vurgulanmıştır.

Noter, bu davada, belgenin sahte olup olmadığı konusunda açıklama yapmak, kendisini savunmak ve bunu sağlamak için delil sunabilme imkânına sahip olması

³⁰⁴ Aynı yönde Yargıtay kararı için, bkz.: “Somut uyuşmazlıkta dava konusu çizimler üzerindeki tartışmalı eser sahipliği iddiasının çözümlenebilmesi için, öncelikle bu çizimlerin FSEK'nun 1/B-a, 2/1 veya 4/6 ncı maddeleri kapsamında eser niteliğine haiz olup olmadığının, grafik tasarım ve güzel sanatlar konusunda uzman bilirkişiler vasıtasıyla re'sen belirlenmesi gerekir. FSEK'nun 11/1 nci maddesi hükmü uyarınca dava konusu çizimlerin bilgisayarda oluşturulan grafik çizimler oldukları hususu göz önüne alınarak, bunların bilgisayar çıktılarını 23.08.2004 tarihli noter tespit tutanağına konu eden davacının eser sahipliği karinesinin aksi yine eşdeğer belgelerle kanıtlanması gerekli olup, bu konuda sadece tanık beyanları yeterli değildir. Bu bakımdan gerektiğinde davalının bilgisayar kayıtları üzerinde bilgisayar uzmanı bilirkişi aracılığıyla inceleme yapılarak, noter tespit tarihinde veya önceki bir tarihte bu çizimlerin davalı bilgisayarında meydana getirilip getirilmediğinin saptanması gereklidir.” Yargıtay 11. HD., 25.06.2007, E.: 2006/7102 K.: 2207/9666 (UYAP).

³⁰⁵ Geniş anlamda senet kavramı için, bkz.: supra 2.2.5.2.3. dn. 286.

gerekmektedir. Bu durum hukukî dinlenilme hakkının bir unsuru olan açıklama yapma ve ispat hakkının (HMK m. 27, II, b) bir gereğidir. Çünkü, bu davanın sonucuna göre noterin hukukî, disiplin ve hatta cezaî sorumluluğu doğabilecektir.

Ayrıca, kanaatimizce, sahtelik iddiasının ileri sürülmesinin şekli, yabancı ülkelerde noterlik işlemi gerçekleştiren konsolosların düzenledikleri tespit tutanakları ile elektronik ortamda düzenlenmiş noter tespit tutanakları için de aynı şekilde olacaktır.

2.2.8. Noterlerin Tespit İşlerinden Doğan Sorumluluğu

2.2.8.1. Noterlerin Hukukî Sorumluluğu

2.2.8.1.1. Genel Olarak Noterlerin Hukukî Sorumluluğu

Noterlerin hukuki sorumluluğu, Noterlik Kanunu'nun 162. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, stajyer, kâtip ve kâtip adayları tarafından yapılmış olsa bile noterler, bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar (NK m. 162, I). Ayrıca, bu hüküm, Noterlik Kanunu'nun 197. maddesini birinci fıkrası gereğince, Noterlik Kanunu'na görevlendirilmiş bulunan noter vekilleri ile geçici yetkili noter yardımcıları hakkında da uygulama alanı bulacaktır. Bununla birlikte, Noterlik Kanunu'nun 193. maddesine göre, yabancı ülkelerde noterlik görevini yerine getiren konsoloslar bakımından Noterlik Kanunu'nun 162. maddesi uygulanmayacaktır³⁰⁶.

Noterlik Kanunu'nun 162. maddesi gereğince, noterlerin hukukî sorumluluğu sebebiyle açılacak olan tazminat davaları, husumetin yöneltildiği bakımından, Devlet'e (Adalet Bakanlığı'na) yahut Türkiye Noterler Birliği'ne karşı değil, doğrudan ilgili notere karşı açılmaktadır.

Noterlerin, sadece kendi yaptıkları işlemlerden dolayı değil aynı zamanda noter stajyerlerinin, katiplerinin ve kâtip adaylarının işlemlerinden doğan zararları da tazmin etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Noterlerin bu sorumluluklarının hukukî niteliği, doktrinde hâkim görüşe göre, bir kusursuz sorumluluk halidir³⁰⁷. Noterler ile noterlik dairesinde çalışan stajyer, kâtip ve kâtip adayları arasında adam çalıştırma ilişkisi

³⁰⁶ Ömer ULUKAPI (2013), “Yargıtay Kararları Işığında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, s. 212.

³⁰⁷ Leyla Müjde KURT 2014, agm, s. 91; Serdar NART (2010), “Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Özel Sayı, s. 431; Ömer ULUKAPI 2013, agm, s. 215; Ersin ERDOĞAN 2016, agm, s. 274.

bulunmaktadır³⁰⁸. Bu bakımdan, noterlik stajyeri, kâtibî ve kâtip adaylarının vermiş oldukları zararlardan dolayı noterlerin sorumluluğu, Türk Borçlar Kanunu'nun 66. maddesinde düzenlenen adam çalıştırmanın sorumluluğuna benzetmekle birlikte esas itibariyle ondan daha ağır bir sorumluluktur³⁰⁹. Şöyle ki, noterlerin bu sorumluluğu kapsamında, stajyer, kâtip ve kâtip adaylarının vermiş oldukları zararlar bakımından noterin kurtuluş kanıtı getirme imkânı bulunmamaktadır³¹⁰. Bundan dolayı, noterlerin hukukî sorumluluğu niteliği, doktrinde ve yargı kararlarında, ağırlaştırılmış özen (sebeup) sorumluluğu³¹¹ veya ağırlaştırılmış kusursuz sorumluluk³¹² olarak adlandırılmaktadır. Noterlerin böylesine ağırlaştırılmış bir sorumluluğunun bulunmasının nedenlerini; noterlerin en temel görevinin hukukî güvenliği sağlamak olması, yani Kanunun noterliklerde işlem yaptıracak kişilere noterin yapmış olduğu işlemlerin hukuka ve gerçeğe uygun olduğu yönünde güvence vermiş olması ve noterce gerçekleştirilecek işlemlerden dolayı zarar doğması halinde telafisinin çok güç ve ağır olması, bu yüzden de noterlik görevinin yerine getirilmesi sırasında noterlerin daha dikkatli ve özenli davranılmasının amaçlanması oluşturmaktadır³¹³.

Bu çerçevede, noterin yahut stajyer, kâtip ve kâtip adaylarının noterlik faaliyetini yerine getirirken yapmış oldukları eylem yahut işlemlerden kaynaklanan zararlardan dolayı noterin hukukî sorumluluklarına başvurabilmesi için bulunması gereken şartlar şunlardır:

Öncelikli olarak, noterlik faaliyeti yerine getirilirken hukuka aykırı bir fiil yahut işlem bulunmalıdır.

İkinci olarak, yapılan bu hukuka aykırı fiilden dolayı, zararın ortaya çıkmış olması gerekmektedir.

³⁰⁸ Ömer ULUKAPI 2013, agm, s. 216.

³⁰⁹ Halûk TANDOĞAN (1981), *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 84.

³¹⁰ age, s. 84; Serdar NART 2010, agm, s. 431; Süha TANRIVER 2023, age, s. 183; Leyla Müjde KURT 2014, agm, s. 106; Ersin ERDOĞAN 2016, agm, s. 274; Ömer ULUKAPI 2013, agm, s. 221.

³¹¹ Süha TANRIVER 2023, age, s. 182; Ömer ULUKAPI 2013, agm, s. 221; Mustafa KICALIOĞLU (2007), "Noterlerin Hukukî Sorumluluğu", *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 11, s. 137.

³¹² "Noterlik Kanunu'nun 162. maddesinde kusurdan söz edilmemiş olup, bu özel bir "kusursuz sorumluluk" türüdür. Bu sorumlulukta noterin çalıştırdığı kişilerin hatalı işlemlerinden de noter sorumludur. Sorumluluktan kurtulması için notere bir hukuki yol tanınmamıştır. Bu bakımdan 162. maddedeki düzenleme, **ağırlaştırılmış bir kusursuz sorumluluk** niteliğindedir." Yargıtay 3. HD., 11.12.2019, E.: 2019/2261 K.: 2019/9946 (LegalBank).

³¹³ Mustafa KICALIOĞLU 2007, agm, s. 137.

Son olarak da, bu hukuka aykırı fiil ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir.

Bu bakımdan noterlerin kendilerinin ve noterlik personellerinin, yapmış olduğu işlemlerden dolayı sorumlu tutulabilmesi için kusur aranmamaktadır. Noterin sorumluluktan kurtulabilmesi, ancak hukuka aykırı fiille zarar arasında illiyet bağının bulunmaması yani illiyet bağının kesilmesi ile mümkün olabilmektedir. Bu ise, ancak, mücbir bir sebebin bulunması, zarar görenin yahut üçüncü bir kişinin illiyet bağını kesebilecek nitelikte ağır kusurunun bulunmasıyla veya zararın meydana gelmesinde öngörülmeleyen bir halin bulunması durumlarında söz konusu olabilmektedir³¹⁴. İlliyet bağının kesildiği hususunun ispat yükü ise, hakkında hukukî sorumluluğuna başvurulana yani tazminat davası açılan, notere ait olacaktır³¹⁵.

Noterler hakkında açılacak tazminat davalarında, dava zamanaşımı süresi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıldır; ancak, bu tazminat davasına konu olan olay, ceza kanunlarında daha uzun bir zamanaşımının öngörüldüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa (örneğin, sahte bir belgenin düzenlenmesinden, yani resmî belgede sahtecilik suçundan dolayı bir kişi zarara uğramışsa), ceza

³¹⁴ “Davalılar Maliye Hazinesi ve Noter ...’nin sorumlulukları Medeni Kanun’un 1007. maddesi ve Noterlik Kanunu’nun 162. maddesi gereğince kusursuz sorumluluktur. Diğer bir anlatımla zarar gören bu davalıların kusurunu kanıtlamak zorunda değildir. Bu davalılar da kusurlarının bulunmadığı savunmasının ötesinde uygun illiyet bağının kesildiğini kanıtlamalıdır. Kusursuz sorumlulukta illiyet bağının kesilebilmesi için zarar görenin ağır kusurunun olması veya üçüncü bir kişinin illiyet bağını kesebilecek nitelikte ağır kusurunun olması veya zararlandırııcı sonucun meydana gelmesinde öngörülmeleyen bir halin bulunması gerekmektedir. Somut olayda işgal kabiliyeti bulunan nüfus cüzdanını kullanan üçüncü kişinin bu eylemi ile illiyet bağı kesilmiştir.” Yargıtay HGK., 11.07.2007, E.: 2007/4-422 K.: 2007/536 (LegalBank); “Noterlik Yasası’nın 162. maddesi uyarınca; noterlerin zarardan sorumlu tutulabilmeleri için kusurlu olmalarının gerekmediği tartışmalıdır. Diğer bir anlatımla, tüm kusursuz sorumluluk hallerinde olduğu üzere, zarar gören, davalının kusurunu kanıtlamak zorunda değildir. Kusursuz sorumluluğun, kusurlu sorumluluktan tek farkı bu noktada toplanmaktadır. Bu bağlamda, zarar gören kusurlu sorumlulukta olduğu üzere zararını, zararlı eylem arasındaki uygun illiyet bağını kanıtlamak zorundadır. Kusursuz sorumluluğun tüm hallerinde, uygun illiyet bağının zarar görenin veya 3. kişinin ağır kusuru ile beklenmeyen bir halin varlığı durumunda kesileceği, teoride ve yargısal kararlarda kabul edilmiş bulunmaktadır. Aksi halde, risk veya şart nazariyesi öne çıkacak ve zararın var olduğu her halde, kusursuz sorumlu olanın sorumluluğu yoluna gidilecektir ki, böyle bir sonuç hukukumuzda kabul edilmemiştir.” Yargıtay 3. HD., 27.01.2014, E.: 2013/16743 K.: 2014/931 (LegalBank).

³¹⁵ “İlliyet bağının kesildiği durumlarda kusursuz sorumlu olan kişi sorumlu tutulmayacaktır. Mücbir sebep, zarar görenin tam kusuru ve üçüncü kişinin ağır kusuru ile illiyet bağı kesilir ve kusursuz sorumlu olan kişi sorumluluktan kurtulur. Buna göre noter, gerekli özeni gösterdiğini iddia ederek sorumluluktan kurtulamayacaktır. Ancak, gerekli özeni göstermiş olsa bile, zararın doğmasına engel olamayacağını ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir. Bu husus nedensellik bağının kesilmesidir. **Bunun ispatı da davalı notere aittir.**” Yargıtay 3. HD., 11.12.2019, E.: 2019/2261 K.: 2019/9946 (LegalBank).

kanunlarındaki zamanaşımı süresi tazminat davası bakımından da uygulanacaktır (TBK m. 72, I)³¹⁶.

Noter, eğer stajyer, kâtip ve kâtip adaylarının, hatalı veya eksik iş yapmasından yahut işin hiç yapılmamasından dolayı zarar doğmuş ve noter tarafından tazminat ödenmiş olursa, ödediği miktarı, bu personellere rücu edebilir (NK m. 162, III). Noterin bu kişilere rücu edebilmesi için hukuka aykırı fiilde bulunan personelin kusurlu olması gerekmektedir³¹⁷. Bundan dolayı, eğer noter hukuka aykırı bir işlemin yapılmasını personelinden istemiş ve bundan dolayı da bir zarar ortaya çıkmışsa bu durumda, noter, bu personellere rücu talebinde bulunamayacaktır. Noterlerin rücu istemlerinde uygulanacak zamanaşımı süresi de, hukukî sorumluluk davası sonucunda tazminatın tamamının ödenmesiyle birlikte zararın meydana gelmesinde müteselsil sorumlu olan noterlik personelinin kim olduğunun öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl ve herhalde tazminatın tamamının ödendiği tarihten itibaren on yıldır (TBK m. 73).

2.2.8.1.2. Tespit İşleri Bağlamında Noterlerin Hukukî Sorumluluğu

Noterlerin yahut noterlik personelinin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine göre yapmış oldukları tespitlerden doğan hukukî sorumlulukları, özellikle kur'a ve piyango çekilişlerinden doğmaktadır. Noterce, yapılan çekiliş sonucunda düzenlenen tutanakta çekilişi kazananların yanlış bir şekilde tespit edilmesi durumunda, özellikle yapı kooperatifi kur'a çekilişlerinde, büyük ödüllü piyangolarda veya kamu personelinin işe alınacağı kur'a çekilişlerinde, önemli zararların doğabilmesi mümkündür.

Noterlerin yahut noterlik personelinin, hukuka aykırı bir şekilde tespit yapması kimi durumlarda zarar görenlerin kişilik haklarına saldırı niteliğinde de olabilir. Örneğin, bir kişinin hukuka aykırı olarak kaydedilmiş ses kaydının noter yahut noterlik kâtipi tarafından yazıya geçirilip tespit edilmesi durumunda noterin hukukî sorumluluğu doğacaktır³¹⁸. Bu gibi hallerde zarar görenin kişilik hakları ihlal edildiği

³¹⁶ Leyla Müjde KURT 2014, agm, s. 108; Süha TANRIVER 2023, age, s. 184; Ömer ULUKAPI ve Murat ATALI 2013, age, s. 227.

³¹⁷ Leyla Müjde KURT 2014, agm, s. 109; Süha TANRIVER 2023, age, s. 185.

³¹⁸ “Dava konusu olayda; davacı avukatın, önceki vekil edeni olan dava dışı A.'ün hile ile avukatlık ücret sözleşmesi imzalattığını kanıtlamak amacıyla, davacının evinde isteği dışında gizlice sesini kaydettiği, daha sonra davacının ses kaydı bulunan CD'yi davalının avukatı B.'e vermiştir. Davalı avukat, konuşmaların gizlice kaydedilmesi nedeni ile CD'nin Ceza Muhakemesi Yasası'nın 206/2- a ve 217/2 maddeleri uyarınca hukuka uygun elde edilmiş delil niteliği taşımadığını bilmesi gerekir. Buna

için açılacak dava, daha ziyade, manevi tazminat davası olacaktır. Noter, böyle bir tespit talebiyle karşı karşıya kaldığında, Noterlik Kanunu'nun 72. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, tespit talebinde bulunan ilgilinin gerçek isteğini ve yapılması istenen tespitin içeriği hakkında tam bir bilgi edinmesi gerekmektedir. Noter, eğer yapılacak tespitin hukuka aykırı olduğundan kuşulanıyorsa, bu durumda, hukukî sorumluluğunun doğmaması için tespit işlemini yapmaktan kaçınmak zorundadır.

2.2.8.2. Noterlerin Cezaî Sorumluluğu

2.2.8.2.1. Genel Olarak Noterlerin Cezaî Sorumluluğu

Noterlerin görevleri ile ilgili suçlardan dolayı, cezai sorumlulukları hakkında, Noterlik Kanunu'nda birtakım özel düzenlemeler getirilmiştir. Noterler, geçici yetkili noter yardımcıları, noter vekilleri ile noter kâtipleri ve kâtip adayları noterlikteki görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlardan dolayı Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması bakımından kamu görevlisi sayılmaktadırlar (NK m. 151, I). Bu bakımdan noterler, Türk Ceza Kanunu'ndaki kamu görevlileri tarafından işlenebilen özgü suçları işleyebilirler. Bunlara zimmet (TCK m. 247 vd.), irtikap (TCK m. 250), rüşvet (TCK m. 252), görevi kötüye kullanma (TCK m. 257), göreve ilişkin sırrın açıklanması (TCK m. 258), kamu görevinin terki veya yapılmaması (TCK m.260) suçları örnek verilebilir.

Noterler hakkında görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığı'nın izni ile mümkündür (NK m. 153)³¹⁹. Ancak, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir

rağmen davalı A.E.'a ait İ... 27. Noterliği'ne başvurarak CD'nin çözümünü yaparak emanete alınmasını istemiştir. Davalı noter başkatibi E. daire dışında notlar alıp çözümü yapmış, davalı noter katibi H. de tutanaklara geçirmiş, çözümleme ve emanet tutanağı noter başkatibi tarafından imzalanarak saklanmak üzere CD'yi emanete almıştır. Davalı noter, Adalet Bakanlığı'nın 93/27, 95/55 ve 98/16 sayılı genelgeleri gereğince, ceza soruşturması ve kovuşturmasına neden olabilecek bir konuda noterlerin tespit yapmaması gerektiği bildirilmesine rağmen bu hususa aykırı davranmıştır. İşlem noter katibi H. tarafından hazırlanarak başkatip E. tarafından imzalanmıştır. Davalı noter, genelgeye uygun işlem yapmayan katip ve başkatip üzerinde gerekli denetim ve gözetim, hatta onları bilgilendirme görevlerini yerine getirmediğinden kusurludur. Noter başkatibi E. ise, CD'nin daire dışında deşifre edilmiş çözümlerini tutanaklara geçirip noter adına imzaladığı için sorumlu bulunmaktadır. Davalı Noter Katibi H., sadece CD çözümünü tutanaklara yazmış olup herhangi bir sorumluluğu bulunmadığından ona yönelen davanın reddi yerinde görülmüştür.” Yargıtay 4. HD., 23.06.2010, E.: 2009/8119 K.: 2010/7573 (HukukTürk).

³¹⁹ Ancak, noter dışında, Noterlik Kanunu'nun 153. maddesinde sayılan görevliler için cezaî kovuşturma yapılacaksa Adalet Bakanlığı'ndan izin alınmaz ve görevli hakkında noterler hakkındaki özel kovuşturma usûlleri uygulanmaz (NK m. 161).

suçtan dolayı noterin suçüstü yakalanması halinde soruşturma genel hükümlere göre, yani Adalet Bakanlığı'nın izni alınmadan yapılır (NK m. 156). Noterler hakkında kovuşturma yapılabilmesinin özel şarta bağlanması, noterlerin bir kamu hizmeti ifa ediyor olmaları sebebiyle, bu göreve ilişkin olarak adli bir güvence sağlanmak istenmiş olmasından kaynaklanmaktadır³²⁰. Gerçekten, kamu güvenine mazhar resmî görevli konumunda bulunan noterlerin hakkında cezaî takibat yapılabilmesi için “izin” alınması şartı, onların bulunduğu konumun bir gereğidir.

Noterler hakkında kovuşturma yapılması, hakkında suç ihbarında bulunulması yahut denetimleri sırasında (NK m. 122) noterin bir suç işlediğinin öğrenildiği durumlarda da gerekebilir³²¹. Bu durumda, adalet müfettişleri veya noterin görev yaptığı yerdeki Cumhuriyet savcısı dosya düzenler ve bu dosya, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilir (NK m. 154, I, c. 1).

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünce yapılan inceleme sonucunda noter hakkında kovuşturma yapılması gerekli görülürse dosya, suçun işlendiği yer (noterin görev yaptığı yer) ağır ceza mahkemesine en yakın bulunan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcılığına gönderilir (NK m. 154, I, c. 2).

Cumhuriyet savcısı, dosyanın kendisine gelmesinden itibaren beş gün içinde, iddianamesini düzenler. Bu dosyayı kovuşturma açılıp açılmayacağına karar vermesi için ağır ceza mahkemesine tevdi eder. İddianamenin bir örneği de, hakkında kovuşturma yapılan notere tebliğ edilir. Noter hakkında kovuşturma yapılmasına karar verilmesi halinde duruşmalar, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesinde yapılır (NK m. 154, II, III, IV).

Noter hakkında tutuklamaya yahut noterin salıverilmesine ya da kovuşturma açılmasına yer olmadığına dair ağır ceza mahkemesince verilen kararlarına karşı Cumhuriyet Savcısı veya noter, genel hükümlere göre (CMK m. 101, V; CMK m. 104, II; CMK m. 172, I; m. 173) itiraz edebilir. Yapılan bu itirazın incelenmesi, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesi hariç olmak üzere, itiraza konu olan kararı veren mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi tarafından gerçekleştirilir (NK m. 155).

³²⁰ Zeki HAFIZOĞULLARI (1997), “Noterlerin Ceza Sorumluluğu”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, s. 100.

³²¹ agm, s. 101.

2.2.8.2.2. Tespit İşleri Bağlamında Noterlerin Cezaî Sorumluluğu

Tespit işleri bakımından, noterlerin veya noterlik kâtiplerinin cezaî sorumluluğunun doğması, esas itibarıyla, tespit tutanağının gerçeğe aykırı bir şekilde tutulmasından kaynaklı olmaktadır. Noter tespit tutanakları resmî belge oldukları için, bu tutanakların gerçeğe aykırı düzenlenmesi, Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinde düzenlenen, resmî belgede sahtecilik suçuna vücut vermektedir. Buna göre, Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, noter, eğer tespit tutanağını sahte olarak düzenlerse yahut gerçek bir tespit tutanağını başkalarını aldatacak şekilde değiştirirse, gerçeğe aykırı olarak tespit tutanağını düzenleyen veya sahte tespit tutanağını kullanan noter veya noterlik personeli (kâtip, kâtip adayı, geçici yetkili noter yardımcıları, noter vekilleri) üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Ayrıca, eski tarihli bir tespit tutanağı düzenleyen noter yahut noterlik personeli yine bu hükme göre cezalandırılacaktır (NK m. 158). Burada suçun konusu, noter işlemlerinin doğruluğu hakkındaki kamusal güven olduğu³²² için, bu suçun noter (yahut diğer noterlik görevlileri) tarafından işlenmesi halinde, kanun koyucu resmî evrakta sahtekarlık suçunun cezasını ağırlaştırmıştır.

Noterler, Noterlik Kanunu'nun 53. maddesi gereğince, emredici hükümlere aykırı hususlarda tespit faaliyetinde bulunamazlar. Yukarıda da belirttiğimiz üzere³²³, noterler koruma tedbiri niteliğinde tespit yapamazlar. Çünkü, bu kapsamdaki tespitler, nihayetinde kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale niteliği taşımaktadır. Bundan dolayı, kanun koyucu bu konuda bir tespit yani koruma tedbiri uygulanacaksa, bunun ancak (istisnaî haller dışında) mahkeme kararı ile olabileceğini düzenlemiştir. Bundan dolayı, noter, örneğin bir yerde arama tedbiri niteliğinde bir tespit yaparsa, bu durum noterin, haksız arama suçundan (TCK m. 120) cezalandırılması sonucunu doğurabilecektir yahut iki kişi arasında yapılan telefon görüşmelerinin noter tarafından tespiti ve kayda alınması durumu, “telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi” koruma tedbirine vücut vereceği için ve bu koruma tedbiri kararı ancak Kanun'da belirtilen makamlarca alınıp uygulayabileceği için noterin böyle bir tespit yapması, haberleşmenin gizliliğini ihlâl suçunu (TCK m. 132) meydana getirecektir. Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmeliğin 5.

³²² agm, s. 105.

³²³ Bkz.: supra 2.2.3.2. ve özellikle dn. 160'taki Yargıtay kararı.

maddesinin altıncı fıkrasının (b) bendinde belirtildiği üzere, noter bir donanımdaki verinin tespiti yapılacaksa, ancak, malikin ya da zilyedin rızasıyla bu tespiti yapılabilir. Malikin yahut zilyedin rızasının bulunamaması durumunda, noterin ceza sorumluluğunun doğabilmesi mümkündür.

Yine, Noterlik Kanunu'nun 53. maddesi gereğince, hukuka aykırı olarak ele geçirilmiş bir ses yahut görüntü kaydı noter tarafından tespit edilirse, bu durum somut olayın şartlarına göre, özel hayatın gizliliğini ihlâl suçu veya haberleşmenin gizliliğini ihlâl suçunu oluşturacaktır³²⁴. Bu suçlar, noter yahut noterlik personeli tarafından işlendiği için ve bu görevliler Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması bağlamında kamu görevlisi sayıldıkları için Türk Ceza Kanunu'nun 137. maddesinin (a) bendine göre verilecek olan ceza, bu kişilere artırılarak verilecektir.

Noter tespit tutanağını düzenleyen kişi eğer noterlik kâtibi ise ve bu kâtibin yapmış olduğu tespit bir suça vücut vermişse, noterin, tespiti yapan görevlilerin üzerindeki denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmediği sabit olduğu takdirde, noter, Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılacaktır (NK m. 160). Buradaki görevi kötüye kullanma suçu ile ihlâl edilen ve cezayla korunan hukukî değer, noterlik hizmetinin Noterlik Kanunu'ndaki kurallarına uygun olarak cereyanının denetim ve gözetimin yapılması konusundaki kamusal yarardır³²⁵. Ancak, noterin denetim ve gözetiminden doğan görevi kötüye kullanma suçundan dolayı cezalandırılabilmesi için Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi gereğince noter katibinin yapmış olduğu tespitten dolayı işlenmiş bulunan suça iştirakinin olmaması gerekir. Eğer noterin de bu suça iştiraki varsa, zaten, o işlenen suçun cezası ile cezalandırılacaktır. Bu bakımdan, noter, ayrıca, görevi kötüye kullanma suçundan da cezalandırılmayacaktır.

³²⁴ “Noter başkatibi olarak görev yapan sanığın, avukat olan tanık C...’in talebi üzerine, aralarında hukuki ihtilaf bulunan şirket yetkilileri T... ile katılan arasında geçen telefon konuşmalarını düzenleme şeklindeki tespit tutanağı ile kayda aldığı, bilahare avukat olan tanık C... tarafından, telefon konuşmalarının yer aldığı tespit tutanağını, katılanın yetkilisi olduğu şirket aleyhine açılan hukuk davasında replik dilekçesi ekinde delil olarak sunulması üzerine, katılanın kayıtlardan haberdar olduğu olayda, Sanığın, görevinin gereklerine aykırı hareket ederek şirket yetkilileri T... ve O... arasındaki haberleşme içeriklerini kayıt altına alma eyleminin, iki ayrı suç kapsamında değil, bütün halinde TCK’nın 132/1 ve 2. maddeleri ile 137. maddelerinde düzenlenen haberleşmenin gizliliğini ihlâl suçları kapsamında değerlendirilmesi gerektiği...” Yargıtay 12. CD., 01.06.2016, E.: 2016/457 K.: 2016/9254 (HukukTürk).

³²⁵ Zeki HAFIZOĞULLARI 1997, agm, s. 114.

2.2.8.3. Noterlerin Disiplin Sorumluluğu

2.2.8.3.1. Genel Olarak Noterlerin Disiplin Sorumluluğu

Noterlerin disiplin sorumluluğu, Noterlik Kanunu'nun 125 ilâ 145. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Noterlerin, noterlik mesleğinin vakar ve onuruna aykırı hareketlerde bulunmaları, görevlerini yapmamaları veya kusurlu bir şekilde yerine getirmeleri, ya da kamu güvenine en ziyade mazhar konumdaki bir görevli olarak, görevinin gerektirdiği güveni zedeleyici eylemlerde bulunmaları durumunda, Noterlik Kanunu, noterlik hizmetinin gereği gibi yürütülmesi için, yapılan eylemin niteliğine ve ağırlığına göre disiplin cezalarını düzenlemiştir. (NK m. 125).

Buna göre, noterlere verilebilecek disiplin cezaları uyarma, kınama, para cezası, geçici olarak işten çıkarma ve meslekten çıkarma şeklinde düzenlenmiştir (NK m. 126). Kanun koyucu, noterlerin disiplin sorumluluğunu doğuracak durumları ve disiplin cezalarının neler olduğunu düzenlemekle birlikte, genel itibarıyla, hangi hareket ve davranışlara hangi disiplin cezasının uygulanacağı belirtilmemiştir. Sadece Noterlik Kanunu'nda dağınık olarak bazı durumlarda (NK m. 58'deki durum için uyarı cezası; NK m. 45, VI, VII, NK m. 58, NK m. 159, I'deki durumlar için kınama cezası; NK m. 38, V ve NK m. 157'deki durumlar için para cezası; NK m. 127, I'deki hükme göre meslekten çıkarma cezası) hangi disiplin cezasının verileceği düzenlenmiştir³²⁶. Geçici olarak işten çıkarma cezasının ise hangi durumlarda verileceği hakkında Noterlik Kanunu'nda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Hukukumuzda geçerli olan suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi (AY m. 38, I) sadece, ceza yargılamasını ilgilendiren Türk Ceza Kanunu anlamındaki suçlarda değil disiplin suçları ve cezaları bakımından da geçerli bir ilkedir. Ancak, Noterlik Kanunu'nda hangi disiplin suçuna hangi disiplin cezasının verileceği hususunda, örneğin Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesindeki gibi, detaylı şekilde bir somutlaştırmada bulunulmaması, verilecek cezanın ne olacağını tamamen disiplin cezasını verecek olan makamın takdirini bırakmak olacaktır. Bu durum ise, kanaatimizce, hukukî güvenlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir³²⁷. Bu yönde Noterlik Kanunu'nun 126. maddesinin Anayasa'nın 2., 13. ve 38. maddelerine aykırı olduğu iddiası ile maddenin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne somut norm denetimi yoluna gidilmiştir. 05.11.2024 tarihli ve

³²⁶ Bu düzenlemeler için bkz.: Ebru UZGÖREN BAYKAL (1999), "Noterlerin Disiplin Sorumluluğu", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 104, s. 49-50.

³²⁷ Aynı yönde değerlendirmeler için, bkz.: Süha TANRIVER 2023, age, s. 189.

2024/185 Esas ve 2024/178 Karar sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı'nda³²⁸, mahkeme, disiplinsizlik teşkil eden fiil ile fail için verilecek olan disiplin cezası arasında adil bir dengenin gözetilmesini temin edecek gerekli ve yeterli mekanizmaların kurulmadığını belirtmiştir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi, verilecek disiplin cezaları bakımından keyfî yorum ve uygulamalara karşı hukukî güvencenin sağlanmadığına da işaret etmiş ve sadece Anayasa'nın 2. maddesi bakımından incelemede bulunup Noterlik Kanunu'nun 126. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bakımdan, Noterlik Kanunu'nun 126. maddesi ve bu maddenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan Noterlik Kanunu'nun 125. maddesi 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince iptal edilmiştir. Ancak, Anayasa Mahkemesi, bu kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu bakımdan, bu iki hüküm, yasama organı tarafından yeni bir düzenleme getirilmediği takdirde 17 Eylül 2025 tarihine kadar yürürlükte kalacaktır.

Noterler hakkında disiplin kovuşturması, Türkiye Noterler Birliği Disiplin Kurulu tarafından yapılır (NK m. 130, I). Kovuşturma açılmasından sonra, Türkiye Noterler Birliği Disiplin Kurulu, bir üyesini disiplin dosyasını incelemek üzere görevlendirir. Görevlendirilen bu üye yaptığı incelemeyle delilleri toplar, gerekli gördüğü kimselerin yeminli ifadelerini alır ve hakkında şikâyet olunanın noterin de savunmasını aldıktan sonra disiplin kovuşturması hakkındaki dosyayı bir rapor ile birlikte Disiplin Kuruluna verir. Disiplin Kurulu, raporun tevdiinden itibaren en geç iki ay içinde disiplin kovuşturmasını sonuçlandırmak zorundadır (NK m. 132). Bu raporun disiplin kuruluna verilmesinden sonra, noter eğer talepte bulunmuş ise, incelemenin duruşmalı olarak yapılmasına kurulca karar verilir ve bu duruşma gizli olarak yapılır (NK m. 133, I). Bu duruşmalarda tanık veya bilirkişi dinlenebilir yahut bu kişilerin sadece yazılı ifadelerinin okunması ile de yetinilebilir (NK m. 135). Disiplin kurulu, kararını üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alır (NK m. 134, II). İlgililer veya Cumhuriyet savcısı, Disiplin Kurulu kararına, bu kararın kendilerine tebliğinden itibaren on beş gün içinde, doğrudan doğruya veya Türkiye Noterler Birliği aracılığı ile Adalet Bakanlığı'na verecekleri bir dilekçe ile itiraz edebilirler (NK m. 140, II).

³²⁸ Resmî Gazete, 17.12.2024, S.: 32755.

Karar, Adalet Bakanlığı'nın onayı ile kesinleşir. Bakanlık kararına karşı ilgili veya Türkiye Noterler Birliği, Danıştay'a başvurabilirler. Bakanlık eğer bozma kararı verirse, Disiplin Kurulu bu bozma kararına uymak zorundadır. Kurul, Bakanlığın bozma kararını karşı eski kararında direnmesi halinde, Bakanlık noter hakkında gerekli disiplin kararını kendisi re'sen verir ve Bakanlığın verdiği bu karar, Disiplin Kurulu bakımından artık kesindir. Ancak, Bakanlığın bu kararına karşı ilgili veya Türkiye Noterler Birliği, Danıştay'a başvurabilir (NK m. 141). Noterler hakkında verilmiş olan disiplin cezaları kesinleşmediği müddetçe uygulanmazlar (NK m. 143).

2.2.8.3.2. Tespit İşleri Bağlamında Noterlerin Disiplin Sorumluluğu

Noterlerin Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi çerçevesinde yapmış oldukları tespitlerin, Noterlik Kanunu'nun 126. maddesinde sayılan disiplin cezalarının verilmesini gerektirecek eylem ve davranışları çeşitli şekillerde meydana gelebilir:

Noter, eğer yetki çevresi (NK m. 2) dışında tespit yaparsa bu durum onun disiplin sorumluluğunun doğmasına sebebiyet verecektir.

Noterler, kanunların emredici hükümlerine aykırı konularda işlem yapamazlar (NK m. 53). Yukarıda da belirttiğimiz üzere³²⁹, noterler koruma tedbiri niteliğinde tespitler yapamazlar; bu yetki münhasıran Cumhuriyet savcısına ve sulh ceza hakimine aittir. Eğer noter bu konuda bir tespit yapacak olursa, noterin disiplin sorumluluğu doğacaktır. Aynı şekilde, noterlik işlemleri hakkındaki şekil hükümleri, noterler için emredici hüküm niteliği taşımaktadır. Noterler bu hükümlere aykırı bir şekilde tespit tutanağı düzenleyecek olursa, yine noterin disiplin sorumluluğu gündeme gelecektir. Ayrıca, noter, tespit faaliyeti yerine getirirken suç işlemesi durumunda ceza sorumluluğuna ek olarak disiplin sorumluluğu da doğacaktır.

Noterlerin, noterlik dairesinde çalışan kâtipler ve kâtip adayları üzerinde denetim ve gözetim yükümlülüğü bulunmaktadır. Noter, tespit işlemi yapması için noterlik dairesinde çalışan bir kâtibe imza yetkisi vermişse ve bu kişiler, tespit faaliyetinde bulunurken bir suç işleyecek olursa (örneğin, resmî belgede sahtecilik suçu), bu durumda noterin denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmediğinden bahisle disiplin sorumluluğu doğabilecektir (Bkz.: NK m. 160).

³²⁹ Bkz.: supra 2.2.3.2.

Noter, Noterlik Kanunu’nun 76. maddesindeki sayılan yasaklılık sebeplerinden herhangi birine sahipse, o zaman, tespit faaliyetinde bulunamayacaktır. Bu durumda, noter, yine de tespit işlemi yaparsa, onun disiplin sorumluluğu gündeme gelecektir.

Son olarak, noterler, noterlik işlemleri sonucunda düzenlenen evrakların gizliliğine riayet etmekle yükümlüdürler. Noter tespit tutanaklarının, Noterlik Kanunu’nun 55. maddesinde sayılan sebeplere aykırı olarak, üçüncü kişiler tarafından incelenmesi veya noterlik dairesinde çıkartılması yasaktır. Noterin, bu hususa riayet etmemesi durumunda yine disiplin sorumluluğu doğacaktır.

SONUÇ

Noterlik mesleğinin en temel özelliği hukukî güvenliği sağlamak için işlemleri belgelendirmektir (NK m. 1). Noterlerce gerçekleştirilen bu belgelendirme faaliyeti Noterlik Kanunu'nun 60. maddesindeki gibi sadece hukukî işlemleri belgelendirmek suretiyle değil aynı zamanda Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine göre, hukukî fiil ve vakıaları da içermektedir. Noterler, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesine göre, *“noterler bir şeyin veya bir yerin hal ve şeklini, kıymetini, ilgili şahısların kimlik ve ifadelerini ve davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur'a, seçim ve toplantılarında hazır bulunarak durumu tespit ederek belgelendirirler.”*

Noterlerin yapmış olduğu bu tespitler hukukî niteliği itibariyle bir delil tespiti değildir. Doktrinde ve yargı içtihatlarında da baskın görüş bu yöndedir. Noterlerin yapmış oldukları tespitler, delil tespiti olmamakla birlikte kanun koyucu Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda delil tespiti düzenlendiği bölümde “Görev ve yetki” başlığını taşıyan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 401. maddesinin ikinci fıkrasında, noterlerin yapmış oldukları vakıa tespitlerine ilişkin hükümlerin saklı olduğunu belirterek esasında, delil tespiti ile noterlerin yapmış oldukları tespitler arasında bir bağ ve ilişki kurmak istenmiştir. Bu bakımdan, bu tespitler mahkemelerde görülecek olan davalarda önemli delil olma niteliğine sahip olacaktır. Noter tespitleri hukukumuzda birçok alanda kullanılmaktadır. Bunlar hem adlî sahaya hem de idarî sahaya ilişkin olabilmektedir. Bu bakımdan noter tespitleri, adlî idarî bir faaliyet niteliğindedir.

Adalet Bakanlığı, noterlerin yapmış oldukları tespitlerin kapsamının sınırını belirlerken Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi hükmüne atıf yapmakta ve noterler, kanunun yapılmasını başka bir makam yahut mercie verilmemiş her türlü hukukî işlemleri düzenleyeceklerinden dolayı noterlerin ancak başka bir makam yahut mercie verilmemiş hususlarda sınırlı olarak tespit yapabileceklerini belirtmiştir. Noterler tespit faaliyetinde bulunurken hukukî işlemleri belgelememekte, aksine bu

yapılan tespitlerin hukukî işlem belgelendirmek ile hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Noterler, tespit faaliyetinde bulunurken hukukî fiilleri, maddi olayları yahut ilgililerin duygu ve tasavvur açıklamalarını tutanağa geçirmektedir. Bu bakımdan noterlerin, Noterlik Kanunu'nun 61. maddesi kapsamında yapmış oldukları tespitlerin içeriğinin Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi ile herhangi bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Noterler, özel hukuka ilişkin birçok konuda tespit yapabilmektedir. Ancak, noterlerce yerine getirilecek olan bu tespitler, ancak henüz açılmamış bir dava ilişkin olması durumunda geçerlilik taşıyacaktır. Bu bakımdan, zaten, dava açıldıktan sonra davayı gören mahkeme dışında bir mahkemenin dahi delil tespiti geçersiz kabul edildiği için, bu durumda noter tespitleri de geçersiz sayılacaktır. Noterlerin ceza ve idare hukukuna ilişkin hususlarda tespit yapıp yapamayacağı meselesi ise tartışmalı bir husustur. Adalet Bakanlığı ve Türkiye Noterler Birliği değişik tarihli genelge ve görüşlerinde istikrarlı olarak ceza ve idare hukukuna ilişkin hususlarda noterlerin tespit yapamayacağını vurgulamıştır. Ancak Noterlik Kanunu'nun 61. maddesinin yorum gerektirmeyecek derecede açık metnine göre, böyle bir kategorik ayırım yapılması mümkün değildir.

Noterlerin ceza hukukuna ilişkin hususlarda yapacakları tespitler bakımından dikkat edilmesi gereken husus, bu tespitlerin bir koruma tedbirine vücut verip vermeyeceğidir. Eğer ilgilinin noterden tespitini istediği husus bir koruma tedbiri niteliğinde ise, noter bu tespiti yapmaktan imtina edecektir. Çünkü Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, koruma tedbiri ancak bir mahkeme kararı ile alınır ve uygulanır. Bu koruma tedbirlerini uygulayacak olan mercilerde Ceza Muhakemesi Kanunu'nda açıkça belirtilmiştir. Bu bakımdan noterlerin bu nitelikte yapmış oldukları tespitler hukuka aykırı bir nitelikte olacaktır. Bu bakımdan, noterler ancak koruma tedbiri niteliğinde olmayan ceza hukukuna ilişkin hususlarda tespit faaliyetinde bulunabilecektir.

Noterlerin idare ve vergi hukukuna ilişkin hususlarda Adalet Bakanlığı tespit yapılmasının mümkün olmadığını belirtmekle birlikte özellikle idarî yargıda ve bu bağlamda özellikle vergi yargılamalarında ifade tespit tutanakları mahkeme tarafından delil olarak kabul edilmektedir. Ayrıca doktrinde de, noter tespit tutanaklarını idarî yargıda da kullanılmasını gerektiği belirtilmiştir.

Noterlerin tespit işlerine konu olan hususlar Noterlik Kanunu'nun 61. ve 198/A maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, noterler bir şeyin veya yerin hal ve şeklini tespit edebilirler. Noterler bu tespitleri yaparken gerekli görülmesi halinde

bilirkişilerin de beyanlarına da başvurulabilmektedir. Bilirkişi beyanına başvurulduğu durumlarda noterler bu kişilere yemin verdirmekte ve tespit sonunda tespit tutanağında bilirkişinin de imzası bulunmaktadır (NK m. 75, III; m. 101, I-5). Ancak, bu husus teknik anlamda yani Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörüldüğü şekliyle bir bilirkişi incelemesi değildir; buradaki beyanlar, daha ziyade, uzman görüşü (expert witness) niteliğindedir. Noterler, ilgililerin beyanlarını ve ifadelerini tespit edebilirler. Ancak, noterler, bu tespitleri yaparken ilgililere yemin verdiremezler. Noter tespitlerinin mahkemelerdeki delil niteliği de göz önünde bulundurulduğunda, daha ziyade Anglo-Sakson hukukunda uygulanan affidavit müessesesine Türk noterlik hukukunda uygulama alanı kazandırılarak, ilgililerin yeminli beyanlarının alınması konusunda yasal düzenleme getirilmesi hukukî bir ihtiyaçtır. Noterler, ayrıca, davet edildiklerinde piyango ve özel kuruluşların kur'a, seçim ve toplantılarında da hazır bulunarak durumu belgelendirebilmektedirler. Noterler, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nün izni ile yapılan karşılığı nakit olmayan piyangolarda bulunarak bu çekilişleri belgelendirmesi kanunî bir zorunluluk olarak öngörülmüş iken Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nce karşılığı nakit olan piyangolarda ise ancak davet üzerine bulunarak durum tespiti yapabilmektedirler. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kimi kur'a çekilişlerinde de noterler hazır bulunarak bu çekilişleri belgelendirmektedirler.

Ayrıca, Noterlik Kanunu'nun 198/A maddesine göre, noter tespitleri elektronik ortamda da yapılabilir. Bu kapsamda çıkarılan “Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik” ile bu tespitlerin nasıl yapılacağı hususu somutlaştırılmıştır. Bu Yönetmeliğin 5. maddesinin altıncı fıkrasına göre, noterler bir donanımdaki yahut internet ortamındaki verileri tespit edebilmektedir. Tespit edilecek husus eğer internet ortamında ise, bu tespitler Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi vasıtasıyla gerçekleştirilecektir; eğer internet ortamında değilse bir donanımda ise ancak malikin ya da zilyedin rızası dahilinde bu tespitler yapılabilecektir.

Noterlerin, tespit tutanağını düzenlerken uyması gereken şekil hükümleri ise, Noterlik Kanunu'nun 101. maddesinde düzenlenmiştir. Kanunda öngörülen şekle uygun olarak düzenlenmiş olan tespit tutanağı resmî belge niteliğine sahiptir (NK m. 82, I). Bu tespit tutanaklarının içeriği, Noterlik Kanunu'na göre, aksi sabit oluncaya kadar geçerli kabul edilmektedir (NK m. 82, IV). Bu özelliği bakımından noter tespit tutanakları, mahkeme nezdinde güvenilirlik bakımından takdirî delillere nispeten ispat

ölçüsü bakımından büyük bir öneme sahip olacaktır. Mahkeme, eğer noter tespit tutanağındaki hususlara aykırı bir şekilde karar verecekse bunu kararında detaylı bir şekilde gerekçelendirmesi gerekmektedir.

Noter tespit tutanağı, eğer bir yargılama içerisinde kullanılmışsa bu resmî belgelerin içeriğinin aksini ispat edilmesi ise sahtelik iddiası ile ve ancak müstakil olarak açılacak bir sahtelik davası ile mümkün olabilecektir. Noterlerin kamu güvenine en mazhar kişilerden olması ve asıl görevinin işlevinin hukukî güvenliği sağlamak olması ona özel bir statü vermektedir. Bu bakımdan, noterin düzenlemiş olduğu bir tespit tutanağı hakkında öne sürülen sahtelik iddiası bir ön sorun olarak değil, ayrıca açılacak olan bir sahtelik davası şeklinde olacaktır. Ancak, bu tespit tutanakları kesin delil niteliğine haiz olmadığı için mahkeme tarafından serbestçe değerlendirilecektir. Bu tespit, davada iddia edilen vakıayı ispat etme bakımından yetersiz ise mahkemece tutanaktaki tespitin aksine de karar verilebilecektir.

Noterlerin yapmış oldukları tespitler eğer hukuka aykırı ise, bu durumda noterlerin sorumluluğu gündeme gelecektir. Eğer yapılan tespit sonucunda bir kişi zarar görmüş ise, bu durum noterin hukukî sorumluluğunu doğuracaktır. Bu zarar maddî bir zarar olabileceği gibi kişinin temel hak ve özgürlüğüne (örneğin, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği) müdahale durumunda manevî bir zarar da olabilir. Bu sorumluluk bağlamında, noter yahut noter kâtibi veya stajyeri, bir kişiye zarar vermişse bu durumda kusur aranmamakta ve noterin kurtuluş kanıtı getirme imkânı bulunmamaktadır. Bundan dolayı noterlerin ağırlaştırılmış bir özen sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca noterlerin, yetki çevreleri dışında, kanunun emredici hükümlerine aykırı olarak, noterin yasaklı olduğu bir hususta tespit yapmaları; bu tespitlerin noterin kâtip ve kâtip adayları tarafından yapılması durumunda noterin bu kişiler üzerinde denetim ve gözetim yükümlülüğü bulunduğu için hukuka aykırı tespit yapılması ve noterin tespit tutanaklarının gizliliğine riayet etmemesi durumunda disiplin sorumlulukları doğabilecektir. Noterler cezaî sorumlulukları bakımından kamu görevlisi sayılmaktadır (NK m. 151, I). Bu bakımdan, noterler tespit tutanağını gerçeğe aykırı olarak düzenlerse, Türk Ceza Kanunu'nun 204. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, resmî belgede sahtecilik suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halinden sorumlu olacaklardır.

KAYNAKÇA

- AKILLIOĞLU Tekin (1999), “Noterlik Hukuku Açısından Kamu Hizmeti ve İdari Vesayet Kavramları”, *Noterlik Hukuku ile İlgili Bazı Sorunlar, Türk Hukuk Dili Noterlik ve Tebligat Hukuku*, NOTEV, Ankara, ss 11-18.
- AKKURT Sinan Sami (2011), “Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukuki Özellikleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 60, Sayı 1, ss. 19-46.
- AKYOL ASLAN Leyla (2011), *Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti (Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre)*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ALANGOYA Yavuz, YILDIRIM M. Kâmil ve DEREN-YILDIRIM Nevhis (2011), *Medenî Usul Hukuku Esasları*, 8. Baskı, Beta Yayıncılık.
- ANTALYA O. Gökhan (2019), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 1, 2. Baskı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ANTALYA O. Gökhan (2021), *Hukuk Metodolojisi Cilt II*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Apostille Handbook - Practical Handbook on the Operation of the Apostille Convention (2023), 2nd Edition, The Hague Conference on Private International Law – HCCH Permanent Bureau, Netherlands.
- ARSLANDOĞAN Birce (2020) *Medenî Yargılama Hukukundaki Delil Tespiti*, 2. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- ARSLANSAN Yusuf Kemal (1938), “Noter Kanun Lâhiyasının Yeniden Kaleme Alınması Sebep ve Âmilleri ve Yeni Hükümler”, *Adliye Ceridesi*, Sayı 5, ss. 596-610.
- ASKER Serkan (2023), *İdari Yargıda Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ATALI Murat, ERMENEK İbrahim ve ERDOĞAN Ersin (2023), *Medenî Usûl Hukuku*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ATAR Fahrettin (2013), *İslam Yargılama Hukukunun Esasları*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.

- ATAR Fahrettin (2020), *İslâm Adliye Teşkilatı Ortaya Çıkışı ve İşleyişi*, 6. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ATAY Ender Ethem (2023), *İdare Hukuku*, 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ATLI Mustafa Sırrı (1989), “Noterlerin Emanet Kabulü ve Emanetlerin Tasfiyesi”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 61, ss. 20-24.
- AYDIN M. Âkif (2020), *Osmanlı Hukuku Devlet-i Aliyye’nin Temeli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- AYVERDİ İlhan (2010), *KUBBEALTI LUGATI Asırlar boyu târihî seyri içinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Seçil Ofset, İstanbul.
- BAŞOL Gülten (2022), *Noterlik Hukuku & Tebligat Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- BAŞÖZEN Ahmet (2008), “Noter Tespitlerinin Delil Değeri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 137, ss. 30-48.
- BAYIR Mehmet (2002), “Tespit İşlemleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 116, ss. 44-53.
- BAYKAM Handan (2008), “Çekişmesiz Yargı ve Delil Tespiti İşlerinde Noterlerin Görevleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 140, ss. 71-87.
- BEREKET Zuhale (1996), “İdari Yargılama Usulünün Yazılılık Özelliği ve Tanık İfadelerinin Noterlerce Alınması”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 92, ss. 27-37.
- BERKİN Necmeddin M. (1948), *Usul Hukukunda Senetler ve Senetlerin İspat Kuvveti*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- BİÇKİN İnci (2005), “Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılmasının Gerekliliği”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 126, ss. 120-124.
- BİLGE Necip ve ÖNEN Ergun (1978), *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri*, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- BOLAYIR Nur (2014), *Hukuk Yargılamasında Delillerin Toplanmasında Tarafların ve Hâkimin Rolü*, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- BROWN James Cowie (1936), *The Origin and Early History of the Office of Notary*, W. Green & Son, Edinburgh.
- BUDAK Ali Cem, KARAASLAN Varol, APAYDIN Eylem ve AYDEMİR Fatih (2022), *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ÇİĞ Muazzez İlmiye (1996), *Sümerli Ludingirra Geçmişe Dönük Bilimkurgu*, Kaynak Yayınları, İstanbul.

- DELİDUMAN Seyithan (2001), *Medeni Usul ve İcra İflâs Hukukundaki Noter Senetleri*, NOTEV Yayınları, Ankara.
- DEVELLİOĞLU Ferit (2023), *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat Eski ve Yeni Harflerle*, İş Bankası Kültür Yayınları, 35. Basım, İstanbul.
- ERDOĞAN Ersin (2016), “Noterlerin Hazırlanmasına Katılmış Oldukları Senetler Sebebiyle Zarar Gören Üçüncü Kişilere Karşı Hukukî Sorumluluğu”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Sayı 1, ss. 255-281.
- EREN Fikret (2023), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 28. Baskı, Legem Yayınevi, Ankara.
- ERHÜRMAN Tufan (1997), “Adalet Bakanlığı’nın Noterlik Hizmeti Konusundaki Yetkilerinin Hukuksal Niteliği”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, ss. 87-98.
- ERİŞİR Evrim (2013), *Geçici Hukukî Korumanın Temelleri ve İhtiyatî Tedbir Türleri*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- ERKUT Celâl (2015), *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Tıpkı Basım, Danıştay Yayınları, Ankara.
- ERSÖZ Şaban (1976), “Noterlik Kanunundaki Şekil Şartlarına Uyulmazsa Ne Olur?”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 9, ss. 82-84.
- ESENER Turhan ve GÜNDOĞDU Fatih (2017), *Borçlar Hukuku I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul.
- FARRELL Amanda (2022), *A Short History of Notary Public Laws*, <https://propersign.com/a-short-history-of-notary-public-laws/>, ET. 25.04.2024.
- GÖZLER Kemal (2019), *İdare Hukuku Cilt II*, 3. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- GÖZTAŞ Kenan (2011), *İdari Yargıda İspat*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GÖZÜBÜYÜK Şeref (2005), *Yönetim Hukuku*, 23. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara.
- GÜMÜŞKAYA Gamze (2024), *Vergi Hukukunda İspat*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- GÜNDAY Metin (2017), *İdare Hukuku*, 11. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara.
- GÜNDAY Metin (2022), *İdari Yargılama Hukuku*, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- GÜRAN Sait (1984), “Anayasanın 128. ve 129. Maddeleri Yönünden Kamu Görevlileri, Bakanların Durumu”, *Anayasa Yargısı*, Ankara, s. 193-200.

- GÜRSEL Nurettin (1964), *Noterlik Mevzuat ve Tatbikatı*, 3. Baskı, Sıralar Matbaası, İstanbul.
- GÜRSEL Nurettin (1972), *Noterlik Kanunu ve Uygulaması*, Güven Matbaası Ankara.
- HAFIZOĞULLARI Zeki (1997), “Noterlerin Ceza Sorumluluğu”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, ss. 99-115.
- HONDU Selçuk (2010), “İdari Yargılama Usulünde Deliller ve “Şahit””, *Günüşiğinde Yönetim II Yargısal Koruma (İl Han Özay)*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, ss. 289-302.
- KANETİ Selim (1989), *Vergi Hukuku*, 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- KANLIGÖZ Cihan (1993), “1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi Kavramının Anlamı ve Kapsamı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 43, Sayı 1-4, ss. 169-197.
- KAPLAN Gürsel (2020), *İdari Yargılama Hukuku*, 7. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa.
- KARAKOÇ Yusuf (2021), *Vergi Yargılaması Hukuku Ders Kitabı*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- KARAKOÇ Yusuf (1997), “Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanının Delil Olması”, *Prof. Dr. Şükrü Postacıoğlu'na Armağan*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, ss. 455-493.
- KARAYALÇIN Yaşar (1986), ““Affidavit” ve Türk Hukuku”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 13, Sayı 3-4, ss. 47-56.
- KAYABEKMAN Asım (1975), “Noterlik Nedir, Ne Olmalıdır?”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 7, ss. 32-37.
- KICALIOĞLU Mustafa (2007), “Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 11, ss. 131-145.
- KIZIL Neşe ve ER Ömer (2014), “Devlet Teşkilatı İçinde Bir Kamu Görevlisi Olarak Noterin Yeri ve Önemi”, *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt 12, Sayı 135, ss. 37-57.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip (2017), *Borçlar Hukukuna Giriş Hukukî İşlem Sözleşme*, 7. Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- KOÇ Evren (2021), *Medeni Usul Hukukunda Belge Kavramı*, Sümer Kitabevi, İstanbul.
- KURT Leyla Müjde (2014), “Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVIII, Sayı 2, ss. 85-118.

- KURU Baki (2001), *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 4. Cilt, 6. Baskı, Demir Demir Yayıncılık, İstanbul.
- KURU Baki ve AYDIN Burak (2021a), *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt I*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- KURU Baki ve AYDIN Burak (2021b), *Medenî Usul Hukuku El Kitabı Cilt II*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- NART Serdar (2007), “Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, ss. 207-232.
- NART Serdar (2010), “Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Özel Sayı, ss. 425-452.
- ONAR Sıddık Sami ve BELGESAY Mustafa Reşit (1944), *Adliye Hukukunun Umumi Esasları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- ORAL Hasan (2020), “Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanı (Türkiye Uygulamasının Avrupa Yaklaşımı Işığında Değerlendirilmesi)”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 177, ss. 75-109.
- ÖRSTEN ESİRGİN Seda (2016), “Osmanlıdan Cumhuriyete Noterliğin Gelişimi”, *II. Uluslararası Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri Cilt: I*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, ss. 49-86.
- ÖZBEK Mustafa Serdar (2022), *Noter Senetlerinde Sahtelik*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ÖZBEK Mustafa Serdar ve YARDIM Mehmet Ertan (2016), “Elektronik Noterlik İşlemleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 1, Yıl: 3, Ankara, ss. 3-118.
- ÖZEK Çetin (1993), “Piyango ve Çekilişler”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 77, ss. 18-20
- ÖZEKES Muhammet (2017), *Pekcanutez Usûl Medenî Usûl Hukuku*, 3. Cilt, 15. Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- ÖZEL Çağlar, ÖKTEM M. Kemal ve TATLARLI Gökçeçiçek (2004), “Kamu Yönetimi ve Hukuk Ekseninde E-Noterlik Olgusuna Bir Bakış”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 121, ss. 22-32.
- ÖZTOPRAK Sezin (2021), “Yargı Kararları Işığında İdari Yargılama Usulünde Tanık”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, ss. 1363-1404.

- PAŞAMEHMEDOĞLU Yavuz (1976), “Noterliğin Yetki Çevresi”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Sayı 9, ss. 66-70.
- PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz ve ÖZEKES Muhammet (2023), *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, 11. Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- PINAR Burak (2015), “Vergi Denetiminin Hukuka Uygunluğunun Yargı Yoluyla Sağlanmasında Hukukî Dinlenilme Hakkı (Teori - Uygulama ve Sorunlar)”, *Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Özel Sayı 2014, ss. 4355-4397.
- PİOMBİNO Alfred E. (1998), *Notary Public Handbook: Principles, Practices & Cases*, East Coast Pub; National edition.
- POSTACIOĞLU İlhan E. (1975), *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 6. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- READY Nigel P. (1992), *Brooke’s Notary*, Sweet & Maxwell, London.
- REYERSON Kathryn L. ve SALATA Debra (2004), *Medieval Notaries and Their Acts – The 1327-1328 Register of Jean Holanie*, Medieval Institute Publications, Michigan.
- RÜZGARESEN Cumhur (2022), *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- SAMİ Şemseddin (2019), *Kamu-ı Türkî*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu, Ankara, s. 1110.
- SELDAĞ CEYLAN Ziyet (2007), “Noterliğin Doğuşu”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 135, ss. 58-65.
- SEPETÇİOĞLU Mahmut Yılmaz (1978), “Noterliklerin Yetki Çevresi”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 19, ss. 37-39.
- SÖNMEZ Şaban (1992), “Piyango ve Çekilişler”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 76, ss. 29-31.
- SUNAY Süheylâ Şenlen (1997), *İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler Karşısında İsbat ve Delil Hususları*, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul.
- SUNGURTEKİN ÖZKAN Meral (2013), *Türk Medeni Yargılama Hukuku*, Barış Yayınları, İzmir.
- ŞAHİN Cumhur ve GÖKTÜRK Neslihan (2023), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ŞANLI Cemal, ESEN Emre ve ATAMAN-FİĞANMEŞE İnci (2024), *Milletlerarası Özel Hukuk*, 11. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul.

- TANDOĞAN Halûk (1981), *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- TANK Mehmet (2016), *Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Vergi Yargılama Hukuklarında Delillerin Değerlendirilmesi*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- TANRIVER Süha (1993), *Konkordato Komiseri*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- TANRIVER Süha (2006), “Noterlerin Tespit İşleri”, *Legal Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, Sayı 3, ss. 593-605.
- TANRIVER Süha (2010), “Tartışmalar”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu: XI-XII-XIII-XIV-XV*, NOTEV, Ankara, ss. 89-104.
- TANRIVER Süha (2011), “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı’nın Noterleri İlgilendiren Hükümlerinin Tespiti ve Değerlendirilmesi”, *Noterlik Hukukuna İlişkin İncelemeler (1993-2011)*, Adalet Yayınevi, Ankara, ss. 161-175.
- TANRIVER Süha (2013), “Bir Hukuki Güvenlik Kurumu Olarak Noterlik ve Noterlerin Denetimi Üzerine Bazı Düşünceler”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, Cilt 8, Özel Sayı, ss. 2599-2606.
- TANRIVER Süha (2022), *Medenî Usûl Hukuku Cilt II*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara.
- TANRIVER Süha (2023), *Avukatlık ve Noterlik Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- TANRIVER Süha (2024), *Medenî Usûl Hukuku Cilt I*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- TBMM Tutanak Dergisi, 1972, Cilt 18, 18.10.1971 tarihli oturum eki, Sayfa Sayısı: 130.
- TEKBEN Ü. Tuğçe (2021), “Noterin Hukuki Statüsü ve Noterlik Kanunu'nun 162. Maddesi Uyarınca Sorumluluğu Üzerine Bir İnceleme”, *İzmir Barosu Dergisi*, Cilt 66, Sayı 3, ss. 69-150.
- TEKİNALP Gülören (1986), “Yabancı Resmî Belgelerin Tasdiki ve Tasdik (Legalisation) Mecburiyetinin Kaldırılması Hakkında La Haye Sözleşmesi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Sayı 2, ss. 157-162.
- TEKİNAY Selahattin Sulhi, AKMAN Sermet, BURCUOĞLU Halûk ve ALTOP Atillâ (1993), *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- TOKCAN Ünal (2008), “Kur'a, Piyango ve Çekilişler”, <http://www.noterlikrehberi.net/rehber/index.html?tesbit-tutanak-hak-makaleler-2.html>, ET. 16.08.2024.

- TOPÇUOĞLU Metin (2000), “Noter ile İş Sahibi (İlgili) Arasındaki İlişkinin Niteliği”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 20, Sayı 4, ss. 191-213.
- TORAMAN Barış (2017), *Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi İncelemesi*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- TURHAN Orhan (2001), “Noterlik İşlemleri ve Elektronik”, *Elektronikteki Gelişmeler ve Hukuk*, NOTEV Yayınları, Ankara, ss. 187-203.
- TÜRK DİL KURUMU KOMİSYON (2023a), *Türkçe Sözlük Cilt 1, A-J*, 12. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU KOMİSYON (2023b), *Türkçe Sözlük Cilt 2, K – Z*, 12. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2019), *Birleştirilmiş Genelge No. 19, (Hukuki Danışmanlık – 26463, Ankara, 12.06.2019)*, <https://portal.tnb.org.tr/Lists/BirlestirilmisGenelgelerListesi/Attachments/20/Birlestirilmis%20Genelge%2019.pdf>, ET. 29.07.2024.
- TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2024), *Elektronik Tespit (E-Tespit) Sistemi*, http://cdn01.tnb.org.tr/uzaktanegitim/198A/tespit/edevlet_araciligiyla_etespit.pdf, ET. 15.08.2024
- TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2024), *Konsolosluk İşlemleri (Yurtdışı Noterlik İşlemleri)*, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/KonsoloslukHiz.aspx>, ET. 28.08.2024.
- TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2024), *Mirasçılık Belgesi*, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/MirascilikHiz.aspx>, ET. 10.12.2024.
- TÜRKİYE NOTERLER BİRLİĞİ (2024), *Uzaktan İşlem (Noterliğe Gelmeden İşlem Yapma)*, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/UzaktanHiz.aspx>, ET. 31.08.2024.
- ULUKAPI Ömer (1999), “Noterlerin Genel Olarak Görevleri”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, ss. 11-28.
- ULUKAPI Ömer (2013), “Yargıtay Kararları Işığında Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, ss. 209-241.
- ULUKAPI Ömer ve ATALI Murat (2013), *Noterlik Hukuku*, 3. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya.
- UMAR Bilge (2014), *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.

- UZGÖREN BAYKAL Ebru (1999), “Noterlerin Disiplin Sorumluluğu”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 104, ss. 47-53.
- ÜLKER İbrahim (2018), *Osmanlı Noterlik Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ÜSTÜNDAĞ Saim (2000), *Medeni Yargılama Hukuku*, 7. Bası, Yazarın Kendi Yayını, İstanbul.
- WENDEHORST Stephan (2009), “Notary”, *İçinde, The Oxford International Encyclopedia of Legal History, Volume 4*, ss. 236-239, Ed.: Stanley N. Katz, Oxford University Press, London.
- YASİN Melikşah (2015), *İdari Yargılama Usulünde İspat*, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul.
- YAVAŞ Murat (1999), *Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- YAVAŞ Murat (2020), *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YILMAZ Ejder (1997), “Noterlik İşlemlerinin Hukuk Davalarındaki ve İcra-İflâs Takiplerindeki Önemi”, *Noterlik Hukuku Sempozyumu I-II, Noterlerin Hukuk Düzenimizdeki Yeri ve Noterlerin Sorumlulukları*, NOTEV, Ankara, ss. 41-62.
- YILMAZ Ejder (2001), *Geçici Hukukî Himaye Tedbirleri*, 2. Cilt, Yetkin Yayınları, Ankara.
- YILMAZ Ejder (2023), *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları, 11. Baskı, Ankara.
- YILMAZ Ejder ve YILMAZ H. Ümit (2006), *Hukuk Rehberi (Adli Yazı ve Yazışma Usulleri) Cilt I*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- YÖRÜK Sedat (2003), “Noterlik Uygulamasında Tespit İşleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 119, ss. 65-67.
- YURDAGÜL Mahmut (1993), “Çeviri İşlemleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 79, ss. 35-37.

EKLER

EK 1

TESPİT TUTANAĞI (OKURYAZARLAR İÇİN)

..... yılı ayının günü .../.../..... Aşağıda mühür ve imzası bulunan ben Noteri, adresindeki dairemde görev yaparken yanıma gelen ve gösterdiği verilmiş gün, kayıt ve seri numaralı, fotoğraflı göre ili, ilçesi, mahallesi/köyü nüfusuna cilt, aile sıra, sıra numaralarında kayıtlı olup, baba adı, ana adı doğum tarihi olan, T.C. kimlik numaralı, halen adresinde oturduğunu ve okuryazar olduğunu söyleyen bir tespit tutanağı düzenlenmesini istedi. İlginin kimliği hakkında yukarıda yazılı belge ile kanı sahibi olduğum gibi bu işlemi yapma yeteneğinin bulunduğunu ve okuryazar olduğunu anladım. Bunun üzerine şu suretle söze başladı: “” belgelendirilmesini istedi. “” Yazılan tutanak okuması için kendisine verildi, okuduktan sonra tutanağın altı İlgili (varsa bilirkişi, tanık, tercüman) ve tarafımdan imzalandı, mühürlendi. yılı ayının günü .../.../.....

TESPİT İSTEYEN
ADI VE SOYADI
İMZA

(VARSA)
(BİLİRKİŞİ, TANIK, TERCÜMAN)
İMZA

NOTER
ADI VE SOYADI-ÜNVANI
RESMİ MÜHÜR VE İMZA

T.C. Cumhuriyeti		Yev.No : (A)
		02 Eylül 2010
T.C.	DÜZENLEME ŞEKLİNDE	
NOTERLİĞİ	TESBİT TUTANAĞI	
	İkibinon yılı Eylül ayının ikinci günü 02.09.2010	
	Aşağıda mühür ve imzası bulunan ben	
	NOTERİ	
	adresindeki dairemde görev yaparken yanıma	
	gelen ve gösterdiği Merkez Nüfus Müdürlüğü'nden verilmiş 25.6.2001 gün, kayıt ve	
	seri numaralı, fotoğraflı Nüfus Cüzdanına göre ili, k Merkez ilçesi,	
	mahallesi / köyü cilt, aile sıra, sıra numaralarında kayıtlı olup, baba adı, ana adı	
	doğum tarihi, doğum yeri olan ve halen	
	adresinde oturduğunu, okur yazar	
	olduğunu söyleyen, T.C. kimlik numarası TURİZM İNŞAAT EĞİTİM SU	
	SAN.VE TIC.LTD.ŞTİ. adına ve Noterliğimizce yeminli gösterdiği Merkez Nüfus	
	Müdürlüğü'nden verilmiş tarih, kayıt, seri ve numaralı fotoğraflı Nüfus Cüzdanına göre	
	ili ilçesi mahallesi / köyü cilt, aile sıra, sıra numaralarında nüfusa kayıtlı olup,	
	baba adı, ana adı, doğum tarihi, doğum yeri olan ve halen adresinde	
	oturduğunu, okur yazar olduğunu söyleyen, BİLİRKİŞİ olarak hareket eden T.C. kimlik numarası	
	bir tesbit tutanağı düzenlenmesini istedi.	
	İlgilinin kimliği hakkında yukarıda yazılı belge ile kanı sahibi olduğum gibi bu işlemi yapma	
	yeteneğinin bulunduğunu ve okur yazar olduğunu anladım.	
	Bunun üzerine TURİZM İNŞAAT EĞİTİM SU SAN.VE TIC.LTD.ŞTİ. adına	
	şu suretle söze başladı:	
	Sahibi bulunduğum Plakalı, Model, FORMAN Tipli, Marka,	
	motor ve şasi seri nolu OTOMOBİL vasıflı aracın sürücü kursu sahibi	
	sıfatıyla kurs iştirakçilerine eğitimi için kullanılacak olan vasıtanın ÇİFT DEBRİYAJ ve ÇİFT FREN	
	teribatının bulunup bulunmadığının tespiti istiyorum dedi. bilirkişi ile birlikte vasıtanın yanına gidildi.	
	bilirkişi ile birlikte vasıtayı gördüm.	
	Vasıtanın ÇİFT DEBRİYAJLI ve ÇİFT FREN tertibatlı olup olmadığı sorulduğunda bilirkişi	
	tetkikinden sonra dedi ki: Plakalı, Model, FORMAN Tipli,	
	Marka, motor ve şasi seri nolu OTOMOBİL cinsindeki vasıtanın	
	ÇİFT DEBRİYAJ ve ÇİFT FREN'İN bulunduğunu ve kurs iştirakçilerinin eğitimi için gerekli debriyaj ve	
	fren teşkilatının bulunduğunu müşade ettim dedi. Bunun üzerine tesbiti isteyen kişinin, bilirkişi beyanına	
	bir diyeceği olup olmadığı soruldu. Bir diyeceğinin olmadığını beyan etmesi üzerine işbu düzenleme	
	tesbit tutanağı Noterlik Kanununun 61. maddesi gereğince tesbit ettim.	
	Yazılan bu tutanak okuması için kendisine verildi. Okudu Yazılanların gerçek isteği olduğunu	
	beyan etmesi üzerine ilgili ve tarafımdan imzalandı, mühürlendi. İkibinon yılı Eylül ayının ikinci günü	
	02.09.2010	
	TESBİT İSTEYEN TESBİTİ YAPAN YEMİNLİ BİLİRKİŞİ	
	TURİZM İNŞAAT EĞİTİM SU SAN.VE TIC.LTD.ŞTİ. adına	
	NOTERİ	
	DAYANAK: NOTERLİĞİNDEN den tarih ve yemine no ile onaylı	
	TURİZM İNŞAAT EĞİTİM SU SAN.VE TIC.LTD.ŞTİ. Ünvanlı şirketinin imza sirkülerinin	
	incelenmesinden adı geçen şirketi MÜNFERİDEN isimli kişinin MÜNFERİDEN TEMSİL VE	
	İLZAMA yetkili olduğu görüldükten sonra işbu dayanak Noterlik Yasası'nın 79. maddesine göre	
	eklenmiştir.	
	NOTERİ	

KDV, Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kağıt bedeli makbuz karşılığı tahsil edilmiştir.
(T.N.B) A/S Ka=2/19210, A/S YAZI=3/0, A/S DeK=1/0, DYNK St.Ka=29.8

A-1/1

EK 3

Türkiye Cumhuriyeti		Tarih: 19/06/2021 Yev.No:
T.C. ANKARA NOTERLİĞİ	TUTANAK	
ANKARA NOTERİ	Onsekiz Haziran İkbinyirmibir, Cuma günü 18/06/2021 Aşağıda mühür ve imzası bulunan ben ANKARA NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip Posta Cad. No:7 K:2 06050 Altındağ / Ankara adresindeki dairemde görev yaparken davet üzerine . nedeni ile gidilen adresinde vergi numaralı Beşiktaş / İSTANBUL adresinde faaliyette bulunan adına VEKİLİ olarak hareket eden, gösterdiği T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından verilmiş 13/01/2028 geçerlilik tarihli, seri numaralı, fotoğraflı Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartına göre , baba adı :t , ana adı doğum tarihi 20/8/1987 olan, T.C. kimlik numaralı, halen / ANKARA adresinde oturduğunu ve okuryazar olduğunu bildiren ilgili , bana başvurarak TUTANAK düzenlenmesini istedi. İlgilinin kimliği hakkında yukarıda yazılı belge ile kanı sahibi olduğum gibi bu işlemi yapma yeteneğinin bulunduğunu ve ilgiliden adlı kişinin okuryazar olduğunu anladım . Noterliği'nin 07/06/2021 tarih ve /evmiye numaralı, tarafından ! adlı kişiye verilen vekaletnamenin incelenmesinden bu işlemi yapmaya yetkisi olduğu görüldü. İlgili : ş u suretle söze başladı. İlgili şirket vekilinin daveti üzerine 18.06.2021 tarihinde ANKARA adresine gittim. İlgiliye gerçek arzusunun ne olduğunu sordum. İlgili ANKARA adresindeki B NOLU ve NOLU taşınmazların boş olup olmadığının tespitinin yapılmasını talep etti. Bunun üzerine 18.06.2021 tarihinde saat 12:20 de ANKARA adresine gittim. Taşınmazların boş olduğu ekte sunulan fotoğraflardanda anlaşıldı. başkaca tespiti konu işlem kalmadığından 12:45 de tespiti son verildi. Yazılan bu tutanak, okuryazar ilgiliye okunması için verildi. Okudu. Gerçek isteklerinin aynen yazıldığını okuryazar ilgilinin bildirmesi üzerine okuryazar ilgili tarafından ve tarafımdan imzalandı, mühürlendi. Onsekiz Haziran İkbinyirmibir, Cuma günü 18/06/2021 ANKARA NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip	
KDV, Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kağıt bedeli makbuz karşılığı tahsil edilmiştir. ÖS60 A / S Yazı : Kod: A-1/1-1 NBS NO:		

Türkiye Cumhuriyeti		Tarih: 16/09/2020 Yev.No: (A)
T.C. ANKARA NOTERLİĞİ	TUTANAK(TESPİT TUTANAĞI)	
ANKARA NOTERİ	Onaltı Eylül İki bin yirmi, Çarşamba günü 16/09/2020 Aşağıda mühür ve imzası bulunan ben ANKARA NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip Ankara adresindeki dairemde görev yaparken davet üzerine işlerinin yoğunluğu nedeniyle gidilen ANKARA adresinde vergi numaralı Altındag / ANKARA adresinde faaliyette bulunan ŞİRKETİ adına YETKİLİSİ olarak hareket eden, gösterdiği T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından verilmiş 25/10/2027 geçerlilik tarihli, seri numaralı, fotoğraflı Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartına göre, baba adı, ana adı, doğum tarihi 1/1/1974 olan, T.C. kimlik numaralı, halen / ANKARA adresinde oturduğunu ve okuryazar olduğunu bildiren ilgili N, TUTANAK düzenlenmesini istedi. İlgilinin kimliği hakkında yukarıda yazılı belge ile kanı sahibi olduğum gibi bu işlemi yapma yeteneğinin bulunduğunu ve ilgiliden adlı kişinin okuryazar olduğunu anladım. Noterliği'nden 19/04/2018 tarih ve yevmiye no ile tasdikli imza sirkülesinin incelenmesinden tüzel kişi tarihinden itibaren MUNFERİDEN ZU TIL sure ile YERİNE İMZAYA YETKİLİ isimli kişinin yetkili olduğu görüldü. İlgili bu suretle söze başladı. İlgilinin daveti üzerine BİNA YENİMAHALİF ANKARA adresine gittim. Burada hazır bulunan ilgili TURİZM TAŞIMACILIK GIDA ELEKTRİK HURDA TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET LIMITED ŞİRKETİ yetkilisi gerçek arzularını sordum. İlgili BİNA YENİMAHALLE ANKARA adresinde bulunan 3 katlı ofis inşaatının zemin kaplamalarının düzgün yapıp yapılmadığının tespitini talep etti. Talep üzerine adı geçen adrese saat 09:00 da gittim. tespiti konu zemin kaplamalarının durumunun resimleri çekilerek tutanak ekine ekledim. Başkaca tespiti konu işlem kalmadığından tespiti 09:30 da son verdim. Yazılan bu tutanak, okuryazar ilgiliye okunması için verildi. Okudu. Gerçek isteklerinin aynen yazıldığını okuryazar ilgilinin bildirmesi üzerine okuryazar ilgili tarafından ve tarafımdan imzalandı, mühürlendi. Onaltı Eylül İki bin yirmi, Çarşamba günü 16/09/2020 İNŞAAT İÇİŞİLERİ TURİZM TAŞIMACILIK GIDA ELEKTRİK HURDA TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET LIMITED ŞİRKETİ YETKİLİSİ: ANKARA NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip	

T.C. ANKARA NOTERLİĞİ		TUTANAK		Tarih: 03/06/2020 Yev.No: (A)
ANKARA	NOTERİ	Üç Haziran İki bin yirmi, Çarşamba günü 03/06/2020 Aşağıda mühür ve imzası bulunan ben ANKARA NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip Ankara adresindeki dairemde görev yaparken davet üzerine işlerinin yoğunluğu nedeni ile gidilen Ankara adresinde baba adı . . . ana adı . . . , doğum tarihi . . . olan . . . T.C. kimlik numaralı . . . / adına . . . olarak hareket eden, gösterdiği T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından verilmiş 0 . . . geçerlilik tarihli, . . . seri numaralı, fotoğraflı Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartına göre, baba adı . . . , ana adı . . . , doğum tarihi . . . 6 olan, . . . T.C. kimlik numaralı, halen F . . . İ . . . / ANKARA adresinde oturduğunu ve okuryazar olduğunu bildiren ilgili . . . , TUTANAK düzenlenmesini istedi. İlgilinin kimliği hakkında yukarıda yazılı belge ile kanı sahibi olduğum gibi bu işlemi yapma yeteneğinin bulunduğunu ve ilgiliden . . . (adlı kişinin okuryazar olduğunu anladım. Noterliği'nin 05/05/2015 tarih ve . . . yevmiye numaralı, Ç tarafından . . . (adlı kişiye verilen vekaletnamenin incelenmesinden bu işlemi yapmaya yetkisi olduğu görüldü. İlgili . . . şü suretle söze başladı. İlgilinin daveti üzerine . . . no:1 Çankaya Ankara adresine gittim. Burada hazır bulunan ilgili . . . vekili [. . . gerçek arzusunun ne olduğunu sordum. İlgili Beytepe Mahallesi . . . sokak [. . . Çankaya Ankara adresinde inşaat halinde bulunan villanın direnaj borularının döşenmediğinin tespitinin yapılmasını talep etti. Bunun üzerine saat 14:30'da tespit yapılacak adrese gittim. İlgilinin talebi üzerine direnaj borularının olması gereken ve kazılan yerlerin resimleri çekilerek tutanak ekine eklendi. İlgili çekilen resimlerin yeterli olduğunu beyan etti. Bunun üzerine başkaca tespite konu işlem kalmadığından saat 14:40 da tespite verildi. Yazılan bu tutanak, okuryazar ilgiliye okunması için verildi. Okudu. Gerçek isteklerinin aynen yazıldığını okuryazar ilgilinin bildirmesi üzerine okuryazar ilgili tarafından ve tarafımdan imzalandı, mühürlendi. Üç Haziran İki bin yirmi, Çarşamba günü 03/06/2020 VEKİLİ: . . . ANKARA . . . NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip		

Türkiye Cumhuriyeti		Tarih: 29/06/2021 Yev.No: (D)
T.C. ANKARA NOTERLİĞİ	KURA ÇEKİLİŞ TUTANAĞI	
ANKARA NOTERİ	Yirmidokuz Haziran İki bin yirmibir, Salı günü 29/06/2021 Asa... m... h... r... ve imzası bulunan ben ANKARA NOTERİ Yerine İmzaya Yetkili Katip Cad. No: K: Ankara adresindeki dairemde görev yaparken davet üzerine, nedeni ile gidilen Mah. Sk. No: ANKARA adresinde bulunan vergi numaralı BAKANLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ PERSONEL DAİRESİ BAŞKANLIĞI adına YETKİLİ olarak hareket eden, gösterdiği 10/02/2011 tarih. kavir 1 seri ve 1 numaralı fotoğrafı nüfus kaydına göre 1 / 1 / 1 ilçesi, 1 mahallesi/köyü, 1 cilt, 1 alle sıra, 1 sıra numaralarında nüfusa kayıtlı olup, ana adı 1, doğum tarihi 1 / 1 / 1 T.C. kimlik numaralı, halen 1 / ANKARA adresinde oturduğunu ve okuyazar olduğunu 1 bana başvurarak 1 düzenlenmesini istedi. İlgilinin kimliği hakkında vukarıda vazılı belge ile kanı sahibi olduğum gibi bu işlemi yapma yeteneğinin bulunduğunu ve ilgiliden adlı kişinin okuyazar olduğunu anladım. İlgili 1 su suretle söze başladı. ANKARA adresinde bulunan 1 MÜDÜRLÜĞÜ'ne gittim. burada nazır bulunan kurum yetkilisi 1 Z'in gerçek durumunun ne olduğunu sordum. İlgilinin 1 U adına 1 NOTERLER BİRLİĞİ'nin Kura çekiliş programı kullanarak 14 il için personeli alımı yapıldığından katılımcılar arasında kazananlar kişileri belirlemek üzere müracaatta bulunan AĞRI - ANKARA - ANTALYA - AYDIN - BALIKESİR - BURSA - ÇANAKKALE - ÇANKIRI- ERZURUM - IĞDIR - İSTANBUL - KOCAELİ - KÜTAHYA ve NİĞDE isimli 14 ayrı ilden toplam 27126 kişi arasından AĞRI ili için 60 asil, 60 yedek, ANKARA ili için 80 asil 80 yedek, ANTALYA ili için 40 asil 40 yedek, AYDIN ili için 40 asil 40 yedek, BALIKESİR ili için 48 asil 48 yedek, BURSA ili için 40 asil 40 yedek, ÇANAKKALE ili için 40 asil 40 yedek, ÇANKIRI ili için 120 asil 120 yedek, ERZURUM ili için 60 asil 60 yedek, IĞDIR ili için 60 asil 60 yedek, İSTANBUL ili için 120 asil 120 yedek, KOCAELİ ili için 48 asil 48 yedek, KÜTAHYA ili için 72 asil 72 yedek, NİĞDE ili için 72 asil 72 yedek kazanan belirlenmesi için kura çekilişi yapılmasını talep ederiz" dediler. Bunun üzerine talep ve davet üzerine kur'a çekiminin yapılacağı 1 YENİMAHALLE ANKARA adresindeki yere gittim. Kura çekilişi Türkiye Noterler Birliğinin KURA ÇEKİLİŞİ programı ile elektronik ortamda yapılacağından, program kontrol edildi, programın çalışmasında bir problem saptanmadı. AĞRI iline ait 1408 kişi, ANKARA iline ait 6470 kişi, ANTALYA iline ait 990 kişi, AYDIN iline ait 687 kişi, BALIKESİR iline ait 1594 kişi, BURSA iline ait 866 kişi, ÇANAKKALE iline ait 604 kişi, ÇANKIRI iline ait 1606 kişi, ERZURUM iline ait 3990 kişi, IĞDIR iline ait 961 kişi, İSTANBUL iline ait 2607 kişi, KOCAELİ iline ait 544 kişi, KÜTAHYA iline ait 3157 kişi, NİĞDE iline ait 1642 kişi olmak üzere toplam 27126 kişinin bulunduğu listeler sisteme yüklendi. Kura çekilişini davetlilerin ve katılımcıların izleyebilmeleri için kurum tarafından kurulan video waal sistemi ile çekilişin canlı olarak ekrana yansıtılmasını sağlayacak donanım kuruldu ve çalıştığı kontrol edildi. Kura çekilişinin başlatılması için herşeyin hazır olduğu anlaşıldı. Bilgisayardaki "kura çekiliş programına" girilerek, sırasıyla AĞRI - ANKARA - ANTALYA - AYDIN - BALIKESİR - BURSA - ÇANAKKALE - ÇANKIRI- ERZURUM - IĞDIR - İSTANBUL - KOCAELİ - KÜTAHYA ve NİĞDE illerinin çekilişi için önce her bölge için katılımcılar sıralandı ve karıştırıldı. İkramiyeler 10'ar kez karıştırıldı. Saat 10:40 da çekilişe başlandı. Her bölge için yukarıda yazılı olduğu şekilde asil ve yedek kazananlar belirlendi. Kazananların isimleri her bölge için ayrı ayrı listelenerek tutanak ekine eklendi. Başkaca yapılacak işlem kalmadığından saat 12:40 da çekilişe son verildi. Yazılan bu tutanak, okuyazar ilgilie okunması için verildi. Okudu. Gerçek isteklerinin aynen yazıldığını okuyazar ilgilinin bildirmesi üzerine okuyazar ilgili tarafından ve tarafımdan imzalandı, mühürlendi. Yirmidokuz Haziran İki bin yirmibir, Salı günü 29/06/2021	
CAD. NO:		
ANKARA		
Tel:+		
Fax:+		
	ANKARA NOTERİ	
	Yerine İmzaya Yetkili Katip	

KDV, Harç, Damga Vergisi ve Değerli Kağıt bedelli mabuz karşılığı tahsil edilmiştir.
 OS60 A / S Yazı : 4 / 4 Kod: 13.1.11
 NBS NO:

A-1 / 1 - 1